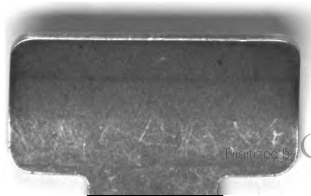

KIS TAMAS

BAKADUMA

Kis Tamás

BAKADUMA

*A mai magyar katonai szleng
szótára*

PH
2800
.K57
1992

**ZRÍNYI KIADÓ
BUDAPEST**

INDIANA UNIVERSITY
LIBRARIES
BLOOMINGTON

Az illusztrációkat készítette:

HÁRSASI ISTVÁN
NÉMETH GYÖRGY

RSCH
LAKQ6271

ISBN 963 327 156 8

© KIS TAMÁS, 1992

Digitized by Google

Katonapassió

Mikor Krisztus urunk Péterrel a földön járt,
sok országot, világot bejárt.
Nem mástól kérdezett, mindent maga próbált,
és ahol nem volt rend, ottan rendet csinált.
De abba a zidőbe nem így volt, mind manapság,
hogy mindenkinek járt két-három év katonaság:
ki akart, az beállt.
Ezért beállt Krisztus urunk is Péterrel egygütt.
De mivel nem volt sém biró, sém jeddzó, sém egyéb
holmi,
Péternek köllött az irnoknak lönni.
Persze Péter gazda kicsit nagyot hallott,
sajnos, hogy írni és olvasni szép kevesset tudott,
mert többet járt bálba, találkára,
mind a tudást osztó felsőbb iskolára.
Azér Péter gazda mingyárt tintát, tollat fogott,
és írta, amit Krisztus urunk mondott.
Krisztus urunk mongya:
Légyen a bakának réggelire szalonna és kávé.
Péter oda írta, hogy szaladva a kávé.
Réggeli után légyen zsoldfuzetés naponta háromszor jó
tizenkét pengő.
Péter odaírta, hogy tiz napra négy pengő.
Ebéd után légyen szódaviz a borba.
Péter oda írta, hogy száz fekügg a porba.
Vacsorára légyen jó májas hurka, vese.
Péter oda írta, hogy elalvásig mese.
Kimaradás légyen réggel nyóctúl este tizig,
és aki nem mēgy ki a városba,
az feküggjön lē, aluggyon ēleget,
a szolgálatvezető őrmester ur hajszojja rólluk a legyeket.
És ez biztos mindēn így lett vóna,
ha Péter gazda igazi katona lett vólna.
Nem lett vóna süket, tudott vóna írni,
akkor a katonaságot is ki lehetne bírni.

Jelek

- ~ a címszó változatlan alakját (az *ikes* igéknél az *-ik* nélküli igetövet) helyettesítő jel
- ˘ a címszót utolsó magánhangzóján ékezzettel kiegészítve helyettesítő jel
- || annak a jele, hogy utána jelentésárnyalat következik
- | állandósult szókapcsolatokban annak a jele, hogy a kifejezés előtte vagy utána álló része megegyezik a következő kifejezés ugyanilyen részével
- └ annak a jele, hogy az állandósult szókapcsolat jel utáni része megegyezik az előtte álló kifejezés | jel utáni részével
- ┌ annak a jele, hogy az állandósult szókapcsolat jel előtti része megegyezik az előtte álló kifejezés | jel előtti részével
- / a) vaglyagosság jele; állandósult szókapcsolatokban, jelentésmegadásokban az előtte és utána álló szavak bármelyike használható; b) a használat időpontjának megjelölésében azt mutatja, hogy az adatközlő(k) mettől meddig teljesített(ek) katonai szolgálatot. Pl.: Nk82/83 = az adatközlő 1982–83-ban volt katona Nagykanizsán; Ze84–87 = a szó Zalaegerszegről 1984 és 1987 között minden évből adatolva van; c) sortördelés nélkül idézett versben a sorok végét jelzi
- () a szokásos használaton kívül: a) a címszó után a kiejtést vagy az alakváltozatokat, b) a kifejezés szabadon használható vagy elhagyható részét, c) az értelmezésekben a nem kötelező jelentésjegyeket, d) két szófajú címszó összefoglaló értelmezésében a második szófajnak megfelelő értelmezést, e) kifejezések

felsorolásakor az utána következő szókapcsolatra vonatkozó stílusminősítést, f) példamondatok vagy jelentésmegadások után azok elhangzásának, illetve használatának időpontját foglalja magában

- () a) a fogalomköri, a tárgyköri, illetve a használatköri megszorítást, b) a jelentés helyett a használat körülírását és c) a szócikk értelmező részében a nyelvtani vagy jelentéstani megjegyzést foglalja magában
- [] a szócikk végén az etimológiát foglalja magában
- ← → a szókapcsolatok értelmezése annak a szónak a szócikkében található, amelyre a nyíl hegye mutat
- '...'
- ? etimológiában az ismeretlen vagy bizonytalan eredet, illetve ilyen származtatás jele
- < az etimológiában az átvétel irányát mutatja
- ← etimológiában annak a jele, hogy a (cím)szó a nyíl után álló szóból vagy szavakból, illetve annak vagy azoknak hatására, analógiájára keletkezett
- + az etimológiában az összetett szó elő- és utótagja között álló jel
- × az etimológiában a szóvegyülés jele
- ↔ annak a jele, hogy a címszó etimológiailag összetartozik az e jel után álló szóval vagy szavakkal

Rövidítések

ált.	általában
ang.	angol
argó	tolvajnyelvi, argó
átv	átvitt, képes értelemben
birt.	birtokos
biz	bizalmas(kodó)
cig.	cigány
durva	durva, bántóan közönséges
E/1, 2, 3	egyes szám első, második vagy harmadik személy(Ű)
fn	főnév
fn-i	főnévi
fr.	francia
gúny	gúnyos
gyak.	gyakran, gyakori
hangf.	hangfestő szó
hangut.	hangutánzó szó
hiv.	hivatalos forma, a katonai szaknyelvben használatos alak
Hk	harckocsizók által használt
Hór	határőrök által használt
ige	ige
Ik	a címszóval alkotott igekötős ige
ill.	illetve
in	igenév
isz	indulatszó
K	közmondás
kny.	köznyelvi
KSzil.	Kövesdi Péter–Szilágyi Márton, Egy nagykanizsai laktanya nyelve és folklórja. Bp., 1988.
ld.	lásd
Lok	lokátorosok által használt
mn	melléknév

mn-i	melléknévi
msz	mondatszó
nm	névmás
nyj.	nyelvjárás(i)
ol.	olasz
or.	orosz
Ö	a címszóval alkotott összetétel(ek)
pej	rosszalló, elítélő, pejoratív
R	rigmus
Rep	repülősök, repülésirányítók által használt
ritk	ritka, kevésbé használt
ritk.	ritkán
röv.	rövidítés; rövidítve
sp.	spanyol
szakny-i	szaknyelvi, vmely szaknyelvben használatos
szép	széptő, körülíró, eufemisztikus
Szh	szóláshasonlat
Szi	szállóige
Szj	szójárás
szn	számnév
szrag(os)	személyrag(os)
ti.	tudniillik
Tk	találós kérdés
tkp.	tulajdonképpen
tn	tárgyatlan (ige)
tréf	tréfás
tréf.	tréfásan
ts	tárgyas (ige)
tsz.	többes szám
Tüz	tüzek által használt
ua.	ugyanaz
ún.	úgynevezett
v.	vagy
v-	(vki, vmi stb.) vala- (valaki, valami stb.)
vő.	vesd össze

**A MAGYAR KATONAI
SZLENG SZÓTÁRA (1980–1990)**

A–ZS

abált ~ szalonna←.

acélbili fn *ritk* Rohamsisak; rohambili. Vö. bili.

ablak Szj: *Addig sikáld/takarítsd az ~ot, | míg haza nem látok/llátsz (rajta);—| míg nem látod a lovat a szomszéd háztetőn:* (A (főlősleges munkaként végeztetett) ablaktisztítás befejezési időpontjának „meghatározása”).

acélkoporsó fn *ritk* Harckocsi, tank; háká.

ad ~jon →sakkot! || ~ja magát: 1. (Vmilyen munkát (ált. takarítást)) el kell végezni. *Csellóbugi ~ja magát:* Menni kell konyhai munkára (Er88). 2. (Vki a tőle) megszokott módon viselkedik.

adidasz fn Szakaszezető; szakszi (DbK88, 89). [Az Adidas márkájú ruhákon, sportcikkeken ugyanúgy három csfk van, mint a szakaszezető gyakorlósapkáján.]

adidaszcímke fn Szakaszezető; szakszi (DbK88, 89). Vö. adidasz.

aegü fn *ritk* Alegység-ügyeletes; belgeci. [Hiv. röv.]

aegüh fn *ritk* Alegységügyeletes-helyettes; belgeclhá. [Hiv. röv.]

aegühá fn *ritk* Alegységügyeletes-helyettes; belgeclhá. [Hiv. röv.; vö. há.]

áemdé fn *ritk* AMD típusú géppisztoly; géppityu. [Hiv. röv.: *automata módostott deszant*].

afgán ~ film Ld. habrahab.

agár¹ fn *ritk* Újonc; **kopasz.** *Kopasz* ~: *ritk* Ua.

agár² fn *ritk* Határőr; kutya.

agárverseny fn Erőltetett menet (DbB89). — **gyalogkukukk-túra.**

aggastyán fn *ritk* Öregkatona; öreg.

aggódik tn ige Aggályoskodik, kínos aprólékossággal ügyel a szabályzat betartására. *Mit ~sz itt a negyven napodra?* (Nk84/85) || *~ik az asztalnál:* Alegység-ügyeletesi szolgálatot ad (Ze86/87). *~ik a gejszrnek:* Tiszteleg; lapától (Ze86/87). [Szleng]. — **agonizál, görcsöl.**

agonizál tn ige Aggályoskodik; aggódik.

agy *Szétaludta az ~át:* Túl sokat/keveset aludt (DbK87). *Szétkavarja az ~át: ritk, pej* Sokat kavár (kötneyleskedik; rohangál; kellemetlenkedik).

ágy → *Penészedik az ~ alja.* Szj: *Ne simogassa azt az ~at, mert élélvez!* (Figyelmeztetés az ágyazást színelve más munka alól kibújni akaró katonának). *~akat kihúzni!* (Az ágyak rendbetételére, a pokrócok kisimítására való felszólítás. Elhangzása után legtöbbször megkérdezik: *Hová?*) *Kukukk tojt a maga ~ába?* Miért nincs rendesen beágyazva? R: *Sír az öreg ~a, kopasz fekszik rája:* (A hamarosan leszerelő öregkatona többieket bosszantó rigmusa. Vö. *sapka.*)

agyagedény *Égetett népi ~; népművészeti ~: ritk, tréf Hülye; köcsög. [← köcsög].*

agyal *tn ige Okoskodik, akadémikodik, kellemetlenkedik. Vö. megmagyaráz. — kavár¹, pöcsöl.*

agyamputált *mn és fn ritk Hülye; köcsög.*

agyas¹ *fn Hivatásos katona; keményváll-lapos. || Ált. tiszti rangfokozatú parancsnok, előljáró; péká. || Tábornok; pizsamás. [← Kny., argó, szleng fejés 'vezető'; ← agyal.]*

agyas² *fn Előfelvételis katona; tápos. [← agyaskodik].*

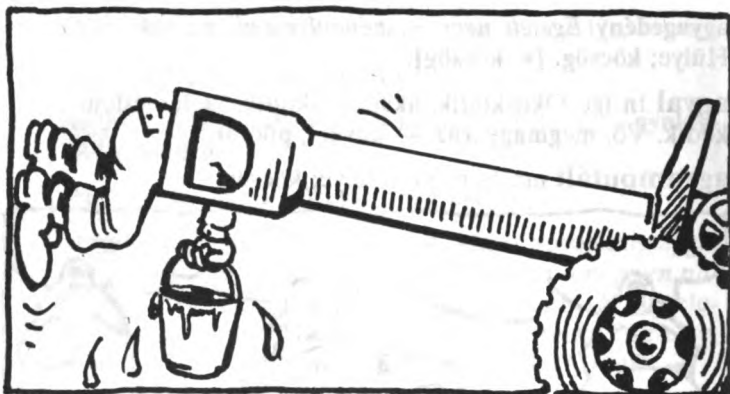
agyaskodik *tn ige Okoskodik; megmagyaráz.*

agyi plazma *fn Gyengélkedős, beteg katona; hikomat (Ze86/87).*

agymen *fn fn ritk Előfelvételis katona; tápos. [agy + ang. man' ember'; vö. agyas².]*

agyrázkódás *Szj: → Verje oda katona, hogy a giliszták fél méter mélyen -t kapjanak! (Úgy) bassza/tegye/ → verja oda a lábát, hogy...*

ágyú → *Kopár ~; → kopci ~; → kopter ~; → sivár ~.*

ágyúcsótakarító fn *ritk* Kis termetű katona; inkubátorszökevény.

akar Mit ~ ez, hiszen annyi csillagja van, mint nekem!; (Órvezető megjegyzése őrmesterre, hadnagyra, őrnagyra (tizedesé törzsőrmesterre, főhadnagyra, alezredesre stb.), ha az vmit parancsol neki.) **Mit** ~ itt, ha nem takarít?: Tessék, mondja; mit kíván?

akna fn Széklet (erdőn, mezőn).

aknaszag *Csukd be a* →szádat, mert ~ van!

aknatelepítés fn Székelés.

aknavető Szh: →Falhoz váglak, mint Józsit az ~!

aknavető R: *Igen buta, nagyon erős:* | ebből lesz az ~; *Legyen buta, legyen erős:* | —: (Más fegyverneműek aknavetőöket csúfoló rigmusa).

aknázik tn ige Székel. [akna]. – gyfkol, ikrázik, lerakja a gyfkot.

aktakukac fn Írnok; tinta [Kny.]

akvárium fn Fogda; fogszi.

aladin fn Az ajtó melletti felső ágyon, a villanykapcsolónál alvó katona, aki esténként lekapcsolja a villanyt (Bp87/88.). [← *Aladdin*].

alaki ~ *toprongy, higanyozgású* ~ *csoda: tréf, gúny*, Alaki gyakorlatokon rosszul mozgó, alakiatlan katona. – **hikomat**.

alakizik tn ige Alaki foglalkozáson vesz részt, alaki gyakorlatokat hajt végre.

alakulótér *Az* ~ *en kell, hogy megforduljál*: Nagyképű vagy. [← nagy az arcod]. Szj: *Hol az* ~ *kulcsa?*: (Kérdés az alvó társhoz, hogy fölébresszék.)

alárúg tn ige (Szándékosan) árt vkinek, kitol vkivel; megszívát. Vö. szleng *alátesz, alávág* 'ua.'

alászed *Szedj alá!*: Fogd vissza magad! [← sofőr szakszó].

alattvaló fn *ritk* Beosztott; beó¹.

ales fn Alezredes. [Röv.]. – parkettás tizedes.

alhangya fn *gúny* Alhadnagy. [Szójáték; vö. *hangya*.] – gerendás őrnagy, keskeny nyomtávú (őrnagy), kishadnagy, kishangya, vékony nyomtávú őrnagy.

alhonvéd fn *tréf* 1. Honvéd. *Eldőléptettek? Nem, ~ vagyok* (Er88). – baka, hadi barom, hadi birka, honvág, honvész. 2. Rossz katona. *Te ~!* Vö. a Varsói Szerződés legelbaszottabb katonája. || < A többi katona szemében) nem igazi katona (pl. írrok). Ő: *segéd* ~.

áll Szj: ~j vagy ~j! ~j, ki vagyok?; ~j, ki voltál?; ~j, ki vagy? Mert én már ki; (munkásszázadban:) ~j, vagy eláslak!: tréf (Felszólítások az őrtoronyból). {← Állj, ki vagy?; Állj, vagy lövök! } Szh: ~, mint honvédló a tökbe; Úgy ~ ott, mintha bélcsavarodása lenne; (ritk) Úgy ~ ott, mint akinek heresérve van; Úgy ~, mint a seggbe rúgott ebihal: (Alakzatban) görbén, nem katonásan áll; moco-rog; brékel.

állat fn 1. R: Üvöltözök/ordibálok, mint egy/az ~, én vagyok a belszolgálat!; Azért vagyok ilyen ~, mer' én vagyok a belszolgálat! K: Legnagyobb ~ a belszolgálat; Nincsen nagyobb ~, mint a belszolgálat. Tk: Melyik/ki a legnagyobb ~? (A (bel)szolgálat.) Vö. belszolgálat. 2. ritk, pej Alegység-ügyeletes; belgeci. Vö. belállat. 3. Újonc; kopasz. Ártány ~; felsőágyas riadszemű kopasz rüszü ~; fiatal ~; kopár ~; kopasz ~; sivár ~; (szar) rüszü ~; pej, durva Ua. 4. Tüzér ~: Tüzér; ló (Ma81/82).

állatkert vá laszként a főkát (felmosórongyot) keresőnek: Nem ~ ez!: Nincs; nem adom oda.

állatkórház fn ritk, gúny Laktanyai segélyhely és betegszoba; gyengusz.

állomány fn ritk A katonák összessége. Leszerelő ~: Harmadik időszakos katonák. → Gumifrozott ~. [Hiv.] || (A társ(ak) megszólítására:) Mi van ~? Figyeljetek ide, ~! (Ma81/92). Vö. dzsakomó. Ö: süldő ~.

alsóágyas fn és mn *ritk* Öregkatona; harmadidőszakos; öreg.

alszik ~ az →*eltáv.* Szj: ~*ol?* *Aludj csak!*: (Az alvótárs felébresztésére használt kifejezés).

áltápos fn 1. *tréf* Előfelvétellekkel egy helyen, de tizennyolc hónapig szolgáló értelmes, művelt katona. 2. *tréf, gúny* Előfelvétellekkel egy helyen, de tizennyolc hónapig szolgáló szemüveges katona. Vö. tápos.

aluljáró fn *ritk, tréf* Elöljáró; péká. [Szójáték].

alulmíniumezredes fn *ritk, tréf* Főtörzsrörmester; főtörzs.

alvásgátló fn *ritk* Alegység-ügyeletési szolgálat; belszolgálat.

amandavek (állítmányként v. az állítmány ragozhatatlan részeként, mn-i v. fn-i állítmányhoz némileg hasonló szerepben) *Amandavek!*: Kész! Vége van! Mindegy! Annak már befellegzett! (Szh81/81).

AMD Ld. áemdé.

amúgy →*Még* ~!

anakonda fn Hímvessző; fasz. Vö. *boa. Bihari* ~: Ua. (DbB89). *Elkapja az ~t*: Póru jár, kitolnak vele; megszívja.

anCSA fn *Rep* AN-26-os típusú motoros katonai repülőgép.

angyal fn (gyak. tsz-ban) *Lok* Madár(raj).

angyalbőr fn *ritk* Katonai gyakorlóruha; **gyakszi**². || Katonai ruházat. [Kny., argó].

antennanyúl fn *gúny* Rádiós, híradós katona; hírnnyúl. Vö. nyúl.

anya fn 1. Szj: (Válaszként a *Hány napod van még hátra, kopasz?*-féle kérdésekre:) *Mint ~dnak a Rákóczi téren.* → *Hány ~d van?* 2. (birt. szraggal) ~d: A századparancsnok helyettese. Vö. apád || *Az ezred anyja: tréf Hadtápfőnök. A század anyja: tréf Szolgálatvezető.*

anyag fn Alkohol, szeszes ital; szeszkó.

anyatej fn *tréf* Alkohol, szeszes ital; szeszkó.

annyi ~ *napod* ← *van...*

anyuci fn *ritk, tréf* Géppisztoly; géppityu. Vö. (meny)asszony.

apa fn 1. → *Hány ~d van?* 2. (birt. szraggal) ~d: (Század)parancsnok; (század)péká.

apagép fn A helikoptert indító áramforrás.

apu fn 1. Parancsnok; péká. Vö. apád. 2. Öregkatona; öreg. 3. ~ja van: Protekciója van, protekciós; csókja van.

apuci fn *ritk, tréf, gúny* Előjáró, századparancsnok; (század)péká. Vö. *apád*.

arab ~ *film* Ld. *habrahab*.

arc → *Nagy az ~ od!*

arcmegvilágítás Szh: *Olyan* → *sötét (vagy), hogy nappal ~t kell tőle(d) kérni*.

árok Szj: *Egy* → *bokor, egy ~...*

arrivederci R: ~, *Ercsi!*: (A leszereléshez közeledő katonák búcsúrigmusa Ercsiben) (Er88). [*<ol. arrivederci 'viszontlátásra'*].

árt Szh: *Annyit* ~ *nekem ez az egész, mint halnak a beöntés*: Nekem ez nem árthat; nem számít; nem érdekel. Vö. *beöntés*.

ártány fn *ritk, pej* Újonc; *kopasz*. ~ *állat*: *ritk* Ua.

árvaház Szh: → *Kevés mint ~ban a szülői értekezlet*.

árvaházi ~ *torta*: *ritk, tréf* Zsíros kenyér.

áskálódik tn *ige ritk, tréf* Műszaki munkálatokat (földmunkát) végez.

aszfaltpattanás fn *ritk, tréf, gúny* Kis termetű katoná; inkubátorszökevény.

asszony fn *tréf* 1. → *Ötcombú* ~. 2. Egyéni lőfegyver. – *csúzli*¹, *pusku*. 3. Géppisztoly; *géppityu*.

atom Szj: → *Bebaszik, mint az ~*.

atommag Szh: *Hasadj meg*←, *mint az* ~.

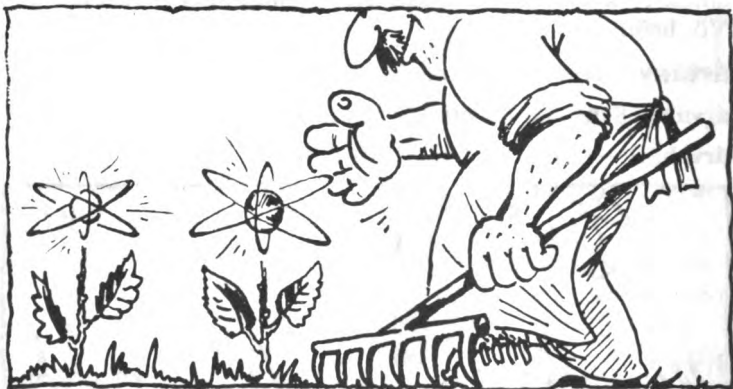
atomtopogó fn *ritk* Vegyvédelmi harisnya; védépa-pucs.

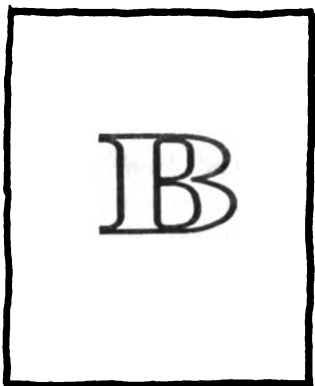
atomvillanás ~ *jobbról: ritk, tréf* Berúg, lerészegedik. [*←* Hiv. vezényszó; vö. *Bebaszik, mint az atom.*] Szh: *Olyan* →*sötét, hogy hozzá képest egy vödör korom* ~.

atya fn (birt. szem. raggal) ~*m:* (Megszóltítás) Dzsakomó.

atyámkodik tn ige *ritk* Parancsolgat, főnökösködik; gecizik. [*←* *atyám*].

atyus fn *ritk* Öregkatona; öreg. Vö. *apu*.

bádogdoboz fn *ritk* Harckocsi; háká.

bádogkoporsó fn *ritk* Harckocsi; háká.

bádogláda fn *ritk* Harckocsi; háká.

bagarol fn *ritk*, *gúny* Cigány katona; kokeró.

bagoly fn *ritk* Felállított ór; bobi.

baj Szj: Csak az a ~a, hogy az anyja picája nem volt szecs kavágó: *ritk* ((Ált. parancsnokra mondva) a gyűlölet kifejezése) (Szh81/82).

bajuszkötő fn *ritk*, *tréf* Gázálarc; szimat.

bajuszleső fn *ritk*, *tréf* Laktanyai fodrász; kőbaltás.

baka fn *tréf* Katona. || Honvéd; alhonvéd. *Centis* ~: *ritk* Öregkatona; öreg. → Öreg ~.

bakapehely fn *ritk* Por, szösz; bakapihe.

bakapihe fn Por, porcsomó; a matracból kihulló és más egyéb helyről az ágy alá kerülő szösz. — **bakapehely**, **bakatoll**, **hákáakadály**, **harckocsiakadály**, **tankcsapda**.

bakatoll fn *ritk* Por, szösz; bakapihe.

bakkan tn ige *ritk* Megy; zizzen.

bakony fn *ritk* 1. A szekrény teteje, ahová az újoncnak kell felmászni és letörölni. — **magastátra**. 2. A szekrény tetejére egy nekifutásból való felmászás.

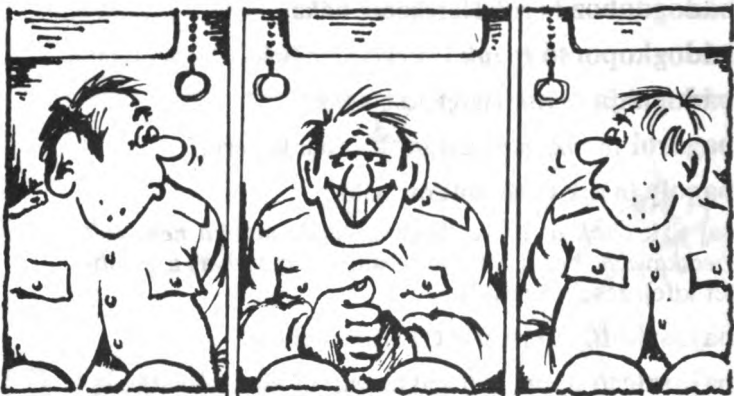
bakonybuli-balhé fn *ritk* Hadgyakorlat a Bakonyban (Ze). Vö. balhé.

bakter fn 1. → *Nehogy már a sorompó tekerje a ~t!* 2. *ritk* Felállított ór; bobi.

bakterol tn ige *ritk* Órségben áll; bobizik.

Balaton Szh: → *Kévés, mint ~ szeletben a hullámverés.*

balhé fn 1. (Összetételek utótagjaként:) (Had)gyakorlat. Ő: bakonybuli-~, egyes~. 2. *Kitelepíteni a ~t: Hír* Hadgyakorlaton a híradós állomást kitelepíteni (Ta88).

balkettes fn 1. (Ált. szószerkezetekben és beszédfordulatokban az önkielégítés körülírására:) Az önkielégítés helye a vécében; **balkettő**. [Tkp. balról a második fülke.] ~ *páholy*: Ua. *A ~ba megy*: Kimegy a vécébe önkielégítést végezni (Nk84/85). *Menjél a ~be, és alsó bal madárfogással elégtésd ki magad!:* Eredj maszturbálni! || *Menj a fenébe!* (DbK88). *Ót egy ellen a ~ben*: Önkielégítés (DbK88); vö. ötlábú asszony. 2. ~ *páholy*: *ritk* Laktanyai fogda; fogszi. [A kaputól balra van.]

balkettő fn (Ált. beszédfordulatokban:) Az önkielégítés helye a vécében; **balkettes**.

ballonkabát fn *ritk* Lövészmikádó bélés nélkül (Szh81/82). Vö. mikádó.

bálna → Öreg/→vén (tengeri) ~.

bálnaolaj fn *ritk* Cipőápoló olaj.

bambi Csatos ~: a) Szeszes ital; szeszkó. b) *ritk* Üdítőital; buzivíz.

banán Szj: → *Nehogy már a ~ hámozza a majmot.*

bánya fn *ritk* Laktanya; hotel. [?← „A fiúk a bányában dolgoznak!” (egy kabarétréfa szállóigévé vált mondata).]

barack → *Önjáró* ~.

barány Szj: *Hozzám képest a Neander-völgyi* → *ősemler ma született* ~.

barát fn (birt. szraggal) ~om: (Megszólitás) Dzsakomó.

barátnő → *Ötcombú* ~.

barátocska fn (birt. szem. raggal) ~m: (Fenyegető, lenéző megszólitás) Dzsakomó.

bárcsak *isz* (Gyakran használt mondatkezdő formula a hitetlenség kifejezésére:) Nem hiszem el, nem igaz, hogy... (Ze).

barom → *Hadi* ~.

baromarcú fn (és mn) *pej* 1. Buta (és szemtelen); köcsög. 2. Előljáró, parancsnok; péká.

baszik ~nak a kilencesek/hetesek stb.: Kilencvenkilenc/hetvenhét stb. napja van hátra a leszerelésig. Szj: *Úgy ~szaltegye!* → *verje oda a lábát, hogy a giliszták agyrázkódást kapjanak!* Szh: → *Vigyorog, mint akit ~ni visznek.* R: → *Öreg rája ~ik rája.*

baszkancs fn *ritk, pej* Katonai lábbeli, bakancs; surranó. [← *bakancs*, szójáték].

basztfj fn *tréf* Laktanyai fogda; fogszi. [← *Bastille*].

bead ~ja a jelentést: Jelent. ~ ja →*bétéeszt/-* →*csövet/* →*téeszt*.

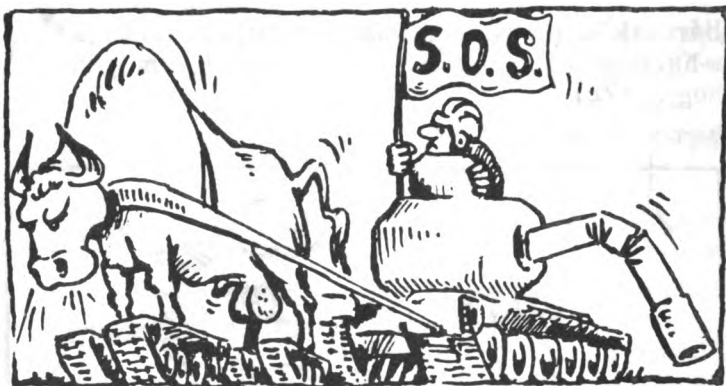
beakaszt tn ige Berúg, lerészegedik; **bebaszik**.

béarcú mn és fn Buta és szemtelen (személy); **köcsög**. [← *baromarcú*].

beásít tn ige *ritk* Berúg, lerészegedik; **bebaszik**.

beáztatás fn *ritk* Áldomásívás előléptetéskor.

bebaszik tn ige Berúg, lerészegedik. **Szh:** ~*ik, mint az atom:* Ua. — **beásít, beakaszt, benyom.**

bebikáz ts ige Vmilyen harcjárművet lánctalpas vontatóval bevontat. **Vö. bika.**

becsigáz ts és tn ige *ritk* Lefekvéshez előkészítve felgöngyöli a takarót; **bejgliz**.

becsörtet Szj: ...*kérek* →*engedélyt a makkosba* ~*ni!*

becsuk *Csukd be a* →*szádat, mert aknazag van.* **Szh:** ~*ják, mint a malacot:* Fogdára küldik.

bedekó fn *ritk, tréf* Alkohol, szeszes ital; **szeszkó.**

bedesz-káz ~*zák az* → *eget.*

beegeréz tn ige Kis műanyag tasakba töltött mosószer

széttaposásával takarításra kényszerít. [← *egér*]. Vö. *sikamika*.

béemkás fn (gyak. *tsz*-ban) A motorcsónak vezetője; hajós; szennyvizes (Er).

béempé fn (ritk., tréf. *btempt*) Lövészeket szállító páncélozott harcjármű; nyuszibusz (különösen *Szh*, *Ze*). [← Hiv. *BMP*← or. *bojevaja mašina pehoty*.]

béempékoktél fn Tisztításra, műszaki célokra használt alkoholból hígított szeszes ital; szeszkó.

befalcol tn ige *ritk* Öngyilkos lesz. || Felvágja az ereit. [Argó]. — *belehugyozik a konnektorba*, *belepisál a kettőhűszba*, *beveszi az őrtablettát*, *felszerel, kirúgja maga alól a stokit*, *leküzdí magát*, *magához nyúl*, *tökön szúrja magát*.

befékez ts ige *ritk* Megtiltja a laktanya elhagyását. ~*ték*: Nem mehet haza, eltávozásra. Vö. (kézi)fék. — *lennyom*.

befeszít tn ige ~ *vkinek*: Közösül vkivel. — *tokárol*, *töcköl*, *töcsköl*; vö. még *széttúr* alatt.

befőtt fn 1. Szj: *Rohadjon meg az összes ~ed!*: (Általános rosszkívánság). → *Nehogy már a ~ tegye el a nagymamát/mutert!* Nem → *úgy van az, hogy a ~ teszi el a nagymamát!* *Szh*: → *Elvan, mint a ~*. → *Összeáll, mint a ~*. 2. *ritk* Alkohol, szeszes ital; szeszkó.

befőttsegély fn *ritk* A laktanyába becsempészett szeszes ital, illetőleg az ezt tartalmazó csomag.

bególyázik tn ige ~ott *vki: ritk* A körletszemle során rendetlennek talált ágyat az ügyeletes tiszt szétdobálta, feltúrta; vö. gólya.

begombol Szj: *Gombolja be a →zsebét, mert...*

behány Szh: *Olyat →benyomok, hogy ~sz!*

behavazik tn ige ~ott: A körletben takaríttatás céljából mosószert szórtak szét. Vö. hó(esés), sikamika.

beizzik ~ik a →*piros telefon.*

bejgli fn Takarodóra előkészülve az ágy végébe helyezett, feltekert takaró, lepedő és pokróc. — *csiga, guri-ga, mákos tekercs.*

bejgliz ts és tn ige Lefekvéshez előkészülve felgöngyöli a takarót. ~ni *kell a nyelvét vkinek: ritk* Sokat hízeleg, nyalizik (tkp. a nyalizástól olyan hosszú a nyelve, hogy fel lehet tekerni; vö. pedálozik). — *becsigáz.*

béka¹ fn *Rep* A repülőtéri meteorológiai szolgálatnál levő katona.

béka² fn *Hk* A harckocsi sebességváltó karjának biztosítója.

bekap ~ja a →*hosszúccit.*

bekattan tn ige *ritk* Megbolondul.

bekavar tn ige *vkinek* Bonyodalmat, kellemetlenséget okoz másoknak; a másik számítását keresztülhúzza. || ~ *magának*: Cselekedeteivel a saját helyzetét rontja. Vö. kavar¹. — *bekever.*

bekeményít tn ige Szigorúbb lesz; kegyetlenebbé válik.

bekerít Szj: →*Eredj csak, kerítsd be!* || *Honvéd elvtárs, kerítse be és igazoltassa!* (ti. az eldobott cigarettacsikket): (A parancsnok felszólítása a szemét eltakarítására, ugyanis ha nem igazolja magát, el kell vinni).

békettes fn *ritk* Vattás téli nadrág; tundrabugyi.

bekever tn ige *ritk* Bekavar.

belállat fn *pej* Alegység-ügyeletes; *belgeci*. Vö. állat.

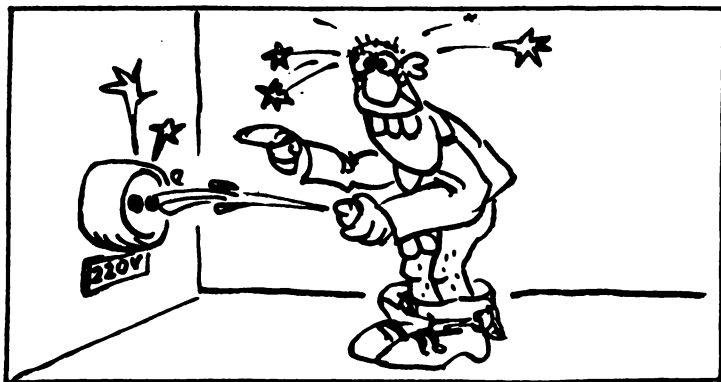
belbódé fn *ritk* Alegység-ügyeletesi szolgálat; *belszolgálat*. Vö. bódézik.

belboldi fn *ritk, tréf* Alegység-ügyeletes; *belgeci*. [← belbódé].

belcsocsó fn Alegység-ügyeletes; *belgeci*. Vö. csocsó.

béldózer fn Nagyevő katona; *bélgép* (Szh81/82).

beldzsó fn *ritk, tréf* Alegység-ügyeletes; *belgeci*.

belehugyozik ~ik a →*konnektorba*. Szj: ~*nék a konnektorba, ha annyi* →*napom lenne*.

belép ~a →*téeszbe*.

belepisál ~a →*kettőhúsba*.

beleszarik tn ige Nem törődik, nem foglalkozik semmivel; nem érdekli, nem csinálja. (*Nagy ívben*) ~ik az egészbe: Ua. K: →*Öreg vagyok, ~ok*.

beleszól Szj: *Ne szólj(on) bele,* | nem telefon!; Nem szól bele |— Vö. beszól.

beletrombitál ~ *a semmibe:* ritk Önkielégítést végez; zszibizik.

belevág *A* →*faszát* ~*ja.*

belever *A* →*faszát* ~*i.*

belgeci fn *pej* Alegység-ügyeletes. [bel-(szolgálat) + szleng *geci* 'ellenszenves, utált ember']. — aegü, állat, belállat, belboldi, belcsocsó, beldzsó, belgenyó, belgettó, belszivacs, belszolgálat, bútor, bútoros, müezzin, szivacs, szolgálat, ü, ügyész.

belgecihá fn *ritk, pej* Alegységügyeletes-helyettes. Vö. há. — aegüh, aegühá, belszivacshá, szolgálat, üh, ühá, ühü.

belgenyó fn *pej* Alegység-ügyeletes; **belgeci.**

bélgép fn Nagyevő katona; béldózer. Vö. gép¹.

belgettó fn *ritk, pej* Alegység-ügyeletes; **belgeci.**

belobi fn *pej* Alegység-ügyeletesi szolgálat; belszolgálat. Vö. obi.

belobizik tn ige *ritk* Alegység-ügyeletesi szolgálatot teljesít. Vö. obizik.

belszivacs fn *ritk* Alegységügyeletes-helyettes; **belgecihá.** Vö. há.

belszivacshá fn. *ritk.* Alegységügyeletes-helyettes; **belgecihá.** Vö. há

belszolgálat fn 1. Alegység-ügyeletesi szolgálat. — alvágátló, belbódé, belobi, **belszoli.** Vö. szoli alatt. 2. Alegység-ügyeletes; **belgeci.** Vö. szolgálat.

belszoli fn Alegység-ügyeletesi szolgálat; **belszolgálat.** Vö. szoli.

belváros R: Szívatják a kopasz/öreg →tápost, de rója még majd a ~t!

bélyeg Szj: Az a →lényeg, hogy ragadjon a ~. Szh: →Le nyomlak, mint a ~et!

bemutat ~ja a →centit.

bennég Szj: Ha még öt percig az anyjában marad, ~: *ritk* (Cigány katonára mondva:) Nagyon sötét bőre van. Vö. kokeró.

benő *Benő!* Ld. rádöbben (δ).

benzingóz Szj: ~ van!; A ~ árt a légutaknak!; Vágni lehet a ~t!: (Fenyegető felkiáltás, ha az újonc a „törvények” ellenére felmosófára tett ronggyal (motoros fókával; ld. ott) próbál meg felmosni).

benyel ts ige *ritk* Ellop. ~te a kanalamat (Nk85/86). — elsumákol.

benyom tn ige 1. Megüt, megver; **betakar.** Szh: Ólyat ~ok, hogy behánysz!: (Fenyegetésként:) Megverlek, megütlek. 2. Berúg, lerészegedik; **bebaszik.** Szh: ~, mint az atom: Ua.

beó¹ fn *ritk* Beosztott; alattvaló.

beó² *Szopka/szivattyú* stb. – : *ritk* Rosszra válik a helyzet; elkezdődik a kitolás (szívatas) (Ta88). [← *beugrik*; vö. *leó*.]

beöntés fn 1. Nagyobb mennyiségű víznek a körletben, folyosón történő szétlocsolása a takarítás kikényszerítésére. Vö. *kigyózik*. 2. Sok vízzel történő takaríttatás; *sikamika*. Szh: *Annyit →árt nekem ez az egész, mint halnak a ~.*

berángat ts ige Katonának (újra) behív. Vö. *beránt*.

beránt ts ige Katonának behív. Vö. *berángat*.

beráz ~za a →centit.

berepül ~t a →*bivalycsorda*/ →*gólya*.

bérgyilkos fn *ritk*, *gúny* A harcjármű irányzója; *toronynyúl*.

berinyál tn ige *ritk* 1. Megjied. 2. *pej* A büntetéstől való félelmében pedánsan, a szabályzat szerint kezd el viselkedni. Vö. *rinyál*.

bestokliz(ik) ige 1. ts A székre (stokira) ruházatát az előírás szerint ráhajtogatja. ~za a *nadrágot/inget* stb. 2. tn Elkészíti a stoki (I.2)-t. *Először ~ok, aztán megyek mosdani* (Nk84/85).

beszab fn *ritk* Beszabályozó szerelő.

beszabraj fn *ritk* Javítóraj. Vö. *beszab*.

beszámol tn ige Hangosan számolva az alakzatban haladó katonák lépteit összehangolja: *Egy-kettő, egy-kettő...*

beszélget ~ a →boával

beszódáz tn ige *ritk* Takarításhoz (sikamikához; ld. ott) szódát szór szét; takaríttat. Vö. **beszór**.

beszól Szj: *Ne szólj be, nem vagy te telefon!*: Ne szólj bele, semmi közöd hozzá; vö. **beleszól**. || *A kopasz gyök nem szól be az öreg halnak!*: (Fenyegetően:) Ne szemtelenedj!

beszór tn ige Takarításhoz (sikamikához) valamilyen takarítószerrel szór szét; takaríttat; ld. **sikamika**. Vö. **beszódáz**, **beultráz**; vö. még **beöntés**.

beszorul Szj: *Mi van már, ~tak?: tréf* Gyorsabban jöjjenek ki a helyiségből!

betakar ts ige Megüt, megver. Szh: ~lak, mint | *Moszkvát a hó(esés)*; — | *Szent Márk teret a galambszar*; (*ritk*) — | *Ziaul Hakot a tányér sapka: tréf* Megverlek, ellátom a bajod. — **benyom**, **elkeni** a száját, **falhoz vág**, **fejébe húzza** a stokit, **kirúgja** a surcjából, **lecsap**, **lenyom** (egy sallert), **leüt**, **lever**, **megfejel**, **megráz**, **nyom**, **szétrúg**; vö. még **mellpor alatt**.

bétéesz (Különböző beszédfordulatokban:) *ritk* Nem leszek továbbszolgáló. Vö. **téesz(es)**. *Beadja a ~t: ritk* **Leszerel (Ze)**. [← *Baszok tovább szolgálni*].

betol ~ja a →piros biciklit.

beton Szh: → *Kopasz, mint a taszári ~.* **Szj:** *Úgy bassza/tegye!* → *verje oda a lábát, hogy (a ~ alatt) a giliszták agyrázkódást kapjanak!*

betonkeverő fn ritk, tréf Olyan katona, aki sokat kavar (ált.: kotnyeles).

betonnadrág fn ritk, tréf Vattás téli nadrág; tundrabu-gyi.

beultráz ts ige Takarításhoz Ultra tisztítószer szór szét, takarított; ld. sikamika. Vö. beszór.

beutaló fn ritk, tréf 1. Behívó. 2. Fogdajegy.

bevesz ~i a → *bréket*; ~i a → *nyeles nyalókat*. ~i az → *őrtablettát*.

bevisz ~i az → *erdőbe*.

bezár Szh: ~om, *mint a majmot!*: ritk (Fenyegetéskép-pen:) Fogdába csukatom!

bezizzent ts ige ritk (Főleg szeszes italt) megiszik. → *Csillagvizet ~eni*.

bezuhan tn ige ritk Bemegy. Vö. zuhan

bicikli 1. **Szj:** *Meglátok egy női ~t, és azonnal/rögtön → izgalomba jövök.* 2. *El lehet tolni a (piros) ~t!*; *Told el a ~t!*: ritk *Menj odébb, menj el; hagyj békén!* || *Eltolom a ~t*: ritk *Elmegyek.* 3. → *Piros ~* (kifejezésekben is).

biciklizik tn ige ritk, pej Hízeleg; pedálozik. [← piros bicikli].

biempí Ld. béempé.

bihari ~ *anakonda*←.

bika fn Lánctalpas (harckocsi)vontató sérült harcjárművek mentésére.

bikás fn (gyak. tsz-ban) *ritk* Tüzér; ló.

bikatej fn *pej*, *tréf* Cikóriából készült (híg) pótkávé; bivalytej. [←bivalytej].

bikázik tn ige *ritk* Hadgyakorlaton a tábori konyha üstjét vasrúdon viszi. [← szleng *bika* 'erős'].

bikcsi mn *ritk* Jó, remek; penge (Szh81/82). [← szleng *bika* 'ua.'; vő. *bikszl.*]

bikszl mn *ritk* Jó, remek; penge. *Bak* ~: *ritk* Ua. (Er). [← szleng *bika* 'ua.'; vő. *bikcsi.*]

bilder fn *ritk* Rohamsisak; rohambilli. [?← *billi*].

billi fn 1. Rohamsisak; rohambilli. Ő: acél~, mofém~, ólom~, roham~, vas~. 2. *ritk* Evőcsésze; csajka.

billiárd fn *ritk*, *gúny* Újonc; kopasz.

billeg Szj: *Ne ~jen, mint szarka a dögön!*: *ritk* Ne forgo-lódjon a sorban! Vő. *brékel*.

bír ts ige (ált. tárgy nélkül, gyak. segédigei funkcióban) Tud, képes v. hajlandó vmire. *Bíltrom!*: Tudom, képes vagyok rá (Er88). *Fel bíltrom mosni a folyosót* '(Kényszerből) felmosom a folyosót' (Er88); 'Nem mosom fel a folyosót' (Er86). *Bíltrok leciccenni a zászlóaljszintre*

'Lemegyek a z-re' (Er88). *Gondolom, el birom látni* 'Igenlő válasz bármelyik parancsra, kérésre' (Szh81–83). *Nem ~nék!*; *Nem ~nám!*; *Nem bílírnam!* (Ze88/89); *Nem bílírrom!* (Er86); *Nem biri!* (Szh81/82): *Nem, semmiképpen sem; semmi kedvem hozzá!* *Nem ~nák (!) szopni!* '(A másíknak jutott kellemetlen munka láttán bosszantásként:) *Nem volnék hajlandó ilyesmit csinálni*' (Ze87/88). *Nem bílírunk felkelni* 'Nem kelünk fel' (Er88). *Nem biri megcsinálni* 'Nem csinálom meg' (Szh81/82). *Nem biri, csak így!*; *Nem biri másképp!* '(Válasz irigykedő megjegyzésekre)' (Szh81/82).

birka → *Hadi* ~.

birtok fn *tréf* Gyakorlótér; *szöcske*².

bítzenész Szj: *Mi maga, ~?!*: Túl hosszú a haja, vágassa le!

bivalycsorda Szj: *Berepült az ablakon egy ~: ritk, tréf* Az ellenőrző tiszt a körlet rendetlenségét látva feltúrja az ágyakat, kiborítja a szekrényeket. Vö. *golya*.

bivalyszóke fn és mn *ritk, tréf* Cigány (katona); *kokeró*.

bivalytej fn Cikóriából készült híg pótkávé. — *bikatej*, *buzikávé*, *négerlábvíz*.

bizonyítvány → *Öregségi* ~.

bizserfa fn *ritk* (A szabolcsiak kigúnyolására használt — a legtöbbek által valódinak hitt — ál nyelvjárási szó) Villanyoszlop. (Leggyakrabban a következő mondat-

ban:) *A lesmester felmászott a ~ra* (Nk85/86). Vö. *bizsergefa*, *lesmester*, *padonpislogó*.

bizsergefa fn *ritk* Villanyoszlop. (Használatáról ld. *bizserfa*.) *A padonpislogó felmászott a ~ra* 'A macska felmászott a villanyoszlopra' (Ma85/86).

blúz fn *ritk* Bármiféle instrumentális zene vagy hangszerkísérettel ellátott ének. *Nyomatja a ~t: ritk Zenél; zenét hallgat.* [← ang. *blues*]. — **rokk**.

BMP Ld. *béempé*.

boa fn *ritk* 1. *Beszélget a ~val: ritk Hány, kiadja magából az ételt.* 2. Slag, gumicső; kígyó. 3. Hímvevő; fasz. Vö. *anakonda*.

bobi fn *tréf* Ór; órszolgálatot ellátó katona. [← ang. *bobby* 'londoni rendőr']. — *bagoly*, *bakter*, *bundzsi*, *fülesbagoly*, *kutya*, *kuvik*, *órkutya*, *pocsolyás*, *portás*, *sasszem*, *talpas (ór)*, *támlás*, *toronycsász*, *varjú*.

bobizik tn ige Órt áll, órködik. [← *bobi*]. — *bakterol*, *bódézik*, *támlázik*.

bocibulbon Ld. *bocipullman*.

bocibulman Ld. *bocipullman*.

bocipullman (*ritk. bocipulbon, bocibulman*) fn *tréf, gúny* Személyszállításra használt marhavagon. — *pullman*.

bocskaisapka fn *ritk* Gyakorlósapka, a gyakorlóöltözethez rendszeresített sapka; *ködvágó*.

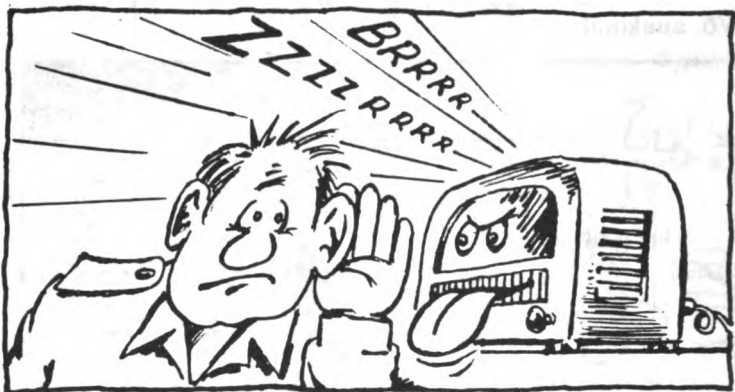
bodega fn *ritk* Órbodé; kutyaól.

bódézik tn ige *ritk* 1. Órségben van, az órbodében teljesít szolgálatot; **bobizik**. 2. Szolgálatot ad; vö. **belbódé**.

bogrács fn *ritk* Rohamsisak; rohambilli. Vö. **fazék**.

bohóc fn 1. Szj: → *Őreg vagyok én már ~nak!* 2. gúny (összetételek utótagjaként 'vmivel foglalkozó katona' jelentésben). Ö: **madzag ~**. 3. *ritk, tréf* Kézi adó-vevő ráyió; **bohócrádió**.

bohóckodik tn ige *ritk, pej* Gyakorlaton vesz részt. Vö. **nyulászkodik**.

bohócrádió fn *ritk, tréf* Kézi adó-vevő rádió. — **bohóc**, szokol.

bokor Szj: *Egy ~, egy árok, hopp!*; R: *Egy ~, egy árok: jaj, anyám, nem látok!*; *ritk, gúny* (Lövészeket jellemezni és bosszantani akaró kifejezések). Vö. **bokorugró**.

bokorarcú mn és fn *ritk, tréf* Borostás arcú (katona) — sündisznó. Vö. **borotva**, (fog)kefe, **hal**, **harcokcsi-akadály**, **kinéz**, **lefogy**, **macskakaki**, **macskaszar**, **sündisznó**, **szór** alatt.

bokorjárőr fn *ritk, tréf, Hór* Éjszakai járőr a zöldhatáron.

bokorugró fn *tréf, gúny* Lövészkatona; nyúl. vö. **bokor** alatt.

bolhás fn *ritk, Hór* 1. Kutyakiképző. 2. Kutyás járőr.

bólint tn ige *ritk, Rep* (A repülőgép) lezuhan.

bolond Szj: →*Öreg vagyok én már ~nak!* Szh: *Annyi →napod van, mint ~nak az intézetben/zárkában.*

bolondokháza fn *ritk, gúny* Parancsnoki épület; fegyérszoba.

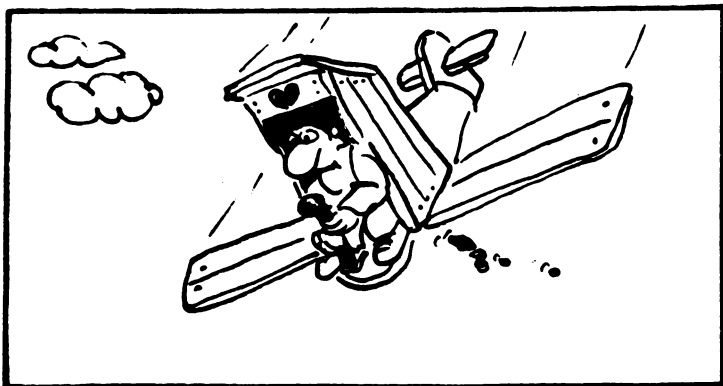
bor Szj: *Elment ~ért: tréf* (Feleletként, ha valakit keresnek:) Nem tudni, hová távozott. *Elment Homokkomáromba ~ért 'Ua.'* (Nk85/86).

borjú fn *ritk, tréf* Hátizsák; máihagyók.

borotva *Fogdára küldte a ~t: ritk, tréf* Nem borotválkozott, borotás; vö. bokorarcú. Szj: *Máskor hajoljon közelebb a ~'hoz!*; (*ritk*) *Álljon egy lépéssel közelebb a ~'hoz!*; (*ritk*) *Betörő járt a körletben, és ellopta X. Y. ~'ját!: Ua.*

borz Szh: →*Szív, mint a torkos ~.*

bot →*Öregségi ~.* Szh: →*Véged van, mint a ~nak!*

botkormány fn *ritk, tréf* A tábori latrina kapaszkodója.

botkormányos ~ *vécé: ritk, tréf* Tábori latrina; gravitációs budi.

bőr¹ ~ *alatt hozza/viszi be a szeszt: ritk* Részegen tér vissza a laktanyába. Szj: *Húzzon ~t a fogáral: tréf* Ne vigyorgjon!

bőr² fn *ritk* Női tiszt. [← szleng *bőr* 'nő, lány'].

bóranyu fn *ritk, tréf* 1. Önkielégítés. 2. A kéz önkielégítéskor. Marokmarcsa.

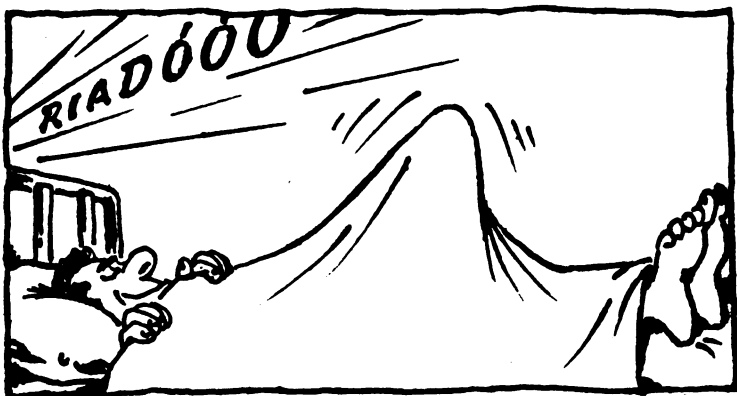
bórfejú fn és mn *ritk, gúny* Újonc; kopasz.

bórmester fn *ritk, gúny* Órmester; őrmi. [Szójáték].

bórnyakú fn és mn *ritk, gúny* Újonc; kopasz.

börtön Szh: → *Kevés, mint ~ben a vészkijárat.*

bözsi fn *ritk, tréf* Mozgókonyha; gulyáságyú (Er86, 88).
~, az ezred kurvája: *ritk, tréf* Ua. (ti. mindenki szereti) (Er86, 88).

bráner fn 1. Hímvessző; *fasz. Elkapja/megszívja a ~t:* Bosszúság éri; pórul jár, megjárja; kellemetlen, megalázó helyzetbe kerül; *megszív(ja)*. 2. *ritk* Bosszúság; kellemetlen, megalázó helyzet; ennek elviselére; kitolás; szívás.

bránerezés fn *ritk* Bosszúság; kellemetlen, megalázó helyzet; ennek elviselése; kitolás; szívás.

brék¹ fn Hímvessző; *fasz. Beveszi a ~et:* *ritk* Bosszúság éri; pórul jár, megjárja; kellemetlen, megalázó helyzetbe kerül; *megszív(ja)*.

brék² fn *ritk* Békaügetés; brekk. [← ang. *break*; brekk].

brékel tn ige 1. (Többnyire alakzatban) moco rog, mozgolódik. 2. *ritk, tréf* Nem alakiasan mozog. — *dizkózik*¹, *dzsasszol*, *dzsesszel*, *dzsettel*, *kolbászol*, *szambázik*. Vö. áll, billeg, buszkerék, forgolódik, forgópisztoly,

periszkóp. 3. *ritk* Kiszökik a laktanyából; dobbant. Ik: el~

brekk fn *ritk, tréf* Békaügetés. — brék². Szj: ~be le!: *ritk* Guggolásba le!

brekkel tn ige *ritk* Békaügetésben ugrál. [← brekk].

brihi fn *ritk* Pihenés, lustálkodás; pihi. [←pihi].

brokesz fn *ritk* Hímvestző; fasz. [?← brovling; bráner].

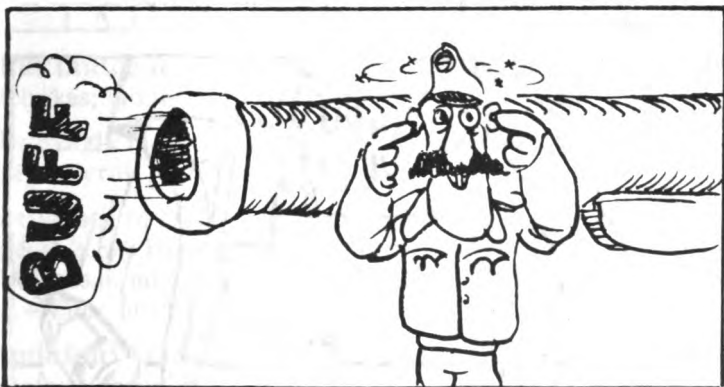
broki fn Hímvestző; fasz. [?← brovling; bráner].

brummogás Szh: →Kevés (vagy), mint Maci/Mackó sajtban a ~.

BTSZ Ld. bétéesz.

budi →Robbantott ~. Gravitációs ~; kapaszkodó rendszerű ~: *ritk, tréf* Tábori latrina. — botkormányos vécé, sorozatlövő.

budibogár fn *ritk, pej, gúny* Vécét takarító katona.

buff fn (Nagy hangú, nagy kaliberű tűzfegyver:) 1. Lőveg, ágyú; tarack. || *ritk* 152 mm-es löveg (Ma87/88). *Legelteti a ~okat: ritk* Telephelyügyeletben van. Ó. őcsi~. — csúzli¹. 2. Aknavető; bukta² 3. *ritk* Kézi pán-céltörőrakéta-vető fegyver; erpégé. 4. *ritk* Harckocsi; háká.

buffcsósz fn *ritk, tréf* Telephely-ügyeletes.

buffkalap fn *ritk* Rohamsisak; rohambilli.

buffos fn Tüzér; aknavető; ló. [← buff].

bugi I. mn *ritk.* remek; penge (Er). II. fn *ritk.* (Szóösszetételek utótagjaként:) Vmilyen szolgálat. *Telephely*~: Tárolóhelyiség- ügyelet; telephelyi őrszolgálat (Er). **Ő:** cselló~, őrség~, ultra~. (Er).

bugis mn *ritk.* Kiváló, remek; penge.

búgócsiga → *Öreg mélytengeri iszapszlvó* ~.

bukó fn Rohamsisak; rohambilli. [← bukósisak].

bukósisak fn Rohamsisak; rohambilli.

bukott mn-i in Lelepleződött, (emiatt esetleg) leváltott. ~ *őrség:* Az ellenőrzés során kiderült hiányosságok miatt megfenyített őrség. ~ *postás, tizedes:* Kisebbség nagyobb szabálytalanságok miatt leváltott postás, lefokozott tizedes. [← szleng *lebukik* 'lelepleződik'].

bukovaré Ld. **bukovári**.

bukovári (*ritk. bukovaré*) fn *ritk., tréf.* Lelepleződés, le-bukás; **bukta**¹.

bukta¹ fn Lebukás, vmilyen szabálytalanság, lazaság, hiányosság lelepleződése. ~ *van!* 'Lebukás történt!' (Nk85/86) [← szleng *lebukik* 'lelepleződik']. — **bukovaré, bukovári, buktautca.**

bukta² fn 1. Aknavető. **Ő:** kis~, nagy~, őcsi~. — **buff, kályhacsó, makett.** 2. *ritk.* Az aknavető lövedéke; malac.

buktafon fn *ritk, tréf* Belső telefon, orifon; obifon. [← bukta¹].

buktajani fn *ritk, gúny* Aknavetős katona, az aknavető kezelője; ló.

buktás fn Aknavetős, az aknavető kezelője; ló. Ő: kis~, nagy~, őcsi~.

buktautca fn (nem ragozható) *ritk, tréf* Lelepleződés, lebukás; bukta¹.

buktázik tn ige *ritk* Lebukik; szabálytalanság, hiányosság kiderül. [← bukta¹].

bulafon¹ fn 1. Kézi páncéltörőgránát-vető fegyver; erpégé. 2. *ritk* Hímvessző; fas. *Megszívtuk a nagy harci ~t* 'Alaposan megjártuk, kitoltak velünk' (Nk84/85). [2.← 1.← bula 'női nemi szerv ← ?buff].

bulafon² fn *ritk, tréf* Telefon. [← bulafon¹; buktafon, orifon, telefon].

bulafonos fn A páncéltörőgránát-vető fegyver kezelője, az ilyen fegyverrel felszerelt lövészkatona.

buldózer *Motoros ~: ritk, tréf* Gyalogsági ásó; gyalásó.

buli fn *ritk* (Összetételek utótagjaként:) Gyakorlat. Ő: bakony~-balhé; egyes~.

bummos fn és mn (gyak. tsz-ban) *ritk, gúny* Tüzér; ló.

bundzsi fn *ritk* Őr, az őrtoronyban szolgálatot ellátó katona; bobi.

bungi fn *ritk* 1. Búvóhely, ahová a katona ált. vmilyen munka elöl elbújik (Szh81/82). 2. A búvóhelyen való pihenés; sunnyogás (Szh81/82). Vö. *pihi*. 3. Az örök pihenőhelye, órszoba. Ö: *heppa~*. [← *bungalló*].

bungizik tn ige Elbújva pihen; vö. *pihizik*. [← *bungi*].

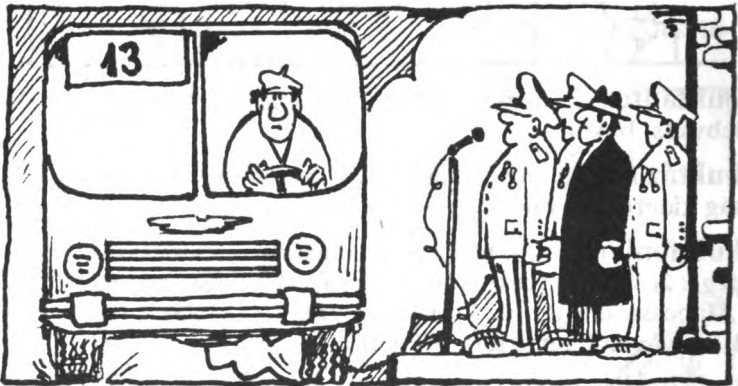
bunkerszar Szh: *Úgy néz ki←, mint a kéthetes ~*.

bunkó fn Nem robbanófejes lőtéri erpégégránát. — öcsi.

bunkóalak fn *ritk, tréf* Bukóalak (egyfajta lőtéri cél). [Szójáték].

bunkóképző fn *pej* 1. Hivatásos tiszt- v. tiszthelyettes-képző intézet. — *gyökéreképző, majomképző*. 2. Tisztesképző iskola; gladiátorképző.

buszkerék Szj: *Mi maga, ~?!*: *ritk* Ne forgolódjon! Vö. *brékel*.

buszmegálló fn *tréf* Alakulótéri dísztribün; *buszváró*.

buszváró fn *tréf* Alakulótéri dísztribün; — *buszmegálló*.

buta R: *Igen/legyen~, igen/legyen erős: ebből lesz az →aknavetős!*

bútor fn 1. Az alegység-ügyeletes szolgálati asztala (a folyosón). *Megek a ~nál: ritk* Alegység-ügyeletesi szolgálatban van. Szj: *~t szíjra!: ritk, tréf* Azonnal menj a szolgálati asztalhoz! (Az ügyeletesnek címzett elferdített parancs [← *Fegyver szíjra!*], ha (szabálytalanul) ép-

pen nem az asztalnál tartózkodik.) *Ragadj a ~hoz!*: *ritk, tréf* Ua.; menj a szolgálati asztalhoz, és maradj ott! — *deszka*. 2. *ritk* Alegység-ügyeletes; *belgeci*.

bútoros fn *ritk* Alegység-ügyeletes; *belgeci*. [← bútor].

butt (állítmányként v. az állítmány ragozhatatlan részeként, mn-i v. fn-i állítmányhoz némileg hasonló szerepben) *Butt!*: *ritk* Kész! Vége van! Annak már befellegzett! (Szh81/82). *Annak már ~!*: Annak már befellegzett! (Szh81/82).

búzavirág fn *ritk* Rangjező csillag a vállapon; *krumplivirág*.

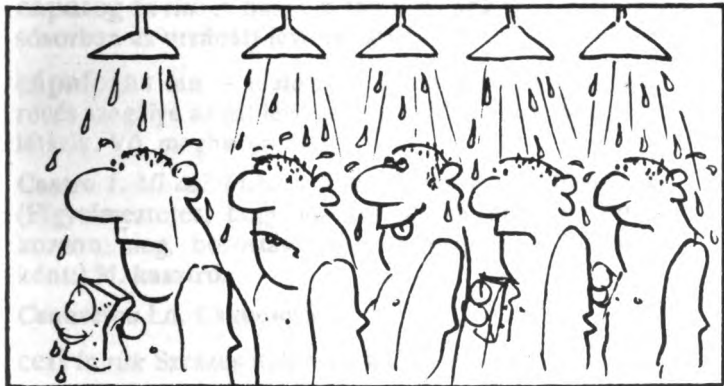
buzi fn *ritk, tréf* Hálóing; *buzipendely*.

buzikáv fn *ritk, pej* Káv, melybe tej helyett vizet tettek; *bivalytej*.

buzilámpa fn *ritk* Riadólámpa.

buzipendely fn *ritk, Hór* Hálóing. — *buzi*.

buzivíz fn *pej* Alkoholt nem tartalmazó v. rossz minőségű ital (ált. üdítőital, *ritk*. tea). — *csatos bambi, dühítő, hülyítő*.

buzisúr fn *ritk, tréf* 1. Osztálysorakozó (DbK). Vö. *diszkó*. 2. Zuhanyzás az ezredfürdőben (Ze).

büdös 1. Szh: ~ *vagy, mint a puma*: *ritk* (Szh82/83). 2. ~ *kopasz*←.

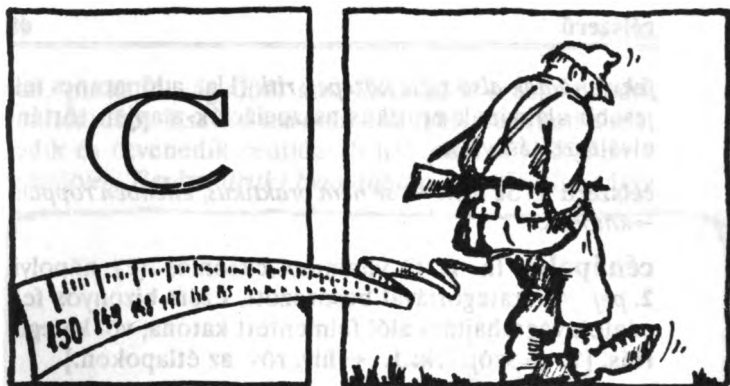
büdöstalpú fn és mn *ritk, pej* Újonc; *kopasz*.

bűrrög Szj: *~jön! ritk* (Utasítás a tiltás ellenére motoros fókával felmosó katonának:) Berregjen!

büti fn *ritk, Hór* Bázis-ügyeletes tiszt. [Hiv. röv.; vö. üti].

bűvöskocka Szh: *Annyi →napja van, mint ~ n a variációk.*

CA *ritk, tréf* (A szovjet katonák váll-lapján látható rövidítés [\leftarrow *Sovetskaja Armija*], melynek jelentése a tréfás magyarázat szerint:) 1. Kemping Afganisztán. 2. **CA — MN:** (Ua. a Magyar Néphadsereg nevének rövidítésével együtt:) Cél Amerika! — Menjetek nélkülünk! (Szo88/89).

cakci *fn ritk, tréf* Szakaszvezető; szakszi.

Camping *Szh:* \rightarrow *Kevés, mint ~ sajtban a sátorrúd/sátorvas.*

cápa *fn ritk* 1. \rightarrow *Öreg ~.* 2. Rakétás (DbK).

cápa fog *fn ritk* A bakancs talprészének szegélyén (elsősorban az orránál) levő rovátkák.

cápa fogas *mn ~ a surranó:* A bakancs talprészének recés szegélye az ott lévő szennyeződés miatt csfkosnak látszik. *Vö. megharap* alatt.

Castro 1. *Mi az? Indul a Fidel Castro-választáson?: tréf* (Figyelmeztetés, hogy máskor alaposabban borotválkozzon meg, borostás). *Vö. bokorarcú.* 2. (Köznév-ként:) ld. *kasztró.*

Ceausescu *Ld. Csauceszku.*

cefi *fn ritk* Szeszes ital; szeszkó. [\leftarrow *cefre*].

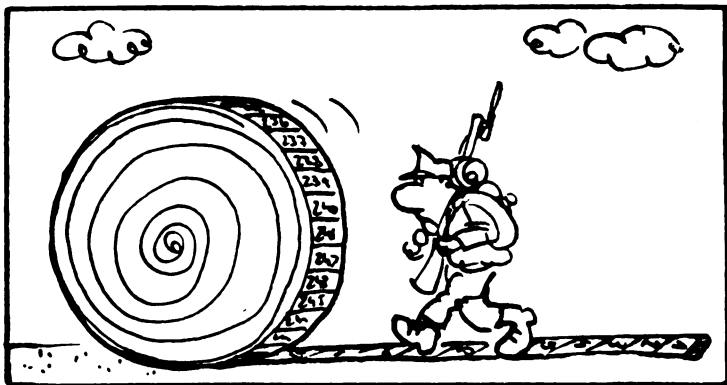
cefre *fn* Bármilyen szeszes ital; szeszkó.

cél *Szj:* \sim *a varjú alsó széle közepe!:* *ritk* (A lögyakorlaton használt célmeghatározás tréfás megváltoztatása, a lőtereken ugyanis sok a varjú). *Hasra! Fekve tölts! ~ a*

fekvő nőalak alsó széle közepe!: ritk (Ua., a lóparancs teljesebb alakjának erotikus asszociációk alapján történt elváltoztatásával).

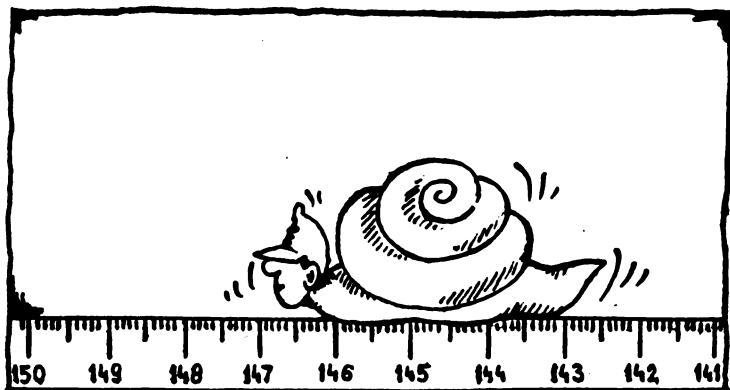
célszerű K: *Se nem ~, se nem praktikus, ellenben roppant →katonás.*

cénápolyi fn 1. C vitaminos/citromos (?) nápolyi.
2. pej „C” kategóriával besorozott, ezért bizonyos feladatok végrehajtása alól felmentett katona; vö. kategóriás. [2. ← szójáték: 1. ← hiv. rövid. az étlapokon.]

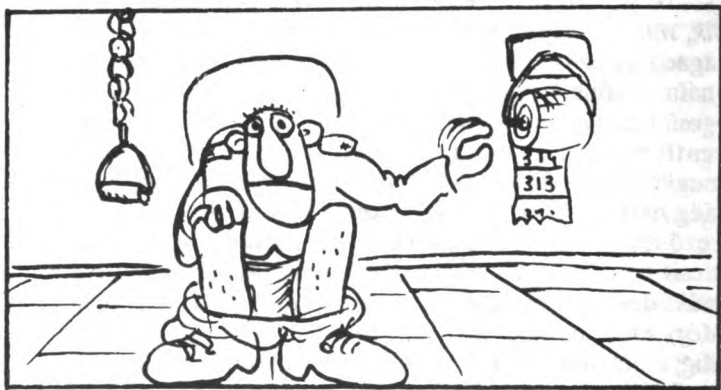
centi fn 1. (Ált. közönséges 150 centiméteres mérőszalagból, szabócentiméterből benzinbe áztatással (színezéssel) készített, a benzintől feltekert alakban megmerevedett, tartóra szerelt) katonacenti (ami az öregkatonák leszerelésig hátra lévő 150 napjának visszaszámlálására szolgál, minden nap levágva belőle a meghatározott időpontban egy centiméternyit. Egyben az „öregség” szimbólumaként és tárgyi jelzéseként is funkcionál.) Vö. colostok, kopaszkábitó kézi →készülék, legyező, ostor. (A centivel kapcsolatos szokások, szertartások és műveletek részletes leírását ld. KSzil. 23–31). (Em)zárolt ~: Már elkészített, de még nem használt, gumigyűrűvel összefogott katonacenti. *Robban a ~/százötven:* (Elérkezett a leszerelésig hátra lévő százötvenedik nap, amikor) levágják az első centidarabot, megkezdődik (ált. ünnepélyes szertartás közepete) a centi vágása. (Ha mód van rá (erre a célra gyak. rejtegetnek a katonák füstbombát, petárdát, sőt trotilt is), valóban robbantanak is; vagy ha ekkor tájt lövészet

van, puskából, ágyúból stb. lövik ki a százötvenedik centidarabot. Esetleg hasonló ünnepély kísérheti a századik és ötvenedik centidarab levágását is:) *Robban a száz/ötven. Berázza/(ritk) bemutatja a ~t:* (Esetleg tárgy

nélkül is) A centit hivalkodóan, tüntetően megrázza, vkinek az orra alá dugja, megmutatja (ált. azért, hogy a leszérelésig hátra levő kevés napjával dicsekedjen, ezzel másokat bosszantson; ill. mások hasonló szándékú cselekedetére válaszoljon). Vö. *Előveszem a ~t, és lekopik, mint a picca!* 'A parancs, kérés teljesítésének megtagadását az öregkatona a centi megmutatásával jelzi a (nála később bevonult) társának.)' (DbK88). *Játszik a ~vel; rázza a ~t:* A feltekert állapotban megmerevedett centit megrázza, hogy az le s fel ugráljon. (Ekkor szokás megkérdezni: *Hányas a menetültem?: ritk* Hány nap van még hátra?) *Kiélesíti a ~t:* A centi vágása után a következő napi darabot mindkét oldalról háromszög alakban kicsit bevágja. [A szóhasználat az aknák, kézigránátok működésére utal. Ugyanígy: *robban a ~.*] Szj: (*Vigyázz! Még) megéget (a ~)!*; *Megégeti a kezét/kezed!*: (Tréfás „figyelmeztető” felkiáltás, ha a centi illetéktelen kezekbe (különösen újoncába jut). *A ~ az égig ér; A ~ a klubszinttől a földig ér; A ~je körbe éri az alakulóteret; Elhúzza a ~ a kezem; Ezzel a ~vel még egy mamutot agyon lehet ütni; Kirántja a ~ a sorból; Még sárkányt lehet eregetni a ~jével; Azzal a ~vel egy ügyetlenebb indián még hat cowboyt fog; A ~d vége Vlagyivosztok alatt csattog: ritk* (Ált. a mondatba beépült alakban első és másodidőszakos katonák bosszantására, esetleg öregkatonáknak ug-ratásból mondv:) Újonc vagy! Soká fogsz még leszerel-

ni! [Ti. a centi, mely a hátra levő napokat mutatja (első, másodidőszakosoknak nincs is), még nagyon hosszú, ill. vastag, nehéz. Vö. dakkerék, kábeldob, malomkerék.] *Még el sem ültették azt a fát, amiből a ~d készül:* (Újoncnak mondvá:) *ritk* Nagyon soká fogsz leszerelni! *Szh: A ~d olyan vastag, mint a KRAZ-kerék: ritk* Ua. *R: Elmegek, hogy öreg lehess, kis/hogy kezedbe ~t vehess!:* *tréf* (Az öregkatonák másodidőszakosokat bosszantó rigmusa (*ritk* énekelve)). [Ti. a másodidőszakos katonák centiviselésre csak az öregkatonák leszerelése után, vagy az ez előtti ötvenedik naptól jogosultak. A rigmus szövege egy régi sláger szövegéből származik: „*Elmegek, hogy boldog lehess...*”. *Beléd estem, mint ló a gödörbe; ~t is foghatsz, de csak jövőre!:* Ua. (Ha88/89). *~m, ~m, mondd meg nékem, | ki lesz itt a jövő télen? — Kis gazdám, te nem lehetsz, én elfogyok, te elmehetsz!* (Konkrét szituációra alkalmazott változatai is ismertek:) — *| ki marad itt e vidéken?; — | ki marad bent a jövő héten?;* (Részben az újoncok bosszantására:) *Kis ~m, mondd meg nékem, hány kopasz van e vidéken? — Te, kis gazdám, nem lehetsz: én elfogyok, s te elmehetsz!* (DbK88). *Ő: tápos~. — cenyó, műszer, újonckábító.*

2. *ritk*, *tréf* Vécépapír. — kábeldob, kopaszcenti.

centifa fn *ritk* Faléc, melyre az öregkatonák az utolsó ötven nap centijét ráragasztják; ostor.

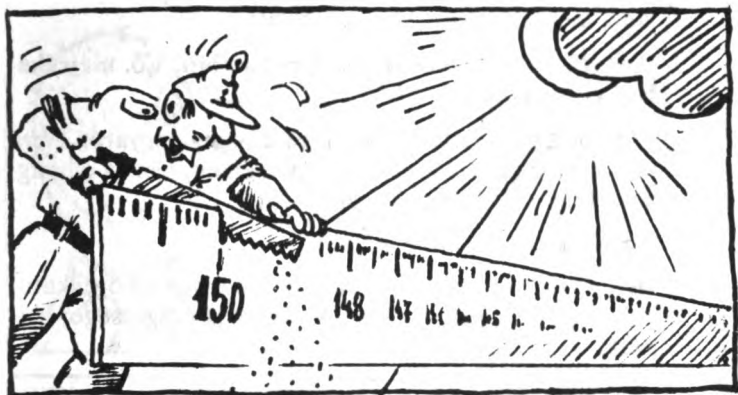
centis ~ *baka*←.

centitartó fn (A leggyakrabban kézigránát biztosító szegépből reszelt vagy rézből esztergált (kézigránát ala-

kú)) fémszerkezet, melyre a centit csavarják. Olyan →kopasz vagy, hogy a ~d rezének bányáját még föl se fedték!

centitemetés fn A centi levágott darabjának nagy ceremóniával (siratónótával, gyertyával, vegyvédelmi öltözetben) az újoncok által történő eltemetése (leggyakrabban a nevezetes 150., 100. és 50. centidarabé).

centivágás fn Az adott napot jelképező centidarab meghatározott időpontban (ld. KSzil. 28–29) történő levágása.

centizik tn ige *ritk* Az adott napot jelképező centidarabot levágja.

cenyó fn *ritk* Katonacenti; centi.

cerka fn *ritk, tréf* Hímvestző; fasz. [← *ceruza*].

cérna →*Műszaki* ~.

ceruza fn *ritk* 1. Hatszög alakú órbódé; kutyaól. 2. *ritk* Írnok; tinta.

cet →*Öreg* ~; →*vén* ~.

cétea fn Citromos tea. [Hiv. röv.; az étlap kiírásából. A tréfás magyarázat szerint 'cementes' vagy 'cukros tea' lehet a rövidítés jelentése.] Szj: *Megfordul még a ~ban a tengeralattjáró* (ti. olyan sokat kell még katonaként meginnod): *ritk, tréf* Soká fogsz te még leszerelni, újonc vagy még! *A leszerelésig még annyi ~t fogsz meginni, amennyi a toronyba fér!:* Ua. (Nk84/85). Vö. még *leszerelés, tea* alatt.

cévitamin Ld. C vitamin.

Challenger Szj: → *Öreg ember nem ~ (egész nap az ágyban lebzsel).*

Chicago Ld. csikágó.

cicc *isz Cicc!; ritk* Mozgás! Indulás!; zizz¹. [← ciccen].

ciccen tn ige *ritk* (Ált. igekötős alakban) Megy, mozog; zizzen. Ik: ki~.

cici ~re vesz vkit: *ritk* Kellemetlenkedik neki, ellátja a baját; kellemetlen, megalázó helyzetbe juttatja; kitol vele; megszívát(ja). Vö. hosszúcici.

cidribili fn *ritk* Rohamsisak; rohambili. Vö. majrékalap, rinyasisak.

cimmog tn ige *ritk* (Vissza)beszél; megmagyaráz. *Nem ~ a kopasz gyík!* 'Újonc, ne tégy megjegyzést az elhangzottakra!' (Mf88/89). Ik: meg~.

cirok fn *ritk, tréf* Seprű.

civil *Kopasz ~: ritk, tréf* Nem sokára leszerelő öregkatoná; öreg. ~ *bagázs: ritk, pej* Az újoncok összessége; időszak.

cókamóka fn *ritk, tréf* Szekrényrend-ellenőrzés. [← *cókmók* 'holmi'; vö. *fókamóka*.]

colostok fn (Különc) katonák centi funkcióban használt időmérő eszköze. (Elterjedt használata csak ott van, ahol a katonák egy része az alakulat jellegeből fa-

kadóan (pl. repülésirányítók) a tényleges katonaidő le-
szolgálása után még tartalékosként tovább szolgál rá-
húz, s ezt a pluszidőt mérik a colostokkal).

copfos Szh: *Olyan* →kopasz/→sivár vagy, hogy hozzád
képest a grillcsirke/villanykörte ~ indián.

cowboy Szj: *Azzal a* →centivel egy ügyetlenebb indián még
hat ~t fog.

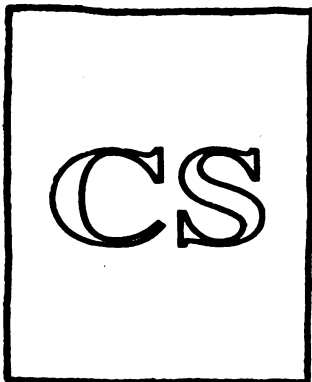
cowboyos ~an alszik: *ritk, tréf* Felöltözve, megvetetlen
ágyon alszik. Vö. *ügyalban van.*

cumi fn Bosszúság, kellemetlen, méltánytalan, megalá-
zó helyzet; ennek az elviselése; szívás. ~ra vág: *ritk*
Igazságtalanul keményen bánik vkivel, ellátja a baját;
kellemetlen, megalázó helyzetbe juttatja; megszí-
vat(ja).

cumizik tn ige *ritk* Póru jár, megjárja; kellemetlen,
megalázó helyzetben van; szív.

C vitamin Szh: →Kevés, mint (ló)tyúk szarban a ~.

csácsesz¹ mn *ritk* Jó, kiváló; penge. [(argó)← cig. caco 'ua.'].
csácsesz² → *Öreg* ~.

csacsog ~nak a → *fókák*.

csacsogó fn 1. A leszerelésig hátralevő utolsó ötven (*ritk.* harminc) nap mérésére szolgáló centi, melyet (néhány) műanyag- vagy fadarabra ragasztanak; ostor. 2. Két huszonöt centiméteres colostokdarab ua.-ra a célra. 3. Harmonika alakúra összehajtogatott centidarab a centi viselésére még nem jogosult másodidőszakos katonák számára.

csajka¹ fn Fémből készült evőcsésze fedővel. || *ritk* Mély tányér. — *bili*, *vályú*.

csajka² fn *ritk*, *tréf* Lány, nő; muff. [Szójáték:← szleng, argó *csaj* 'ua.'].
csákánylapát fn Műszaki (építő) alakulat || *ritk* Ebben szolgáló katona; népitáncos (DbA89). [?← paroli-jelzés].

csapatdiszkó fn Csapatsorakozó. Vö. *diszkó*.

csapda fn *ritk* Fogda; fogszi.

csapdás fn *ritk* Fogdabüntetését töltő katona; fogszis.

csapódik → *Faltól falig, hadd* ~jon. ~ik a → *fóka farka*.
Szh: ~jon, *mint a takony*; ~jon (a sor vége), *mint a majomgeci*: (Figyelmeztetés a menetelő alakzat utolsó ka-

tonáinak, hogy kanyarban fokozottan figyeljenek az igazodásra).

császár fn *ritk* Előjáró; péká. || Szobaparancsnok.
csatos ~ *bambi*←.

csattan *Majd ha* ~ (ti. az újoncok keze a géppisztolyon az eskü alkalmával): (A következő időszakba lépés időpontjának meghatározása, azaz ekkor lesz a fél éve bevonult katonából gumi, az egy éve bevonultból öreg.)

csaucseszkukocsi fn *ritk* Román gyártmányú DAC teherautó; *dakk* (Ze86/87). [← *Ceausescu*].

csecsemő Szj: *Hozzám képest a Neander-völgyi* → *őseember újszülött* ~.

csecsemősír fn *ritk* Lövészteknő; gödör.

csedva fn Csepel teherautó; csepzon Ta86/87). [? *Csepel* × szleng *getva*, *getvás* 'rossz; undorító'].

cséeff fn Csapatfelderítő (al)egység. [Hiv. röv.]

cséemő fn Csapat-művelődésotthon. [Hiv. röv.] – *csemő*, *csomó*, *csömő*.

cséemős fn A csapat-művelődésotthonban szolgáló katona.

cséerpé fn Evőeszköz-készlet; *kanálgép* (Bp88). [? Hiv. röv.; '?!].

cselendzser Ld. *Challenger*.

csellista fn *ritk* Konyhamunkás; *csellós*.

cselló¹ fn 1. Konyhai kisegítő munka (24 órás szolgálattal) ~t ad: Konyhai szolgálatra vezényelték, konyhamunkát végez; csellózik. || Mosogatás. [Hiv. röv.: 'csapatellátó']. — csellóbugi, dokk, hadtáp¹, hegedű, káem, kákáem.

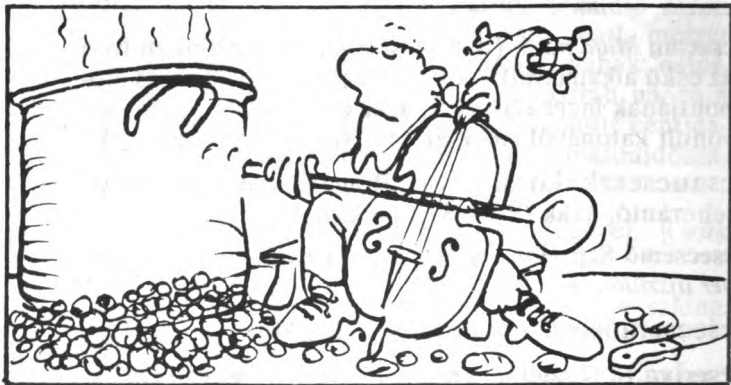
2. A konyhai szolgálatra vezényelt katonák. *Ne szórákoddz vele, majd a ~ megcsinálja* (Nk84/85). 3. ritk Konyha.

cselló² fn ritk Evőeszközkészlet; kanálgép. [← cselló¹; hadtáp²].

cselló³ fn ritk Géppuska; varrógép. [Vö. gitár 'géppisztoly', aminél a géppuska nagyobb.]

csellóbugi fn Konyhai kisegítő munka; cselló¹ (Er88).

csellódisznó fn ritk Konyhai ügyeletes tiszt(helyettes); csülöküti. Vö. konyhamalac.

csellóművész fn Konyhai szolgálatra vezényelt katonája; csellós. Vö. művész.

csellóparancsnok fn ritk A konyhai szolgálatra vezényelt katonák sorállományú parancsnoka; csellópéká.

csellópéká fn A konyhai szolgálatra vezényelt katonák sorállományú (ált. tisztési rendfokozatú) parancsnoka. Vö. péká. — csellóparancsnok, dózer, dózerpéká.

csellós fn (gyak. tsz-ban) Konyhai szolgálatra vezényelt katonája, konyhai kisegítő munkás. [← cselló¹]. — csellista, csellóművész, dózer, hadtáp¹, hadtapi, had-

tápmalac, hadtápmuki, hadtápos, kondértündér, konyhadózer, (konyha)malac, konyhamuki, konyhatechnikus, konyhatündér, melódiás, muki, muzsikus, művész, röfi, zenész.

csellóskötény fn *ritk* Kék színű vászonkötény, amit a katonák fegyvertisztításkor és konyhamunkán használnak.

csellózik¹ tn ige Konyhai kisegítő munkát végez. || Mosogat. [← cselló¹] — csellót ad, hegedül, zenél.

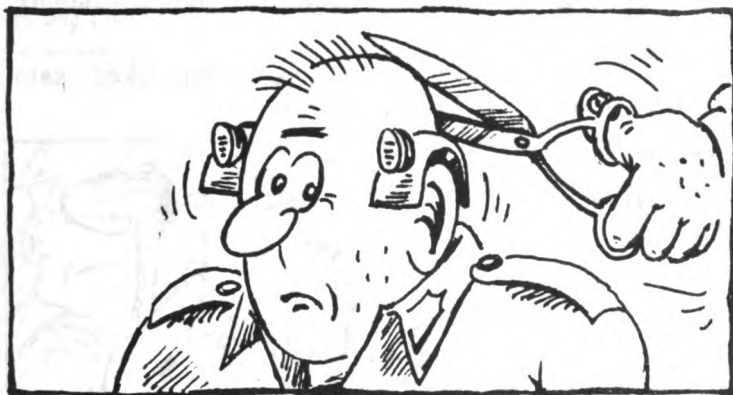
csellózik² tn ige Géppuskával lő. [← cselló³].

cseizon fn *ritk* Csepel teherautó; csepzon.

csemó fn 1. Csapat-művelődésotthon; cséemó. 2. Az ott lévő büfé (Nk84/85). [← Hiv. röv.; vö. hemó.]

csepdzon fn *ritk* Csepel teherautó; csepzon.

Csepel Felicián fn Csepel tehergépkocsi; csepzon (Ze87/88).

csepelsárhányó ~ja van: Haja a füle fölött rövide van nyírva (Nk85/86). Vö. sárhányó.

csepi fn Csepel teherautó; csepzon.

csepszi fn Csepel teherautó; csepzon.

csepszon fn Csepel teherautó; csepzon.

csepsi fn Csepel teherautó; csepzon.

csepzon fn Csepel teherautó. [Csep(el) + ~zon < ang.]

-son; ném. *-sohn* (nevekben képzőszerű utótagként:) 'fia' (a magyar szleng egyre gyakoribb becézőképzdje).] — **csedva**, **cselzon**, **csepdzon**, **Csepel Felicián**, **csepi**, **csepszi**, **csepszon**, **csepsi**, **csiba**, **csöpi**, **dzsepszon**, **technika**.

cs. f. Ld. **cséeff**.

csiba fn Csepel teherautó; **csepszon** (Ba86/87).

csibe ~, *visszajössz még* → *Ercsibe?*

csicseriborsó Szj: ~, *bab*, *lencse*, *hány* → *napja van, jelentse!*

csicsi ~ *bácsi*: Laktanyai fodrász; **kőbaltás** (DbB–K). Vö. **csicsó bácsi**.

csicska fn 1. Mászt kiszolgáló, vkihez törleszkedő katona; **csicskás**. 2. *ritk* Hivatásos (ált. az ügyeletes) tiszt mellé beosztott katona. 3. Az ügyeletes tiszt írnoka, **küldönce**; **ütikutya**. [← *csicskás* 'tisztiszolga'].

csicskamiska fn Az ügyeletes tiszt írnoka, **küldönce**; **ütikutya** (Ze86/87).

csicskás fn Mászt kiszolgáló, vkihez törleszkedő katona; **csicska**. [← *csicskás* 'tisztiszolga'].

csicsó ~ *bácsi*: Laktanyai fodrász; **kőbaltás** (DbK88). Vö. **csicsi bácsi**.

csicsóka Szj: → *Öreg csóka nem* ~.

csiga fn (Takarodóra előkészülve az ágy végébe helye-

zett) feltekert takaró, lepedő és pokróc; bejgli (Ze88/89). Vö. becsigáz.

csík¹ ~on van: Kihúzzák a névsorból, nem utazhat haza; féken van (Szo88/89). Vö. helybetopi. Szh: *Annyi napod van, mint zebrán a ~*. Szj: →*Nehogy már a ~ húzza a repülőt.*

csík² fn Hímvessző, fasz. (Er86, 88).

csikágó fn 1. Verekedés, vérfürdő. (Tréf. fenyegetésként:) ~lesz! (Szh81/82). 2. A katonák egy csoportjának rémuralma, a többiek megfélemlítése. 3. Kellemetlenség; szívás. || Kitolás, büntetés; szivatás. *Ne hergelj, mert | ~-ra váglak!, — | ~t csinállok!* (Ze86/87). 4. Takarítottás; sikamika. ~hadművelet: Ua. (ka80/81). 5. Felfordulás; a felszerelés, berendezés szétdobálása. [← *Chicago*; vö. kambodzsa, kamcsatka, kocsedó, palermó, rodézia.]

csikk Még ég a ~, amit civilben eldobott: Nem rég vonult be, újonc (Szh81/82). Szj: ~et lenyelni, füstöt felcsavarni!: tréf Dohányzást befejezni!

csikkzedő fn ritk Komendánsszolgálatra beosztott katona; komédiás (DbB89).

csikktemetés fn (Az eldobott csikk szertartásos eltemetése büntetésből: az ügyeletestől v. az öregkatonától erre kényszerített katonák (ált. újoncok) a csikket egy párnán az udvarra viszik, gyalogsági ásóval sírt ásnak, majd díszmenet, „díszsortűz” stb. kíséretében eltemetik.)

csikó fn jó ember, bajtárs. ~*vagy!*: Kedvellek (Nk85/86). [Argó].

csíkos ~ *hátú kismalac*: a) Újonc; kopasz. Szj: *Én, ~ hátú kismalac, kérek → engedélyt az öreg vadkantól a makkosba becsörtetni!* R: *Én elmegyek, te itt maradsz, ~ hátú kismalac; ~ hátú kismalac, én elmegyek, te itt maradsz.* (A leszerelésre készülő öreg katonák többieket bosszantó rigmusa.) [Vö. „— Én elmegyek, / te itt maradsz, / isten veled, / kismalac!” (Kormos István, *Mesék Vackorról*, Bp., 1983. 75). Az 'újonc' jelentés a rigmusból vonódott el.]

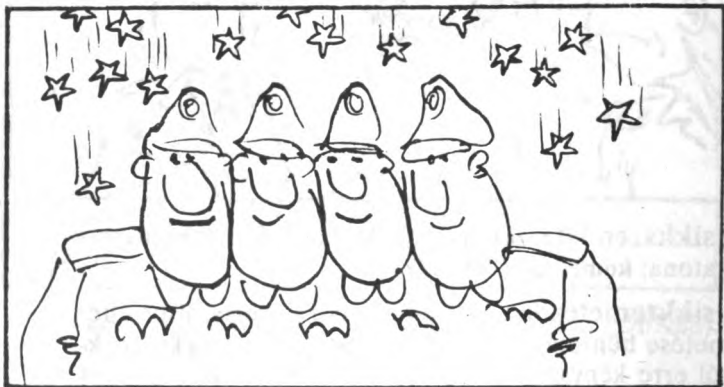
b) *ritk* Tiszti iskolás hallgató (R685/86). [← a) (a sorkatonák szemében a hivatásosok örök újoncok, ti. „soha nem szerelnek le”); ← a tiszti hallgatók váll-lapjukon évfolyamukra utaló csíkokat hordanak.]

~ *hátú vaddisznó*: *ritk* Újonc; kopasz. ~ *hátú vadmalac*: Ua.

csilivili mn (ált. állítmányi szerepben, ragozatlanul) Kifényesített, megtakarított {cipő}. [← *csillog-villog*].

csillag 1. Szh: *Annyi → napod van, mint ~ az égen.* 2. Szj: *Mit → akar ez, hiszen annyi ~ja van, mint nekem!*

csillagharcos fn 1. *tréf* Éjszakai harcászaton tevékenykedő katona (Ze86/87). 2. Harckocsi és páncélozott jármű (BMP) irányzója; toronynyúl. (Ze86/87); vö. **csillagvadász**.

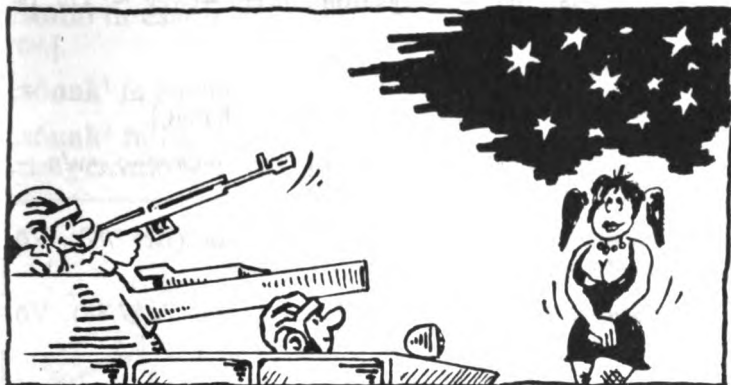
csillaghullás fn 1. Az az alkalom, amikor egyszerre sok katonát léptetnek elő, tüntetnek ki. Vö. **meglökés**.

|| (Tömeges) előléptetés, kitüntetés. *Tegnap az ezred-*

dizsin ~ *volt* (Nk84/85). 2. Lefokozás (DbK88; Nk85/86).

csillagleső fn *ritk*, *tréf* Lokátoros (katona); patkány¹.

csillagszóró fn Fényjelzős lövedék; **gyertya** (Ma81/82).

csillagvadász fn Harckocsi és páncélozott jármű (BMP) irányzója; toronnyúl (Ze87/88); vö. csillagharcos.

csillagvíz fn Áldomás előléptetés után (Er86,88). *Csillagvizet bezizenteni*: Előléptetés után áldomást inni (Er86, 88). Vö. csillaghullás.

csimasz fn *ritk* Újonc; **kopasz** (DbK88). [← nyj. 'kis, kopasz veréb'].

csipasz fn *ritk* Újonc; **kopasz** (DbK88). [← nyj. 'tollatlan madár-, különösen verébfióka'].

csirke → *Robbantott* ~. → *Ezernapos* ~. → *Tápos* ~.

CSMO Ld. csémó.

csobban¹ tn ige *ritk* Zuhanyozik (DbK89).

csobban² tn ige Csalódik feltevésében, tapasztalatok hatására belátja vmely dolog ellenkezőjét; rádöbben. ~sz!, *Majd* ~sz!, *Szh: (Majd) ~sz, mint a Velencei-tó Agárdnál/Püspökladánynál* (v. vmely hasonlóan távoli városnál): Majd meglátod, hogy nem úgy van az, ahogy te elképzeled (Ze87/88). Ik: rá~.

csobi ~ *hill!*: (A gúny kifejezése, amikor vki kénytelen

belátni vmely dolog ellenkezőjét, csalódik feltevésében vagy pórul jár.); döbi (Ze84/85, 87/88). Vö. csobban², döbben, rádöbben. [← csobban × ?Benny Hill (angol humorista); vö. döbi hill 'ua.'].]

csocseró → öreg ~. [← csocsó²].

csocsesz fn ritk Öregkatona; öreg. → Öreg ~: Ua. [← csocsó²].

csocsi → Öreg ~. [← csocsó²].

csocsó¹ fn Asztali foci. [?hangut., ?hangf.].

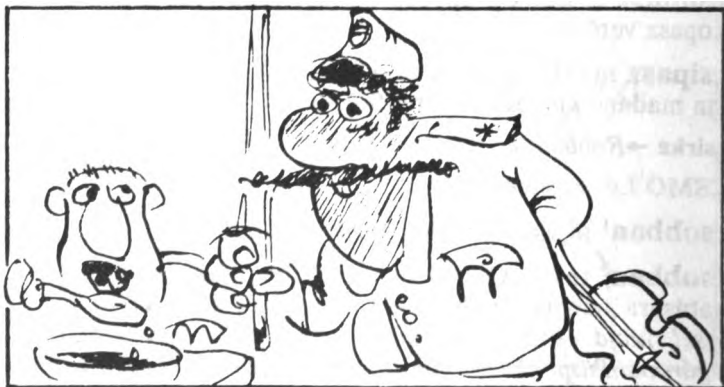
csocsó² fn ritk (Öreg)katona; öreg. → Öreg ~; → vén ~: Ua. [?← csocsó¹, csóka]. Ö: bel~.

csodaceruza fn ritk, tréf Írnok; tinta. (Ze87/88). Vö. csodagrafit.

csodagrafit fn ritk, tréf Írnok; tinta (Ze87/88). Vö. csodaceruza.

csók fn Pártfogó, befolyásos személy. || Protekció. ~ja van: Protekciója van; az alakulat egyik tisztje v. vmilyen befolyásos személy támogatja, protezsálja. — apu, drót, hátszél, nagykabát, piros bicikli/telefon, puzzi, zsibi.

csóka fn 1. Ember, férfi. Jó ~: Jóraivaló, rendes, kedvelt, rokonszenves személy. 2. (Öreg)katona; öreg. → Öreg ~: Öregkatona.

csoki fn ritk Cigány; kokeró (Ze86/87). Vö. csokoládé.

csokizik tn ige A piszkos vécékagylót tisztítja; zsuzsuzsik (Bp89/90). [← szleng *csoki* 'széklet'].

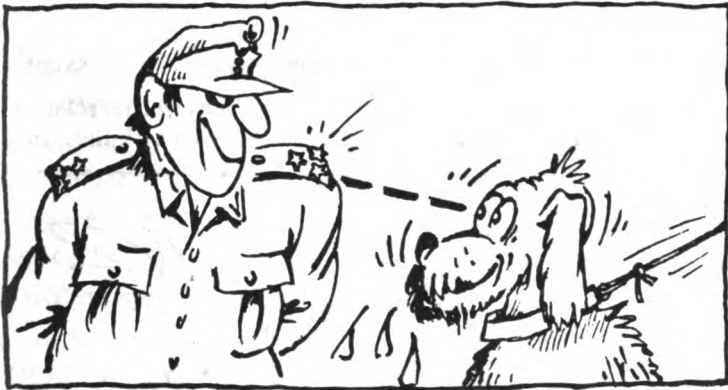
csokoládé fn *ritk* Cigány; kokeró (Ze86/87). Vö. *csoki*.

csókos fn és mn Protekciós; protezsált (személy); hátszeles. [← *csók*].

csomó fn Csapat-művelődésotthon; cséemó. [← Hiv. röv.].

csónak¹ fn Pontonhíd (Ma81/82). — talpsín.

csónak² fn Katonai bakancs; surranó (Ma81/82). [← szleng *csónak* '(torna)cipő'].

csontcsillag fn *ritk* Tisztesi rangfokozatú sorkatona; zebra. [← *csontcsillag* 'rangfokozat jelzője a galléron v. a váll-lapon'].

csontgyenge mn és fn Gyengélkedős, beteg (katona); hikomat (Ze86/87).

csonthadnagy fn *ritk*, *tréf* Őrvezető; őrvi. Vö. *csontcsillag*; *csontszázados*.

csontórnagy fn Őrvezető; őrmi. Vö. *csontcsillag*; *csontszázados*.

csontszázados fn Szakaszvezető; szakszi. Vö. *csontcsillag*; *csontórnagy*.

csosz → Őreg ~.

csótány fn 1. →Öreg ~. 2. Műszaki (építő) alakulat katonája; népitáncos.

csotrogány fn *ritk* Harckocsi; háká (DbK88). [← szleng 'ócska, rozoga autó'].

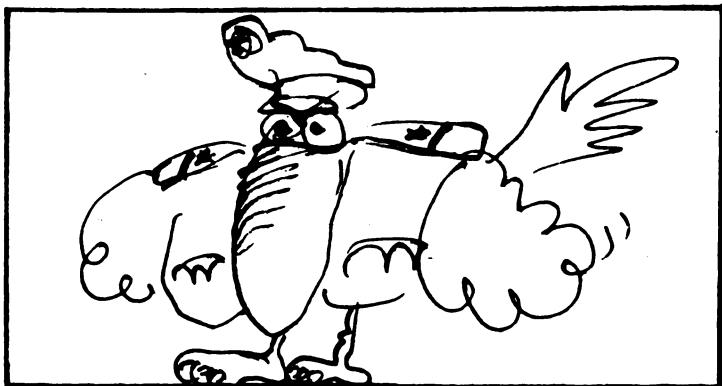
cső *Beadja a csövet:* Továbbszolgálónak jelentkezik; beadja a →téeszt (DbK85/86; Ma87/88).

csöcs ~öt *kap:* Kellemetlenségben van része; (meg)szív (Er86/87). ~re *tesz* (Vp87/88); ~re *vesz* (Er86, 88): Kitól vkivel, kellemetlenkedik neki; megszívat. Vö. hosszúcíci.

csömó fn Csapat-művelődésotthon; cséemó. [← Hiv. röv.].

csöpi fn Csepel teherautó; csepton (Er88). [← csepi].

csörgőstalpú fn és mn (gyak. tsz-ban) *ritk* Harckocsizó (katona); hákás. || ~ak: Harckocsizó alakulat.

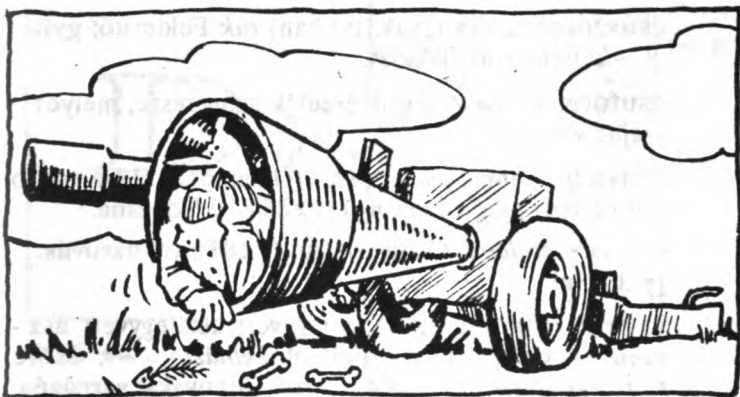
csőrmester fn Órmester; őrmi. [Csőrmester a „Kérem a következőt!” c. rajzfilmsorozat madár rendőre.]

csörömp fn Harckocsi, tank; háká. [← csörömpöl].

csörömpös fn és mn (gyak. tsz-ban) Harckocsizó (katona); hákás. || ~ök: Harckocsizó alakulat.

csősz *Vigyázzon a ~!* (Felelet a Század vigyázz! parancsra) (Ze86/87).

csöves¹ fn *ritk* 1. Továbbszolgáló katona, téesz. 2. Szakaszezető; szakszi. [← cső].

csöves² fn Lokátorkezelő katona; **patkány**¹. [A rádiólokátor legfeltűnőbb alkatrészei közé tartoznak a jókora üvegcsövek.]

csöves³ fn *Hör* Határőrizeti ügyeletes tiszthelyettes (K6sz87/88).

csöves⁴ fn és mn *ritk* Légvédelmi tüzér; légfúró. [?← ágyúcső].

CSRP Ld. cséerpé.

csua fn Szenny, piszok (ált. ételmaradékból származó zsír és kosz elegye); **dzsuva** (Ze86/87). Vö. *csuva*.

csukda fn 1. Fogda. 2. A fogdában töltendő büntetés. *A Szabó három nap ~t kapott* (Nk84/85). **Fogszi**.

csupasz fn és mn *ritk* Újonc (katona); **kopasz** (Ma83/84).

csupasztökű fn és mn Előfelvételis (katona); **tápos** (Ma81/82).

csupor fn Hülye; köcsög. (Csak egy század szóhasználatában élt.) (Szh81/82). [← köcsög].

csurma fn *ritk* Laktanyai fogda; **fogszi**. [?← or. *tjurma*].

csurmi fn *ritk* 1. Fogda. 2. A fogdán töltendő büntetés. **Fogszi**. [← *csurma*].

csúró fn *ritk* Újonc; **kopasz**. [← nyj. 'tollatlan verébfióka'; vö. *csimasz*, *csipasz*.]

csúszómászó fn (gyak. tsz-ban) *ritk* Felderítő; **gyík**².
 || ~k: Felderítő alakulat.

csutora fn *Rep* A légzőkészülék azon része, melyet a szájba vesznek.

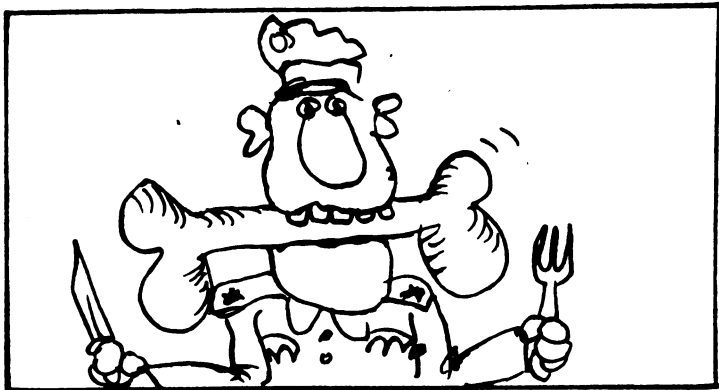
csuva fn Szenny, piszok (ált. ételmaradékból származó zsír és kosz elegye); **dzsuva** (Ze86/87). Vö. **csua**.

csuvás ~ **szalámi**: Olasz szalámi (Ré88); vö. **dzsuvás**.
 [← **csuva**].

csúzli¹ fn 1. *ritk* Egyéni lőfegyver; kézfegyver; **asz-szony**. 2. Géppisztoly; géppityul. *Felhúzza a ~t*: Csőre tölti a géppisztolyt (Ze84). 3. *ritk* Géppuska; varrógép. 4. Ágyú; buff. Ő: torony~. [← 'játékfegyver'].

csúzli² fn *ritk* Másodidőszakos katona; **gumi** (Le88/89). [A csúzlinak fontos része a **gumi**. Vö. **csúzli-szájú**.]

csúzliszájú fn és mn *ritk* Másodidőszakos (katona); **gumi** (Asz88/89). Vö. **csúzli**².

csülöküti fn Konyhai ügyeletes tiszt; konyhaügyeletes. Vö. **üti** — **csellódisznó**, **konyhafőnök**, **konyhamalac**, **konyhaügyész**, **konyhaüti**, **konyü**, **ügyész**.

d Ld. dé.

DAC Ld. dakk.

dak(k) fn DAC teherautó (Ze86/87). — csaucseszku-kocsi.

dakkerék fn 1. Az (még) egy ~: (ti. a centi) Az még nagyon vastag; soká fogsz még leszerelni (Ze86/87). 2. tréf A másodidőszakos katonák még teljes, vastag centije; malomkerék. 3. Fém húszforintos (SztK-Mk83/85).

daknyúl fn (DAC) teherautó sofőrje (Ze88/89).

dakota fn *ritk* Cigány katona; kokeró.

dandárdiszkó fn Dandársorakozó; dandárdizsi. Vö. diszkó.

dandárdizsi fn Dandársorakozó; dandárdiszkó. Vö. dizsi.

darázik tn ige Fél, fosik. *Ne ~zál már!* [argó, szleng, 'ua.']; vö. dárel 'ua.'].]

dárel tn ige Fél, fosik. [argó, szleng, 'ua.']; vö. argó (<cig.) *daral* 'ua.']; szleng *darál* 'ua.']; vö. még darázik.]

dé A nagy ~ (betű) kiül az arcára/homlokára: *ritk* Meglepődik; csalódik előzetes feltevéseiben: rádöbben.

déeff fn *ritk* Dandárfürdő, gombás. [(?Hiv.) röv.]

dekás fn *ritk* Tizedes; tízes (DbK88). [Vö. kilós 'százados'.]

dékörlet fn *ritk* Disznóól. [Vö. *C körlet* 'megindulási körlet; a támadások megindítása előtt elfoglalt hely'.]

delfinkommandó fn *ritk*, *gúny*, *tréf* Úszni nem tudó, ezért úszásoktatásra járó katonák csoportja.

denkó fn *ritk* (Hígtva szeszés italként fogyasztott) denaturált szesz; szeszke. Vö. *repkó*.

derbi Szh: → *Kevés, mint a trójai faló az epsomi ~n.*

derék ~ba kapja a → *faszt.*

derékszűj Húzza szorosabbra a ~át, mert felugrok rá, és hatszor körbetekerem magán!: (Tréfás fenyegetés, ha a katonának lazább a derékszűje a szabályosnál) (DbK87).

désajt fn *ritk* Disznósajt; malacorca. [Hiv. röv.]

deszantmini → *Módosított ~.*

deszka fn Az alegység-ügyeletes szolgálati asztala (a folyosón); bútor.

dezodor fn A konyhai hulladékot, moslékot elszállító lovaskocsi a szombathelyi laktanyában (Szh81/82).

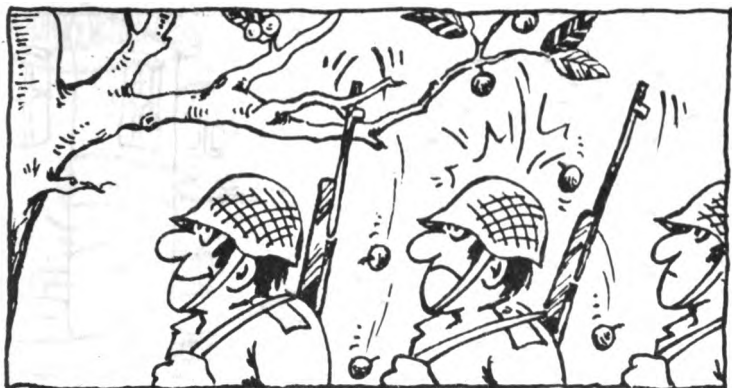
DF Ld. déeff.

dikó fn 1. Ágy, katonai vaságy. — *mercedesz, merci, priccs.* Vö. még *doberdó, lafi, szamárkészek, vízilóbolcsó*. 2. Lustáskodás, pihenés, heverés az ágyon; *pihi*. [← nyj. 'ágyféle fekvőhely'].

dikózik tn ige Lustálkodik, pihen, heverészik az ágyon; pihizik. [← dikó].

dinnye *Érik a ~:* (Tréf. mondás, ha vki sisakot visel).

dióverő fn (A géppisztolynál hosszabb) puska, karabély. || A mesterlövész távcsöves puskája; *dragunov.* || 48-as kispuska (mondván, hogy csak dióverésre jó).

diplomata Szi: *Hónuk alatt a ~, sőt némelyiknek még érettségije is van:* (A hivatásos katonák értelmi színvonalát gúnyoló kifejezés; állítólag egy őrmester mondta eredetileg előfelvételis katonáknak.) (Er86, 88). [*diplomata* = *diploma*].

diszkó fn (Legtöbbször összetételekben:) Sorakozó; dizsi. || *ritk* Zászlóalj-, ezredsorakozó. [← *diszkó* 'zenés szórakozóhely']. Ő: csapat~, dandár~, osztály~, század~, zászlóalj~. Vö. *buzisúr*.

diszkózik¹ tn ige (Többnyire zárt alakzatban) mozgolódik, moccan; brékel. *Ne ~zon ott a sorban!; Mit ~ik ott a sorban?* (Ma81/82). [← *diszkózik* 'táncol'].

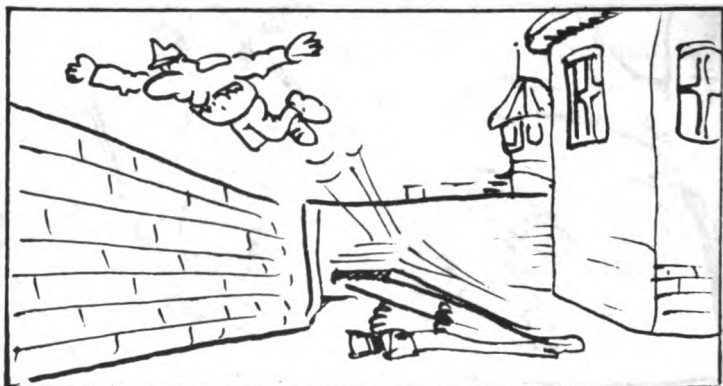
diszkózik² tn ige *Rep A* leszálló repülőgépeknek fényjeleket ad; játszik a fényorgonán. *Kinn ~zott egész éjjel a reptéren* (Pá82). [← A diszkókban szokásos villogó hangulatvilágításról.]

disznó → *Kopasz ~*.

dizsi fn (Legtöbbször összetételekben:) Sorakozó; diszkó. || Ezredsorakozó. [← *diszkó*]. Ő: dandár~, ezred~, század~, zászlóalj~.

dizsipálya fn Alakulótér. [← A sorakozók helyszíne; vö. dizsi.] — hancúrplacc.

dob ~ja magát: ritk Magától értetődik.

dobbant tn ige (A laktanya területéről (ritkábban őrségből vagy szolgálatból)) megszökik, engedély nélkül távozik. [← szleng 'megszökik' ← argó 'disszidál']. Ik: ki~. — brékel, dobizál, dobizik, kibukkan, kizakkan, megpattan, télakol, télakot vesz. Vö. még dobi és kerítésparancsnokság alatt.

doberdó¹ fn Felső ágy. *Gyerünk ~ra!*: Takarodó! — mafi, magasfigyelő, plató. Vö. dikó.

doberdó² fn A laktanya engedély nélküli elhagyása, szökés; dobi. [← dobbant].

doberdós fn és mn 1. Felső ágyon alvó (katona). 2. Újonc; kopasz. Vö. felsőágyas. [← doberdó¹].

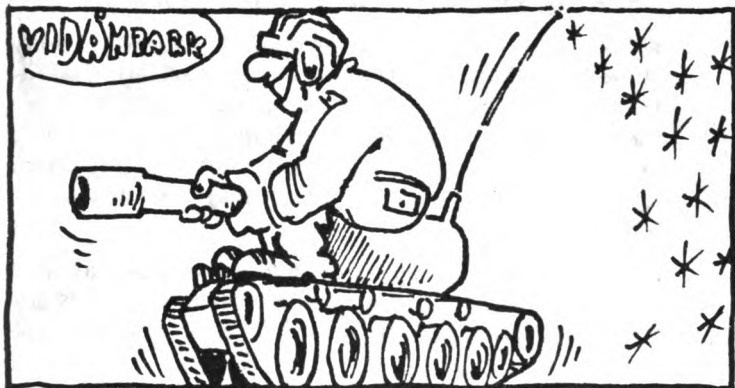
dobi fn A laktanya engedély nélküli elhagyása, szökés; dobbantás. ~ban van: Illegálisan tartózkodik a laktanyán kívül. || *Elmegy ~ kapitányhoz; ~ kapitány írta a könyvét*: Engedély nélkül távozott; *Ki írta meg a könyvedet?* ~ őrnagy (Nk84/85); vö. Drót őrnagy/hadnagy. [← dobbant]. — doberdó², palánkeltáv, télak. Vö. még kerítésparancsnokság.

dobizál tn ige ritk A laktanyából engedély nélkül távozik, megszökik; dobbant. [← dobizik].

dobizik tn ige (A laktanya területéről (ritkábban őrségből vagy szolgálatból)) megszökik, engedély nélkül távozik.

ségből v. szolgálatból)) megszökik, engedély nélkül távozik; dobant. Ik: ki~. [← dobi].

dobostorta Szh: → *Kevés, mint ~ban a ritmusérvék.*

dodzsem fn Felmosás; főkamóka (Ze86/87).

dokk fn *ritk* Konyha kisegítő munka; cselló.

dolgozik Szj: → *Öreg rozmár nem ~ már.*

dolgozó *A ~ nőket szolgálom/szurkálom!*: (Válasz dicséretre). [← *A dolgozó népet szolgálom* (hiv.)].

dolog *Az csak egy ~*: (Semmitmondó válasz bármilyen kijelentésre, évrre, panaszra) Nem számít, nem érdekel.

dombelhárító fn és mn Műszaki alakulatban szolgáló (katona); népitáncos.

dózer fn *ritk* 1. → *Nyeles ~*. 2. Konyhai kisegítő munkás; csellós. 3. A konyhai szolgálatra vezényelt katonák sorállományú parancsnoka; csellópéká. (Ma).

dózerpéká fn A konyhai szolgálatra vezényelt katonák sorállományú parancsnoka; csellópéká (Ma). Vö. dózer, péká.

döbb *isz Döbb-döbb!* (A gúny kifejezése, amikor vki kénytelen belátni vmely dolog ellenkezőjét, csalódik feltevésében vagy pórul jár.) Döbi. Vö. döbben, rádöbben.

döbben tn ige 1. Csalódik feltevésében, tapasztalatok hatására belátja vmely dolog ellenkezőjét; rádöbben.

~sz!; *Majd ~sz!*: Majd meglátod, hogy nem úgy van az, ahogy te elképzeled. ~ *az arca*: Csalódik feltevésében, meglepődik; rádöbben. 2. Pórus jár; megszívja (büntetésből vagy csak váratlanul nehéz feladatot kap).

döbbenet ~ *kiült ki az arcomra: pötty, pötty, pötty* (közben ujjal mutogatva a pöttyöket az arcon): Csalódtam feltevésében. || Végre megértettem. || Nem hiszem el. (Er86, 88). *Kiül! a ~ az arcadra (pötty, pötty, pötty)*; *A ~ kiült az orcádra*: Majd meglátod, hogy nem úgy van az, ahogy te elképzeled; majd →*rádöbbensz!* Vö. döbben, rádöbben.

döbbenix isz *Döbbenix!*: (A gúny kifejezése, amikor vki kénytelen belátni vmely dolog ellenkezőjét, csalódik feltevésében vagy pórus jár.) Döbi. Vö. döbben, rádöbben.

döbi isz *Döbi!*: (A gúny kifejezése, amikor vki kénytelen belátni vmely dolog ellenkezőjét, csalódik feltevésében vagy pórus jár.) Vö. döbben, rádöbben. ~ *hill*: Ua. (Ze87/88). [döbben × ?*Benny Hill* (angol humorista); vö. csobi hill.] — csobi, döbb, döbbenix.

döbizik tn ige Csalódik feltevésében, a tapasztalatok hatására belátja vmely dolog ellenkezőjét; rádöbben. ~*el!*: Majd meglátod, hogy nem úgy van az, ahogy te elképzeled; (majd rá)döbbensz! [← döbi].

dögcédula fn 1. Háborúban nyakba akasztva viselt, a katona személyi számával ellátott fémlapocsk, melynek segítségével az elesett személyt azonosítani lehet.

2. ritk A málhazsákban hordott, a legközelebbi hozzátartozónak címzett boríték, melyben a katona haláláról szóló értesítést küldik el.

dögész fn A betegszobára beosztott, egészségügyi szolgálatot végző katona; tökösnővér.

dögös 1. fn A betegszobára beosztott, egészségügyi szolgálatot végző katona; tökösnővér. Vö. **dögész**. 2. fn és mn Beteg (katona); **hikomat**.

dölavíz fn (ragozhatatlan) A nagytakarítás ált. büntetésből alkalmazott formája, Ultra szétszórásával és sok víz beöntésével végeztetett **sikálás**. (*Este*) francia film/műsor (lesz a tévében): ~. Vö. **sikamika**. [← *döl a víz*].

dörzsőrmester fn *tréf* Törzsőrmester; törzs. [Szójáték].

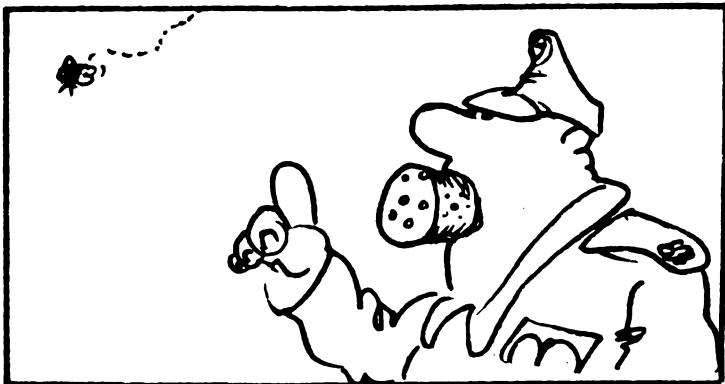
dragunov fn A mesterlövész távcsöves puskája. [← *Dragunov* (a puská feltalálója)]. — **dióverő**, **hosszúpuska**.

drót¹ ~ja van: *ritk* Az alakulat egyik tisztje v. milyen befolyásos személy támogatja, protezsálja; **csókja van**. *Forró* ~: Protekció. [?← *argó*, szleng *drót* 'értesítés, információ'].

drót² ~ *hadnagy/őrnagy* (A beszéd kevésbé kötött kifejezéseiben a laktanya engedély nélküli elhagyására való utalás) **Kerítésparancsnokság**. ~ *hadnagy/őrnagy trja* (meg) a *könyvét/kilépőjét*; ~ *őrnagytól kért engedélyt*; ~

~ *őrnagytól kap engedélyt eltávra*: Engedély nélkül távozik, megszökik; **dobbant**. Vö. **dobi kapitány, kerítés hadnagy/őrnagy, palánk őrnagy**. [← A laktanyából való kiszökés ált. a könnyebben kibontható drótkerítés részein történik.]

duda Szh: → *Megfeszíti, mint skót a ~ját*.

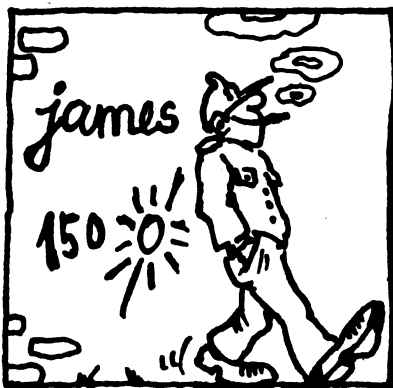
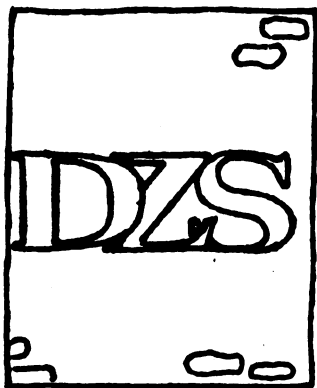

dugó ~ *van!*; ~*t lehet nyelni!*: Csend legyen! [← szleng *eldugul* 'elhallgat']. Vö. **duma**.

duma ~ *kilőve!*; ~ *leó!*: Csend legyen! [← *Villany leó!*] Vö. **dugó**; **elcsitul**, **eldugul**.

dübörög ~ *az úti*: Jön az ügyeletes tiszt.

dühítő fn **Üdítőital**; **buzivíz**. [Szójáték].

dzsakomó fn 1. (Önelnevezés). *Ki más csinálta volna, mint az öreg ~: Én csináltam.* 2. (Megszóllítás). *Hé, ~, gyere csak ide!* (Nk84/85). — állomány, atyám, barátom, barátocskám, dzsekszi¹, dzsekszon², dzsokó, dzsoni, dzsotti, dzsottó, dzsovanni, heftikém, hógolyó, kicsi, kopasz, kopcsó, köcsög, öcsém, öcsisajt, padlóváza, rüszű, söcsém, vakcsirke, vakegér, vakhangya, vaknyúl, vaktik.

dzsanesz mn Nagyon jó, remek; penge (Ze87/88).

dzsaszol tn ige 1. Megy; zizzen. 2. Nem alakiasan mozog; brékel. 3. A sorban alakzatban mocrorog; brékel. [← argó *dzsal* 'megy'; ↔ *dzsesszel* 'ua.'].

dzsasztázik tn ige Megy; zizzen. [← argó *dzsal* 'ua.'].

dzsekszi¹ fn (Megszóllítás) Dzsakomó (Nk84/85). [?← ang. *Jack*].

dzsekszi² msz Rendszerben van, oké; okszi. Vö. dzsekszon³ (Nk84/85). [← okszi 'oké'].

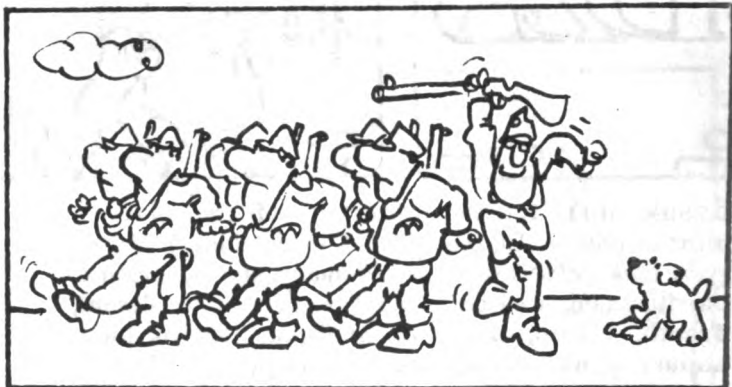
dzsekszon¹ fn *Hör* Kiképzőbázis (Nyb87). [← ?].

dzsekszon² fn (Megszóllítás) Dzsakomó. *Te, ~, segíts már nekem egy kicsit!* (Nk84/85). [?← ang. *Jack(son)*].

dzsekszon³ msz Rendszerben van, oké; okszi. (Nk84/85). [← dzsekszi² 'ua.'].

dzsepszon fn *ritk* Csepel teherautó; csepszon. [← csepszon].

dzsesszel tn ige 1. Megy; zizzen. 2. Nem alakiasan mozog; brékel. 3. A sorban, alakzatban moco-rog; brékel. [← szleng *dzsesszel* 'megy, mozog' ← argó *dzsal* 'megy'].

dzsettel tn ige 1. Megy; zizzen. 2. Nem alakiasan mozog; brékel. 3. A sorban alakzatban moco-rog; brékel. [← dzsesszel 'ua.'].]

dzsigit fn *tréf*, Lok P-15-ös lokátor (Szo86/87).

dzsindzsa fn Rekettyés; áthatolhatatlan terület a gyakorlótereken. [← nyj. 'nádas, vizenyős, mocsaras terület'].

dzsokó fn 1. (Önelnevezés). 2. (Megszóllítás). Dzsakomó (Nk84/85).

dzsoni fn 1. (Önelnevezés). 2. (Megszóllítás). Dzsakomó (Nk84/85). [?← ang. *Johnny*].

dzsonzon fn *ritk* Géppuska; varrógép. [?← ang. *Johnson*].

dzsopi fn *ritk* Újonc; kopasz. [← gyopi].

dzsotti fn 1. (Önelnevezés). 2. (Megszóllítás). Dzsakomó (Nk84/85). [← dzsottó].

dzsottó fn 1. (Önelnevezés). 2. (Megszóllítás). Dzsakomó (Nk84/85). [?← ol. *Giotto*].

dzsovanni fn 1. (Önelnevezés). 2. (Megszóllítás). Dzsakomó (Nk84/85). [?← ol. *Giovanni*].

dzsua fn 1. Szenny, piszok (ált. ételmaradékból származó zsír és kosz elegye); **dzsuva**. 2. (Ehetetlen) étel, ennivaló; **dzsuva**.

dzsuga fn Szenny, piszok (ált. ételmaradékból származó zsír és kosz elegye); **dzsuva**.

dzsugás mn Ehetetlen; zsíros (étel); **dzsuvás**. [← **dzsuga**].

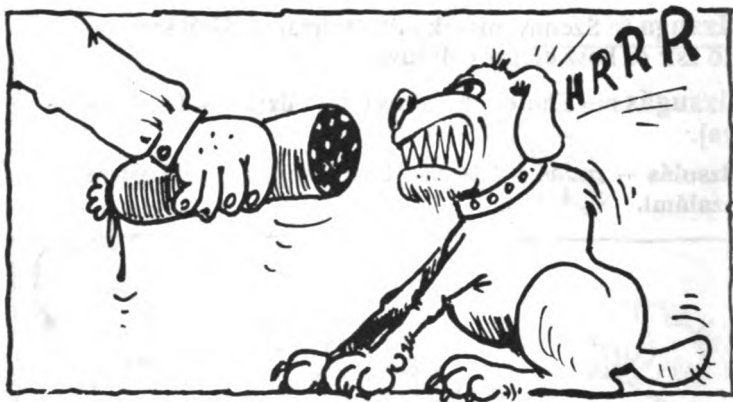
dzsulás ~ *szalámi*: Olasz szalámi; **dzsuva**. Vö. **dzsuvás szalámi**.

dzsuva fn 1. *ritk* Takony. *Töröld meg az orrod, tiszta* ~ (Nk84/85). 2. (Főleg ragacsos) kosz, piszok, szenny (ált. ételmaradékból származó zsíros mocsok). 3. (Ehetetlen) étel, ennivaló. *Mi a ~?:* Mi a vacsora? (Mf88/89). 4. (Reggelire és vacsorára leggyakrabban adott és legkevésbé kedvelt) (olasz, nyári, vadász) szalámi. — **csuvás/dzsuvás szalámi**, **dzsuvaszalámi**, **fűrészesporos**, **gempa**, **gyfkhús**¹, **patkányhús**, **patkányszalámi**. [?←nyj. *csula* 'orrváladékos köpet'; ?←argó *dzsuva* 'tetű'] — **csua**, **csuva**, **dzsua**, **dzsuga**.

dzsuvás mn 1. Koszos, piszkos, zsíros, ragacsos (tárgy). ~ *asztal*: Koszos asztal. *Mosd el ezt a tányért még egyszer, teljesen* ~! (Nk84/85). 2. Ehetetlen; zsíros; kellemetlen kinézetű (étel). ~ *káposzta*: Lucskos káposzta. ~ *kolbász*: (Ált. zsirtól csepegő, félig nyers) sült kolbász. ~ *szalámi*: Olasz szalámi; **dzsuva**; vö. **csuvás szalámi**. ~ *szalonna*: (Rágós) sült szalonna. [← **dzsuva**]. — **csuvás**, **dzsugás**, **dzsulás**, **gempás**, **grimbás**.

dzsuvaszalámi fn (Igen kevésbé kedvelt, kellemetlen kinézetű) (olasz, vadász, nyári) szalámi; dzsuva. Vö. dzsuvás szalámi.

eb *A kóbor ~et nem hatja meg: Nem érdekel. [← A kutyát nem érdekli.]*

ebéd ~ utáni →*séta.*

ebédjegy *fn ritk* Egy darab a centiről levágva.

edegumi *fn ritk, tréf* Vegyivédelmi öltözék; *vévé¹* (Nyh88). [← Horváth *Ede*, a győri Rábagyár igazgatója volt; vö. *horvátgumi.*]

efis *fn és mn* Előfelvételis (katona); *tápos* (DbK88). [Röv.]

ég →*Irány az ég alja!* (Vmikor(ra), ált. a leszerelés után) *bedesztkázzák az eget:* (A leszerelő katonák által a többiek bosszantására használt kifejezés arra célozva, hogy leszerelés után megáll az idő, aki nem akkor szerel, az örökre katona marad). *Már csak két nap, és bedesztkázzák az eget* (Pá83/84). *A mi leszerelésünk után bedesztkázzák az eget, és csak egy kis lyukat hagynak rajta, ahol a sok páncélost/gyíkhúst dobálják befelé a szegény ezernapiú; reményvesztett kopaszoknak* (Szo87/88). *Szj: Ha a katonának azt mondják, hogy fesse be az eget, nem azt kérdezi, hogyan, hanem hogy milyen színűre.* (Szh81/82). *Szh: Annyi* →*napod van, mint csillag az ~en.*

egér *fn 1.* ~ *van a körletben; Elvtársak, X honvéd szekrényében ~ volt:* (Az ellenőrző tiszt magyarázata a visszatérő katonáknak, miután a körlet rendtelenségét látva feltúrta az ágyakat, kiborította a szekrényeket) *Berepült a gólya.* *Szj: →Egy az egybe, mint az egerek negyvenegybe.* *Szh: →Rábasznak, mint negyvenben az ege-*

rek. → *Kavar, mint a mérgezett ~.* 2. Kis méretű, párna formájú, négyzögletes műanyag tasakba töltött mosószer, sampon, amelyet a katonák illetményként kapnak. *Eltapossa az egeret:* (Ált. öregkatoná) széttapossa a mosószeres műanyag tasakot, hogy ezzel takarításra kényszerítsen másokat. Vö. sikamika; patkány³, pukkancs. [Az egér széttaposás előtti mozgása (ált. egymásnak rugdosás az öregkatonák) hasonlít az üldözött egér cikázásához.] — pukkancs. 3. Előfelvételis katona; tápos. Ő: export~, gyógy~, import~. || ritk Első időszakos, újonc előfelvételis katona. 4. ritk Újonc; kopasz.

egerészik tn ige Kis tasakos mosószer széttaposásával (beegerézzel) kényszerítve takarít; sikál. [← egér].

egérhajsza fn Egy apró tasak folyékony mosószer rugdosása a folyosón v. a körletben, majd a tasak széttaposása; egérkergetés. [← egér; vö. beegeréz.]

egérkergetés fn Egy apró tasak folyékony mosószer rugdosása a folyosón v. a körletben, majd a tasak széttaposása; egérhajsza. [← egér; vö. beegeréz.]

éget ~i a →füllét (a haja).

égetett ~ népi →agyagedény.

egy Szj: *Egy az egybe (mint az egerek negyvenegybe):* (Leggyakrabban válaszként használt, konkrét jelentés nélküli kifejezés; ritkábban:) Igen. || Pontosan úgy. *Egy-kettő, egy-kettő... Baszik a festő, nem csak az egyik, mind a kettő. Egy-kettő, egy-kettő...: tréf* (Sorállományú parancsnokok kedvelt mondókája az alakzatban mene-

telve haladók lépteinek összehangolására.) [A hivatalos beszámolás rímes kibővítése.]

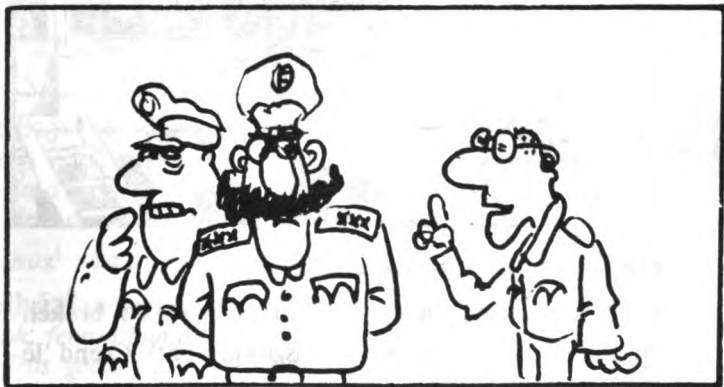
egyéni ~szocprobléma←. ~ *temetkezési szerszám*: ritk, tréf Gyalogsági ásó; gyalásó.

egyés fn 1. Az 1. számú gyakorlótér. 2. Gyakorlótér; szöcske². (Ze).

egyésbalhé fn Gyakorlat az (1. számú) gyakorlótéren; egyesbuli (Ze). Vö. balhé, gyakszi¹.

egyésbuli fn Gyakorlat az (1. számú) gyakorlótéren; egyesbalhé (Ze). Vö. buli, gyakszi¹.

egyetemi ~ *gecista*←.

egyetemista fn 1. *Egyemista elövelt* →geci. 2. ritk, gúny Tudálékos, „mindet tudó” katona.

egymás ~ba ér a →farkuk/→faszuk.

ejéfantom fn ritk, Rep Félós v. ügyetlen ejtőernyős katona. Vö. ejés.

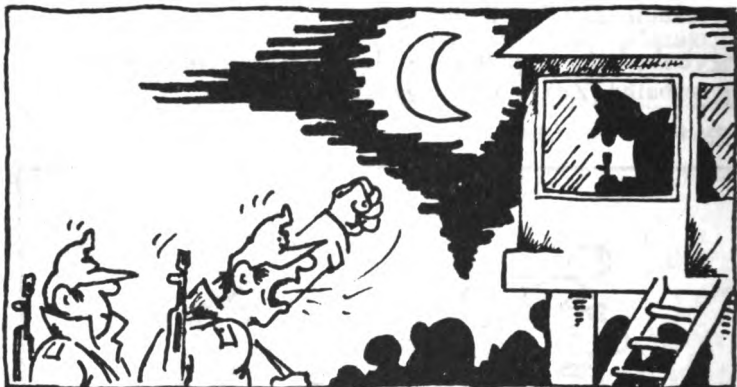
ejés fn és mn (gyak. tsz-ban) ritk, Rep Ejtőernyős (katona). || ~ek: Ejtőernyős alakulat. [← Röv.] — pity-pang, sas.

éjszaka Szj: *Ezeregy* ~ja van (még); *Ezer napja*← van és *ezeregy* ~ja: Soká fog még leszerelni, nagyon újonc még. || (E/2-ben használva:) gúny (Újoncok bosszantására). (*Hány napja van még?* Az újonc tréfás válasza:) *Sok napom és ezeregy* ~m.

ejtőernyőzsinór Szj: *Még az ~ sem vált le a seggéről: Rep*
Még csak nem régen vonult be, újonc az illető (Pá82).

elaggódik tn ige *ritk* Éldegél, békésen elvan. Vö. aggódik.

elalél tn ige 1. Elfárad. 2. Elalszik. *Elalélni!*: Aludjon mindenki! (Takarodó után). || Órségben elalszik. *Elbólint*.

elbólint tn ige Elalszik; elalél.

elbrékel tn ige Elmegy, eltávozik; elhú². Vö. brékel.

elcsitul *El lehet csitulni!*: (Felszólításként) Csend legyen! Duma kilőve!

eldug (Ált. felszólításban) *Dugja el a haját!*: Vegye fel a sapkát!

eldugul tn ige (Többnyire felszólításban) elhallgat, elcsendesedik. *Duguljon már el!*; *El lehet dugulni!*: Csend legyen! Duma kilőve!

eldurran Szj: *A →faszom ~!*

elefánt Szh: →*Kevés, mint ~nak a normál tampon.*

eleje szragos fn A szolgálatot vezető hivatásos katona (ált. az ügyeletes tiszt). Ld. hátulja.

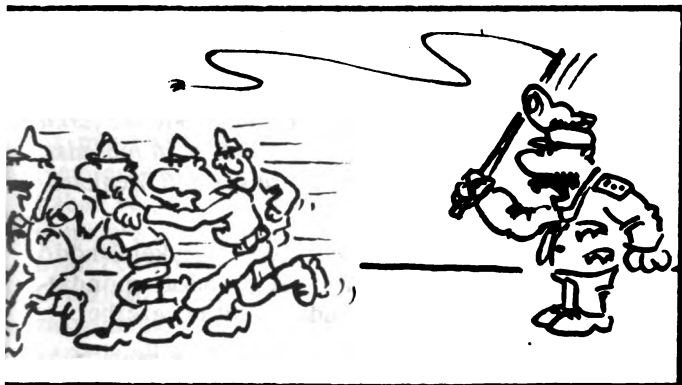
elektromos ~ orozslán!: Villanyt leoltani! [← Villany leó!].

elemel tn ige *Rep* A repülőgép felszáll.

élenjáró ~ beteg: ritk, tréf Járó beteg.

élettárs fn *ritk, tréf* Géppisztoly; géppityu. Vö. (meny)asszony.

elevátor Kézi ~: *ritk, tréf* Gyalogsági ásó; gyalásó.

elhajt ts ige Elzavar; durván, indulatosan elküld. *Kiálltunk kihallgatásra, de a péká mindenkit ~ott (Nk84/85). ~ja a halál faszára; ~ja (őket) az isten kóchengeres faszára: durva* Ua. Szh: ~ja, mint a magzatvizet: Ua.

elhúz¹ ~za a →centi a kezem.

elhúz² tn ige Elmegy, távozik. →*Öreg vagyok, mint a tűzok, februárban/augusztusban el is húzok. ~ a véres/vérvörös gecibe: Ua. [← szleng elhúzza a csłkot 'ua.' vö. húz.]. — elbrékel, elvitorlázik, elizzen.*

elizélt ~ palota: *ritk, gúny* A laktanya valamelyik — a beszélő számára ellenszenves emberek tartózkodási helyül szolgáló — épülete. [← *Élysée-palota*].

elkap ~ja/megszlítja a →bránert.

elken ~em a szádat!: *ritk* Vigyázz magadra, mert megverlek! Vö. betakar.

elkolbászol tn ige 1. Elcsavarog, (úgy) elmegy (hogy a többiek nem tudják, hol van). 2. (Ált. munka elől) el-sompolyog; elsunnyog.

elkummant ige 1. tn Elsompolyog (ált. a munka elől). 2. ts ~ vmit Kibújik vmi (ált. munka) alól; nem csinálja meg. Elsunnyog.

ellenőrzés ~e van: *ritk* Látogatója érkezett.

ellenség fn *ritk, tréf Nő; muff.*

ellő fn Ellátó- (hadtáp) szakasz (a zászlóaljban belül). || Az ebben szolgáló katonák. *Kérdezd meg az ~t, hogy mikor lesz már kaja!* (Nk84/85). [Hiv. röv.].

ellős fn és mn Az ellátó szakaszhoz tartozó; ott szolgáló (katona). [← ellő; vö. csellős.]

elmegey *Elment* →borért. R: →*Csíkos hátú!* →*Kurta farkú kismalac, én ~ek, te itt maradsz; Én ~ek, te itt maradsz, isten veled kis* →*kopasz:* (Leszerelésre készülõ öregkatonák többieket bosszantó rigmusa).

elmond *Elmondanám...*: (Dicsekvő, nagyképűsködő hanghordozással és arckifejezéssel mondott mondatkezdő formula; bármilyen mondanivalót bevezethet.)

előnyom ts ige Előléptet (ált. többes sz. 3. szem-ben: ~ták: Előléptették).

elsumákol ts ige 1. ~ *vmit:* Kibújik vmi (ált. munka) alól, nem csinálja meg; megússza; **elsunnyog**. 2. Eltitkol. 3. Ellop; benyel.

elsunnyog ige 1. tn (Ált. munka, feladat elől) **elsompolyog**, **elsomfordál** vhová; **elrejtőzködik**. — (el)kolbászol, **elkummant**. 2. ts ~ *vmit:* Kibújik vmi (ált. munka) alól; nem csinálja meg; megússza. — **elkummant**, **elsumákol**, **megsummant**, **megsunnyog**. Vö. **sunnyog**.

elsül Szj: *A* →*faszom* ~!

elszédül *El van szédülve; elszédült:* (Ált. újonc katona) nagyképpen viselkedik.

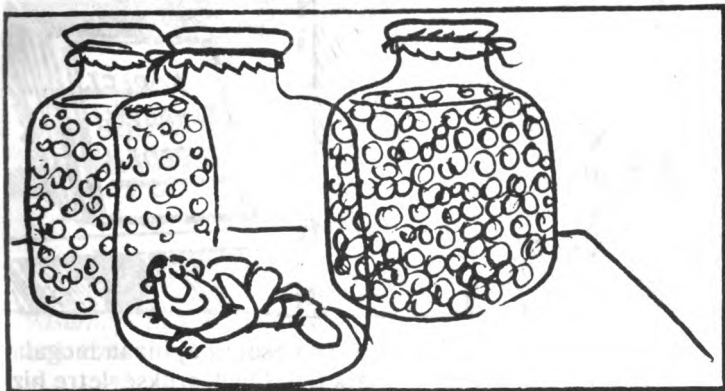
eltáv fn 1. Hazautazás, a laktanyának ált. a hét végére engedélyezett elhagyása; eltávozás. Vö. rinya, haval. ~ helyett hadtáp: Váratlan szolgálat miatt nem engedélyezik a hazautazást. *Alszik az ~*: Nem engedélyezik a hazautazást. *Nős ~*: Rövidebb időre (ált. fél öttől éjfélig), leginkább családos katonáknak adott eltávozási forma. *Orosz/ruszki/(ritk) szovjet ~/(ritk) kimenő*: tréf, gúny a) Elmaradt eltávozás (a kapuból az ügyeletes vmilyen ok miatt visszaküldi a katonát). *Orosz/ruszki ~ot kap*: Nem engedik haza, kérelmét elutasítják. b) Kimenőruhában végzett tevékenység: || Kimenőruhában a kapuig megy a vendég elé. || Kimenőruhában vmilyen laktanyán belüli rendezvényen (ált. ünnepségen) vesz részt. *Orosz/ruszki ~ra megy*. || (A meg nem valósult eltávozás gondolatbeli pótlása:) Kimenőruhába öltözve a térkép elé áll v. kinéz az ablakon, és hazagondol. c) Munkára, feladatvégzésre a laktanyán kívülre távozik.

2. Eltávozási engedély. Ö: palánk~.

eltelik Szj: *Van rá tíz →perced, ebből kilenc már ~t.*

eltol El (lehet) tolni a →biciklit!

elvág ~ja(→k) a →faszát.

elvan Szh: ~, mint a befőtt: Békén van, pihenget.

elvitorlázik tn ige Elmegy; elhúz². *El lehet vitorlázni:* Menj el!

elzizzen tn ige elmegy; elhúz². || Békén hagy. Vö. zizzen.

ember →Öreg ~. →Vén~. Két~....: (Felszólítás kifejezé-

sére) Vki (csinálja meg). || Szi: *Jó étvágyat, ~ek! Meg magának is!* (DbK89): *tréf* (Étkezés előtti kifejezés). || *Őnök is csak ~ek valahol belátom* (DbK87): (Egy tiszt-helyettes mondása a katonákról). || *Maga meg jöjjön mellém, mert nem való ~ek közé!* (DbK89)

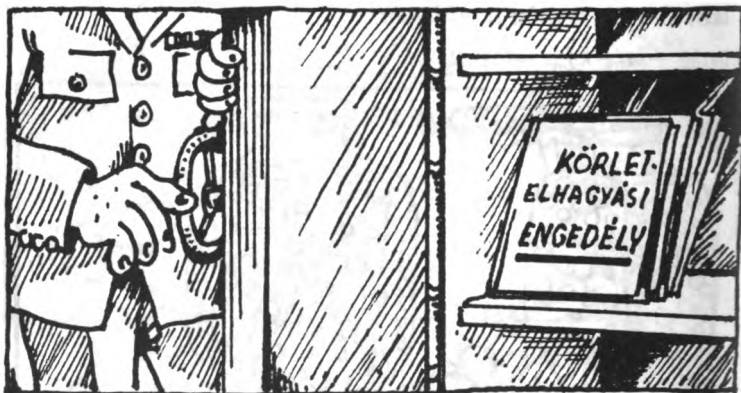
emberhús fn ritk Húskonzerv; gyfkhús¹.

emen Ld. MN.

emhármas fn Zuhanyzó, mosdó, vécé (az ún. vizes-blokk) együttes elnevezése; mesterhármas. [Röv.]

emhárom fn Zuhanyzó, vécé, mosdó (az ún. vizes-blokk) együttes elnevezése; mesterhármas. [Röv.]

emma fn *tréf* (Az önkielégítés körülírására) marok-marcsa. *~ja van:* (Önkielégítést szokott végezni; nincs barátöjje). *~, emmeg hónap* (Ez ma, ez meg holnap): (Utalás az önkielégítésre, s egyben az ekkor használt jobb ill. bal kézre). *Menjél el az ~val!:* Eredj maszturbálni! || *Menj a fenébe!*

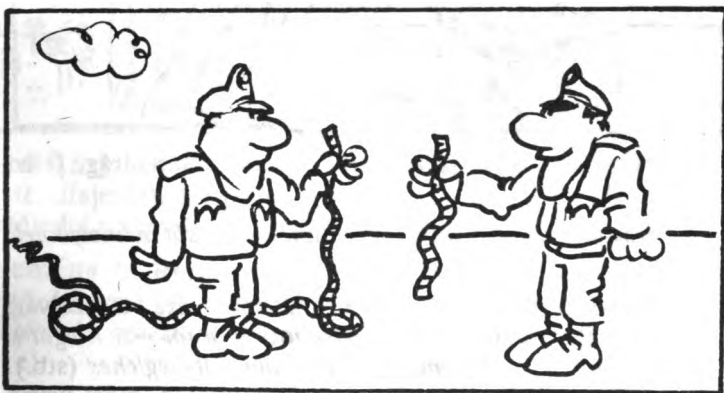

emzárolt mn 1. A mozgósítás esetén újonnan megalakítandó alakulatok számára teljes hadi szükségletre biztosított (fegyverzet, technikai eszköz és anyag). 2. Olyan (tárgy), amihez nem lehet hozzáférni, tilos használni. *~ centi←.* [Szakny-i röv.]

én Majd én...: (Mondatkezdő formulaként burkolt, de erélyes felszólítás). *Majd én becsukom az ajtót!* (Szh81/82): Csukd be az ajtót! *Én meg majd..., (nem?!):* Ua. *Én meg majd kiviszem a szemetet!* (Nk84/85): Vidd

ki a szemetet! *Én majd felhozom a reggelit, nem?!* (Er86): Hozd fel a reggelit! Vö. majd.

engedély Szj: *Én, csfkos hátú kismalac, kérek ~t | az öreg vadkantól (v. ritk. iszapszemű rájától) a makkosba becsörtetni! (v. becsörtetni a makkosba!); — az öreg vadkantól, hogy becsörtessenek a makkosba! (Ui, ui, ui!); — az öreg vadkantól a makkosban való tartózkodáshoz! Ui, ui, ui!; — az öreg vadkan makkosába becsörtetni! (v. becsörtetni az öreg vadkan makkosába!):* (Az újoncok engedélykérése a körletbe való belépéskor, ha ott öregkatonára tartózkodik). Vö. →csfkos hátú kismalac. *Kérek ~t meghunyászkodni!: tréf Elnézést kérek; ne haragudj!*

ennyi Szj: *Nekem ~, neked mennyi?: gúny* (A →centi be-rázásakor elhangzó dicsekvő, a másikat (újoncot, esetleg másodidőszakost) bosszantani akaró kérdés). *Neked is ~?* (ti. napod van még a leszerelésig): gúny Ua.

ér 1. *Egymásba ~ a →farkuk/ →faszuk.* 2. *Többet ~ egy öreg →tápos, mint az összes hivatásos. Annyit ~, mint a vasárnapi tízórai:* Semmit sem ér (ti. vasárnap nem adnak tízórait); vö. →Kevés, mint a vasárnapi tízórai.

Ercsi Csibe, *viszajössz még ~be?* (Er): (A 18 hónapig szolgáló katonák előfelvételseket bosszantó kérdése, arra utalva, hogy az egyetem, főiskola elvégzése után még vissza kell térniük.).

erdő Beviszi az ~be: 1. Becsap. 2. Megnehezíti a dolgát; kitol vele; megszívhatja.

erdőtűz Szh: →Kevés, mint ~nél a vízpisztoly.

ered Szj: ~j csak, *kerítsd be!*: ritk (Kedélyeskedő kifejezés:) Nosza! (biztatás). || Hoppál (meglepetés).

eregyes (er(r)egyes) Ld. R. 1-es.

eresz mn Rendszeresített. ~ alsó: Alsónadrág. [Hiv. röv.].

érettségi Hónuk alatt a →diplomata, sőt némelyiknek még ~je is van.

érez Szj: *Azt csak úgy érzed:* (Ált. panaszra válaszolva:) Nem igaz; nem úgy van. →*Nehogy már jól ~ze magát a katona!* K: *A katona nem fázik/álmos/betegléhes* (stb.), *csak úgy érzi:* (A katona ne panaszkodjon, mert úgyse hallgatják meg). *A katonának semmi sem fáj, nem fázik, legfeljebb csak úgy érzi:* Ua.

érik ~ik a →könyve.

erős R: *Legyen/igen buta, nagyon/igen ~, ebből lesz az* →aknavetős.

erőtelmes ~ nyelvcsapásokkal← halad előre.

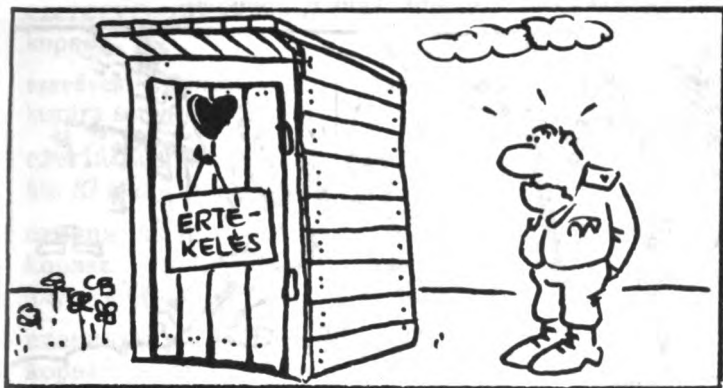
erpégé fn Kézi páncéltörő fegyver [← or. *reaktivnyj protivotankovij granatomjot*; a hivatásos katonák között is elterjedt magyarázat szerint a rövidítés alapja a *rakéta-páncéltörő gránát* szó.] — buff, bulafon¹, erpídzsí, gyík⁵, hurkatöltő, kályhacsó, klarinét, muff, nyúlágyú, szarpumpa.

erpéká fn ritk Rajparancsnok; rajpéká. [Hiv. röv.]

erpídzsí fn ritk Kézi páncéltörő fegyver; erpégé. [erpégé angolosan ejtve].

érté fn Rádiótechnikai század. [Hiv. rövid.]

ertea fn Rumos (rumaromával fzesített) tea. [Az étlapok rövidítéséből.]

értékel Szj: ~em a mai napot: (Vécére induláskor mondott kifejezés). [A parancsnokok szokták minősíteni, értékelni a végrehajtott feladatokat.]

esemény fn Rendkívüli esemény (baleset, haláleset stb.). Jelentem, ~ történt. — Nem vagyok kíváncsi a nemi életére: (A századparancsnok és az ügyeletes beszélgetése).

eshús fn Sült hús. [Az étlapok rövidítéséből.]

eső Szh: → Kevés, mint ~ben a hajszárító.

esőkabát fn ritk Vegyvédelmi köpeny; vévéköpeny.

esvé¹ Sorozatvető fegyver. [Hiv. rövid.] — eszvé, katyusa, sztálinorgona.

esvé² fn ritk, tréf Többnapos konyha szolgálat [Röv.: 'saját váltás', azaz a konyhamunkások csoportja 24 óránként saját maga helyett lép szolgálatba. ?← esvé¹.]

ész Szh: Annyi esze van, mint egy | marék szárított lep-kének; — pirtottljjól meggyúrt hógolyónak; — porcelán-kutyának: Buta, hülye; köcsög.

eszdeénté fn Század-napostiszt. [Hiv. rövid.; a sorkatonák magyarázata szerint a *szadista disznó, notórius tahó* kifejezés rövidítéséből.]

eszdepékáhatétécs fn ritk 1. Századparancsnokot he-

lyettesítő tiszt. 2. (Ismeretlen, értelmetlen, hosszú (idegen) szó helyett használták). (Ze86/87). Vö. hákászcsépeszvé. [Hiv. röv.]

ésszerű K: Nem ~, de roppant →katonás.

eszti isz (Betűszóként értelmezve:) Eleget szoptam, távozok innen! (Öregkatonák által ordibált, a leszerelés közelségére utaló szó). Vö. vilma.

etel isz (Betűszóként értelmezve:) Ennyi/ebből a táposnak elég, (s/és) lelép/(ritk) leszerel!: (Előfelvételis katonák által a második időszakban ordibált szó, mely a leszerelés közelségére (egyések szerint a fél évvel rövidebb szolgálatra is) utal). Vö. vilma, letelik.

eükatona fn Egészségügyi szolgálatra a gyengélkedőre beosztott katona; tökösnővér.

eüszabi fn Egészségügyi szabadság. R: ~, káká: megyek haza, pá-pá!: (Egészségügyi szabadságot kapott katona többieket bosszantó rigmusa).

eüszoba fn ritk Egészségügyi szoba, gyengélkedő; gyengusz.

eütiszt fn ritk Egészségügyi tiszt, katonaoorvos; mengele.

evezés fn Büntető szándékú, megalázó takaríttatás; sikamika. [A sikáláshoz sok vizet öntenek széjjel.]

exportegér fn Külföldi egyetemre felvett előfelvételis katona; tápos. Vö. (import)egér.

ezer Szj: ~ *napja*← *van még.* ~ *napja*← *van, meg ezeregy éjszakája*←.

ezeregy ~ *éjszakája*← *van.*

ezeregyéjszakás mn *ritk, tréf* Újonc, első időszakos; kopasz.

ezeréves ~ *őrmester: gúny* Olyan őrmester, aki idősebb korára se vitte többre az őrmesterségnél.

ezerlábú fn *ritk, tréf* Gyökérkefe, súrolókefe; százlábú. *Ki akarja ma elkoptatni az ~t?* (Ba84/85).

ezernapos fn és mn Újonc, első időszakos (katona); kopasz. ~*csirke: gúny* Ua.; vö. *csirke.* → *Hadihajós-alajos, ~ gyalogos.* [← *Ezer napja van még.*]

ezernapú mn és fn 1. Újonc, első időszakos (katona); kopasz. ~ *kopasz;* ~ *sivár gyfk:* Ua. 2. Hivatásos; keményváll-lapos || (*ritk*) Továbbszolgálgó; téészes (katona). (Pejorativ jelzőként hivatásos (v. *ritk.* továbbszolgálgó) katonára:) ~*téesz;* *ritk, pej,* Továbbszolgálgó katona; téészes. *Ez az ~ hadnagy nekem ne ugasson!* (Nk 84/85).

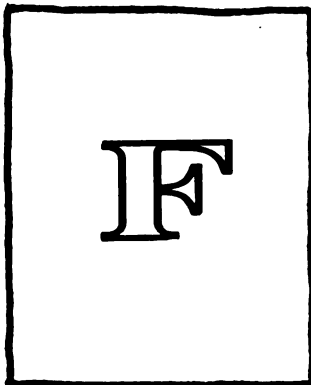
ezred *Az ~ anyja*←.

ezreddiszkó fn Ezredsorakozó. || Hétfői napokon tartott zenés ezredsorakozó, parancskihirdetés. Vö. *diszkó.* — *ezreddizsi.*

ezreddizsi fn Ezredsorakozó. || Hétfői napokon tartott zenés ezredsorakozó, parancskihirdetés. *Ezreddiszkó.* Vö. *dizsi.*

ezredpéká fn Ezredparancsnok. Vö. *péká.* — *őreg szürke (nyúl).*

ezsvé fn *ritk, tréf* Sorozatvető; *esvé* (Ma 87/88). [A helybeli nyj. hangtani jelenségének átvétele az odaváló katonák nyelvéből.]

fa *Kint ül a száraz ~ mellett: Alegység-ügyeletesi szolgálatban van; vö. bútor. Szj: Még el sem ültették azt a ~t, amiből, a →centid készül. →Nehogy már a ~ tekeredjék a kgyóra!*

fabaltás fn *ritk* Laktanyai fodrász; kőbaltás.

fácános fn Fogda; fogszi. [*← fogoly*¹⁻² 'fogságban levő személy' és 'fácánnal rokon madár'].

fadugós ~ *kézigránát*: (Leginkább fából készült) gyakorló-kézigránát.

fagatya fn Vattás nadrágbélés, pufajkanadrág; tundra-bugyi.

fagyálló ~ *zalai* → *fecske*. *Somogyi* ~ *fecske*←.

fagyigép Szh: → *Kavar, mint egy ~*.

fagylalt Szj: → *Nehogy már a ~ visszanyaljon!*

fakabát fn Órbódé; kutyaól.

fal ~*ra veszi*: Kitol vele; megszívhatja. Vö. *argó falhoz állít 'becsap'*. Szj: ~*tól ~ig* (*hadd csapódjon!*) (ti. a felmosórongy: a folyosó felmosásának meghatározása; ill. felszólítás erre, ha nem így történik); vö. *fókázik*. Szh: ~*hoz váglak, mint Józsit az aknavető*: (Fenyegetésként) *ritk*, *tréf* *Megverlek*. Vö. *betakar*.

falikutya fn Fali hangszóró. *Mit ugat már megint a ~?* (Nk84/85). — *szokol*.

faló → *Kevés, mint a trójai ~ az epsomi derbin*.

fapados fn ritk Fogda; fogszi.

farok *Befelé nő a farka:* Zárkózott, csendes természetű, befelé forduló (katona). *Egymásba ér a farkuk:* durva A sorban túl közel állnak egymáshoz. *Veri a farkát:* durva Semmit nem csinál, pihen, lazsal; pihizlk. **Vő. herevere;** vő. még szleng (ki)veri a farkát/faszát 'önkielégítést végez'. **Vő. fasz.**

fasz fn Hímvevő. *Belevágja/beleveri a ~át:* durva Nem csinálja, nem foglalkozik vele. || Elege van vmiből. *A ~om belevágom az egész órségbe!* (Nk84/85). *Derékba kapja a ~t; (meg)szívja a (nagy) ~t:* durva Nagyon megjárja, pórul jár; megszív. *Elvágja a ~át:* durva Kitol vele; megszív. *Egymásba ér a ~uk:* durva A sorban túl közel állnak egymáshoz. *A ~(a) kivan vmivel:* Elege van vmiből. *A ~ kivan már ezekkel a táposokkal* (NK84/85). *A ~om kivolt az üti agyalásával* (uo.). (Káromkodásként is:) *A ~om kivan! Tele van a ~a vkivel v. vmivel:* durva Elege van belőle. *Veri a ~át:* durva Semmit nem csinál, pihen, lazsal; pihizik. **Vő. herevere.** *A halál ~ára:* (Kifejezésekben:) A fenébe. *Ki lehet tapogatni a halál ~ára!* (Le81/82): durva Takarodj(atok)! **Szj: Basszon meg← egy lavór ~!** *Eredj az isten ~ára, és mondd meg, hogy én küldtelek!* durva Menj a fenébe! *A ~om elsül/eldurran!:* ((Felháborodás és) meglepetés kifejezésére:) Még ilyen! **Vő. A picsám eldurran! Hát a ~om eldurran, mit képzelnék ezek a kopárok?!** (Nk84/85). *~om a füledbe, hogy legyen tengely a fejedbe!* durva (Káromkodás, a másik iránti düh kifejezése). *Az isten kóchengeres ~a!:* durva (Káromkodás). *A kotlós ~át!:* tréf (Káromkodás).

Nyalom a ~át vkinek: durva, biz (Beszédtöltelék jellegű kifejezés). *Mi kéne neked, nyalom a ~od?* (Nk84/85). *Nincs annyi vér a ~ában/pucájában, hogy...: durva* Nincs benne annyi becsület, bátorság, hogy... *Szájába a ~om!:* *durva* (Többnyire indulatos kifakadás). *Azt mondta, hogy nem enged el szabira? Szájába a ~om!* (Nk84/85). *Vö. farkok. — anakonda, boa, bráner, brokesz, broki, bulafon¹, cerka, csfk¹, hosszúcici, kár, káresz, káró, lucskos, méteres filteres, méteres kékeres (piros fejű tizedes), méteres kígyó, méteres vérekes, mikrofon, nagyfejű², nagylámpafejes, nagypofájú, nyeles kalmopirin, obi, oboa, óriáskígyó, páncéltörőlöveg, példó, pélosz, sátorrúd, szakállas.*

faszosnővér fn *ritk* Egészségügyi katona; tökösnővér.

faszorrú fn és mn *ritk*, *durva* Újonc, első időszakos (katona); kopasz.

faszrazás *Heveny ~: ritk* Semmittevés, lazsálás; pihé. *Vö. veri a farkát/faszát.*

fatörzs fn *tréf* Főtörzsrőmester. [Szójáték; ← főtörzs]. — alumíniumezredes, fatörzsrőmester, főtörmelék, főtörmi, főtörzs, tuskó.

fatörzsrőmester fn *ritk*, *tréf* Főtörzsrőmester; fatörzs.

fazék fn *ritk* Rohamsisak; rohambilli. *Vö. bogrács.*

fecske *Fagyálló zalai ~: tréf* Varjú; zalagalamb (Ze). *Somogyi (fagyálló) ~: tréf* Ua. → *Strasser ~: tréf* Ua. *Szovjet ~: ritk*, *tréf* Ua.

fehéres fn Az a rész a mosogatónál, ahol a tányérokat mossák el (Gyö87/88). Vö. **feketés**.

fehérház fn (Ált. fehér falú) parancsnoki épület. [**Fehér Ház** (Washingtonban)] — **bolondokháza**.

fej *Kockásra aludta a ~ét: tréf* Túl sokat/keveset aludt; szétaludta az → **agyát**. → **Szétszopátja a ~ét**. Szj: Ez nem ~, **fúj**: (Tréfás csúfolódás). **Magának akkora ~e van**, | **hogy a szentjánosbogár három/két elemcserével tudja megkerülni; Van akkora ~e**, | — : **tréf**, **gúny** Nagy feje van. **Nincs nagy → orrod, csak nyele van a ~ednek**. **Öszszement a ~e, vagy nem borotválkozott?: tréf** Miért nem borotválkozott? „**Jobbra nézz!**”-nél úgy vesse a ~ét, **hogy a takony hétszer csavarodjon körbe rajta**: (A vezényszó „szemléletes” magyarázata).

fejes fn *ritk* Elöljáró (ált. tiszt); **péká**. [**←** Kny., argó, szleng **fejes** 'vezető'; vö. **agyas**.]

fejszolgálat fn *ritk*, *tréf* Laktanyai fodrász; **kőbaltás**.

fejszolgáló fn *ritk*, *tréf* Laktanyai fodrász; **kőbaltás**. [Szójáték; **←** **felszolgáló**.]

fejű → **Nyeles** ~.

fék fn Büntetés, fenyítés: a katona bizonyos ideig nem hagyhatja el a laktanyát; **laktanyafogság**; **helybetopi**. ~ **en van**; ~ **alatt van**; ~ **et kapott**: Megfenyítették: nem hagyhatja el a laktanyát; vö. **befékezték**, **kézifék**; **csíkon van**.

fekete ~ *mosogató*: Az a rész a mosogatónál, ahol a nagyobb edényeket mossák el.

feketekává SzH: *Olyan* → *sötét vagy, hogy világít benned a* ~.

feketelábú mn és fn *ritk* Újonc, első időszakos (katona); kopasz.

feketés fn Az a rész a mosogatónál, ahol a nagyobb (esetleg kormos aljú) edényeket mossák el (Gyö87/88). Vö. *fehéres*. [← *fekete mosogató*].

fékfolyadék fn (Kifejezésekben:) Brómos tea. *Na, ez se itta meg a ~ot!*: Érthetetlenül, szokatlanul, nem normálisan viselkedik.

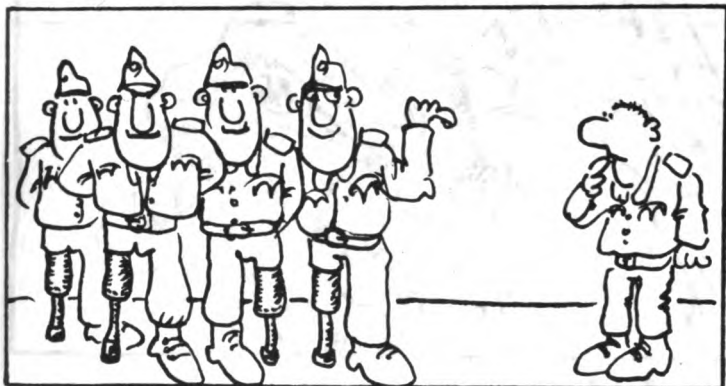
féktuskó fn *gúny, Rep* Az a katona, akinek a repülőgép toléása közben a lábára gurult a gép.

felcser fn 1. *pej* Katonaorvos; mengele. 2. *ritk, tréf* Lakatanyai fodrász; kőbaltás.

feldug ts ige ~ *magának* vmit (esetleg tárgy nélkül, ált. felsz. módban): Megtartja magának. *Nem akart elengedni szabira, mondtam neki, hogy akkor dugja föl magának!* (Nk84/85). *Dugd fel magadnak!*: a) (Válaszként, ha vki féltékenyen őriz vmit, nem hajlandó tőle megválni:) Akkor nem kell, tartsd meg magadnak! — *Adj egy szál cigit!* — *Nekem is már csak ez az egy van.* — *Akkor dugd föl magadnak!* b) (Válaszként kérésre) *ritk* Nesze, itt van (odaadom, ha kelletlenül is).

felfókáz ts ige Felmos (követ, padlót). Vö. fókáz(ik).
— felkorcsolyáz, kisakkoz.

felkorcsolyáz ts ige ritk Felmos; felfókáz. *Fel lehet korcsolyázni a folyosót!*: Mosd fel a folyosót (Er86).

féllábú fn és mn ritk Másodidőszakos, félidős (katona); gumi.

felmos K: →Kopasz vagyok, ~hatok.

felrobban ~t a →fogkefe! →sündisznó a kezében.

felsőágyas fn és mn Újonc, első időszakos (katona); kopasz. Vö. alsóágyas. ~kopasz; ~riadtszemű kopasz rüszü állat; ~szarfaszú kopasz; riadtszemű ~: Ua. [Az újoncok a nehezebben beágyazható és minden szempontból kényelmetlenebbnek tartott felső ágyakat szokták kapni.]

felszerel tn ige (Ált. öngyilkosság miatt) meghal. Vö. befalcol. [Vö. '(katona) a felszerelést magára veszi'; le-szerel 'visszatér a polgári életbe'.]

felüljáró fn Előjáró; péká. [Szójáték].

felvakkan tn ige ritk Fölkel; felzizzen. Vö. vakkan.

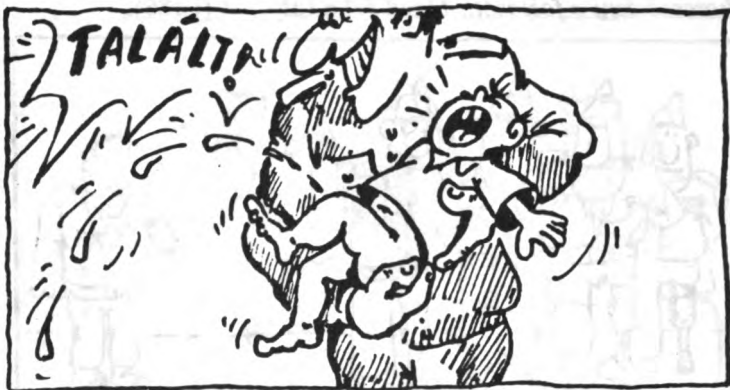
felvesz ~i a →lépést.

felzizzen tn ige Fölkel; felvakkan. Vö. zizzen. *Fel lehet zizzenni!*: Kelj(etek) fel! || Ébresztő!

fényorgona *Játszik a ~n*: Rep Éjjel fényjeleket ad a le szállni készülő repülőgépeknek; diszkózik².

festék Szh: → *Kevés, mint kecskebékán a zöld ~.*

fészekjáró fn *ritk* Sorállományú (tartalékos) tiszteltyettes; rigó.

fiatal fn és mn 1. Újonc, első időszakos (katona); kopasz. ~ *állat*; ~ *gyökversenyző*; ~ *harcos*; ~ *versenyző*: Ua. 2. *Hór* 6–9. hónapját szolgáló sorállományú (határőr); gumi. Ld. még újonc.

Fidel Ld. Castro.

fifi fn *ritk* Újonc; kopasz. [? ← fiatal].

fikaavató fn *ritk*, *gúny* Katonai eskütétel; főkaavató.

film *Afgán/arab* ~ Ld. *habrahab*; *francia* ~ Ld. *dölvíz*; *japán* ~ Ld. *sikamika*.

filteres → *Méteres* ~.

firka fn *ritk*, *tréf*, *pej* Írnok; tinta.

firkanc fn *ritk*, *tréf*, *pej* Írnok; tinta.

firkász fn *pej* Írnok; tinta. [← Kny. 'tintanyaló, hivatalnok'].

fitymacsattogás Ksz: → *Kevés, mint lánykollégiumban/leányintézetben/zárdában a ~.*

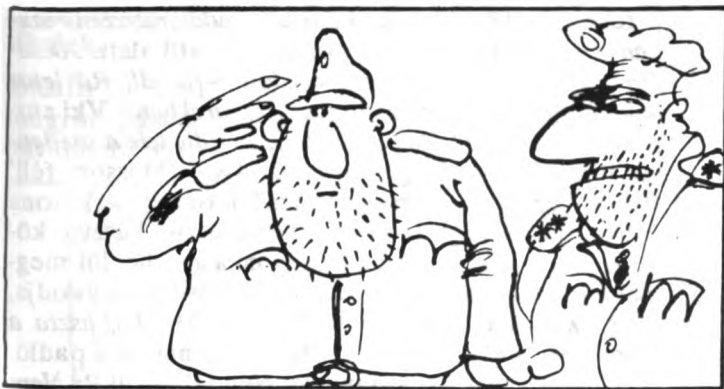
fizetés fn *ritk*, *tréf*, *gúny* Illetmény, pénzbeli juttatás; zsold.

fog Szj: *Húzzon* → *bőrt a ~ára!* → *Hány ~ad van? Ha le-hajol, kihullik a ~a:* (Harmadidőszakos katonára mondvá:) Nagyon öreg már; vő. még öreg alatt.

fogda ~ra küldte a ~borotvát.

fogdabútor fn *tréf* Gyakran fogdabüntetést kapó katoná.

fogdapecsét *fogd a pöcsét: gúny, tréf* Fogdabélyegző.

fogkefe → Nagy a ~d! Felrobbant a ~je; Felrobbant/szétrobbant a ~ a kezében/szájában: Nem borotválkozott, borostás; vö. sündisznö; bokorarcú.

foglalt ~ a könyve: Nem engedik haza; laktanyafogságot kap.

fogszi fn 1. Fogda, a fogda épülete. 2. Fogdában töltendő büntetés. *A Tóth tíz nap fokszi kapott (Nk84/85).* — mozigépész-tanfolyam. [← fogda. Sok adatközlő a foxterrier kutyafajttal asszociálja a szót, amit gyakori foxi írásmódja is mutat; vö. foxi-maxi.] — akvárium, balkettes páholy, basztíj, csapda, csukda, csurma, csurmi, fácános, fapados, foxi-maxi, huszonegyes, húsölő, hűvös, if vára, kalitka, kaptár, kékcsempés, ketrec, kóter, kotri, kukkoló, kutríca, lapos, málnás, nyolckéményes, parkolóhely, piroskilences, rácsipari technikum, sitkó, sitt, szingszing, tower, zsibbasztó.

fogszifröccs fn *ritk* Vmilyen arcszesz (ált. Pitralon) v. tiszta szesz (üdítőben) az ihatóságig felhígítva; szeszko. Vö. repkó, denkó.

fogszis fn Fogdás, fogdabüntetését töltő katona. [← fogszi]. — csapdás, refes, sittes.

fogy Szj: *Nekem ~, neked hogy?: gúny* (Tkp. *Hogy vagy?*)

A centi berázásakor elhangzó, a másikat bosszantani akaró kérdés).

fóka fn 1. Felmosórongy. *Kézi ~: ritk* Ua. (szemben a motoros fókával). *A ~k éneke: ritk, tréf* A felmosás zaja. *Csacsognak a ~k; Csapódik a ~ farka: ritk, tréf* Folyik a felmosás; vö. *fókázik. Ráakad/rábukik/rázizzen/rázuhan a ~ra: Elkezdí a felmosást; vö. textil alatt. Akad-jon/bukjon rá a ~ra!: Mosson fel! ~ra fel!; Rá lehet bukni/zizzenni a ~ra!; Morog a ~ a sarokban!:* Vki sűrűgösen mosson fel! *Honvéd elvtárs, engedje tele a medencét vízzel, és verekedjen össze a ~val!* 'Mosson fel!' (BpD84/85). (Vö. felmosás tréfás leírásával: „A katona észrevétlenül, hogy az állat ne vegye észre: kúszva, közelíti meg a fókát. Ezután belenyomja a vízbe, jól megcsavargatja a nyakát, s egyik faltól a másikig csapkodja, amíg az állat el nem pusztul”: Ba84/85). *Megbaszta a zebra a ~t: tréf* A felmosás után csíkos maradt a padló. (Felkiáltásként:) Vki azonnal mosson fel újból! *R: Nem sokáig lesz itt móka, előkerül majd a ~!:* ritk, tréf Fenyegetőzés jókedv láttán. — kóc, textil, zebra.

motoros ~: Felmosórongy felmosófára, partvisra téve, azzal együtt (vö. *motor; motorozik*). (Az újoncok a hallgatólagos törvények szerint nem használhatják, ők kézi fókával kötelesek felmosni; esetleg a jogosítvány (ld. ott) megszerzése után engedélyezik használatát. E tiltásra ált. különböző körülírással figyelmeztetnek: *A benzingőz árt a légutaknak!* (Ma81/82). *Vágni lehet a benzingőzt!* (Ma81/82). Tiltott használatát követhetik büntetések is: *Motoros ~val csak gázálarcban lehet dol-*

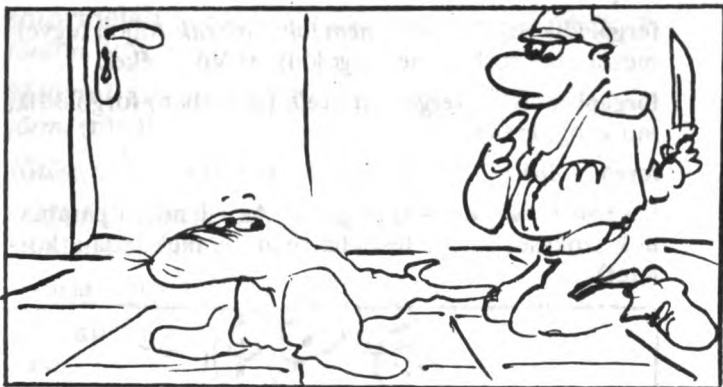
gozni, mert megtűmmedsz a füsttől (Ze86/87). Bürrögjön!
'Berregjen!' (Szh81/82). — motoros harci jármű.

2. Felmosás; fókamóka.

fókaavató fn *ritk, tréf* Katonai eskütétel; fikaavató.

fókagarázs fn *ritk* A tisztítóeszközök tárolási helye; fókalak.

fókafa fn *ritk* 1. Felmosófa, T alakú nyél a felmosórongyhoz; motor. 2. *tréf* Hivatásos hallgatók T alakú évfolyamjelzése a váll-lapon (Or90).

fókagyilkosság fn *ritk* A takarítás szimbólumának, a felmosórongynak a „megölése” késsel a második időszak kezdetén, a körletmunka befejezésének jeleként.

fókaidomár fn *ritk, tréf, gúny* Újonc; kopasz.

fókalak fn *ritk* A tisztítóeszközök tárolási helye; fókagarázs.

fókamentés fn *ritk, tréf* Büntetésből végzett, sok víz szétlocsolásával előkészített takarítás; sikamika.

fókamóka fn Felmosás, takarítás; fókázás. [← fóka] — dodzsem, fóka, kóc. Vö. még gázzjáték, kocsedó, öttusa.

fókamotor fn *ritk* Felmosófa; motor.

fókaolaj fn *ritk* Bakancs-, bőrpoló olaj.

fókaraj fn (ált. tsz.-ban) ~ok: *ritk* Csoportosan felmosó katonák.

fókavadászat fn *ritk* A felmosórongy keresése (főleg

géppista fn *ritk, tréf* Géppisztoly; géppityu. [← géppityu; szójáték].

géppityu fn Géppisztoly. [Szójáték; ← Hiv. röv. *gpi; géppisztoly*]. — áemdé, anyuci, asszony, csúzi¹, élettárs, gépistván, géppista, gitár, köhögő, meggyamagköpködő, menyasszony, mordály, parittyá, pityu, pukkancs, stukker.

géppityus fn *ritk* Géppisztolyos lövészkatona.

gépputyu fn *ritk* Géppuska; varrógép. [← géppityu; *gpu.* (röv.)].

gerendás ~ *örnagy: ritk, tréf* Alhadnagy; alhangya. [Az alhadnagy váll-lapján egy hosszanti sárga csík található.]

gerlefing *Szh: →Kevés, mint a hajnali ~.*

giliszta fn 1. *Szj: →Verje oda, katona, hogy a ~k fél méter mélyen agyrázkódást kapjanak! Úgy basszaltegye! →verje oda a lábát, hogy | (a beton alatt) a ~k agyrázkódást kapjanak! — | a ~ kiugorjon a földből! Szh: Olyan →kopasz (vagy), mint egy megperzselt ~. 2. ritk Újonc; kopasz. Perzselt ~: ritk Ua. 3. ritk Műszaki katona; népitáncos.*

gipszjakab fn *tréf, ritk* (Az egyszeri katona elnevezése). Fözlállsz és mondd: ~ honvéd, jelentkezem (Nk84/85). — hadihajós-alajos, kan(y)ifasziguszti, lóbaszóelemér, szarfaszújózsi, szaroslábújóska.

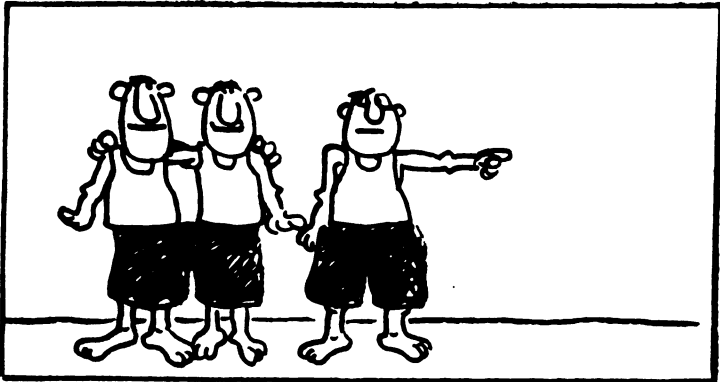
gitár fn 1. *A ~ álljon ki a hátadból, és a rák pengesse!*

ritk (Tréf. káromkodás enyhe bosszúság kifejezésére).
 2. Géppisztoly; géppityu. Vö. *Kisfiam, a fegyver nem ~, ne játsz rajta!* 3. *ritk* Előtét-hajtómű.

gitároz ts ige (Géppisztollyal) lő. [← gitár].

gladiátor fn Rajparancsnok; rajpéká.

gladiátorképző fn *tréf, gúny* Rajparancsnok-, tisztés-képző alegység. — **bunkóképző**, **geciképző**, **hernyóképző**, **majomképző**, **nyúlgi**mi.

glottiflotti fn *ritk, tréf* Tornanadrág (Szh81/82). [← *klottnadrág*]. — módosított deszantmini.

GLZ Ld. géelzé

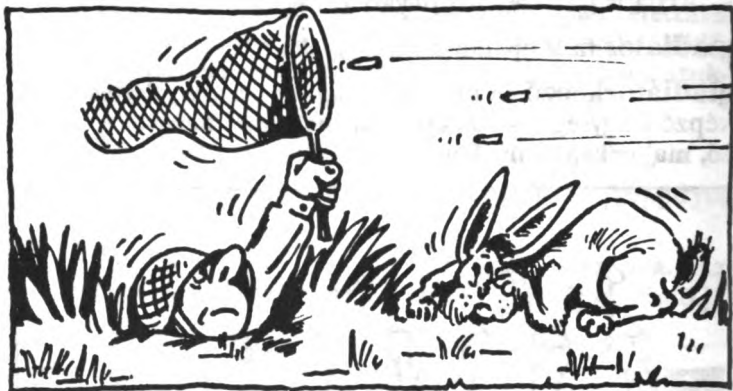
gokartozás fn *ritk* (Az újonc katona könyökére, térdére rohamsisakot kötnek, lámpát akasztanak a nyakába, és végig lökik a folyosón.)

gólya → *Straszser ~. Berepült/(ritk) bejött a ~; Beköltözött a ~ az ágyba:* Az ellenőrző előjáró a körlet rendetlenségét látva feltúrta az ágyakat, kiborította a szekrényeket, mindent felforgatott. Vö. *bególyázik*. — *berrepült a bivalycsorda; egér van a körletben; bejött a vaddisznó; a vaddisznó felborította az ágyat.* || *Fészket rakott a ~ a csövébe* (ti. a fegyvernek): Piszkos.

gólyavári ~ *esték: ritk, tréf* Az az eset, amikor az ellenőrző előjáró ténykedése után (vö. *beröpült a gólya*) a körletben óriási rendetlenség van. [← *Gólyavári esték*, a televízió szabadegyetemi sorozata.]

golyó fn 1. *ritk* Újonc; kopasz. 2. *ritk* Harckocsi-töltő-kezelő; fűtő.

golyófogó fn *ritk*, *gúny* Lövész; nyúl.

golyókapkodó fn *ritk*, *gúny* Lövész; nyúl.

golyóstoll fn *ritk*, *tréf* Törzsfőnök (DbB89). [Szójáték. A törzsfőnök szóról ált. indián nevek (*Fehér Toll*, *Hosszú Toll*) jutnak a katonák eszébe. ezek analógiájára: *Golyós Toll*; vö. szleng *golyós* 'bolond'.] — *tőf*, *utolsó mohikán*, *vinetu*.

gomba fn *ritk* Oszlopon álló tető, mely az őrnek árnyékot ad, ill. védi az esőtől; *őrgomba*.

gombás fn *tréf* Ezredfürdő (*Ze*) — *déeff*.

gond Szj: → *Mondja, mi a ~ja!*

góré fn *ritk* Előljáró; parancsnok; péká. Ő: nagy~, raj~, szakasz~, század~.

gödör fn *ritk* Lövészteknő. — *csecsemősír*, *maszeksír*.

görcskötél fn *ritk* A hónapok múlásának számlálására (és ált. kulcstartónak is) használt álcháló-zsineg, melyre a kilencedik hónapig (ill. a leszolgálendő időszak feléig) havonta egy csomót kötnek, fele időtől pedig minden hónap kezdetén leoldanak egyet; *gyíkzsínór*.

görcsöl tn ige 1. Aggályoskodik, kínos aprólékossággal ügyel a szabályzat betartására, feleslegesen izgatja magát; aggódik. 2. Szerencsétlenkedik, ügyetlenkedik; to-

pázik. *Ne ~j már azzal a csúzlival, majd én összerakom!* (Nk84/85).

gőrény fn *ritk* 1. *gúny* Vegyivédelmis katona; *vévés*.
2. *Felderítő; gyfk²*.

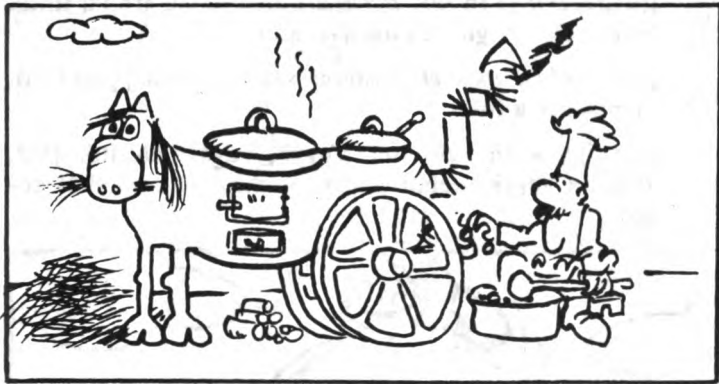
gránát → *Lóteri ~*.

gránátkergető *Kotroncos ~: ritk, pej* A harcjármű irányzója; toronynyúl (*Ze*).

gravitációs ~ *budi*←.

grillesirke *Szh: (Olyan →kopasz, hogy) hozzá képest a ~ copfos indián*.

grimbás mn *ritk* 1. *Mocskos, piszkos*. 2. *pej* *Hitvány, rossz, semmirevaló. Kéred ezt a ~ szalámit?* (Nk84/85).
Dzsuvás.

gulyáságyú fn *Mozgókonyha, tábori konyha*. — *bőzsi, konyha*.

gumi fn 1. *Másodidőszakos, a második hat hónapját töltő katona. ~ úr: ritk* *Ua. Szj: Leszerelőknak tizenöt nap, ~knak szomorú vasárnap, kopaszoknak ébresztő, fell!: (Az ügyeletes vasárnap ébresztőkor kiabált szövege). Öregek tíz napra, ~k álló faszra, kopaszok újabb szopátásra ébredtek!: (Ua. bármelyik nap). Öregeknek száz-kettő, ~nak dikó/győri rádió, kopaszoknak takarítást megkezdeni!: (Az öregkatonák centvivágáskor ordibált mondókája. (A győri rádió éppen a kiképzés befejezésekor, azaz a centvivágás időpontjában kezdte meg adását))* *K: (Kopasz vagyok, felmoshatok/sokat szopok;)* ~

vagyok, geci vagyok/pattoghatok/pofázhatok; (öreg vagyok, beleszarok): (A különböző időszakos katonák „jogait” összefoglaló rímes mondóka). — csúzli², csúzliszájú, féllábú, geci, gumifül, gumigyurka, gumigyuszi, gumikatona, gumifrozott állomány, gumirudi, időszakproblémás (gumikopter), kotnyak(ú), kotonnyakú, nyakas, öregedő, papírfülű, száraztakony, tömlő, vékonyfülű.

2. (Olyan alakulatoknál, különösen a határőrségnél, ahol háromhavonta van bevonulás:) A harmadik három hónapját töltő katona; fiatal. Vö. újonc. [a] A centije még nyúlik, mint a gumi; az öregkatonánál több napjukat csak gumicentivel lehetne megmérni. b) A másodidőszakos katona már többet megengedhet magának: pattoghat, mint a gumi.]

gumiceruza fn *ritk, tréf* Másodidőszakos írnok; tinta. [Szójáték; vö. gumi; csoda/varázsceruza.]

gumifül fn *ritk, tréf* Másodidőszakos katona; gumi Vö. gumisodik a füle.

gumigyík fn *ritk, tréf* Vegyi-, sugárfelderítő. [Vö. gyík²; a vegyivédelmi öltözet gumiszerű anyagból készül.]

gumigyurka fn *ritk, tréf* Másodidőszakos katona; gumi.

gumigyuszi fn *ritk, tréf* Másodidőszakos katona; gumi.

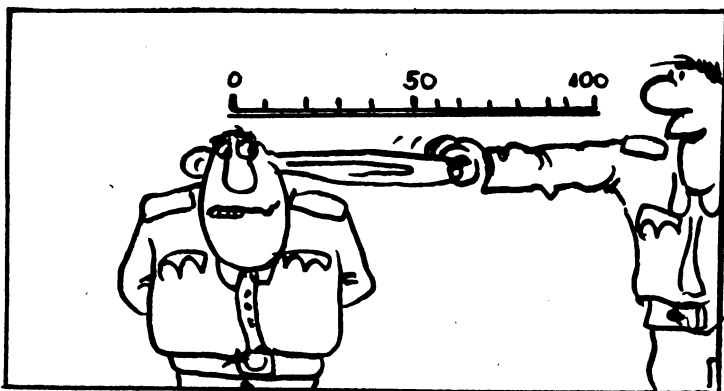
gumihús fn *ritk* 65 grammos májkrémkonzerv; kis-páncélos.

gumikatona fn *ritk* Másodidőszakos katona; gumi.

gumikopter → *Időszakproblémás* ~.

gumírozott ~ *állomány*: *ritk* Az alegység másodidőszakos katonái (Ma81/82). Vö. *állomány*.

gumirudi fn *ritk*, *tréf* Másodidőszakos katona; gumi.

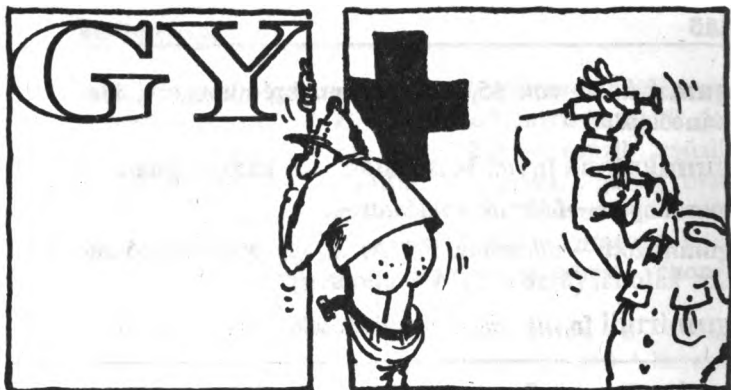
gumisodik ~ *a füle*: *tréf* (Leginkább az öregkatonák által használt kifejezés, amikor centijükkel megpöckölik valamelyik újonc fülét) Nemsokára másodidőszakos, gumi lesz. Vö. *gumifül*.

gumiszag 1. Szj: *Égett* ~, *irány* ← *az ég alja!* → *Kéz feljön, láb kipörög, enyhe* ~! 2. *Égett* ~ *van*: *ritk* (Gúnyos megjegyzés, ha vki sokat hízelgett, nyalizott.) [A piros bicikli gumijára való utalás.] 3. *Már* ~ *om van!*: Nem sokára másodidőszakos leszek. [← *gumi*].

gumiszalonna fn *ritk*, *tréf* Rágós szalonna. Vö. *dzsuvás szalonna*.

guriga fn (Takarodóra előkészülve az ágy végébe helyezett) feltekert takaró: lepedő és pokróc; bejgli.

gutyú fn *ritk* Újonc, első időszakos katona; *kopasz* (Ma81/82). *Vtzi* ~: Ua. (uo.). *Szh*: *Olyan* → *kopasz vagy, mint egy vtzi* ~ (uo.). [Goodhew, a moszkvai olimpia mellúszó bajnoka, aki mindennap borotválta a fejét.]

gyakmező fn *ritk* Gyakorlótér; szöcske².

gyakorló fn Katonai gyakorlóruha; **gyakszi**².

gyaksi¹ fn Hadgyakorlat; **gyakszi**¹.

gyaksi² fn Gyakorlóruha; **gyakszi**².

gyakszi¹ fn Hadgyakorlat. — **gyaksi**¹. Vö. egyesbalhé, egyesbuli.

gyakszi² fn Katonai gyakorlóruha. — angyalbőr, gyakorló, **gyaksi**², zsávoly. Vö. manó(ruha).

gyaktér fn Gyakorlótér; szöcske².

gyalágyú fn *ritk* Gyalogsági ásó; gyalásó.

gyalás fn Gyalogsági ásó; gyalásó.

gyalásó fn Gyalogsági ásó; — egyéni temetkezési szerző, földkaparó, gyalágyú, gyalás, gyalázatos ásó, kézi elevátor, motoros buldózer, nyeles dózer, szeneslapát. Vö. nyuszifarok.

gyalázatos ~ ásó: *ritk. tréf* Gyalogsági ásó; gyalásó.

gyalogkakukk-túra fn *ritk, tréf* Erőltetett menet; agárverseny.

gyalogkeszem fn *ritk* A terület gyalogos bejárása, megismerése a gyakorlat végrehajtása előtt; **gyalogkezelői**. Vö. keszem.

gyalogkezelői fn *ritk* A terület gyalogos bejárása, megismerése a gyakorlat végrehajtása előtt; **gyalog-**

keszem. *Először ~ ben mentünk végig, aztán meg pöszkél-vel* (Nk84/85).

gyalogos → *Hadihajós-alajos, ezermajos ~.*

gyászvigyázz fn A temetési szertartásokon használt, nagyon lassú vigyázzmenet.

gyengélkedő fn Laktanyai segélyhely (orvosi rendelő) és betegszoba; gyengusz.

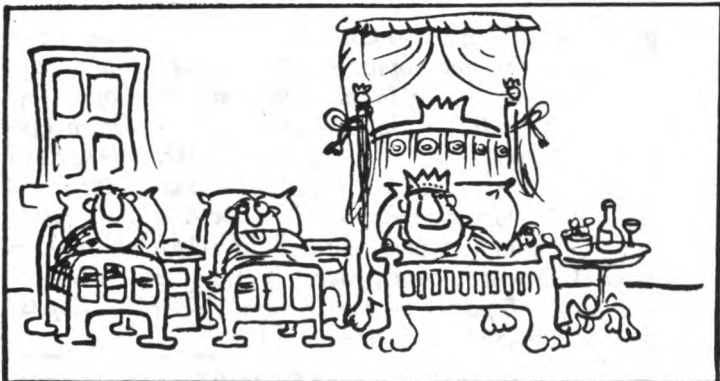
gyengélkedős fn és mn Betegszobán fekvő, beteg (katona); gyenguszos.

gyengusz fn 1. Laktanyai segélyhely (orvosi rendelő) és betegszoba. *Elmegyek a ~ ra fáj a torkom* (Nk84/85).

2. A betegszobán töltött idő. *Ha eltöröd a kezed, az minimum két hét ~ és egy hét eüszabi* (Nk84/85). — állatkórház, eüszoba, gyengélkedő, hácséer, hancúrplacc, mézárszék, pihende, pihenő, seghely.

gyenguszhuszár fn *ritk, tréf* Betegszobán fekvő, beteg katona; gyenguszos.

gyenguszking fn *ritk, tréf* (Gyakran a) betegszobán fekvő, beteg katona; gyenguszos. [gyengusz + ang. king 'király'.]

gyenguszkirály fn *ritk, tréf* (Gyakran a) betegszobán fekvő, beteg katona; gyenguszos.

gyenguszkönyv fn Az alegység állományának egészségügyi kezeléseit nyilvántartó könyv.

gyenguszos fn és mn 1. Betegszobán fekvő, beteg (katona). 2. Orvosi vizsgálatra jelentkező/menő, gyengélkedő (katona). — agyiplazma, csontgyenge, dögös, gyengélkedős, gyenguszhuszár, gyenguszking, gyenguszkirály, gyenguszpéter, hikomat, hulla, nyomorék, nyomorult.

gyenguszpéter fn *ritk, tréf* Betegszobán fekvő, beteg katona; gyenguszos.

gyertya fn *ritk* Fényjelzős lövedék; csillagszóró.

gyík¹ fn 1. Újonc, első időszakos katona; kopasz. *Ezer napú sivár* ~; *kopár/kopasz* ~; *kövi* ~; *riadtszemű kopasz* ~; *sibra/sivár* ~; *zöldhasú nullkilométeres kopasz* ~; *zöldszemű riadt* ~: Ua. K: *Azér(t)lazír* ~, *szenvegygyík/mozog'gyík!*: (Az újoncok megalázásának, a velük történő kitolásoknak megmagyarázása.) Tk: *Miért van a ~? (Hogy szenvedgyík.)* Ö: *örök*~. 2. (Ált. jelzőként) *pej* Fiatal (tapasztalatlan) (hivatásos katona). ~ *örmi*. 3. Hitvány, kevés, rossz. || (Becsmerlő kifejezésekben:) → *Tápos* ~. ~ *vagy, öcsém!* (Nk84/85); *Kopasz* ~! (Ze-DbK85/86). Ö: *ör*~.

gyík² fn 1. (gyakran tsz-ban) Felderítő; ilyen alegységhez bevonult katona. || ~ok: Felderítő alakulat, (al)egység. Ö: *gumi*~. — *csúszómászó, földtúró, görény, gyíkversenyző*², *idegenlégió, macska, madzagbohóc, óvatos nyúl, patkány*¹, *pikkelyes*. 2. *ritk* Határőr; kutya. [A sok kúszásról.]

gyík³ fn *ritk* Hátizsák, málhazsák; málhagyfk. [← málhagyfk.].

gyík⁴ fn *ritk* Vagdalthús-konzerv; gyíkhús.¹ [← gyíkhús¹.].

gyík⁵ fn Kézi páncéltörő fegyver; erpégé. [←?].

gyík⁶ *Lerakja a ~ot: ritk, tréf* Szükségét végzi; székel; aknázik. [← gyíkol].

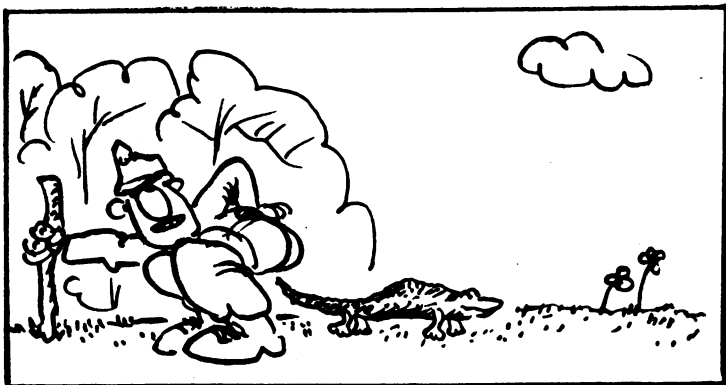
gyíkbőr fn *ritk, tréf* A felderítők álcaruhája. [← gyík²].

gyíkfing fn *ritk, gúny* Újonc; kopasz. Vö. gyík¹.

gyíkháború fn *ritk, gúny* Újoncok veszekedése. [← gyík¹].

gyíkhús¹ fn *pej* 1. Vagdalthús-konzerv. — emberhús, gyík⁴, káhus, páncélos (hús). 2. Bármiféle kisebb fémdobozos konzerv; (kis)páncélos. *Páncélozott ~: Ua. Vizi ~: ritk, tréf* Halkonzerv. 3. *ritk* Bármiféle (ált. zsíros) felvágott; dzsuva.

gyíkhús² fn *ritk* Újonc; kopasz. [← gyíkhús¹; vö. gyík¹, frisshús.]

gyíkol tn ige Szükségét végzi. || Székel; aknázik. || Vizek. [← 'vizek' ← szleng *gyík* 'hímvessző'].

gyíkpi Szh: → *Kevés, mint harmatos fűben a ~.*

gyiku fn *ritk, gúny* Újonc, kopasz. [← gyík¹].

gyikulátor fn *ritk, tréf* Újonc; kopasz. [← gyiku].

gyikulusz ~ *variánusz*: ritk, tréf Újonc; kopasz. [← gyík¹].

gyikusz fn ritk, tréf Újonc; kopasz. ~ *hungarikusz maximusz*: ritk, tréf Ua. *Variánusz* ~: ritk, tréf Ua.

gyíkvár fn tréf A felderítők elhelyezésére szolgáló épület (Ze). [← gyík²].

gyíkversenyző¹ fn tréf Újonc; kopasz. *Fiatal* ~: Ua. [← gyík¹].

gyíkversenyző² fn ritk, tréf Felderítő; gyík². [← gyík², gyíkversenyező¹].

gyíkvezető fn ritk, tréf Órvezető; őrvi. Vö. őrgyík. [Szójáték; ← gyík¹].

gyíkvizsgáló fn ritk A leszerelésig hátralevő utolsó ötven nap mérésére szolgáló centi, melyet (néhány) műanyag- vagy fadarabra ragasztanak; ostor. [Kedvelt szokása az öregkatonáknak a gyíkvizsgálóval az újoncokat ütögetni; ← gyík¹.]

gyíkszínór fn ritk A hónapok múlásának számlálására (és ált. kulcstartónak is) használt álcaháló-zsineg, melyre a kilencedik hónapig (ill. a leszorgálandó időszak feléig) havonta egy csomót kötnek, fele időtől pedig minden hónap kezdetén leoldanak egyet; görcskötél.

gyilkos K: Minden katonatiszt hivatásos ~ (Ma81/82).

gyipa fn ritk, gúny Újonc; kopasz. [← gyopár; vö. nyj. gyipár 'gyopár'.]

gyógycickány fn *ritk, gúny* Előfelvételis katona; tápos. Vö. gyógyegér.

gyógyegér fn *gúny* 1. Előfelvételis katona; tápos (Ze). Vö. eger. 2. Szerencsétlenkedő, esetlen, mulya katona; topa.

gyogyesz fn *gúny* Előfelvételis katona; tápos (Ze). [**←** gyógyegér].

gyogyi fn *gúny* Előfelvételis katona; tápos (Ze). [**←** gyógyegér].

gyogyós fn és mn *ritk, gúny* Előfelvételis (katona); tápos (Ze). [Szójáték; **←** *gyogyós* 'gyógypedagógiai iskolába járó, szellemileg fogyatékos gyerek'; gyógyegér.]

gyógypedagógiás fn és mn *ritk, gúny* Előfelvételis (katona) tápos (Ze). [Szójáték; vö. *gyogyós*.]

gyógypemete fn *ritk, gúny, tréf* Előfelvételis katona; tápos (Ze). [Szójáték. **←** gyógyegér; *gyógypemete* 'méből készült cukorkaféle'.]

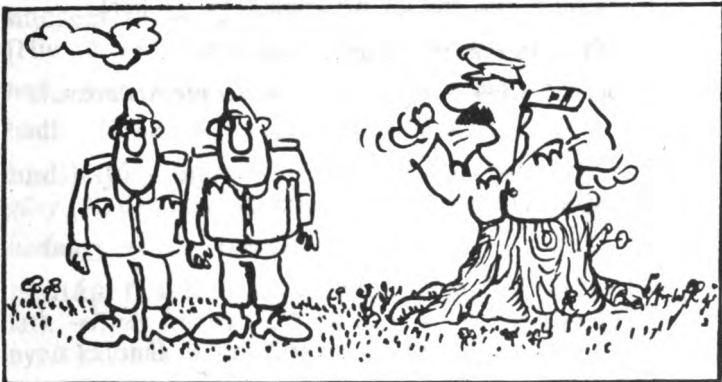
gyógytintenpen fn *ritk, tréf* Előfelvételis katonából lett írnok; tinta Vö. gyógyegér.

gyoha fn *ritk* Újonc; kopsz. [**←** gyohár].

gyohaberci fn *ritk, tréf* Újonc; kopsz.

gyohár fn és mn Újonc, első időszakos (katona); kopsz. [**←** gyopár].

gyohinger fn *ritk* Újonc; kopsz. [**←** gyohár].

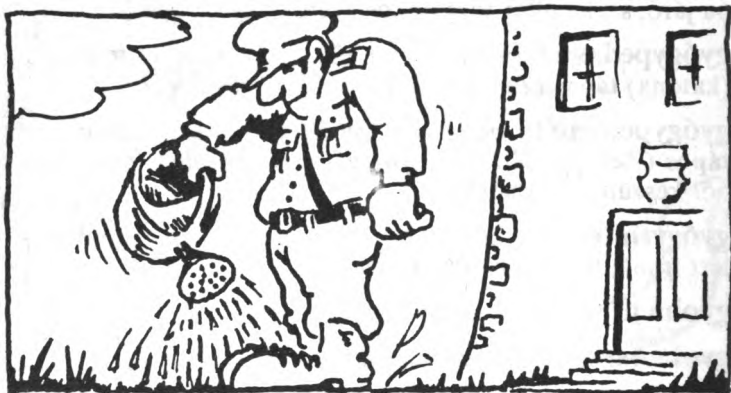
gyopár fn és mn Újonc, első időszakos (katona); kopasz. *Kopár ~: Ua. [← kopár].*

gyopi fn *ritk, gúny* Újonc; kopasz. [← gyopár].

gyökér fn *pej* 1. Buta, hülye; ellenszenves ember; köcsög. 2. Tiszthelyettes. || Tiszthelyettes-hallgató; gyökérképzős. 3. Újonc; kopasz. *Gyökerek, a bevetési helyen sorakozó; a főkára rá lehet szakadni! (DbK88).*

gyökérképzés fn *ritk* Alapkiképzés; keltető.

gyökérképző fn Tiszthelyettes-képző iskola; bunkóképző.

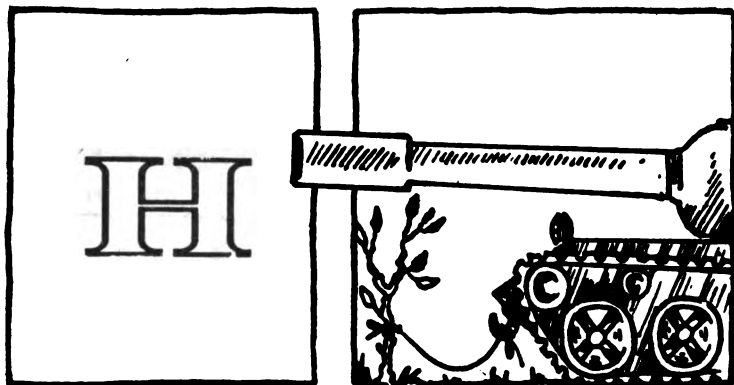

gyökérképzős fn *ritk* Tiszthelyettes-hallgató. — gyökér, husi, leszek őrmester, patkány², rüszü.

gyökszi fn *ritk, tréf* Újonc; kopasz. [← gyökér].

gyufafej fn *ritk, tréf* Újonc; kopasz.

gyülekező Szj:→ *Sorakozó vagy ~ volt meghatározva?!*

h. Ld. há.

há fn *ritk* Helyettes. Ö: aegű~, belgeci~, belszivacs~, ü~, üti~.

hab *Térdig ér a ~.* Ld. sikamika.

habgenerátor fn *ritk, tréf* Mosógép.

háborog Szj: *Ne ~j, nem vagy te tenger!*: Elég volt a panaszkodásból, háborgásból!

habosít tn ige *ritk* Takarítottáskor, sikáláskor a vízbe szórt takarítószert habosra veri. Ld. még sikamika.

habrahab fn *tréf* (Takarítottás, sikálás körülírására használt szó:) *Ma este kulturális műsor lesz a körletben, az ultravideó filmválasztékából afgán/arab film: ~.* Ld. sikamika.

habzik tn ige Felmos; fókázik.

hácséer fn *ritk* Laktanyai orvosi rendelő; **gyengusz.** [Hiv. röv.: *Helyőrségi Csapatrendelő.*]

had ~ra vág(ják): Hadbírótság elé állít(ják); futira vág.

hadi ~ barom, ~ birka; *ritk* Honvéd; alhonvéd.

hadihajós-alajos ~, *ezernapos gyalogos: ritk, tréf, gúny* (Az egyszeri lövészkatona elnevezése) gipszjakab.

hadnagy → *Drót!* → *kertés ~.*

hadtáp¹ fn 1. Konyhai kisegítő munka (24 órás szolgálat). → *Eltáv helyett ~.* 2. A konyhai szolgálatra vezényelt katonák. 3. *ritk* Konyha. Cselló. [← Szakny-i *had-*

táp 'a fegyveres erők anyagi ellátását végző erők és eszközök összességé.]

hadtáp² fn Evőeszközkészlet; kanálgép. [← hadtáp-készlet].

hadtapi fn *ritk, gúny* Konyhai kisegítő munkás; csellós.

hadtápkészlet fn *ritk* Evőeszközkészlet; kanálgép.

hadtápmalac fn *ritk, gúny, pej* Konyhamunkás; csellós.

hadtápmuki fn *ritk, tréf* Konyhamunkás; csellós.

hadtápos fn Konyhamunkás; csellós.

hadtápsörét fn *ritk, tréf* Tarhonya.

háercsomag fn Leforrasztott műanyagtasakban levő felszerelés (fehérnemű, ing, tisztálkodó eszközök, gyufa, hideg élelem stb.), melyet csak harci riadó, háború esetén szabad felhasználni. [← Hiv. rövid. *hr.* 'harci riadó'.]

háermelegítő fn *ritk* Kerek, kis átmérőjű, konzervmelegítésre használt tűzhely. [← Hiv. rövid. *hr.* 'harci riadó'; ld. még KSzil. 101.]

háerszesz fn *ritk* Ipari célokra készített alkohol, a háermelegítő tartozéka. [← Hiv. rövid. *hr.* 'harci riadó'; vö. háermelegítő.]

hagy R: *Itt ~om a →tanyátokat, basszátok az/meg anyá-*

rokat! Még tizenegy →vasárnap, itt ~om a vaságyat! (variánsokban).

hajasbaba Szj: *Hozzá képest a →villanykörte ~.*

hajszáritó Szh: *→Kevés, mint esőben a ~.*

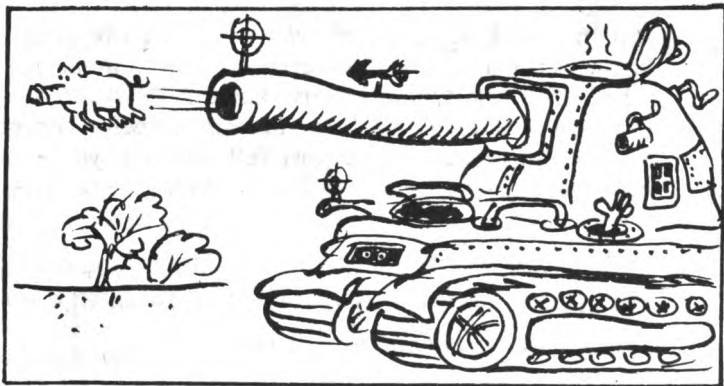
háká fn Harckocsi, tank. Ö: u~. [Hiv. rövid.] — acélkorporsó, bádogdoboz, bádogkorporsó, bádogláda, buff, csotrogány, csőrömp, hoki, hőki, konzerv(doboz), pléhdoboz, pléhkorporsó, stank, talpas, vaskorporsó, zöldvilám, zörgő.

hákáakadály fn *tréf* Szöszmősz, szemét, amely a takarítás után még a körlet padlóján maradt; bakapilhe. *Mi ez a ~ itt, kopárok, nem volt takarítva?* (Nk84/85).

hákáakasztó fn *ritk* Harckocsiakadály

hákáesz fn Harckészültségbe helyezés; riadó [Hiv. rövid.] — hákáosz.

hákáeszcsépéeszvé fn *ritk, tréf, gúny* (Találószerzőként is) Hétfő, kedd, szerda, csütörtök, péntek, szombat, vasárnap. (A hivatalos és szaknyelvi rövidítések kigúnyolására; vö. eszdépekáhátétéés.) [*← hákáesz*].

hákámalac fn A harckocsiágyú lövedéke. Vö. malac.

hákáosz fn *ritk, tréf* Harckészültségbe helyezés, riadó; hákáesz. [Szójáték; *← hákáesz*.]

hákápéká fn Harckocsiparancsnok. Vö. péká.

hákáringató fn Terepimitátor; olyan szerkezet, mely

az álló harckocsit (a lőtéren) úgy mozgatja, mintha terepen haladna. — ringató.

hákás fn és mn (fn-ként gyak. tsz-ban) Harckocsizó (katona), tankos; (ritk.) hozzájuk tartozó, általuk használt. || ~ok: Harckocsizó (al)egység. [← háká]. — csörgőstalpú, csőrömpös, hering, hőkis, kánya, konzervmanó, konzervnyúl, koporsós, kutya, páncéltörpe, péccé(s), pléhdobozkapitány, pocok, szardínia, teknősbéka.

hal fn 1. ~at evett/(ritk) reggelizett: tréf Nem borotválkozott, borostás. Vö. bokorarcú. Mi van, katona, tán ~at evett?: Miért nem borotválkozott? (Nk85/86). ~ volt ebédre?: ritk, tréf Ua. Szj: ~at akar tenyészteni?: ritk, tréf Kevesebb vízzel moss(on) fel! Szh: Annyit →árt nekem ez az egész, mint ~nak a beöntés! 2. →Öreg ~; →vén ~.

halál A ~ faszára ←

halizik tn ige ritk Telefonon beszélget. [← halló].

hall Szj: →Öreg hal már nem (mindent) ~!

halvány mn ritk, gúny (Tiszttest jelentő szó jelzőjeként:) A következő előléptetéskor majd magasabb rangot kapó (Szh81/82). ~ tizedes: Olyan örvezető, akit hamarosan elő fognak léptetni. [Váll-lapján már látszik halványan az újabb csillag.]

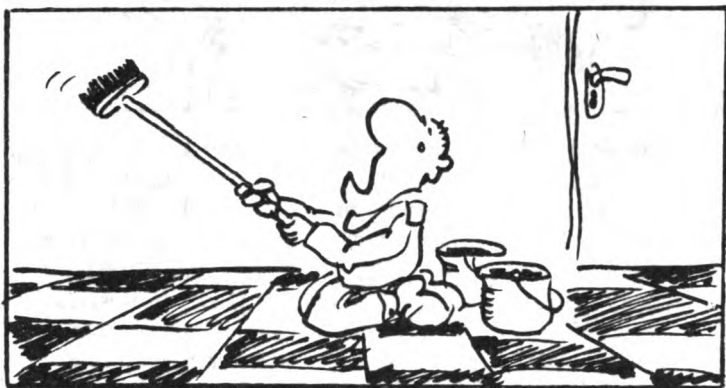
hámozott ~ ribizli: ritk, tréf, gúny Újonc; kopasz.

hancúrplacc fn *ritk, tréf* 1. Alakulótér; dizsipálya. 2. Orvosi segélyhely, betegszoba; gyengusz.

hangya fn 1. Szh: *Olyanok, mint a ~k ragasztás után: ritk* A sorban túl közel állnak egymáshoz. 2. *gúny, tréf* Hadnagy. Ő: al~, fő~, kis~, nagy~. [Szójáték].

Hanoi Szh: →*Messze van* (ti. a leszerelés), *mint ide ~*.

hány Szj: ~ *anyád/apád/fogad/liskolád!* →*napunk van?*: (Kérdés a menetelő katonák parancsnokához, aki alakulatának beszámolva meg is adja a választ: *Egy-kettő, egy-kettő...*). ~ *óra* ← *van?* Vö. *mennyi*.

harakiri fn *ritk, tréf* Büntetésként alkalmazott takarítás; sikamika.

harci ~ *retikul: ritk* Gázálarctáska; szlmsatzatyor. Szj: *Hová tetted a ~ ösvényt?: tréf* (Kérdés az alvó társhoz, hogy felébresszék).

harckocsiakadály fn 1. *ritk, tréf* Szöszmösz, szemét, ami a takarítás után még a körlet padlóján maradt; *bakapihe*. 2. ~*ok vannak a képén: tréf* Borostás (Szh81-3); vö. *bokorarcú*.

harcos →*Fiatal ~*. →*Mandinka ~*.

harcsa →*Öreg ~*.

hát *Vízköves lesz a ~a:* (A zuhanyzás abbahagyására felszólító mondat nyomatékosítására:) Eleget zuhanyozott már. *Másszál ki a zuhany alól, mert vízköves lesz a ~ad!* Szj: *Vérzik a ~a* (ti. a hátszélől): *tréf, gúny* Protekciója van.

háté fn *ritk* Hivatásos tiszt; keményváll-lapos. [Hiv. röv.]

hátéká fn 1. Hiánytérítési kötelezettség (honvédségi tartozás, melyet a leszerelés után köteles fizetni a katonára, ha nem tud elszámolni a neki átadott felszereléssel). 2. Az erről felvett jegyzőkönyv. ~ — *anyja neve tíz példányban (!): tréf* (Utalás (ált. figyelmeztetésként v. fenyegetésként) a jegyzőkönyvvel járó adminisztrációra.) [Hiv. röv. A betűszót a katonák ált. a *honvédelmi/honvédségi térítési/tartozási kötelezettség/költség* szó szerkezet rövidítéseként értelmezik, és gyakran tréfásan *hirtelen támadt kiadás* ill. *Hová tette, katonára?* feloldással magyarázzák.]

hátékáz Szj: *Vegye fel a →lépést, mert magára ~om! Ik: rá~.*

hathengeres fn (és mn) *tréf* Hat fülkéből álló vécé. ~ *szelepállítás: Vécétakarítás. Vö. (két/nég)henger(es).* [← Műszaki nyelv].

hátizsák Szh: *→Kevés, mint Turista sajtban a ~.*

hátszél fn *tréf* 1. Protekció; csók. *Indul a ~:* Vkinek az érdekében protekciót kérnek. *~lel érkezett:* Protekcióval helyezték szolgálati helyére. || *átv* Protekcióval könnyítettek a helyzetén. *Szembe kapta a ~:* Póru jár. 2. *ritk* Protekcióval segített katonára; hátszeles.

hátszeles fn és mn *tréf* Protekciós, vmely magasabb rangú tiszt által támogatott, több kedvezményben részesülő (katonára). *Ez a gyík ~ az ütiparancsnoknál*

(Pá82). [← hátszél]. — csókos, hátszél, kábeles, piros-telefonos, puncsos, puszinyuszi, vitorlás, zsisib.

hátulja szragos fn *ritk, tréf* Az ügyeletes tiszt helyette. *Üti ~: ritk, tréf* Ua. [← há; vö. eleje.]

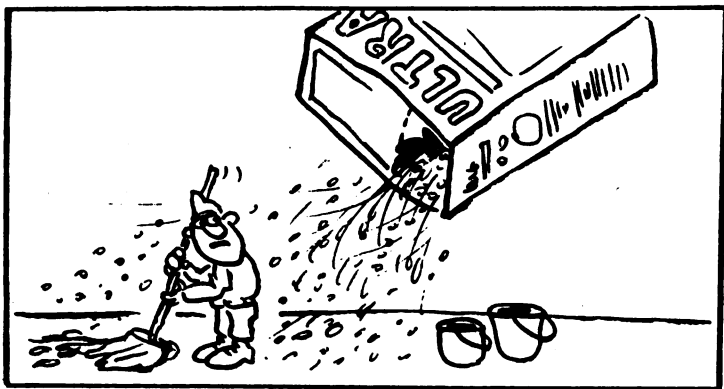
hátuljáró fn *ritk, tréf* Elöljáró; péká. [Szójáték].

hatvan (A kifejezésben a városnévre is célozva:) *Me-gyünk ~ba: tréf* Hamarosan csak hatvan napunk lesz a leszerelésig.

havai fn 1. Vmilyen kellemes dolog; ált. pihenés, laz-sálás; pihi. || *ritk* Szabadság, eltávozás; szabí, eltáv. || *ritk* Tornacipót viselni, mikor a többieken bakancs van (Szo88/89); vö. sportoló. || Mn-szerű használatban: (Vmi) *nagyon ~: Nagyon jó, nagyszerű; penge. 2. Bün-tetésből történő takarítás; sikamika.* [← *Hawai*].

havaidiszko fn *ritk, tréf* Pihenés, lazálás; pihi.

havaikodik tn ige *ritk* Lazsál, tétlenkedik, pihen; pihi-zik.

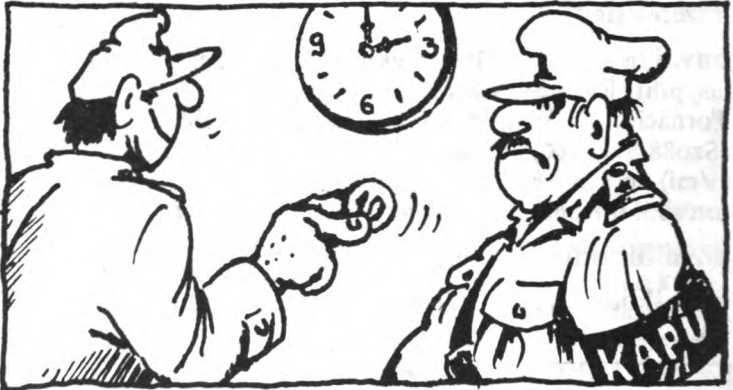
havazik tn ige A büntetésből történő takarításhoz mo-sószert (ált. Ultrát) szórnak szét. Ld. sikamika; vö. hó(esés). — *beesik/hull a hó.*

hazahúz tn ige Hazamegy, hazautazik. R: *Olyan va-gyok/leszek, mint a →túzok, augusztusban ~ok! →Öreg vagyok, mint a tűzok, | augusztusba(n)/februárba(n) ~ok; Én vagyok az →öreg tűzok, |—!*

hazajárógép fn *pej* Sokat, gyakran hazajáró katona; otthonalvó. || *ritk* Öregkatona; öreg. Vö. gép¹.

hazamegy Szj: *Ebből a századból mindenki akkor megy haza, amikor a radiátor: ritk* (Ált. fenyegetésként a parancsnok által hangoztatva:) Senki sem mehet haza.

hazatapogat tn ige *ritk* Hazamegy; visszamegy a saját körletébe.

házmester fn *ritk, tréf* Órmester, őrmi. [Szójáték].

HCsR Ld. hácséer.

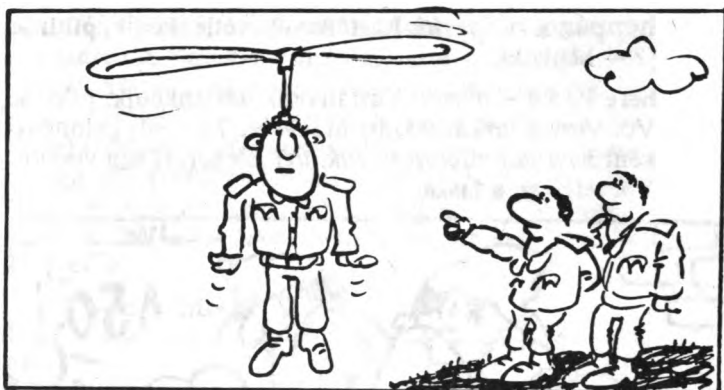
heftike fn (E/1. birt szaggal) *~m: tréf, gúny* (Bizalmaskodó megszólítás) Dzsakomó. [← *elvtikém* ← *elvtárs*; vö. argó, szleng *hefti 'orr'*.]

hegedül tn ige *ritk, tréf* Konyhai munkát végez (álz. mosogat); csellózik.

hegy fn (tsz-ban; ált összetételek utótagjaként) Sok (vmiből) (Ált. alkalmi összetételekben bármilyen dolog nagy mennyiségét jelölheti; pl. *beöntés~ek, cselló~ek, dobi~ek, őrség~ek, pia~ek, sorakozó~ek, tábornok~ek stb.*) *Kinn voltunk vápolni, de egész délután mást sem csináltunk, mint üdítő~eket ittunk* (Mf88/89). *Kaja~ek legyenek, ha visszajöttök a vacsorából!* (Nk84/85). *~ek vannak vmiből lezsírozva*: Sok van vmiből (gyakran kértelkedést fejez ki); vö. *lezsíroz(va)*.

hekszi fn *ritk* Pihenés, lazálás; pihi. [← *hesszel*].

helikópáter fn *tréf* Helikopter; szitakötő.

helikopter fn *tréf Újonc; kopasz.* [←kopter].

helybenjárás (gyak. *helybejárás*) fn 1. (Az alegység tagjainak büntetéseként alkalmazva:) Járás egy helyben, ált. magas sarok- v. térdemeléssel. 2. Büntetés, fenytés: a katona bizonyos ideig nem hagyhatja el a laktanyát; laktanyafogság; helybetopi.

helybetopi fn Büntetés, fenytés: a katona bizonyos ideig nem hagyhatja el a laktanyát; laktanyafogság. [← (helyben) *topog*← jár]. — fék, helybenjárás, kézifék, lafó, pihenj, pihentetés, sín, víz. Vö. csík¹.

helyrebillent Szj: *Egy év* → *Lenti* ~i

hemó fn Helyőrségi művelődési otthon. [← Hiv. röv.; vö. csemó.]

henger fn *ritk Vécé; mesterállás.* [← hat/két/négyhengeres].

hentes fn (gyak. *tsz-ban*) *pej* 1. Laktanyai katonaorvos; mengele. 2. Egészségügyi szolgálatra vezényelt katona; tőkősnővér.

hepizik tn ige *ritk* Pihen, lustálkodik; szórakozik; pihi-zik. [← ang. *happy* 'boldog, szerencsés'; vö. még *hepaj* 'szórakozás'.]

heppa fn *ritk* Lustálkodás, az ágyon való heverészás; pihi. [? ↔ hepizik].

heppabungi fn *ritk* Semmittevés, lustálkodás; pihi.

heppázik tn ige *ritk* Lustálkodik, tétlenkedik, pihizik. [? ↔ hepzik].

here *Veri a ~it: ritk* Lustálkodik, tétlenkedik; pihizik. **Vö.** *Veri a farkát/faszát; herevere. Tele ~!:* (Mondatként használt kifejezés:) *ritk, tréf Elege(m) van vmiből! Vö. tele van a fasza.*

herebere fn *ritk* Tétlenkedés, lustálkodás; pihi. [← herevere].

heresérv Szh: *Úgy → áll ott, mint akinek ~e van.*

herevere fn 1. Semmittevés, tétlenkedés, pihenés; pihi. *Egetverő ~:* Különösen nagy semmittevés. 2. *ritk* Unatkozás. [← *Veri a heréit. Vö. heveny faszrazás.*]

hering fn *ritk, gúny* Harckocsizó katona; hákás. **Vö.** konzervnyúl.

hernyóképző fn *ritk, pej* Rajparancsnok-, tisztesképző alegység; gladiátorképző. [Vö. szleng *hernyó* 'ellenszenves ember'.]

heszienda fn *ritk* Gyakorlótér; szöcske². [← sp. *hacienda* 'birtok'; vö. birtok.]

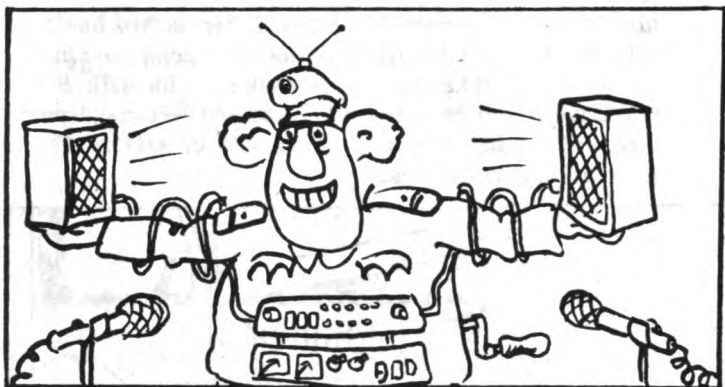
hessz fn *ritk* Pihenés, lazálás; pihi. [← hesszel].

hesszel tn ige Pihen, lazál, kibújik a munka alól; pihizik. [← argó *hesszel* 'figyel, néz'.]

hesszint tn ige Pihen, lazál, kibújik a munka alól; pihizik. [← hesszel].

hét fn *Két hetem van még: tréf* Hetvenhét (77) nap múlva leszerelek. **Szj:** *Két heted van: ez a ~ meg '87:* (Az öregkatonák által az újoncok bosszantására használt kifejezés 1985–86-ban, utalva az újoncok 1987-es leszerelésére) (Nk84/85). **Még három hetetek van: ez a ~, a jövő ~, meg '87:** (1987 elején leszerelő katonák többieket ugrató mondása). **Szh:** *Több heted van, mint nekem → napom.* **Szi:** → *Lecsukatom tíz napra, ha nem elég, egy ~re.*

heveny ~ faszrázás←.

hifi fn *tréf, ritk* Híradósok parancsnoka.

higanymozgású ~ alaki← csoda.

hikomat fn (gyak. tsz-ban) *tréf* 1. Gyengélkedős, beteg katona; **gyenguszos** (DbK). 2. *ritk, gúny* Alakiatlanul mozgó katona; **alaki toprongy.** [← *Trabant Hycomat*].

hikomatbrigád fn *ritk, gúny* Orvosi vizsgálatra jelentkezett (és a rendelőbe együtt átvonuló) katonák csoportja.

hilájkóptör fn *ritk, tréf* Helikopter; **szítakötő.**

hír mn és fn Híradós. [Hív. röv. *hir.*]

híres (*hires is*) **fn** 1. Híradó alegységben szolgáló katona. 2. Nem híradó alegységben híradós (rádiós) feladatot ellátó katona. **Hírnyúl.** [← *hír*].

hírgenyő fn *ritk, pej* Híradószázadban szolgáló katona; **hírnyúl.**

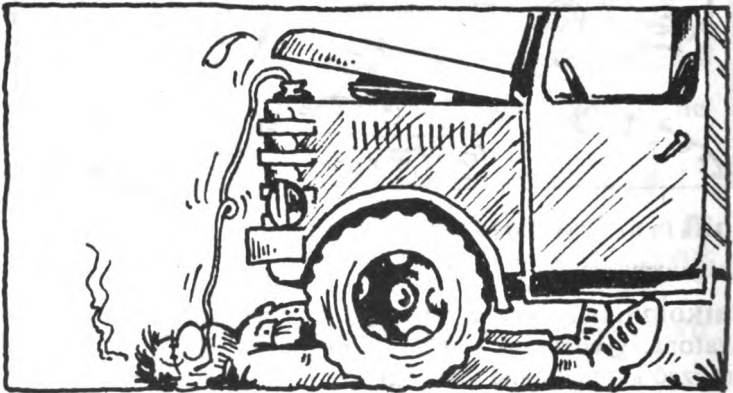
hírnyúl fn 1. Híradó alegységben szolgáló katona. 2. Nem híradó alegységben híradós (rádiós) feladatot ellátó katona. Vö. nyúl. — antennanyúl, galambásztechnikus, galambtechnikus, híres, hírgenyő, hőscincér, prűntyögő(s), prűttyős, tyúkbeles.

hírszázad fn Híradószázad. Vö. hír.

hk. Ld. háká(-).

HKSZ Ld. hákáesz.

hó fn 1. Szh: ←*Betakarlak, mint Moszkvát a ~!* →*Szét-túrnálak, mint jegesmedve a havat!* 2. Sikáláshoz használt takarítószer; ld. sikamika; vö. hőésés. *Beesik a ~; hull a ~*; Sikáláshoz takarítószert szórnak szét; *havazik. Berö-pült a gólya és még ~ is esett* (Nk85/86) — pezsgő(por), rüszütej, szabadidőpor. 2. Takarítószer szétszórása a takaríttatáshoz; hőésés.

hobókonyak fn *ritk, tréf* Sósborszesz; szeszkő.

hobózik tn ige *ritk* Nem mosakszik.

hőésés fn 1. →*Betakarlak, mint Moszkvát a ~*. 2. Nagy mennyiségű takarítószer szétszórása sikálás kikényszerítésére. Ld. sikamika. *Nyári ~*: *ritk* Ua. — hó, ultrázás.

hógolyó fn 1. Szh: *Annyi →eszed van, mint egy pirtotttjjól meggyúrt ~nak*. 2. *ritk, pej* (Megszólítás) Dzsakomó.

hogy Szj: *Nekem →fogy, neked ~?*

hoki fn *ritk* Harckocsi; háká. [← hők; vö. szleng *hoki* 'önkielégítés'.]

holdjáró fn *ritk, tréf* Vegyivédelmi harinya; vévépapus.

homálymegye fn *pej* 1. Az a megye, ahol a katona szolgálatát tölti. [Különösen a dunántúli alakulatok katonáitól hallható vélekedés, hogy a szolgálati hely sötét (sötét Zala), a lakóhely pedig világos, napfényes (napfényes kelet).] 2. Szabolcs-Szatmár megye; Tirpákia.

homok Szh: *Olyat → nyomok, mint hat zsák ~.*

honvág fn *ritk, tréf* Honvéd; alhonvéd. [Szójáték].

honvéd fn *ritk* A fogdán öt napnál kevesebbet töltött katona. Vö. tizedes.

honvész fn *ritk, tréf* Honvéd; alhonvéd. [Szójáték].

horog Ráharap a ~ra: *ritk, Hír* A rádiós megtalálja a kívánt hullámhosszt.

horváthgumi fn *ritk, tréf* Vegyivédelmi öltözék; vévé¹ (Nyh88). [← Horváth Ede, a győri Rába-gyár igazgatója volt; vö. edegumi.]

Ho Shi Minh-ösvény fn *tréf* 1. A laktanyából való kiszökés (útvonala) (a beszédben ált. a szökésre való utalásként; vö. kerítésparancsnokság). 2. *ritk* A büntetésből kitűzött célhoz vezető, nehezen járható út, terep.

hosszú Tk: ~, kemény és csak a fiúknak van, mi az? (Katonai szolgálat).

hosszúcici fn Hímvessző; fasz. Bekapja a ~t: Póru jár; megszív.

hosszúpuska fn 1. A mesterlövész távcsöves puskája; dragunov. 2. Géppuska; varrógép.

hotel fn gúny Laktanya. Garasin ~: A szombathelyi Garasin laktanya. — bányá.

hőki fn Harckocsi; háká. [← hk.]

hökis fn és mn (gyakran tsz-ban) Harckocsizó (katona), tankos; hákás. || ~ek: Harckocsizó (al)egység.

hőmérőz(ik) tn és ritk. ts ige A sorban nem tartja a távolságot, túl közel áll a másikhöz. Ik: meg~. [← szleng 'homoszexuális férfi análisan közösül' vö. *Meg akarja baszni?!: Ne álljon közel a másikhöz!*] — lázmérőzik, megtoliz. Vö. még megbasz, megkukiz.

~és — seggbekuki.

hőr fn ritk Határőr; kutya. [A váll-lapon látható betűjelzésből; hiv. röv.]

hőrcsög fn ritk Határőr; kutya. [← hőr].

hőscincér fn ritk, tréf Rádiós katona; hírnnyúl.

hősugárzó Szh: →Kevés, mint mocsárnak a ~.

hr. Ld. háer-.

ht. Ld. háté.

HTK Ld. hátéká.

hugyozik Szj: *Jobbra/balra ~z!*: tréf Jobbra/balra húzódj!
[Szójáték].

huhog tn ige Éjszakai szolgálat (órség, ügyelet) miatt ébren van; virraszt (Er). Vö. bagoly.

hulla fn *gúny* (ált. tsz-ban) Beteg, gyengélkedős katona; gyenguszos.

hullámverés Szh: → *Kevés, mint Balaton szeletben a ~.*

hugarikusz → *Gyikusz ~ maximusz.*

hurkás fn és mn 1. Debrecenből való (katona) 2. Hajdú-Bihar megyei (katona). [← debreceni páros kolbász].

hurkatöltő fn *ritk, tréf* Kézi páncéltörő fegyver; erpégé.

hús → *Friss ~.* → *Nyeles ~.* → *Robbantott ~.*

husi fn Hivatásos tiszthelyettes-hallgató; gyökérvérvő (Db).

huszonegyes fn Fogda; fogszi (Er).

húz¹ ~zon → *bőrt a fogára!*

húz² tn ige Megy, siet; zizzen. Szh: ~, *mint a tűzok.* R: ~unk, *mint a vadlibák, elhagyjuk a laktanyát.* Ik: el~².

hülye Szj: (*ritk*) *Ha olyan messze lakna, mint amilyen ~, soha nem érne haza.* Szh: *Olyan ~ (vagy), mint egy doktoráló őrmester.* || Szh: *Annyi →napod van, mint ~ gyerekek az intézetben.* Vö. köcsög.

hülyítő fn *ritk, tréf* Üdítőital; buzivíz. [Szójáték].

húsölő fn *ritk, tréf* Laktanyai fogda; fogszi. Vö. húvös.

hűtőszekrény fn *ritk, tréf* Laktanyai fogda; fogszi. Vö. húvös.

hüvelykmatyi fn *ritk, tréf* Önkielégítés; marokmarcsa. [← *Hüvelyk Matyi* (mesehős); szleng *matyizás* 'önkielégítés'].

húvös fn *tréf, ritk* Laktanyai fogda; fogszi. [← kny., szleng *húvös* 'börtön'].

idegenlégió fn *tréf, ritk* Felderítő alegység; *gyíkok*².

idegenlégiós fn és mn *ritk, tréf* Hazánkban kiképzést kapó néger (katona) (DbK).

idegenvezető Szh: → *Kevés, mint Turista szalámiban az ~.*

idegeskedik Szj: *Ne ~jen a katona, mert megzavarosodik az ondója!; ritk, tréf, gúny* Ne izgasd/izgassa magát!

idő Szj: *Mennyi az idő?:* (A hátralévő napok számára vonatkozó beugrató kérdés, melyre a helyes válasz ált. a centi bemutatása és/vagy a centin olvasható napok száma.)

idős fn és mn *ritk* Öregkatona; *öreg.*

időszak fn 1. Nagyobb kiképzési időegység (hat hónap). *Átmeneti ~ban van: ritk* Másodidőszakos; se nem újonc, se nem öregkatona; vö. **időszakproblémás**. Szj: *Ezért kell neked még itt lenni egylkét ~ot!:* (Megjegyzés újoncok vagy másodidőszakos katonák vmilyen rutintalanságáról árulkodó cselekedete, viselkedése esetén). 2. Az újoncok összefoglaló említése (ált. felszólításokban); *civil bagázs. ~, sorakozó!:* Újoncok, sorakozó (a másod-, harmadidőszakosok pihenhetnek)! [← *első időszakosok*]. — *süldőállomány.*

időszakproblémás fn és mn 1. A második időszak első néhány napját töltő katona az öregkatonák leszerezése és az újoncok bevonulása közti időszakban. [Még nem gumi, de már nem kopasz.] ~ *gumikopter: ritk* Ua.;

vő. gumi, kopter. 2. *ritk* Újonc; kopasz. [Ti. olyan fiatal, hogy még időszakja sincs; ill. első időszakos voltából számtalan problémája fakad.]

if ~ vára: *ritk*, *tréf* Laktanyai fogda; fogszi.

igazoltat Szj: *Honvéd elvtárs, kerítse be←, és igazoltassa!*

igen Szj: *Mer' ~!:* gúny (Kétkedés kifejezésére:) Nem hiszem. Nem igaz.

ikrázik tn ige *ritk*, *tréf* Székel; aknázik.

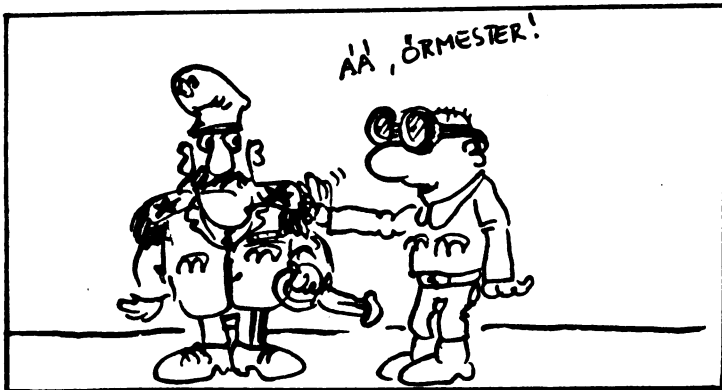
importegér fn *ritk* Külföldi egyetemre felvett előfelvételis katona; tápos. Vő. (export)egér.

importindián fn *ritk*, *tréf* Cigány; kokeró.

importnéger fn *ritk*, *tréf* Cigány; kokeró.

indián Szj: *Azzal a →centivel egy ügyetlenebb ~ még hat cowboyt fog.* Szh: (Olyan →kopasz/kopár/sivár, hogy) hozzá képest a grüllsirke/neoncső/villanykörte copfos ~.

infra fn Szemüveges ember, katona; optika.

infrabakos fn és mn Szemüveges (ember, katona); optika.

infrás fn és mn Szemüveges (ember, katona); optika.

inkubátorszökevény fn *ritk*, *tréf* Kistermetű katona. — ágyúcsőtakarító, aszfalptattanás, kotonszökevény, zsebelefánt.

int R: *Ne →szólj csak ~s, már 150 sincs!*

irány Szj: *tréf* (Vezényszó, az úti cél megnevezésével:)

~ az ég alja!; (Égett gumiszag,) ~ az ég alja (cél az isten fasza!); ~ Irán!; ~ Surány!; (Gyakran:) Indulás, gyerünk!

irányított ~ szabadidő←.

írka fn ritk, tréf Írnok; tinta.

irma isz (Betűszóként értelmezve:) Itt rohadok meg, anyám!; (ritk) Itt rendesen megszívtnak, anyám!; Itt rohadok, mama!; (Első időszakos katonák által ordibált szó.) [Ld. vilma.]

írnok Szj: Mi maga, ~?!: (Kötekedő kérdés, ha valakinek a zsebéből kilátszik a tolla.)

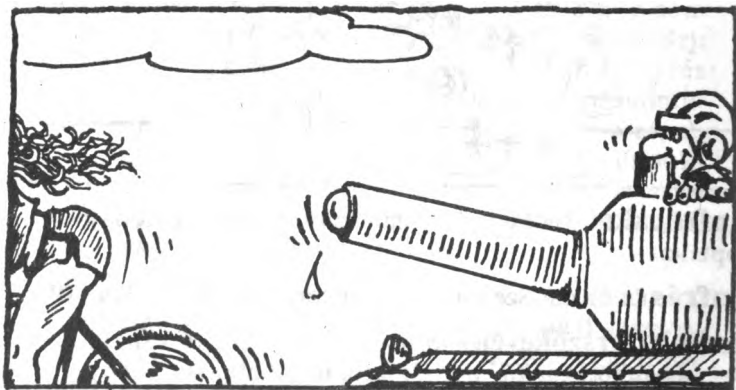
iskola Szj: → Hány ~d van?

isten Szj: Bassza ~, mondta Jézus, és eldobta a keresztet: durva Nem bánom, beleegyezem.

iszapszemű mn és fn 1. → Öreg ~ (rája); ~ (mélytengeri) → rája; mélytengeri ~ rája←; → öreg ~ mélytengeri rája; → öreg mélytengeri ~ rája; → vén tengeri ~ rája; → vén ~ mocsári vadkan. 2. ritk Harmadik időszakos katoná; öreg.

iszapszívó → Öreg mélytengi ~ búgócsiga.

iszik R: Azt mondta az öreg Kis, ne csak együnk, igyunk is! Tk: Mit mondott az öreg Kis? (Ne csak együnk, igyunk is.); Mit mondott az öreg Nagy? (Ha nem ~ol, bolond vagy.)

izgalom Szj: Meglátok egy női biciklit, és azonnal rögtön ~ba jövök: ritk Nagyon vágyom a nőkre.

jakumó fn *ritk* Lövészkatona; nyúl.

janicsár Szh: → *Kevés, mint törökmézben a ~.*

japán mn és fn 1. ~ *film/műsor.* Ld. **sikamika.** 2. *ritk* Újonc; kopasz.

játszik ~ a → *fényorgonán.*

javraj fn *ritk, Hk* Javító raj.

jegesmedve Szh: → *Száttúrnálak, mint ~ a havat!*

jelentés *Beadja a ~t:* Jelent.

jelentkezik Szj: *Leng a kezem, ~em!:* tréf (A hívásra megjelenő katona szólása).

jelzőrakéta Szh: *Én olyan vagyok, mint a ~:* → *szép, de veszélyes.*

Jézus Szj: *Ma ~ lesz a szolgálatban:* *ritk* (Ugyanis „(meg) feszülsz”, azaz) végig az újonc katona fog a szolgálati helyen ülni (DbK87). Vö. **megfeszít.**

jó → *Még jobban.* || ~, *hogy nem (már)...:* Ne...! ~, *hogy nem már alszol:* Ne aludj! ~, *hogy nem azt mondja, fogjam meg a faszát!:* Velem ne bizalmaskodjon! || Szj: ~ *barát!:* tréf Jobbra át! || K: *Mindenütt ~, de | legjobb a sör. — | a legrosszabb itt; — | itt nagyon rossz.*

jogosítvány fn „Engedély” a felmosófa, azaz a **motoros fóká** használatára. (A katonaszokások szerint az újoncoknak tilos felmosófát használni, bár egyes helyeken bizonyos próbatétel után (**motorosvizsga:** pl. gázárlarcban, sisakban való csúszkálás: Er86) megengedik.

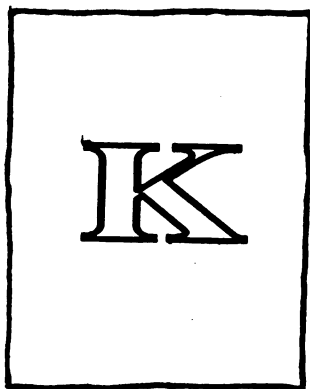
Vö. „Mióta van magának jogosítványa a motoros fókához?” (Igaz Szó 1982/XII, 47.) A kopasznak még nincs ~ a a motoros fókához (Ma 81/82).

jóindulat Szh: →Kevés, mint őrmesterben/századparancsnokban a ~.

juharleveles fn (gyak. tsz-ban) *ritk* Tábornok; plzsamás.

jutiszabi fn *ritk* Jutalomszabadság. Vö. szabi.

kábeldob fn *ritk* 1. *gúny* Még egész, feltekert katonacenti; malomkerék. Vö. centi. 2. *tréf* Vécépapír; centi.

kábeles fn és mn *ritk*, *gúny* Protekciós, protezsált (személy); hátszeles. [← *telefonkábel*].

kabinpatkány fn *ritk* A műszaki kabinban az indikátorcsövet figyelő (lokátoros, rakétairányító) katona; patkány¹.

kacsa fn *tréf* BMP páncélozott szállító harcjármű; nyuszibusz. *Sárga* ~: *ritk* Ua.

káelte isz *ritk* (Betűszóként értelmezve:) *Kint leszek távol ettől!* (A Kossuth Lajos Tudományegyetemre felvett katonák által ordibált szó Zalaegerszegen.) Vö. vilma.

káem fn *ritk* Konyhai munka; cselló¹. [Hiv. röv. *k.m.*]

kafferbivaly Szh: → *Lecsaplak/leütlek, mint a ~t.*

kágéestéindián fn *ritk*, *tréf* Cigány; kokeró.

káhús fn *ritk* Húskonzerv; gyíkhús¹. [Hiv. röv. *k.hús*].

kajapénz fn Az étkezések ellenértékéért kapott pénz, ha a katona nincs a laktanyában.

káká fn 1. Katonai kórház. *Nyarál a ~ban:* *ritk* Beutalták a kórházba. 2. *tréf* Külső körlet (a laktanya területének egy része és a lakóépület környéke, melyek takarítása az alegység feladata). *Kiküld ~ra:* Kidob az ablakon; vö. külső.

kákáem fn *ritk* Konyhai kiségtő munka; cselló¹. [Hiv. röv.]

kakcsi fn *tréf* Kakaó (Szh81/82; csak egy szakasz használta).

kaki Szh: *Olyan* → *öreg vagyok, hogy már a ~ is mankóval mászik ki belőlem.*

kalifasziguzsti Ld. **kanifasziguzsti**.

kalitka fn *tréf* Laktanyai fogda; fogszi.

kalmopirin → *Nyeles* ~.

kályhacső fn *tréf* 1. Kézi páncéltörő fegyver; erpégé. 2. *ritk* Aknavető; bukta².

kambodzsa fn *ritk, tréf* Kellemetlenség; szívás. || Kitolás, büntetés; szívatás. Vö. csikágó.

kamburcol tn *ige ritk* Rendezkedik, utasítgat, parancsolgat; gecizik.

kamcsatka fn *ritk, tréf* Kellemetlenség; szívás. || Kitolás, büntetés; szívatás. Vö. csikágó. *Olyan ~t csinállok, hogy egy életre belerokkan!* (Ze86/87).

Kamiónia fn *ritk, tréf, gúny* Szabolcs-Szatmár megye; Tirpákia.

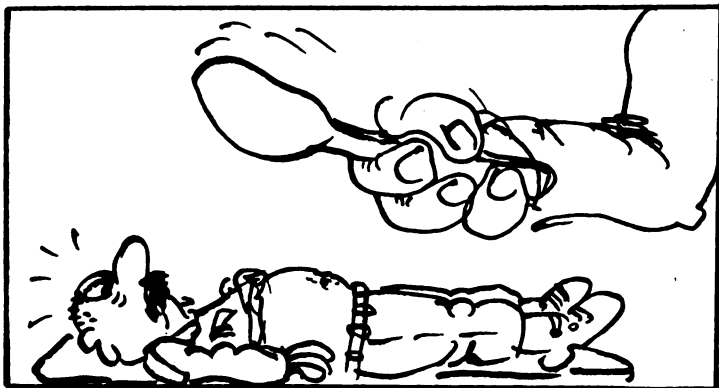
kamionos fn és mn *tréf, gúny, pej* 1. Szabolcs-Szatmár megyei (ember). 2. *ritk* Faragatlan, otromba (ember). Tirpák. [TIR (kamionjelzés) ← *tirpák*].

kamionsofőr fn *ritk*, *tréf* Szabolcs-szatmári ember; *tirpák*.

kampalyog tn ige *ritk* 1. Lófrál, ténfereg; kolbászol. 2. Beleszól, akadékoskodik; megmagyaráz. 3. Panasz-kodik.

kampó fn Huszonnégy órás szolgálat (őrség, ügyelet, járőrözés stb.); szoli.

kampózik tn ige Fegyveres szolgálatot ad.

kanál fn Büntetésből vagy avatásként a has verése kanállal; kanalazás.

kanalaz ts ige 1. Kanalazást végez. Vö. *műt*, *operál*. Ik: *meg~*. 2. *Hk* A harcokosi lövegcsöve a földre fúródik (és emiatt a csöbe szennyeződés kerül).

kanalazás fn Büntetésből, avatásként (az újoncból másodidőszakos lesz) vagy tréfából alkalmazott művelet, melynek során az áldozatot (ált. az öregkatonák) lefognak és csupasz hasát egy kanál homorú oldalával nagyon gyorsan ütögetik; közben esetleg hideg vízzel is locsolják („hűtik”). A *kanalazás* idejét számolással mérik. Alkalmanként „gyógyítási” céllal művelik (pl. krónikus szemtelenség ellen); ekkor neve *műtét*, ld. ott. — *kanál*, *kanálcsapás*, *kanálhalál*, *műtét*, *operáció*, *putykolás*, *ultrahangos vizsgálat*.

kanálcsapás fn *ritk* Büntetésből vagy avatásként a has verése kanállal; kanalazás.

kanálgép fn Katonai étkezészet (kanál, villa, kés egy fémsínnel összefogva, amely egyben konzerv- és üvegnyitó is). — cséerpé, cselló², hadtáp², hadtápkészlet, őelpé.

kanálhalál fn *tréf* Büntetésből vagy avatásként a has verése kanállal; kanalazás.

kancsa fn *ritk, tréf* Kantin, laktanyai bolt. [← *kantin; kancsal*].

kancsó fn *ritk, tréf* Hülye, ellenszenves ember; köcsög. [← *köcsög*].

kanifasziguszti (*kalifasziguszti, kanyifasziguszti, kari-fasziguszti* is) fn *tréf* (Az egyszeri katona elnevezése) Gipszjakab. *Én ~, csíkos hátú kismalac, kérek engedélyt...: tréf* (Mondandó, kérés bevezetésére) (DbA89). → *Parancs, kanyifasziguszti, vagy mi az isten fasza!*

kannibál fn 1. *ritk, pej* Rosszindulatú személy (ált. öregkatona); *geci*. 2. Rakétaállvány-kezelő (DbK). *Kutyának, ~nak kint a helye!* (DbK88). 3. *ritk* Rakéta; szivar.

kantesz fn *ritk* Laktanyai vegyesbolt; büfé; kantin. [← *kantin*].

kantin fn 1. Laktanyai vegyesbolt. *Tiszti ~*. 2. Kisebb büfé a századszinten vagy a klubban. — *kancsa, kantesz, kricsmi*.

kantinász fn *ritk, tréf* A kantinban dolgozó, azt vezető személy; *kantinos*.

kantinos fn 1. A laktanyai vegyesboltban dolgozó polgári alkalmazott. 2. A büfé vezetésével megbízott sorállományú katona. — **kantinász**.

kánya fn 1. → **Öreg** ~. 2. (gyak. tsz-ban) Harckocsizó katona; hákás.

kanyifasziguszti Ld. **kanifasziguszti**.

kap ~ **egy** → **mellport**/→ **sallert**. → **Csőcsöt** ~.

kapás ~ **van!** (Figyelmeztetés:) valaki vegye fel a telefont, mert csöng.

kapaszkodó ~ **rendszerű** → **budi**.

kapitány fn **ritk**, **tréf** 1. Százados; kilós. 2. Századparancsnok; századpéká. → **Dobi** ~.

kaposvár fn Katonai börtön; futkosó (Ze). [← Kaposvári katonai börtön, bíróság].

káposztakombájn fn **tréf** 1. Lövészkatona; nyúl. 2. Lövészeket szállító páncélozott harcjármű; nyuszibusz.

káposztáskert fn **ritk**, **tréf** Gyakorlótér lövészek számára; szöcske². Vö. **nyúl**.

kaptár fn Laktanyai fogda; fogszi. *Begyűjtik a ~ba:* Fogdába viszik. *Két napot ültem a ~ban a legutóbbi bukta miatt* (Pá82).

kar *Vérzik a ~ja:* (Leginkább bosszantásnak szánt kérdésben:) Piros karszalag viselésével járó szolgálatban van. *Mi van, haver, megint vérzik a ~od?* (Nk84/85).

kár fn *ritk* Hímvessző; *fasz.* [(\leftarrow argó) \leftarrow cig. *kar* 'ua.']

karantén fn *ritk*, *tréf* Alapképzés; újonckiképző alakulat; keltető.

karbantartó Szj: *Mi maga, ~?!*: *ritk* Ne álljon összetett kézzel a sorban!

káresz fn *ritk* Hímvessző; *fasz.* [\leftarrow kár(ó)].

karifasziguszti Ld. kanifasziguszti.

Karinty-expressz fn *ritk*, *tréf* Autóstoppal való utazás. [\leftarrow *kar inti*].

káró fn *ritk* Hímvessző; *fasz.* [\leftarrow kár].

karrierista fn *ritk*, *gúny* (Előléptetésben sokáig nem részesülő) tiszthelyettes, őrmester.

karrierjelző fn *ritk*, *gúny* Váll-lap.

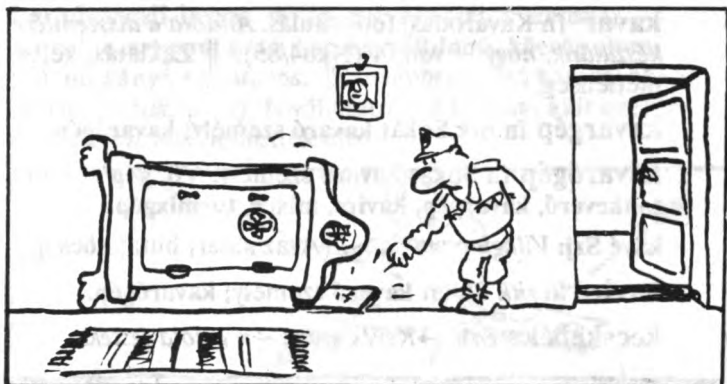
kártyázik Szj: *~ik a vége!*: (Ált. figyelemfelhívásként) Az alakzat hátsó emberei fegyelmezetlenül vonulnak, mert a parancsnok nem látja őket (Szh).

kasza Szj: *Hozom a ~t, hogy meg tudjál borotválkozni* \leftarrow .

kasztró fn Katonai bakancs; surranó. (*Hőr és Rep* alakulatoktól adatolva.) [\leftarrow (*Fidel*) *Castro*; állítólag a kubai vezető is ilyen lábbelit visel egyenruhájához.]

kategóriás fn Nem „A” kategóriával besorozott, ezért könnyebb feladatokat kapó katona; vö. cénápolyi.

katona *A Varsói Szerződés legelbaszottabb ~ja*: Ügyetlen, nevetséges katona. \rightarrow *Rátermett ~*.

katonakönyv fn Katonai igazolvány; ld. még **könyv**.
Baleset történt, rádólt a ~ére a páncélszekrény: Nem engedélyezik a hazautazását (DbK87).

katonás K: (*ritk*) *Se nem célszerű, se nem praktikus, ellenben roppant ~; Nem ésszerű, de roppant ~:* (A hadseregben tapasztalható dolgok logikáját kifogásoló kifejezés; különösen akkor hangoztatják, ha valakit méltánytalanság ért.)

katyusa fn *ritk* Rakéta-sorozatvető tüzérségi fegyver; esv¹. [← 'II. világháborúban használt szovjet fegyver' ← *Katjusa* or. női név].

katyusás fn (gyak. tsz-ban) *ritk* Rakéta-sorozatvetős katona. [← *katyusa*].

kauboj Ld. cowboy.

kavar¹ tn ige 1. Kotnyeleskedik, mindenbe beleüti az orrát. 2. Nem tud nyugton maradni, rohángál. || Siet, megy; zizzen. 3. Kellemetlenkedik, ellenőriz (ált. tiszt v. tiszthelyettes); agyal. *Mit ~ már megint itt a Farkas?* (Nk84/85). 4. Saját érdekében minden követ megmozgat; helyezkedik, ügyeskedik (mások rovására is). Vö. pedálozik. *Ha valaki haza akar menni, annak muszáj ~ni* (Nk84/85). Ik: ki~. || Másoknak árt, bajt okoz. Vö. szívat. *Ha most hazamész, akkor mások alá ~sz* (Er88). Ik: be~, szét~. Szh: ~, mint | egy fagyigép; — a gép; — ló a kamillában; — a mérgezett egér; — egy mosógép; — a turmixgép. — kever, kutyul, sokat tud.

kavar² fn Kavarodás, felfordulás. *Amióta a díszszemlére készülünk, nagy ~ van itt (Nk84/85).* || Zaklatás, kellemetlenség.

kavargép fn *ritk* Sokat kavaro személy; kavarógép.

kavarógép fn Sokat kavaro személy. Vö. gép¹. — betonkeverő, kavargép, kavirc, mixer, turmixgép.

káv Szj: *Világt benne a ~:* (Azaz sötét) buta; köcsög.

kavirc fn *ritk* Sokat kavaro személy; kavarógép.

kecskebéka Szh: → *Kevés, mint ~n a zöld festék.*

kedvesnővér fn *ritk, tréf* A betegszobán segítő egészségügyi katona; tökösnővér.

kefe *Lenyelte a ~t:* *ritk, tréf* Borostás; vö. bokorarcú.

kékcsempés fn Laktanyai fogda; fogszi (Nk). [A fogda falát kék színű csempe borítja.]

kékeres → *Méteres ~ (piros fejű tizedes).*

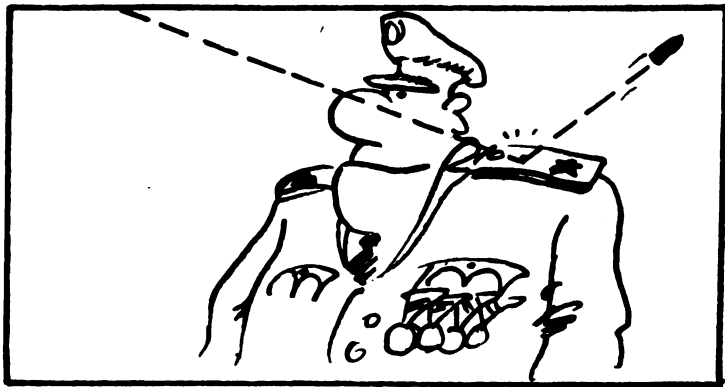
kekszes fn (és mn) *ritk, pej* Előfelvételis (katona); tápos.

kelepel tn ige *ritk* Vékony lécre ragasztott centivel (ld. ostor) csattog.

keltető fn Alapképzés; alapképző alegység; ill. annak elhelyezési körlete. — gyökérképzés, karantén, kiképző, nyúlgyimi, óvoda, szívató.

kemény Tk: → *Hosszú, ~ és csak a fiúknak van, mi az?*

keményváll-lapos fn és mn Hivatásos katona; — agyas¹, ezernapú, háté, keményváll-lapú, köcsög (bunkó), patkány², szivatásos. || Továbbszolgáló katona; té-eszes. ~ *szakszi*: *pej* Továbbszolgáló katona, akit ezért szakaszvezetővé léptettek elő.

keményváll-lapú fn (és mn) *ritk* Hivatásos katona; keményváll-lapos. || Főtiszt, tábornoki rendfokozatú hivatásos katona; parkettás; vő. pizsamás.

kemping Ld. Camping.

kenobi fn *tréf* Kellemetlenség, kitolás; szivatás. Vő. obi, oboa.

Kenya fn *ritk, tréf* Szabolcs-Szatmár megye; Tirpákia. [← *sötét* 'elmaradott, kulturálatlan' hely.]

kér ~ek →engedélyt.

kérdez Szj: *Ne* →nézzen, ~zen!

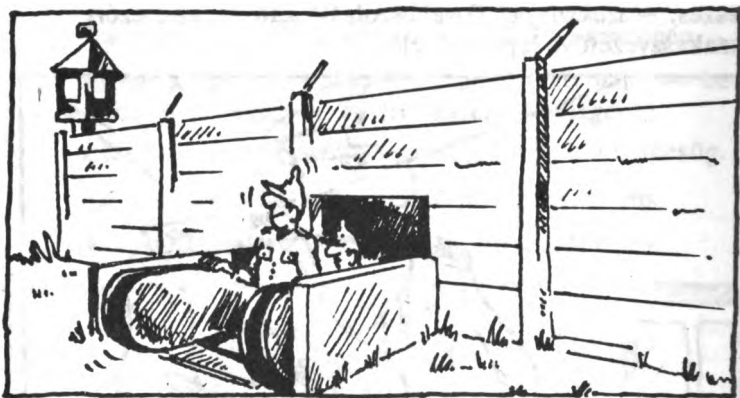
kerek Szj: *Ami* ~, *viszik, ami szögletes, gurttják*: (A hadseregben tapasztalható ésszerűtlenségeket kifogásoló kifejezés).

kerekes ~ *nyúl*←.

kerítés ~ *hadnagy/őrnagy*: *ritk, tréf* (A beszédben szabadon felhasználva a laktanya engedély nélküli elhagyására utal; vő. drót hadnagy/őrnagy.) Kerítésparancsnokság.

kerítésbérlet fn *tréf* (Nem állandósult kifejezésekben, kötetlen beszédben a laktanyából való illegális távozás

körülírására használják). **Kerítésparancsnokság.** *Hogy mentél ki, őcsém?* — *Kerítésbérlettel* (Nk84/85). Vö. *palánkbérlet*.

kerítésparancsnokság fn 1. (Különböző beszédformulatokban a laktanyából való engedély nélküli távozás körülírására). *A ~ írta meg a könyvét* (Ze86/87). 2. Rész a kerítésen, ahol ki lehet szökni a laktanyából. *A ~ on ment ki* (Er88). — *dobi kapitány, drót hadnagy/őrnagy, Ho Si Minh-ősvény, kerítés hadnagy/őrnagy, kerítésbérlet, palánk őrnagy, palánkbérlet, palánkjegy.*

kerol tn ige *ritk* Fabrikált merülőforralóval vmit felforral. Vö. *keroló*. [Argó].

keroló fn *ritk* Két pengéből és néhány drótdarabból fabrikált merülőforraló. [Argó].

keskeny ~ *nyomtávú: ritk, tréf* Alhadnagy; *alhangya. ~ nyomtávú őrnagy: ritk, tréf* Ua.

kesz fn *ritk* Kezelőszemélyzet a harcjárműben (ált. vezető, irányzó és parancsnok); *keszem*. [Hiv. rövid. **KESZ**].

kész *Ha már ~ volna, az is késő lenne:* Siessenek a munkával!

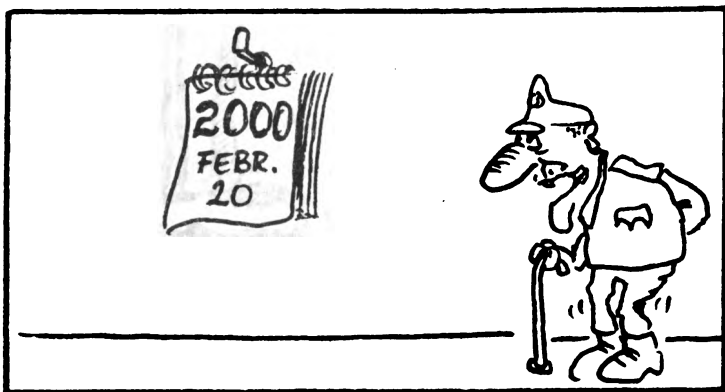
keszem fn Kezelőszemélyzet a harcjárműben. *Kovács az én ~emben van* (Nk84/85). *Ő: gyalog~, műhely~*. [← Hiv. rövid. *kez. szem.*] — *kesz, kezzsem*.

készülék *Időmérő kézi ~; Kopaszfenyítő kézi ~ (leszerelő bakák számára); Kopaszkábitó (kézi) ~; (Kantinban kap-*

ható) (körkörösén kiképzett) kopaszkábitó kézi ~; Katonák kéz körül keringő körkörösén kiképzett kopaszkábitó kézi ~e; Kizárólag katonai kábitóban kapható körkörösén kiképzett kopaszkábitó kézi ~; Kéz körül keringő körkörösén kiképzett, kivénhedt katonák kopaszt kábitó kézi ~e; Kizárólag kanizsai kábitóban kilenc kilencvenért kapható körkörösén kiképzett kopaszkábitó kézi ~; Kizárólag kaposvári kábitókban kapható, kibaszott könnyen kezelhető, körkörösén kiképzett kopaszkábitó kézi ~; Kanizsán kapható kizárólag katonai kábitóban, körkörösén kiképzett, kivénhedt katonák készítette, kéz körül keringő kopaszkábitó kézi ~; Kizárólag katonai kábitóban kilenc kilencvenért kapható, kéz körül keringő, körkörösén kiképzett, kibaszott kurva könnyen kezelhető kopaszkábitó kézi ~: (A centi körülfrása, „definiálása”).

kétszék fn ritk Tizedes; tízes. [← A sapkán látható rangjelző csíkról; vö. vízszintjelző.]

kétdekás fn Két deciliteres üveg szeszes ital; kézi-gránát.

kétezer (Az öregkatonák többieket bosszantani akaró kifejezéseiben arra utal, hogy a később bevonultak soha nem szerelnek le (vö. bedeszakázák az eget), illetőleg előfelvételis katonáknak mondván az egyetem után még letöltendő egy időszakra céloz:) Itt leszel még ~ben is!; ~ben is itt vered a vigyáztt!9 (Nk84/85); Még ~ben is a körletet síkálod! (Szh81/82). (Csak előfelvételiseknek mondják:) Plusz egy szezon ~ben! (Nk84/85).

kéthengeres fn (és mn) *ritk, tréf* Két fülkéből álló véce. Vö. henger; hat/négyhengeres. [← Műszaki nyelv].

ketrec fn 1. Szj: → *Nehogy már a ~ rázza a majmot!*
2. Laktanyai fogda; fogszi.

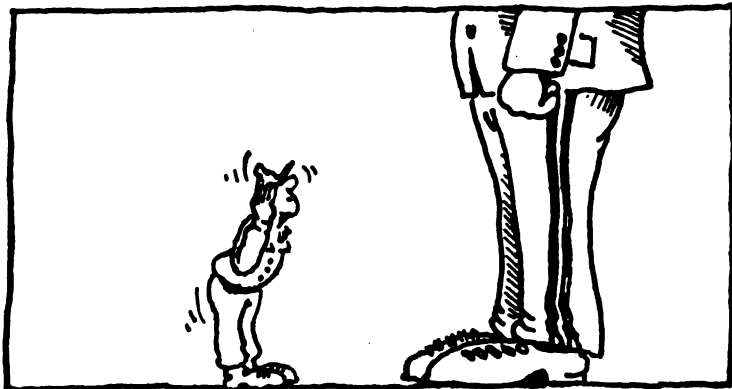
kétszersült fn és mn *ritk, tréf* Cigány; kokeró.

kettőhűsz *Belepisál a ~ba: ritk* (Tréf. fenyegetésként is) Öngyilkos lesz; befalcol. Vö. konnektor. Szh: → *Megrázlak, mint a ~!* [← 220 volt].

ketyeg ~ a → *könyve*.

ketyerő fn *ritk, Rep* Repülésirányítók fejhallgatója (Tr86/87).

kever tn ige *ritk* Ld. kavar¹. Ik: be~.

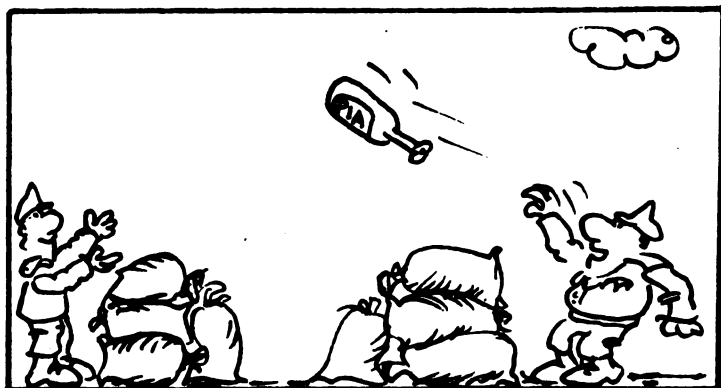
kevés szn 1. Kis mennyiségű; kis tömegű; nem sok.
2. (A másik ember (az általa kifejtett vélemény vagy cselekvés) jelentéktelenségének, lenézésének kifejezésére:) *Kevés (vagy)!*: Nem érdekel(sz), nem foglalkozom veled, semmit nem tehet(sz) ellenem, nem szólhat(sz) bele! Szh: *Kevés (vagy), mint | árvaházban a szülői értekezlet; — | Balaton szeletben a hullámverés; — | börtönben a vészkiárat; — | Camping sajtnban a sátorrúd/sátorvas; — | egy darab nulla; — | dobostortában a ritmusérvék; — | elefántnak a normál tampon; — | erdőtüznél a vízpisztoly; — | esőben a hajszárttó; — | a hajnali gerlefing; — | harmatos fűben a gyktpisi; — | kecskebékán a zöld festék; — | kopasz valagon egy szál szőr; — | lágerben a repeta; — | lánykollégiumban/leányintézetben/zárdában a fitymacsattogás; — | a lepkefing; — | lószarban a*

citrompótló; — (ló/tyúk)szarban a (C) vitamin; — ló-citromban/lószarban a nyerítés; — Maci/Mackó sajtban a brummogás; — mákos tekercsben az önindukció; — Mese sajtban a mesemondó; — mocsárnak a hősugárzó; — őrmesterben/századparancsnokban a jóindulat; — törökmézben a janicsár; — a trójai faló az epsomi derbin; — Turista sajtban a hátizsák; — Turista szalámban az idegenvezető; — újoncnak a szabadság; — a vasárnapi tízórai [ti. vasárnap nem adtak]; — Auschwitzban a tízórai; — vöröshagymában a proletáröntudat; — Zsanán a poroltó.

kéz Szj: (*Futás!*) ~ *feljön, láb kipörög* | (*enyhe gumiszag!*); — *kanyarban a fül a földet éri!*; — *fül hátracsapódik, tüdő zihál!*; — *kanyarban a könyök a földet sepri és enyhe gumiszag érződik a levegőben: tréf* (Rövidebb alakjában leginkább mint a „Futás!” vezényszó nem hivatalos hosszabb változata, teljesebb és vezényszó nélküli formáiban pedig mint a vezényszó magyarázata használatos.) ~ *felugrik, láb kipörög!*: *ritk, tréf* Csináld gyorsan! || Szj: *Elhúzza a →centi a kezem* || Szj: *Felrobbant a →fogkefe a kezében.* || Szj: *Leng a kezem, →jelentkezem!* || Szj: *Vegy fel a →lépést, mert a kezébe adom!*

kézi ~ elevátor←. ~ fóka←.

kézifék fn *ritk, tréf* Laktanyaifogság, a laktanya elhagyásának megtiltása; fenyítés; helybetopi. Vö. fék.

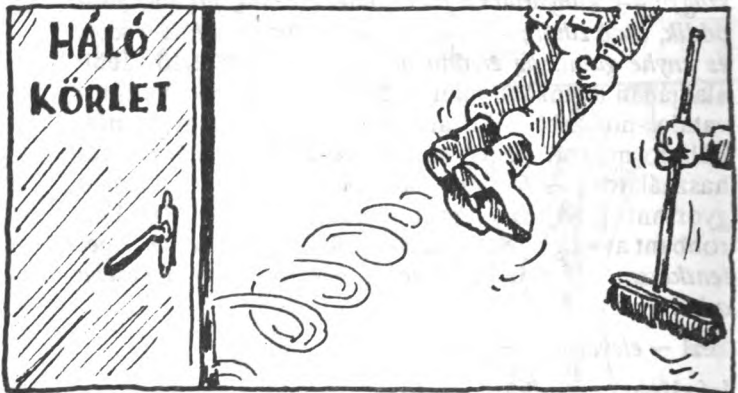
kézigránát fn *ritk, tréf* Két deciliteres üveg szeszes ital; kétdekás.

kezzsem fn *ritk* Kezelőszemélyzet a harcjárműben; kezzsem. [Hiv. röv. *kez. szem.*]

KGST-indián Ld. kágéestéindián.

kibakkan tn ige *ritk* 1. (Rendszerint felszólításként) Kimegy (gyorsan); kiugrik; **kizizzen**. 2. A laktanyából engedély nélkül távozik; **dobbant**. (Er).

kibakkant tn ige *ritk* (Rendszerint felszólításként) (Gyorsan) kimegy, kiugrik (ált. vmilyen munkát elvégezni); **kizizzen**. (Er). *Ki lehet bakkantani a mesterhármasba!*: Menjen valaki a vizesblokkot takarítani! (Er86).

kibaszdódik tn ige ~ *vhonnan*: (Többnyire felszólításként:) Kimegy, távozik *vhonnan*; **kizizzen**. *Szóljál be a körletbe, hogy lehet ~ni a folyosóra*: ...mindenki menjen a folyosóra (Nk84/85). Szj: ~ik a →*gecitócsából a gecibe!*

kiciccen tn ige *ritk* (Rendszerint felszólításként) (Gyorsan) kimegy, kiugrik (ált. vmilyen munka elvégzésére); **kizizzen** (Er).

kicomposodik Szh: ~ik, *mint hegyi hangya a lavina után*: *ritk*, *tréf* Megerősödik. || *Megjön a hangja*.

kicsattan tn ige (Rendszerint felszólításként:) (Gyorsan) kimegy; kiugrik; **kizizzen**. *Csattanjon ki a sorból!* *Csattanjon ki az ágyból!* (DbK85/86). Szj: *Ki lehet csattanani a →gecitócsából!*

kicsi mn és fn 1. *ritk* (Alacsony ember megszólítása)

Dzsakomó. 2. Tk: *Mi az? ~, büdös és | sokat iszik; — nagyon buta; ~, olajos és szemtelen/részeses. (Harcokcsizó.): gúny (A lövészek harcokcsizókat bosszantó kérdése) (Ze).*

kidobbant tn ige A laktanyából engedély nélkül távozik, kiszökik. Vö. **dobbant.** *Megfújtam az órséget, ~ot-tam Takácsiba borért (P482).* — **kidobizik.**

kidobizik tn ige A laktanyából engedély nélkül távozik, kiszökik; **kidobbant.** Vö. **dobizik.**

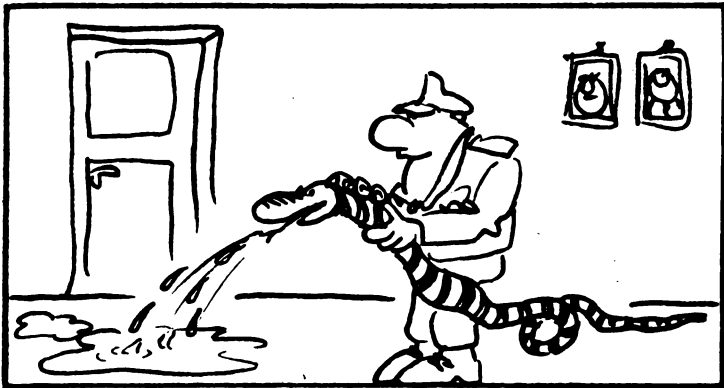
kidurran tn ige *ritk* (Rendszerint felszólításként:) (Gyorsan) kimegy; kiugrik; **kizizzen.** *Durranjon ki az ágyból!: Keljen fel! (Ha88/89).*

kidzsal tn ige Kimegy; **kizizzen.** Szj: →*Ügyal ~!*

kiélesít ~i a →centit.

kifúj tn ige ~t vmi: Vége! Hagyjátok abba! *Takarodó! →Villany leó! Rex, csocsó ~t!*

kígyó fn 1. Vízesslag, gumitömlő (amivel takarítás kikényszerítésére vizet locsolnak szét). — **boa. 2.** Slaggal szétlocsoló víz (síkálás utáni) feltakarítása; **sikamika.** Vö. **beöntés. 3.** →*Méteres ~.* →*Nehogy már a fa tekeredjék a ~ra!*

kígyózik tn ige Takarítás kikényszerítésére slaggal vizet locsol szét; vö. **beöntés.** [← kígyó].

kihallgatás Szj: *Akkor jöjjön ~ra, ha azt jelenti, hogy szolgálatba lép: (A parancsnok elutasító válasza eltávozás, kimaradás kérésekor).*

kihúz ige 1. tn Kimegy; kizizzen. 2. ts Az ágyat simára, egyenesre igazítja. → *Ágyakat kihúzni!* 3. ts A fegyver csövét kitisztítja.

kiidegel ts ige Felidegesít, feldühít.

kik fn és mn *ritk* (Összetételekben:) Kiképzés(i). Ö: lő-. [Hiv. rövid.]

kikavar ts ige Nagy buzgalommal (másokkal nem törődve), minden követ megmozgatva elér vmit. Vö. *ka-var*¹. ~ja *magának*: Ua. Vö. *kirokkáz*.

kiképző fn *ritk* Alapkiképzés; alapkiképző alegység; keltető.

kiképzős fn *ritk* Az alapkiképzés során az újoncokat kiképző katona.

kikerül Szj: *Ne kerülje ki!* (ti. a pocsolót): (Az alapkiképzés során gyakran felhangzó vezényszó) (Szh).

kikterv fn *ritk* Kiképzési terv. [Hiv. rövid.]

kiküld ~ *kákára*←.

kilincstakarító fn *ritk, pej* Talpnyaló, hízelgő katona; pedálgép.

kilométerkő Szh: *Úgy néz ki*←, *mint a lefosott* ~.

kilós fn Százados. [← *argó*, szleng *kiló* 'száz (forintos)']. — kapitány, zás.

kiló ~*tték a* → *konyhát*. Szj: → *Duma* ~*ve!*

kimarcsi fn 1. A laktanya elhagyása a napi foglalkozás

befejezésétől takarodón túlra, meghatározott időpon-
tig; kimaradás. 2. Ua. takarodóig; kimenő. 3. Az ezekre
szóló engedély. [← *kimaradás*]. — *kimária*, *kimarkó*, *ki-
meredés*, *kimerevedés*, *lövő*. Vö. *rinya*.

kimarcsint *tn* ige Kimaradásra megy; kimaradáson
van (Er).

kimária *fn ritk, tréf* Kimaradás; *kimarcsi*. [← *kimarcsi*;
szójáték].

kimarkó *fn ritk, tréf* Kimaradás; *kimarcsi*. [← *kimara-
dás*].

kimenő *Ruszki* ~. Ld. *ruszki* → *eltáv*.

kimeredés *fn ritk, tréf* Kimaradás; *kimarcsi* (Ze). [←
kimaradás; szójáték: a kimaradás ált. lerészegedéssel
szokott járni, vö. *kimerevedés*.]

kimerevedés *fn ritk, tréf* Kimaradás; *kimarcsi* (Ze).
[Ld. *kimeredés*].

kimenő *fn* *Kimenőruha*. ~ *kimonó*: Ua. Szj: *Öltözz
~be, és gondoldj hazat!* (Tréf, gúny kifejezés, ha vki na-
gyon vágyik haza). — *kimonó*, *kosztüm*.

kimonó *fn tréf* *Kimenőruha*; *kimenő*. [Szójáték; ← *ki-
menő*.]

kinéz Szj: *Hogy néz ki, ember?! Belenéz a tükörbe, és ez
beködösödik: Nem előírászerű a ruházata, a katona
külsője* (Ze86/87). Szh: *Úgy néz ki, mint egy jóllakott
óvodás: tréf, gúny* *Kistermetű* (DbK89); vö. *inkubátor-
szőkevény*. *Úgy néz ki, mint a kéthetes bunkerszár: Boros-*

tás (DbK88); vö. bokorarcú. *Úgy néz ki, mint a lefosott kilométerkő*: Nem előírászerű a ruházata, külseje.

király → *Öreg* ~.

kirokkáz ts ige 1. Fényesre tisztít (pl. bakancsot).
2. Hízelgéssel, talpnyalással elér vmit; kikavar. Vö. rokkáz(ik).

kiróg ~ *vkit a* → *surcijából*.

kisakkoz ts ige *ritk* Felmos; felfókáz. Vö. sakkoz(ik).
Sakkozd ki a folyosókövet!: Mosd fel a folyosót!
(Ba85/86).

kisbukta fn 82 mm-es aknavető. Vö. bukta². — *makett, öcsibuff, öcsibukta*.

kisbuktság fn A 82 mm-es aknavető kezelője; vö. (nagy)buktás, ló. — *öcsibuktás, póniló*.

kiscsibe fn (birt. szraggal) ~ *m*: *ritk* Újonc; kopasz.

kisegítő ~ *segédalhonvéd* ←.

kishadnagy fn *ritk* Alhadnagy; alhangya.

kishangya fn *ritk* Alhadnagy; alhangya. Vö. hangya.

kiskörös fn Az az őrszemélyzetet felvezető katona, aki a rövidebb felvezetési útvonalon jár. Vö. nagykörös; sétálóbajnok.

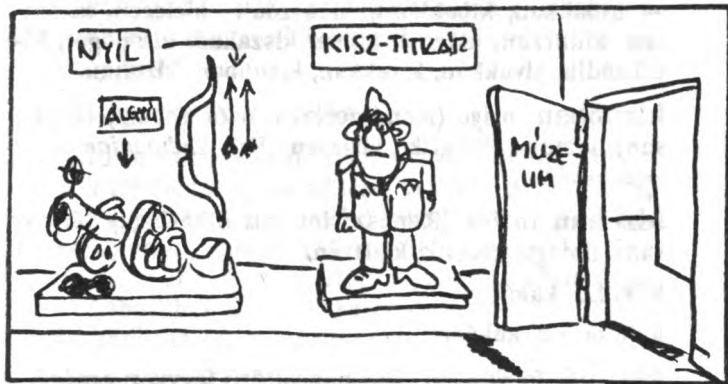
kismalac → *Csíkos hátnú* ~; → *Kurta farkú* ~.

kispáncélos fn Kis méretű (májkrem) konzerv. Vö. (nagy)páncélos. — *gumihús, gyíkhús*¹.

kistitkár fn *tréf, gúny, ritk* KISZ-titkár; **kiszfűrer**.

kiszakad ts ige (Rendszerint felszólításként:) (Gyorsan) kimegy, kiugrik; **kizizzen**. *Ki lehet szakadni/Szakadjatok ki az ágyból! Ébresztő! Szakadj ki a körletből! Menj ki a körletből! Szj: Ki lehet szakadni a →gecitócsából!→genyótócsából!*

kiszakít Szj: *Szakítsa ki magát a →gecitócsából.*

kiszfűrer fn *tréf, gúny* KISZ-titkár. — **kistitkár**, **kiszminiszter**, **tégla**.

kiszminiszter fn *tréf, gúny* KISZ-titkár; **kiszfűrer**.

kitapogat tn ige *ritk* Kimegy; **kizizzen**.

kitáraz tn ige 1. A tárból a löszert (kézzel) kiüríti. ~ *a csövén keresztül: ritk* A fegyver tárból az összes lövedéket (egyszerre) kilövi. 2. ~ *vkín (vmin):* Lelő. || Egy teli tárat belelő vkibe. *Hagyjál békén, mert ~ok rajtad!* (Nk84/85). ~*ok a fejedet!* (Le81/82). 3. ~*za a fogsorát:* Kiveri a fogait.

kitobzódik tn ige *ritk* (Rendszerint felszólításként:) Kimegy; **kizizzen**.

kiugrik Szj: *Ugorjon ki a →zsebéből!*

kiül *A nagy →dé (betű) | ~ az arcára; A →döbbenet |—.*

kivág ~ *külsőre←.*

kivakkan tn ige (Gyorsan) kimegy; **kiugrik**; **kizizzen**. *Vakkanjál ki, mert vízköves lesz a hátad! Fejezd be a zuhanyozást, gyere ki a zuhany alól!* (Er88).

kivan *A* → *fasz(a)* ~.

kizakkan *tn* ige *ritk* 1. Kimegy; **kizizzen**. 2. A laktanyából engedély nélkül távozik, **kiszökik**; **dobbant**. (Er86).

kizizzen *tn* ige (Ált. felszólításban) (Gyorsan) kimegy; kiugrik. *Ki lehet zizzenni az ágyból!*: Ébresztő, mindenki keljen fel! (Nk84/85). *Lehet ~ni a mosdóba vízért!* (uo.). — **kibakkan**, **kibakkant**, **kibaszdódik**, **kiciccen**, **kicsattan**, **kidurran**, **kidzsal**, **kihúz**, **kiszakad**, **kitapogat**, **kitobzdódik**, **kivakkan**, **kizakkan**, **kizubban**, **kizuhan**.

kizubban *tn* ige (Rendszerint felszólításban:) (Gyorsan) kimegy; kiugrik; **kizizzen**. Szj: *Zubbanjon ki a ->zsebéből!*

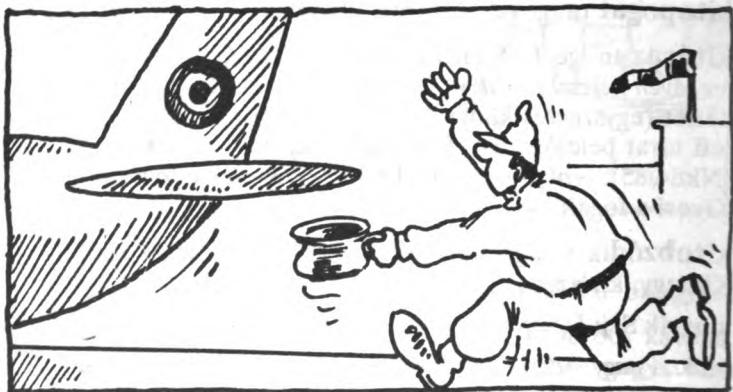
kizuhan *tn* ige (Rendszerint felszólításban:) (Gyorsan) kimegy; kiugrik; **kizizzen**.

k. k. Ld. **káká**.

k. k. m. Ld. **kákáem**.

klarinet *fn ritk, tréf* Kézi páncéltörő fegyver; **erpégé**.

klimax *fn ritk, tréf* Az öregkatonák leszerelésétől az újoncok bevonulásáig eltelt idő a (leendő) másodidőszakos katonák szempontjából, „időszakprobléma”; vö. **időszakproblémás**.

kloáka *fn Rep* A szuperszónikus repülőgépek hajtóműrésze. *Odanézz, apám, mekkora tüzes a ~ja!* (Pá82).

KLTE Ld. káelte.

k.m. Ld. káem.

kobak fn Rohamsisak; rohambilli.

kóc fn *ritk* 1. Felmosórongy; fóka; 2. Felmosás; fókamóka.

koca *Sovány* ~ *vágtában*←.

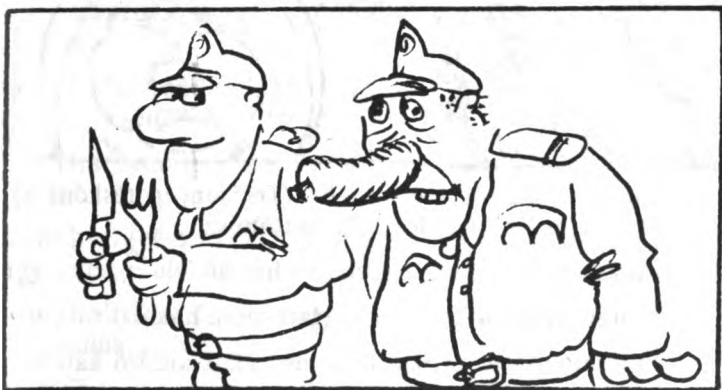
kockás *Ráültötték a ~t: ritk* Nem engedték ki a kapun a gépjárművet (négyzet alakú pecsétet ütöttek a menetlevelére) (Er88).

kócol ts ige *ritk* Felmos; fókáz.

kocsedó fn *ritk* 1. A katonák egy csoportjának rémulalma, a többiek megfélemlítése; csikágó. 2. Felmosás; fókamóka (mint a takarítás első fokozata; ld. még *rodézia*, *vityapuszta*, *gamás*) (Ma85/86). [← *Kocsedo*, *Koje do*: kis sziget Dél-Korea partjainál, mely az 1950–53-as koreai háborúban az amerikaiak és a dél-koreai kormány hírhedt internáló tábora volt.]

kokeró mn és fn Cigány (katona). — *bagarol*, *bivalyszőke*, *csoki*, *csokoládé*, *dakota*, *importindián*, *importnéger*, *kágéestéindián*, *kétszersült*, *kokszos*, *meszkaléró*, *mozdonyszőke*, *pirított magyar*, *próbanéger*, *réti néger*, *sötétlelkű*. Vö. *bennég* alatt.

kokszos mn *ritk* Cigány; kokeró.

kolbászarcú mn és fn *ritk*, *pej* 1. Ellenszenves (ember); geci. 2. Újonc; kopasz.

kolbászol (ritk. *kóbászol*) tn ige 1. Ténfereg, lődörög; (cél nélkül, ritk. tiltott helyen) csavarog. *Délután hazamegyek, szeretném, ha otthon lennél, s nem másfelé ~nál éppen* (Mf88/89). 2. Lazsál, kibújik a munka alól; (el)sunnyog. 3. ritk Nem alakiasan mozog; brékel. Ik: el~. [? ↔ *kószál, kóborol*]. — **kampalyog, szambázik.**

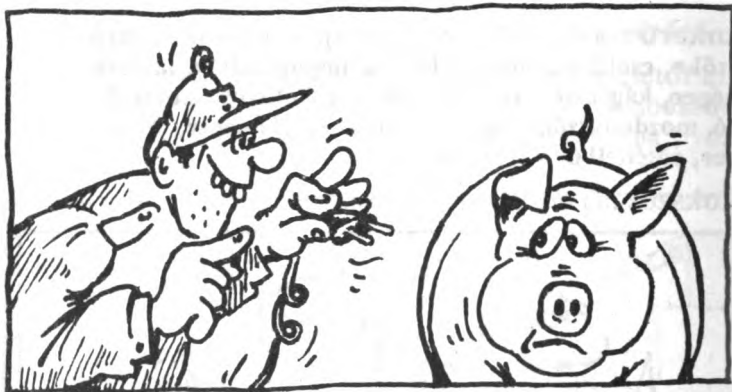
komédiás fn (gyak. tsz-ban) *tréf* A csapatok és szállítványok gyors és szervezett forgalmának biztosítására szolgáló szervezetben (a *komendánsszolgálatnál*) tevékenykedő katona. [← *komendáns*; szójáték.] — **csikk-szedő.**

kommandó fn *ritk, tréf* Lövészszázad; nyúldeszant.

kondenzcsík Szj: ~ *az égen!:* *ritk* Nagyon gyorsan csinálja; nagyon siessen! (Er).

kondértündér fn *tréf* 1. Konyhai kisegítő munkás; csellós. 2. Szakács; konyhamalac.

kondzserva fn *ritk* Konzerv; páncélos.

konnektor *Belehugyozik a ~ba:* (Tréf fenyegetésként is) Öngyilkos lesz; befalcol. Vö. *kettőhús.*

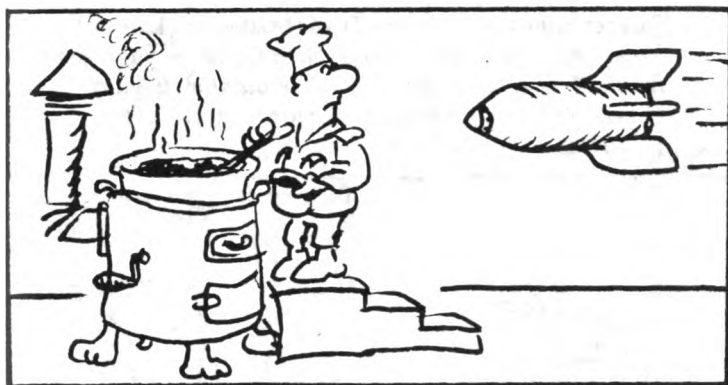
konzerv fn *ritk, tréf* Harckocsi; háká.

konzervdoboz fn *ritk, tréf* Harckocsi; háká.

konzervmanó fn *ritk, tréf, gúny* Harckocsizó katona; hákás.

konzervnyúl fn *tréf, gúny* 1. Harckocsizó katona; hákás. Vö. *nyúl.* 2. *ritk* Lövészkatona; nyúl.

konyec ~ *vilma* ←. [← or. *konec* *fil'ma*; szójáték.]

konyha fn 1. *Kilőtték a ~t*: (Ált. hadgyakorlatokon:) Nincsen ebéd. 2. *Mozgókonyha*; *gulyáságyú*.

konyhadózer fn *ritk*, *gúny*, *pej* Konyhai kisegítő munkás; *csellós*.

konyhafőnök fn *ritk* Konyhai ügyeletes tiszt; *konyha-ügyeletes*; *csülöküti*.

konyhamalac fn *gúny*, *pej* 1. Konyhai kisegítő munkás; *csellós*. Vö. *malac*. 2. Konyhai ügyeletes tiszt, *konyhaügyeletes*; *csülöküti*. Vö. *csellódisznó*. 3. Szakács; *kondértündér*.

konyhamuki fn *ritk*, *tréf* Konyhai kisegítő munkás; *csellós*.

konyhatechnikus fn *ritk*, *tréf*, *gúny* Konyhai kisegítő munkás; *csellós*.

konyhatündér fn *ritk*, *tréf* Konyhai kisegítő munkás; *csellós*.

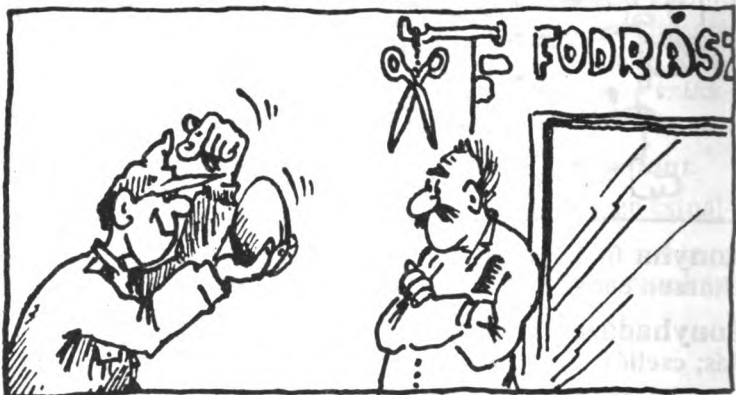
konyhaügyész fn *tréf* Konyhai ügyeletes tiszt, *konyha-ügyeletes*; *csülöküti*.

konyhaüti fn Konyhai ügyeletes tiszt, *konyhaügyeletes*; *csülöküti*. Vö. *üti*.

konyü fn Konyhai ügyeletes tiszt, *konyhaügyeletes*; *csülöküti*.

kopár fn és mn *gúny* (*pej*) Újonc, első időszakos (kato-

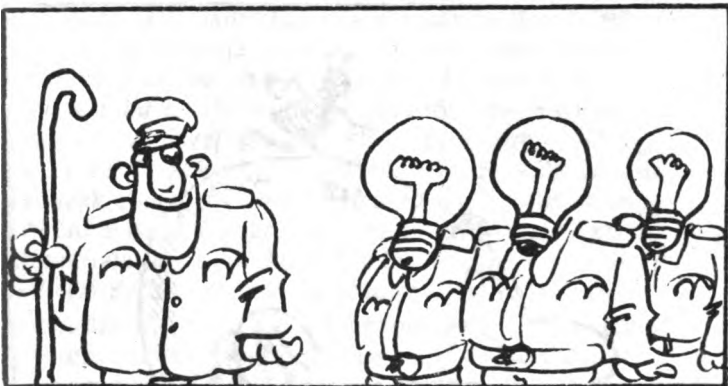
na); **kopasz.** ~ ágyú; ~ állat; ~ gyök; ~ gyopár; (ritk) ~ vaddisznó; (ritk, tréf) ~ koparovics-koparov: pej Ua. Tízezer napos ~: ritk, pej Továbbszolgálo (katona); téesszes. Szj: ~ja, hol a →párja. Szh: Olyan ~ vagy, hogy a neoncsó hozzád képest copfos indiánlány!: gúny Soká fogsz még leszerelni, nagyon újonc vagy még (Nk84/85); vö. Olyan →kopasz, hogy...

kopárigazolvány fn *ritk* A katonai igazolvány mintájára készített nem hivatalos igazolvány az újoncok számára. (Ált. öregkatonák készítik, szabályosan kitöltve, betétlapokkal, amit aztán az öregek bármilyen nekik nem tetsző cselekedet után kitephetnek, majd valami módon (pl. kanalizással) büntetnek. Ha az újonc nem hordja magával szintén súlyos vétségnek számít.) (Szh). Vö. smirgliigazolvány.

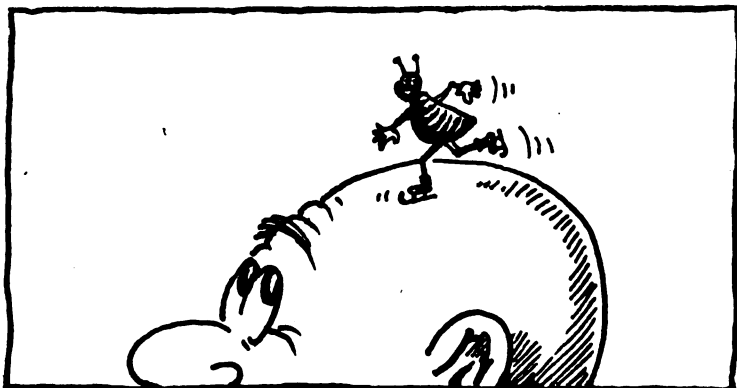
kopár-koparovics-koparov fn *ritk, tréf* Újonc, első időszakos katona; **kopasz.**

kopasz fn és mn 1. Újonc, első időszakos (katona). ~ agár; ~ állat; (ritk) ~ disznó; ~ gyök; ~ rüszü (állat); felsőágyus riadtszemű ~ rüszü állat; riadtszemű ~ gyök; zöldhasú nullkilométeres ~ gyök; bűdös ~; ezernapú ~; felsőágyas (szarfaszú) ~; szarfaszú ~: Ua. ~ civil←. Szj: A ~ kurva életbe!: durva (Indulatos kifakadás az újoncokra). Forró vizet a ~ra!: tréf (Felszólítás az újoncokkal való kitolásra). Én elmegyek, te itt maradsz, isten veled, kis ~: ritk (A leszerelésre készülő öregkatonák többieket bosszantó rigmusa; vö. csfkos hátú kismalac). Leszerelőknak tizenöt nap, gumiknak szomorú vasárnap, ~oknak ébresztő, fell!: (Az ügyeletes vasárnapi ébresztő-

kor kiabált szövege). (ritk) *Húsz* →napra ébredtünk, a ~ok keddre!; *Öregek tíz napra, gumik álló faszra, ~ok újabb szopatásra ébredtek!* (Ua. bármelyik nap). *Ébredj, ~, itt a reggel, megint kevesebb lett egyyell!* (Újoncoknak szóló ébresztő). *Öregeknek százketű, gumiknak dikő/győri rádió, ~oknak takarítást megkezdeni!* (Az öregkatonák centivágáskor ordibált mondókája). Szh: (Olyan) ~ (vagy), mint | a (borotvált) villanykörte; — a hámozott ribizli; — egy koraszülött záptojás; — a makkom; — egy megperzselt giliszta; (ritk) — a ping-ponglabda; — a taszári beton; (ritk) — egy vízi guttyú (Ma81/82): Soká fog(sz) még leszerelni, nagyon újonc (vagy) még. (ritk) *Olyan ~ vagy, hogy a centitartód rezének a bányáját még föl se fedették; [Olyan ~ (vagy), hogy] hozzá(d) képest | a grillcsirke copfos indián; — a villanykörte copfos/kócos indián; — a villanykörte hajasbaba: Ua.; vö. még kopár, sivár alatt.*

R: *Sír az →öreg ágya, ~ fekszik rája. Sír az →öreg sapka(-ja), ~ lesz a gazda(-ja). →Öreg csocseszé ez az írás, vár a ~ra másfél éves szívás. →Öreg csóka repül hátul, a sok ~ majd elájul. K: Az a legcsúnyább, ha a ~ok veszekszenek: ritk (A „bölc” öregkatonák megjegyzése az újoncok (ált. az öregkatonáktól kiadott feladat miatt kiobbant) veszekedését látva) (Szh). A ~ok veszekednek, az öregek leszerelnek: ritk Ua. ~ vagyok, | felmoshatok/ — sokat nyalok/ — szívok, szopok/ — nem szólhatok/ — azért szívok/ — nagyot szopok/ — sokat szopok; gumi vagyok, geci vagyok/pattoghatok; öreg vagyok, beleszarok: (A különböző időszakos katonák „jogait” összefoglaló rímes mondóka). — agár¹, állat, ár-*

tány (állat), biliárd, bőrfejú, bőrnyakú, büdöstalpú, csíkos hátú kismalac/vaddisznó/vadmalac, csimasz, csipasz, csupasz, csúró, doberdós, dzsopi, egér, ezeregyéjszakás, ezernapos (csirke), ezernapú, faszorrú, fekete-lábú, felsőágyas, fiatal (állat/(gyík)versenyző/harcos), fifi, főkaldomár, friss hús, giliszta, golyó, guttyú, gyík¹, gyíkfing, gyíkhús², gyiku, gyikulátor, gyikulusz variánusz, gyikusz (hungarikusz maximusz), gyíkversenyző¹, gyipa, gyoha, gyohaberci, gyohár, gyohinger, gyopár, gyopi, gyökér, gyökszi, gyufafej, hámozott ribizli, helikopter, időszakproblémás, japán, kiscsibém, kolbászarcú, kopár (ágyú/állat/gyík/gyopár/vaddisznó), kopár-koparovics-koparov, kopasznyakú, kopci ágyú, kopcsi, kopcsikovó, kopcsó, kopedár, koperda, koperta, kopi, kopinger, kopirnyó, kopoltyú, kopper, kopperfild, kopré, kopri, kopszi, kopter (ágyú), kopteriván, kopterfilddávid, kopterfilter, koraszülött záptojás, kővi gyík, mandinka harcos, milliomos, mosógép, nyúl, ötszázlites, paripa, patkány², perzselt giliszta, pingponglabda, pirosszemű (állat/nyúl), pisztráng, rátermett katona, riadtarcú, riadtképű, riadtszemű (felsőágyas), rügy, rüszsi, rüszmeteg, rüszü (állat/vadállat), sárgahasú zöldpikkelyes, sibár, sibra (gyík), sibrák, simafejú, síp, sípágyú, sípmalac, sipu, sípszinór, sivár (ágyú/állat/gyík/rüszü), siváriván, sivasz, smirgli, smiró, soknapú, soknapújóska, suttyó, sünefejű, szecska, szecsško, szkínhed, tar, tízezer napos kopár, túske, újhús, variánusz gyikusz, villanykörte(fejú), vízi guttyú, zizis, zöldszemű (riadt gyík).

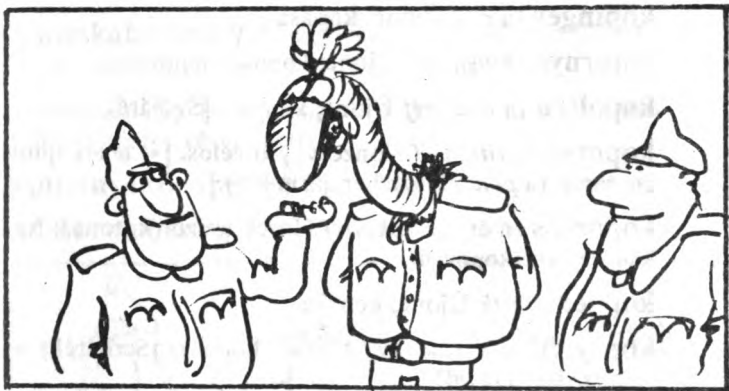
2. (Olyan alakulatoknál, különösen a határ-

Őrségnél, ahol háromhavonta van bevonulás:) A második három hónapját töltő katona; vö. *újonc*. 3. *ritk* Az első időszak, az első hat hónap. *Én többet szoptam ~ban, mint te!* (Nk84/85). 4. Kezdő; tapasztalatlan. ~ *hadnagy*: A tiszti főiskoláról nemrég kikerült hadnagy. ~ *őrvezető*: Második időszakos őrvezető, aki az első időszak után tért vissza a tisztesképzésről, tehát őrvezetőként új beosztásában kezdő. 5. Bizonytalanul, félénken, tapasztalatlanul viselkedő (ember). *Ne légy már olyan ~!* (DBK85/86). 6. *tréf, pej* (Megszóllítás) Dzsakomó.

kopaszcenti fn 1. *tréf* Vécépapír; centi. 2. Smirglipapír feltekerve; vö. *smirglli*(igazolvány). Vö. *centi*.

kopaszhíd fn Az első időszakosok bevonulása után (általuk) először készített híd (Er86).

kopaszkábitó ~ (kézi) →*készülék*.

kopasznyakú fn és mn (gyak. tsz-ban) *ritk* Újonc; *kopasz*.

kopci ~ *ágyú*: *ritk*, *gúny* Újonc; *kopasz*.

kopcsi fn *ritk* Újonc; *kopasz*.

kopcsikovó fn *ritk*, *tréf* Újonc; *kopasz*. [Szójáték; ← *kopasz* × *Gabcsikovó*].

kopcsó fn *pej* 1. Újonc; *kopasz*. 2. *ritk* (Megszóllítás) Dzsakomó.

kopedár fn *ritk* Újonc; *kopasz*.

koperda fn *ritk* Újonc; *kopasz*. [← *koperta*].

koperta fn *ritk* Újonc; *kopasz.* [Szójáték].

kopi fn *ritk* Újonc; *kopasz.*

kopinger fn *ritk* Újonc; *kopasz.*

kopirnyó fn *pej, tréf* Újonc; *kopasz.*

kopolyú fn *ritk, tréf* Újonc; *kopasz.* [Szójáték].

koporsó fn *ritk, tréf* Konzerv; páncélos. [← acélkoporsó 'tank' (a páncélosok harcjárműve).]

koporsós fn és mn *ritk, tréf* Harckocsizó (katona); hákás. [← acélkoporsó].

kopper fn *ritk* Újonc; *kopasz.*

kopperfild fn *ritk, tréf* Újonc; *kopasz.* [Szójáték; ← Copperfield Dávid].

kopré fn *ritk, pej* Újonc; *kopasz.*

kopri fn *ritk* Újonc; *kopasz.*

kopszi fn *ritk* Újonc; *kopasz.*

koptat ~ja a →küszöböt; ~ja a →surci talpát.

kopter fn Újonc; *kopasz.* ~ ágyú: Ua.

kopterfilddávid fn *ritk, tréf* Újonc; *kopasz.* [Szójáték; ← kopter, Copperfield Dávid].

kopterfilter fn *ritk, tréf* Újonc; *kopasz.*

kopteriván fn *ritk, tréf* Újonc; *kopasz.*

koraszülött ~ záptojás←.

korom Szh: Olyan →sötét, hogy hozzá képest egy vödör ~ atomvillanás.

kosztüm fn *ritk, tréf* Kimenőruha; kimenő (Ma81/82).

kóter fn Laktanyai fogda; fogszi. [← szleng, argó 'börtön'].

kotló(s) fn *Rep Nagy*, lomha motoros repülőgép (Pá82). *A ~ mindjárt elhullatja a csibéit!* (Pá82).

kotnyak fn *ritk, tréf* Másodidőszakos katona; gumi. [← kotonnyakú].

kotnyakú fn *ritk, tréf* Másodidőszakos katona; gumi. [← kotonnyakú].

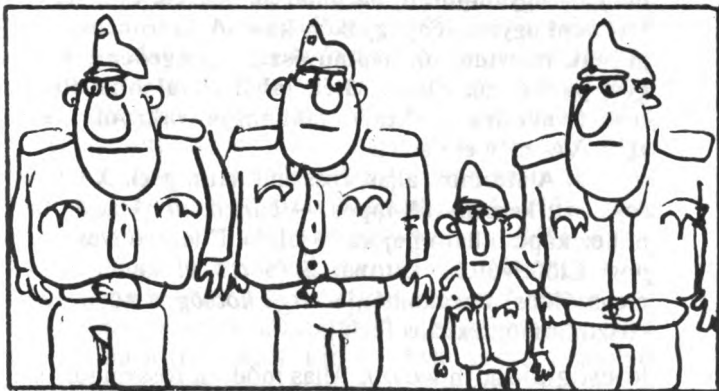
kotoncucc fn *ritk, tréf* Vegyivédelmi felszerelés; vévé¹.

kotonkabát fn *tréf* A vegyivédelmi felszerelés köpeny része; vévéköpeny.

kotonköpeny fn *ritk, tréf* A vegyivédelmi felszerelés köpeny része; vévéköpeny.

kotonnyakú fn *pej, tréf* Másodidőszakos katona; gumi.

kotonruha fn *tréf* Vegyivédelmi felszerelés; vévé¹.

kotonszőkevény fn *ritk, tréf, pej* Alacsony, kistermetű ember; inkubátorszőkevény.

kotri fn *ritk* Laktanyai fogda; fogszi. [← kóter].

kotronc fn *ritk, pej* Harcászati felszerelés (Ze).

kotroncos mn *ritk, pej* 1. Ápolatlan, koszos. 2. Fegyelmezetlen. || Hülye; köcsög. 3. (Negatív jelzőként) ~ hákás, ~ nyúl. ~ gránátkergető←. (Ze).

kovboj Ld. cowboy.

kozákpisztoly Szh: *Olyan →orra van, mint egy balkezes*
~.

kőbaltás fn *tréf* Laktanyai fodrász. — bajuszleső, csi-csi/csicsó bácsi, fabaltás, fejszolgálat, fejszolgáló, felcser.

köcsög fn és mn *pej* 1. Nem normális; buta, hülye (ember). — agyamputált, baromarcú, béarcú, csupor, égett népi agyagedény, gyökér, kancsó, kotroncos, lőtéri gránát, nagytudású, népművészeti agyagedény, nyúlagyú, padlóváza, rüszü, sötét, (abált) szalonna, tirpák, tuskó, vakcsirke, vakegér, vakhangya, vaknyúl, vaktik, zizi¹. Vö. még ész alatt.

2. Alattomos, aljas, rosszindulatú; geci. 3. Hivatásos tiszt; keményváll-lapos. ~ bunkó: *ritk* Ua. 4. (Bármilyen kapcsolható pejoratív jelző). Ellenszenves. ~ tápos: Előfelvételis katona. 5. (Sértő v. kedélyeskedő megszólítás) Dzsakomó. [← argó köcsög 'a nő szerepét játszó homoszexuális férfi'].

köcsögdik tn ige *ritk* Aljas módon, rosszindulatúan viselkedik, kellemetlenkedik; gecizik.

köcsögösködik tn ige *ritk* Aljas módon, rosszindulatúan viselkedik, kellemetlenkedik; gecizik.

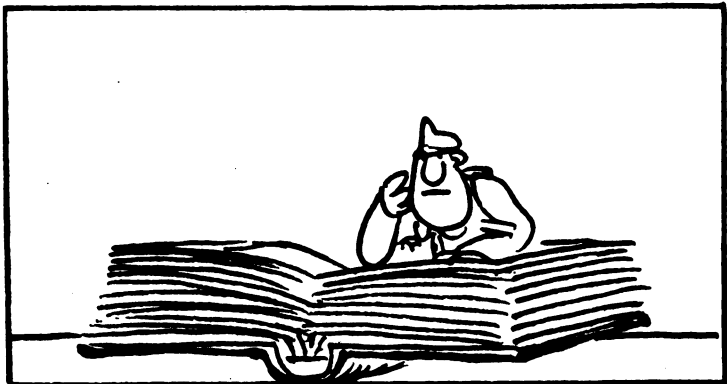
ködvágó fn *ritk, tréf* Nyári gyakorlósapka. — bocskai-sapka, úttörősapka.

köhögő fn *ritk, tréf* Géppisztoly; géppityu.

kölni Szh: *Olyan, mint a ruszki/szovjet ~: egy csepp is elég belőle: ritk, tréf* Rossz, nehezen elviselhető.

kőműves Szj: → *Nehogy már a vakolat verje a ~t. Nem → úgy van az, hogy a vakolat veri a ~t.*

könyök Szj: → *Kéz feljön, láb kipörög, kanyarban a ~ a földet seprí, és enyhe gumiszag érződik a levegőben!*

könyv fn *Katonai igazolvány, katonakönyv. Megírja a ~et:* (Az írnok) a laktanya elhagyására szóló engedélyt bejegyzí a katonakönyvbe. || (A parancsnok) a kimaradásra, eltávozásra, szabadságra szóló körletelhagyási engedélyt aláírja. *Meg van írva a ~e; ~e van:* Hamarosan elhagyhatja a laktanyát (már bejegyezték az erre szóló engedélyt). *Ketyeg a ~e:* a) Nagyon közel van az engedélyezett távozás időpontja. *Csináld meg helyettem, nekem ketyeg a ~em* (Nk84/85). b) Bár a katonakönyvben engedélyezett távozás időpontja már elérkezett, vmilyen ok miatt mégsem indulhat el. *Ráborult/ráddólt/rászakadt a páncél(szekrény) a ~ére; Rátették a páncélszekrényt a ~ére; (ritk) A parancsnok hazavitte a ~ét a gyerekek játszani:* Büntetésből hosszabb ideig nem engedik haza (tkp. hosszú ideje el van zárva a katonai igazolványa a páncélszekrénybe). *Már érik/pirosodik a ~e: ritk* Közeledik a leszerelés ideje (tkp. a zöld színű katonakönyvet felváltja a barna személyi igazolvány). — zsuga.

kövi ~ gyík←.

krampácsberci fn *ritk, tréf, gúny* Vasútépítő munkásszázadban szolgáló katona; sínhuszár.

kricsmi fn *ritk, tréf* Laktanyai vegyesbolt; büfé; kázinó.

krumplivirág fn *tréf* A rendfokozatot jelző csontcsillag a tisztések gallérján (váll-lapján). || *ritk* Tiszti rendfokozatot jelző csillag a váll-lapon. — búzavirág, galambszar.

krumplivirágos fn *ritk, tréf* Tisztési rendfokozatú katona; zebra.

kucu fn *ritk, tréf* Ágyúba való, nagy kaliberű lőszer; malac. Százaz ~: 100 mm-es lőszer. [← *kucu* 'disznó; malac' ← *malac*].

kuki fn *ritk, gúny* Szemüveges katona; optika. [← *kukker*].

kukker fn *ritk, gúny* Szemüveges katona; optika.

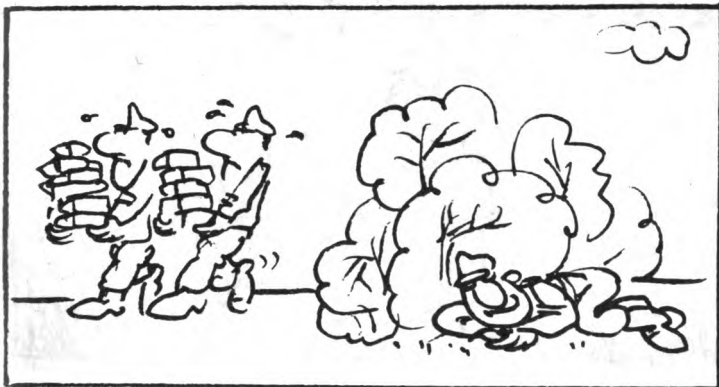
kukkeros fn és mn *ritk, gúny* Szemüveges (katona); optika.

kukkoló fn *ritk, tréf* Fogda; fogszi.

kukorica Szj: *Ha annyi szemed lenne, mint →napod, úgy néznél ki mint a ~.* Szh: *Annyi →napja van, mint a csöves ~.*

kuksi fn *ritk, gúny* Szemüveges katona; optika.

kula fn *ritk, tréf* Félelem; rinya. [← *argó, szleng kula* 'széklet', *kulázik, kulál* 'székel'].

kummant tn ige (Ált. munka, feladat elvégzése elől) elbújik; (míg mások a feladatot végzik) (rejtekhelyen) pihen; sunnyog. Ik: el~.

kundéc fn *ritk, tréf* 1. Pihenőidő feladatvégzés közben; pihi. ~ *van, állomány!* (Ma81/82). 2. A feladatok alól kibújó katona; sumák. *De nagy ~ vagy te, öregem!* (Ma81/82). [← *kundécol*].

kundécol tn ige *ritk, tréf* (Ált. munka, feladat végzése elől) elbújik; (míg mások a feladatot végzik) (rejtekhelyen) pihen; kibújik a munka alól; sunnyog.

kuplunggyilkos fn *ritk, tréf* Sofőr. — kerekas nyúl, olajbúvár.

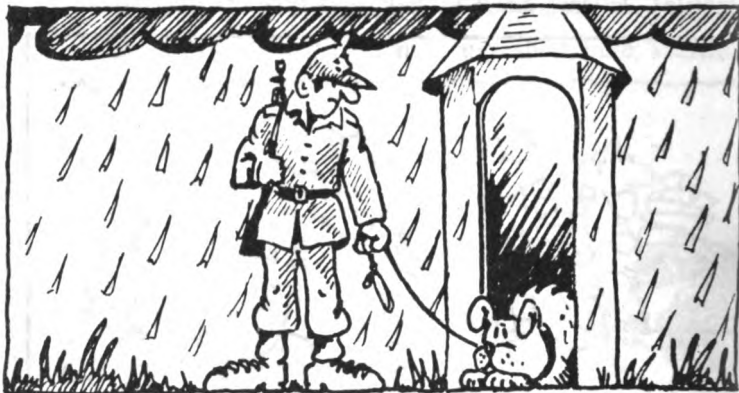
kupolanyúl fn *tréf* Lövészeket szállító páncélozott harcjármű irányzója, toronylövész; toronynyúl. Vő. nyúl.

kurta R: *Te ~ farkú kismalac, én elmegyek, te itt maradsz!* Ld. csíkos hátú kismalac.

kutrica fn *ritk, tréf* Laktanyai fogda; fogszi.

kutya fn *ritk, tréf, gúny* 1. → *Fali* ~. 2. Felállított ór. || Órbódéban (vő. *kutyaól*) órszolgálatot teljesítő katona. Bobi. 3. Határór. — agár, fülesbagoly, gazvigyázó, gyík², hőr, hőrcsög, vahúr. 4. Harckocsizó katona; hákás.

kutyafej fn *Hk, ritk* A harckocsi infralámpája.

kutyaoíl fn *tréf* 1. Órbódé. — bodega, ceruza, fakabát, lóistálló, mirelitbódé. 2. *ritk* Két esőkabátból összeállított kétszemélyes kis sátor (*Ze*).

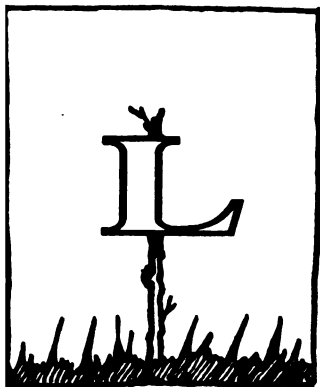
kutyaszar Szh: →*Összeáll, mint a ~.*

kutyul tn ige *ritk* Ua. mint kavar¹.

kuvik fn *ritk* Felállított ór; bobi.

külső Kivág ~re: Kidob az ablakon. Ld. káká.

küszöb *Koptatja a ~öt: ritk* Hízeleg, hízelgéssel akar elérni vmit a maga számára; pedálozik.

láb Szj: (*Futás!*) → *Kéz feljön, ~ kipörög!* Szj: *Úgy basz-sza/tegye! → verje oda a ~át, hogy | (a beton alatt) a gi-liszták agyrázkódást kapjanak!; — | a giliszta kiugorjon a földből!*

lábmosás Szj: *Tíz → napom van és egy ~!*

lafi fn ritk, tréf *Alsó ágy; vö. dikó. [← „lapos figyelő”; vö. mafi].*

lafó fn *Fenyítés, a katona bizonyos ideig nem hagyhat-ja el a laktanyát; helybetopi. [← laktanyafogság].*

lágér Szh: → *Kevés, mint ~ben a repeta.*

lámpa Szj: ~ *leó!:* *ritk Villanyt lekapcsolni! Vö. (Vil-lany) leó!*

lánykollégium Szh: → *Kevés, mint ~ban a fitymacsatto-gás.*

lánc Szj: *Nem dobja le a ~ot?: ritk, gúny (ti. a piros bi-cikli) Sokat hízelelgsz.*

lapától tn ige *Tiszteleg; vö. aggódik a gejzírnek.*

lapos fn ritk *Laktanyai fogda; fogszi.*

lászlós fn ritk, tréf *Zászlós; lobogós. [Szójáték].*

lavina Szh: → *Kicombosodik, mint hegyi hangya a ~ után. → Meghajtom, mint hegyi rablót a ~.*

laza mn *A katonai előírásokat szándékosan figyelmen kívül hagyó, nem katonásan viselkedő (katona). Szh: ~ (vagyok), mint a Riga-lánc: Ua. R: ~ vagyok, mint a pa-*

mut, | mert én vagyok az öreg mamut; — | öreg vagyok, mint a mamut: A közelgő leszerelés miatt már nem érdekkel a szabályzatok betartása; vö. öreg mamut. Azért vagyok ilyen ~, (mert) augusztusban/februárban/nemso-kára megyek haza; Szerelésem azért ~, mert augusztusban megyek haza: Ua.

Lazaegérszag fn *ritk, tréf, gúny* Zalaegerszeg.

lázmérő Szj: *Húzza már meg, nem ~ az!: ritk, tréf* Fogja feszesen a fegyver szíját! (A lazán tartott fegyver a kar és a test között, a katona „hóna alatt” lóg).

lázmérőzik tn ige *ritk* A sorban túl közel áll a másikhoz; hőmérőzik.

leányintézet Szh: → *Kevés vagy, mint ~ben a fitymacsatogás.*

léc fn *ritk* (Az alakulatok jellegéből fakadóan a tényleges idejük leszolgálása után még tartalékosként tovább-szolgáló, ráhúzó) katonák időmérő eszköze; colostok. Vö. centi; lelécel.

lecsap Szh: *~lak, mint a kafferbivaly!:* (Fenyegetés-ként:) Leütlek, megverlek! Vö. betakar.

lecsöcsöz ts ige *ritk* Kitol vkivel, kellemetlenkedik neki; megszívát (Er86,88). Vö. csöcsre tesz; csöcsöt kap.

lecsukat Szi: *~om tíz napra, ha nem elég, egy hétre!* Vö. becsuk, bezár; mélyhút.

leellenőríz Szj: *A kopasz elvtársaknak le lehet ellenőrizni a vécét!:* *ritk* Az újoncok takarítsák ki a vécét!

leesik ~ *a nyolcvannyolc/kilenc* stb. (Centivágáskor mondvá) A leszereléstől visszszámolt nyolcvannyolcadik/kilencedik stb. nap eltelt. Szj: *Neked mi esik le?* — *Az állad!* (Az öregkatonák centivágáskor feltett kérdése az újoncoknak, melyre ált. maguk az öregkatonák válaszolnak).

lefekszik Szj: *Fekszem le.* Ld. szemle.

lefogy *Nagyon ~ott; ~ott az éjszaka; tegnap este ~ott:* Borostás; bokorarcú. (Db)

légfűrő fn *ritk, tréf* Légvédelmi tüzér. — *csöves⁴, légi/naplövő nyúl, pocok (vadász).*

légi ~ *nyúl: ritk, tréf* Légvédelmi tüzér; légfűrő.

légy Szj: → *Nehogy már a ~ fújja a Chemotoxot!*

lehajol Szj: *Vegye fel a →lépést, hajoljon le érte!*

lehet tn ige (Parancsokban, felszólításokban főnévi igenévvel együtt a felszólító mód helyett, annak kifejezésére használatos.) *El ~ dugulni! El ~ vitorlázni!*

leküzd *Küzdje le!: ritk* Csinálja meg; hajtsa végre! *Le-küzdve!* (Gyakran a cselekvés tárgyával vagy céljával együtt mondvá:) Befejezve, elvégezve. *Reggeli torna ~ve! Tízórai ~ve!* (Ma 81/82). *Szünet ~ve!* Vége a szünetnek, mindenki folytassa a munkáját, álljon a helyére stb. (Nk84/85). *~i magát: ritk, szép* Öngyilkos lesz, be-falcol.

lelécel tr ige *ritk* (A tényleges katonaidőn túl visszatár-

tott, tartalékos szolgálatra kötelezett katona) leszerel. [← léc; vö. szleng *lelécel* 'elszökik'].

Lenin-flú fn (ált. tsz-ban) *gúny, pej, ritk* Politikai tiszt; poltiszt.

Lenti Szj: *Egy/két év ~ helyrebillenti:* (Ált. siránkozásra mondvá:) Majd megedzódik! [A lenti laktanya különösen hírhedt keménységéről, szigorúságáról.]

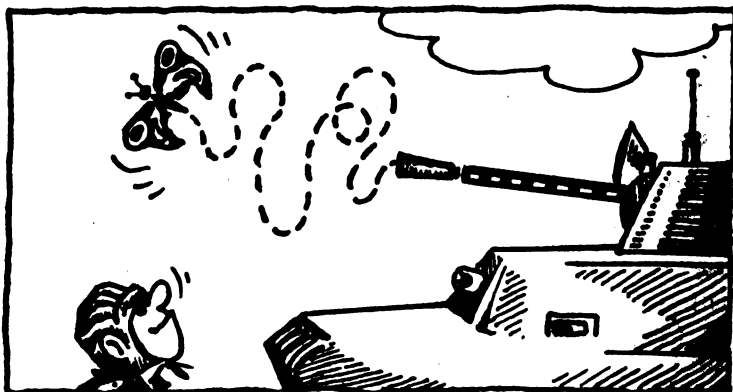
lényeg Szj: *Az a ~, hogy ragadjon a bélyeg: tréf a* (Sztereotip válaszformulaként, ha valami csak részben sikerült:) Nem baj, nem számít. *b* (Sztereotip fordulat, melyet a *lényeg* szó előfordulásakor használnak).

lenyel ~te a →*kefét.*

lenyom ts ige 1. ~ *egy sallert: ritk, tréf* Megver; betakar. Vö. *saller*. 2. Megver; betakar. Szh: ~*lak, mint a bélyegget:* Ua. 3. Megfenyít, megbüntet; befékez. Szh: ~*ják, mint a bélyegget:* Megfenyítik.

leó Szj: 1. *Villany ~!; (ritk) Lámpa ~!:* Kapcsoljátok le a lámpákat! Vö. *elektromos oroszlán*. 2. *Oszt ~: ritk, tréf* (A beszéd záróformulájaként). 3. *Duma ~!:* Csend legyen! [← *Villanyt leoltani!* Vö. *beó²*].

lépés *Felveszi a ~t:* (A menetelés közben rossz ütemben lépő katona) igazodik a többiek járásához. Szj: *Vegye fel a ~t, | hajoljon le értel; — mert a kezébe adom!; — vagy én adom a kezébe!; — mert magára hátékázom!* Lépjén együtt a többiekkel!

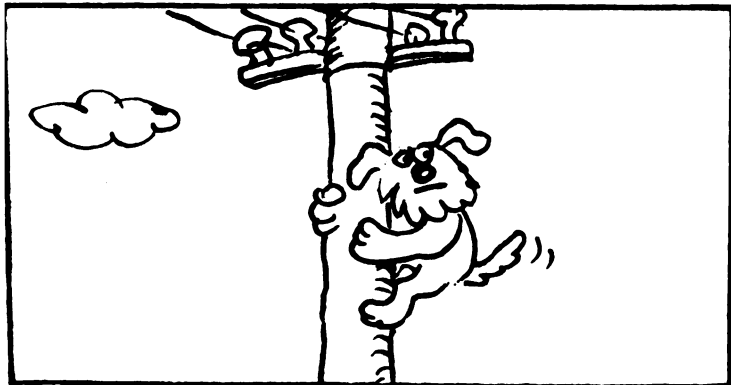
lepke fn *ritk* Harcjárműlőszer; malac (Ze).

epkefing Szj: → *Kevés vagy, mint a ~.*

léra fn *ritk* Légvédelmi rakétás üteg; **lérak.**

lérak fn *ritk* 1. Légvédelmi rakétás üteg; **léra.** 2. Ebben szolgáló katona; **lérakos.**

lérakos fn és mn (gyak. tsz-ban) *ritk* Légvédelmi rakétás (katona); **lérak.** || *~ok: ritk* Légvédelmi rakétás alakulat.

lesmester fn *ritk, tréf, gúny* Kutya. (A szabolcsiak kigúnyolására használt, a legtöbbek által valódinak hitt ál nyelvjárási szó; leggyakrabban ebben a mondatban:) *A ~ felmászott a bizserfára:* A kutya felmászott a villanyoszlopra (Nk85/86). Vö. *bizserfa.*

leszakad *ritk* 1. *Szakadj le!*: Menj el onnan! 2. *Szakadj le a lambériáról!*: Ne támaszkodj a falnak! || *Állj távolabb a faltól!* 3. (Felszólításban:) *Lemegy. Szakadj le a zászlóaljszintre egy seprűvel!* (Er88).

leszállópálya fn *ritk, tréf* A sorban állók közötti túl nagy távolság.

leszar *~ta a madár/veréb: ritk, gúny* Előléptették (és így újabb csontcsillagot visel). **Szj:** *~om a mai napot: ritk* (Többnyire az öreg katonák által hangoztatott kifejezés, amikor vécére indulnak).

leszek (alkalmilag főnevesült jelző rendfokozatot jelentő szavak előtt) *gúny, pej* Hamarosan előléptetendő, leendő (tisztos). || *Az előléptetésért mindent megtevő, az előjárók között népszerű (katona).* *~ tizedes: ritk*

Órvezető; őrvl. ~ *szakszi: ritk* (Ált. a jövőendő szolgálatvezetőre mondva:) biztosan szakaszvezetővé előlépő személy. Ez a ~ *szakszi máris parancsolgat!* (Nk84/85). ~ *őrmester: a) Szakaszvezető; szakszi. b) ritk Tisztes; zebra. c) ritk* Rövid időn belül többször előléptetett katoná. d) *ritk* Tiszthelyettes-hallgató; gyökérképzős.

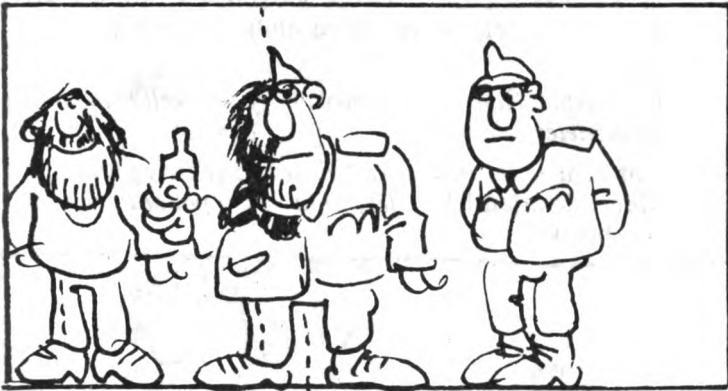
leszerel tn ige 1. (Kiképzésről visszatérve) harcászati felszerelését leveti. 2. Katonai szolgálatának letöltése után távozik a hadseregből. Szj: (Személy hollétét tudakoló kérdésre:) (Árpi hol van?) ~t két gyerekre: Nem tudom. Akkor fogsz ~ni, ha a | csónak útmegy a híd alatt! (utalás az ebédlő falán függő olajfestményre, amely egy csónakázó katonát ábrázol); — | Jancsi átadja a zászlót Juliskának! (utalás a Nagykanizsán látható kétalakos szoborkompozícióra, amely egy zászlót emelő férfit és egy mellett álló nőt ábrázol): tréf (Az öregkatonák újoncokat, másodidőszakosokat bosszantó ugratása:) Soha nem szereltek le! R: Azt beszéljerről beszél falu, város, | ~ az öreg tápos; Nem kell duma, mézes-mázos, |; Zúgja falu, zúgja város, |; (ritk) Nem kell duma, mézes-mázos, tudja már az egész város: júliusban ~ az öreg tápos; ~ az öreg harcsa, nem lesz többé marokmarcsa; Bevonultam, ~ek, szopjatok le/nyaljatok be/kapjátok be, őrmesterek!; Ó be pompás, ó be remek, júliusban ~ek; (ritk) Öreg vagyok, mint a medve, ~ek augusztusbe; (ritk) A sok nyenyec jaj de bunkó, ~ már a vén Lajkó; Szarok én a fagyra, hóra, ~ek 88-ba: (A leszerelés közeledtével ordibált rigmusok). K: (ritk) Én ~ni jöttem a hadseregbe. Vö. még szerel. Az egyik legnépszerűbb leszerelő nóta: „Augusztusban leszerelünk, ez az igazság, /

Nem esszük már csajkából a lucskos káposztát. / Hadnagy elvtárs, isten vele, mi már elmegyünk, / Köszönjük, hogy olyan sokszor kibaszott velünk."

~és: Szj: ~ésig még annyi →céteát fogsz meginni, amennyi a toronyba fér!

leszerelési ~ zászló Ld. **leszerelőzászló**.

leszerelészag fn *riuk, tréf* (Az öregkatonák beszédében a leszerelés közeledésére utaló szó. Ált. 50 nappal a leszerelés előtt „kezdik érezni”.)

leszerelő fn 1. *riuk* A leszereléshez közel álló öregkatonona. Vö. *öreg. ~ állomány*←. Szj: *~knek tizenöt nap, gumiknak szomorú vasárnap, kopaszoknak ébresztő, fel:* (Az ügyeletes vasárnap ébresztőkor kiabált szövege). 2. (Olyan alakulatoknál, különösen a határórségnél, ahol háromhavonta van bevonulás:) Az utolsó (hatodik) három hónapját töltő katona. Vö. *újonc*.

leszerelőzászló fn Kb. 1 x 1,2 méteres lepedővászonból készített zászló, melyet leszereléskor a katonák magukra terítenek, vagy a vonatablakból lóbálnak ki. (Leginkább alkoholos üvegek és meztelen nők ábrái díszítik, szerepel rajta a lakóhely és a laktanya városának neve; ez utóbbiból az előbbibe egy vonat robot a leszerelést szimbolizálva. Elkészülte után a barátokkal, társakkal ráfratják nevüket, címüket. A Szombathelyen készült zászlókon a következő vers is szerepel: *Együtt voltunk jóban-rosszban, / Hőésésben, zivatarban, / Áztunk, fáztunk, hegyet másztunk, / Ellenség nélkül csatáztunk. / De a centi lassan fogyott, / S az öreg hal már unat-*

kozott. / Véget ért a kínszenvedés, / Végre itt a leszerelés. /
 Úgyse látjuk többé egymást, / Írd ide a neved, pajtás!
 (Szh81-83). Vö. még obsit. — (leszerelési) zászló.

leszivat ts ige Kitól vele, kellemetlenkedik neki; megszivat. Vö. szivat.

leszopat ts ige Kitól vele, kellemetlenkedik neki; megszivat. Vö. szopat. ~ja az agyát: Ua.

letelik (isz-i funkcióban használt) ige *ritk* (Előfelvételis katonák által a második időszakban ordibált szó, mely a leszerelés közelségére utal). Vö. etel. [← *l-etel-ik*].

létra Szh: *Olyan → öreg vagyok, hogy ~n kell felmennem az emeletes ágyra!*

leüt Szh: *~lek, mint a kafferbivalyit!* (Fenyegetésként:) Megverlek, leütlek! *~lek, mint vak a poharat: ritk* Ua. Vö. betakar.

lever 1. ~i a vigyázt: Díszlépéssel tisztelegve elvonul.
 2. ~lek, mint | olasz a fűgét; — | vak a poharat: tréf (Fenyegetésként:) Megverlek, leütlek! Vö. betakar.

leves → Robbantott ~.

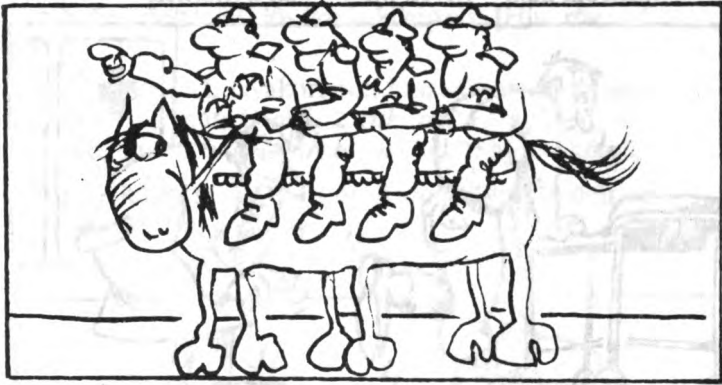
lezsíroz ts ige 1. (Fémtárgyat) hosszú időre elraktároz, tartósít. *~tad a pisztolyokat?* (Nk84/85). 2. Felhalmoz, összekuporgat (leginkább határozói igenévként). *Ott van neki ~va egy csomó* (Nk84/85). → *Hegyek vannak vmiből ~va.*

liberós fn és mn *ritk* Tapasztalatlan (életkorát tekintve

a sorkatonák többségénél fiatalabb) őrmester. Vö. *min-tájú* alatt. [← *liberó* (eldobható pelenka).]

limbó fn *Tüz A századparancsnoki lánctalpas a tűzé-reknél; limbóhintó (Ze).*

limbóhintó fn *Tüz A (század)parancsnoki lánctalpas a tűzé-reknél (Ze). [A Hungária együttes táncdalszövegéből.] — limbó, masina.*

ló fn 1. *Lovat evett: ritk, tréf* Nagyon siet, rohan. Szj: *Majd ha a ~ köp, de az a ~ már megdöglött: ritk* (Újonckoknak mondják, ha haza akarnak menni). Szh: → *Kavar, mint ~ a kamillában.* 2. *ritk* Teherautó. *Megitatja a lovakat: ritk* Benzint tölt a teherautókba. Szj: *~ra! Gépkocsira! ~ról! Gépkocsiról!* (A teherautóra ill. a teherautóról szálláskor kiadott parancs „huszárosan” elferdített változata). 3. *Szolgálat, lovamat!: ritk, tréf* (Az alegység-ügyeletesnek címzett felszólítás a fegyverszoba azonnali kinyitására, hogy az illető magához vehesse kézi fegyverét) (Nk84/85). 4. (gyak. tsz-ban) Az aknavető kezelője, aknavető. Tüzér. || *Lovak: Aknavető v. tüzér alakulat. Szólj be a lovakhoz!* (Nk84/85). *Szolgálat, a lovamat!: ritk, tréf* (Az alegység-ügyeletes felszólítása:) Az aknavetőökkal mosassa fel a folyosót! (Nk84/85). [Az ágyúkat eredetileg lovak húzták, de ezeket — tartja a katonalegenda — a tűzérnek megették. Az elnevezésben közrejátszhat, hogy tűzérnek ált. nagydarab, magas embereket válogatnak ki.] — *bikás, buffos, buktajani, buktás, bummos, kerekes nyúl, paci,*

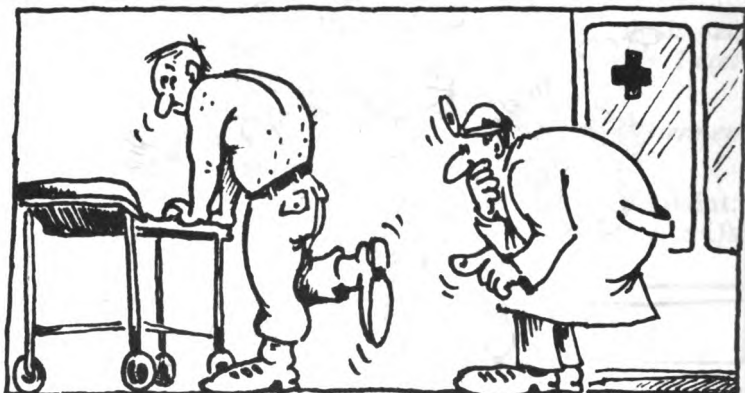
patás, pocok, süket, talpszárszagató, tűzér állat, uborkás. Vö. még kis/nagybuktás, öjtós.

lóbaszóelemér fn *ritk, tréf* (Az egyszeri katona elnevezése) Gipszjakab.

lóbogár fn *ritk, gúny* Előfelvételis katona; tápos.

lobogós fn *ritk, tréf* Zászlós. — lászlós, zacsi.

lőctrom Szh: →Kevés, mint ~ban a nyerítés.

lődoktor fn *ritk, pej* Laktanyai orvos; mengele.

logika K: A kapuügyeletes azért van, hogy ne engedje be a ~t; Az őrség azért kell a hadseregben, hogy be ne szökjön a ~: (A hadseregben tapasztalható ésszerűtlenségeket kigúnyoló mondás).

lőharapás Szh: Olyan a →röhögése, mint a ~.

lőistálló fn *ritk, tréf, gúny* Órbódé, ha benne tűzér v. aknavető az ór. Vö. kutyaóli; ló.

lokátor Szj: Ne →forgolódjon, nem ~!

lokátoros mn (és fn) Nagyfülű (ember). — parabola-antenna, radarfülű, stabifülű.

lop Szj: (Mi van/Nem hallom!) ~ni mennek (elvtársak)?!: (Tréfás-fenyegető kérdés:) Hangosabban énekeljenek!

lórúgás fn *ritk, tréf* (Ált. a bevonuláskor kapott) védőoltás; lőszérum.

lőszar Szh: →Kevés, mint ~ban a (C) vitamin/nyerítés.

lőszérum fn *ritk, tréf* (Ált. a bevonuláskor kapott) védőoltás; lórúgás. (Mert „egy ló is megdőglene tőle”.)

lótifuti fn *ritk, tréf* Az ügyeletes tiszt írnoka; ütikutya. [A Muppet-show c. tévéműsor egyik szereplőjének nevéből.]

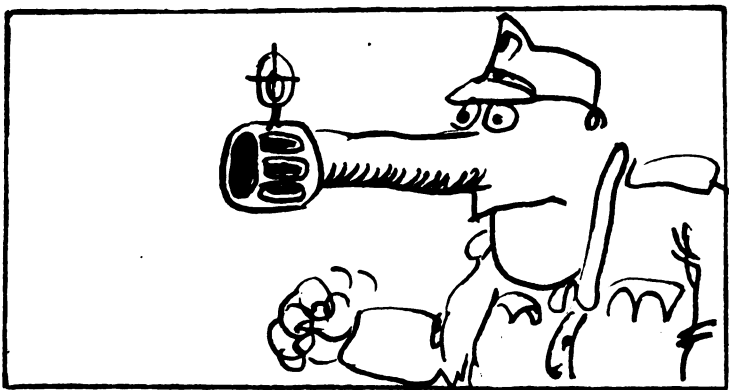
lőket fn *ritk* 1. Ellenőrzés. 2. Ellenőrző előjáró; vő. péká.

lőkik fn Lőelméleti-lövészeti kiképzés. [Hiv. röv.; vő. kik.]

lőtéri ~ gránát: 1. Gyakorlaton használt nem robbanófejes RPG-gránát; bunkó. 2. *ritk, tréf* Faragatlan, morditalan ember (vő. szleng *bunkó* 'ua.');

lőtérpatkány fn *ritk, pej* Lőtéri szolgálatra rendelt katonára (DbB). Vő. patkány².

lőveg → *Páncéltörő* ~.

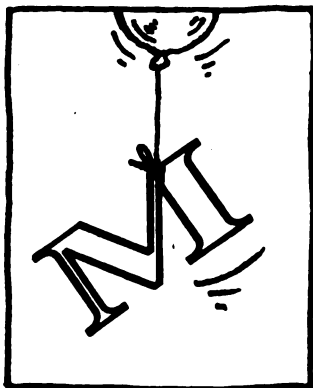
lővegcső fn *ritk, gúny* 1. Nagy orr. 2. Nagyorrú ember.

lővegfelhuzerátor fn *ritk, tréf, Hk* Töltőkezelő a harcokban; fűtő.

lövészidő fn Nagyon rossz, sáros, esős idő (amit a parancsnokok nagy előszeretettel használtak ki gyakorlóterei kiképzésre; Szh).

lövő fn Éjszakai kimaradás; kimarcsi (Er).

lucskos fn *ritk* Hímvessző; fasz.

maci Szj: *Befelé ballag a ~ a málnásba:* Még csak szolgálata elején tart a katona, újonc. *Benn van a ~ a málnásban:* Szolgálati idejének középső szakaszát tölti a katona, másodidőszakos. *Kifelé ballag a ~ málnásból:* Szolgálati idejének utolsó, harmadik időszakát tölti a katona. *A ~ kifelé megy a málnásból:* Vége felé közeledik a katonaidő; már több, mint a fele eltelt. Vö. **macsó.** Szh: *Annyi →napod van, mint ~nak a málnásban.* →*Kevés (vagy), mint ~ sajtban a brummogás.*

mackó Szj: *A ~ már kifelé megy a málnásból:* Vége felé közeledik a katonaidő; már több, mint a fele eltelt. Vö. **maci.** Szh: *Annyi →napod van, mint ~nak a málnásban.* →*Kevés (vagy), mint ~ sajtban a brummogás.*

mackótál fn *ritk* Összefagyott hidegtál, francia- v. burgonyasaláta (Ce).

macska fn *ritk, tréf* Felderítő katona; **gyík**².

macskabaszta ~ *vágtában* ←.

macskafej →*Gennyes* ~.

macskakaki Szálkásodik a ~: *ritk, tréf* Borostás (a katona); bokorarcú.

macskaszar Penészedik a ~: *ritk, tréf* Borostás (a katona); bokorarcú.

madár →*Leszarta a ~.*

madzagbohóc fn *ritk, gúny* Felderítő katona; **gyík**².

mafi fn 1. Magasles, magasfigyelő. 2. Az emeletes ágy felső tagja; doberdó¹. [Röv.]

maga ~hoz nyúl: (E/2-ben tréfás fenyegetésként is:) Öngyilkos lesz; befalcol. ~mhoz nyúlok! (Hitetlenkedés kifejezésére). Szj: *Magamhoz!: tréf* (Vezényszóként) Hozzám!

magasfigyelő fn *ritk, tréf* Az emeletes ágy felső tagja; doberdó¹; vö. *mafi*.

magastátra fn *ritk, tréf* A szekrény teteje, ahová az újoncnak kell felmászni és letörölni; bakony (Le).

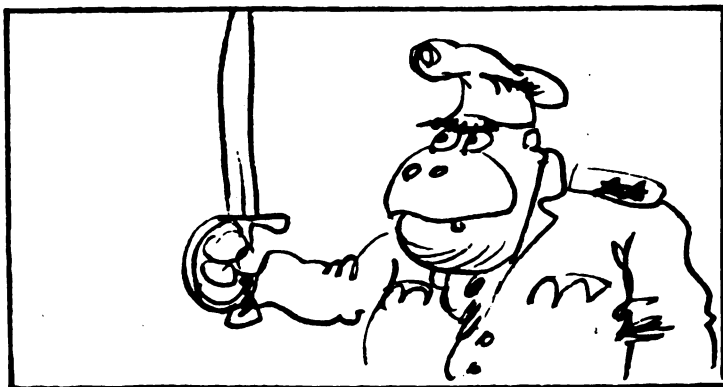
magyar → *Pirtott* ~.

majd hsz (Burkolt felszólítás kifejezésére, nyomatékosítására:) *Majd* → *én...*; → *Én meg majd...* (E/2. igéssel tagadás kifejezésére; remények, vélemények, állítások ellenkezőjének, helytelenségének hangsúlyozására:) Ld. rádöbben, rájön, rávezet.

májkádó Ld. *mikádó*.

májkidó Ld. *mikádó*.

majom Szj: → *Nehogy már | a ketrec rázza a majmot!*
— | *a banán hámozza a majmot!*

majomarcú fn és mn *ritk, pej* Előjáró; péká.

majomgeci Szh: → *Csapódjon (a sorvége), mint a ~!*

majomképzd fn *ritk, gúny, pej* Parancsnok-képző (tiszt-, tiszthelyettes-, rajparancsnok-képző); bunkó-képző; gladiátorképző.

majré fn *ritk* Kapaszkodó fogantyú a harcjárművekben (Ze). Vö. rinyavas. [Vö. szleng *majré* 'félelem, ijedség'.]

majrékalap fn *ritk, tréf* Rohamsisak; rohambilli. Vö. cidribilli, rinyasisak.

makett fn *ritk, tréf* 82 mm-es aknavető; kisbukta. [Tréfásan a 120 mm-es aknavető kicsinyített másának tartják.]

makk Szh: *Olyan* → *kopasz vagy, mint a ~om*.

makkos Szj: *...kérek* → *engedélyt a ~ba becsörtetni!*

mákos ~ *tekercs*: a) Szh: → *Kevés, mint ~ tekercsben az önindukció*. b) Takaródóra előkészülve az ágy végébe helyezett feltekert takaró (lepedő és pokróc); **bejgli**.

malac fn 1. *Sovány* ~ *vágtában* ←. 2. *ritk* Konyhai kiségitő munkás; csellós. Vö. konyhamalac. 3. (Harcokcsi, aknavető-, ágyú-) lövedék, gránát (100, 120 mm-es ált.). *Százaz* ~: 100 mm-es repesz-, ill. páncéltörő harcokcsigránát. *Sivít a ~* (A lövedék helytelen betöltésekor hallható hangra mondják.) *Ő: háká* ~. — *bukta*², *kucu*, *lepke*.

malacorca fn *ritk, tréf, pej* Disznósajt. — *désajt*, *gennyes macskafej*.

málha fn *ritk* Hátizsák; *málhagyfk*. [← *málhazsák*].

málhagyfk fn *tréf* Hátizsák, *málhazsák*. — *borjúgyfk*³, *málha*, *málnazsák*, *púp*, *puttony*.

málnás fn 1. Szj: *Befelé ballag a →maci a ~ba; Benn van a →maci a ~ban; Kifelé ballag a →maci a ~ból. A →maci/→mackó (már) kifelé megy a ~ból. Szh: Annyi →napod van, mint macinak/mackónak/medvének a ~ban.* 2. ritk, tréf *Laktanyai fogda; fogszi.*

málnazsák fn ritk, tréf *Hátizsák; málhagyík.* [←*málhazsák; szójáték*].

malomkerék fn tréf *Még teljes vagy majdnem teljes katonacenti a napok számlálására. Vö. centi. — dakkerék, kábeldob.*

mamzer fn ritk *Árulkodó (ezzel hízeltető) katona; spicli; vamzer.* [←*vamzer*].

manci fn tréf 1. *Rába Mann típusú teherautó.* 2. ritk *Ennek sofőrje.*

mandinka ~ *harcos: ritk, tréf Újonc; kopasz.*

manitu fn ritk, tréf *Tábornok; pizsamás. Nagy ~: ritk, tréf Ua.*

manó fn *Régi kimenőruhából átalakított gyakorlóruha (DbK). Vö. gyakszi². — manóruha, szolgálati.*

manóruha fn *Régi kimenőruhából átalakított gyakorlóruha; manó (DbK). Vö. gyakszi².*

marabu fn tréf, Lok *A P-15-ös lokátor antennája (Szo86/87).*

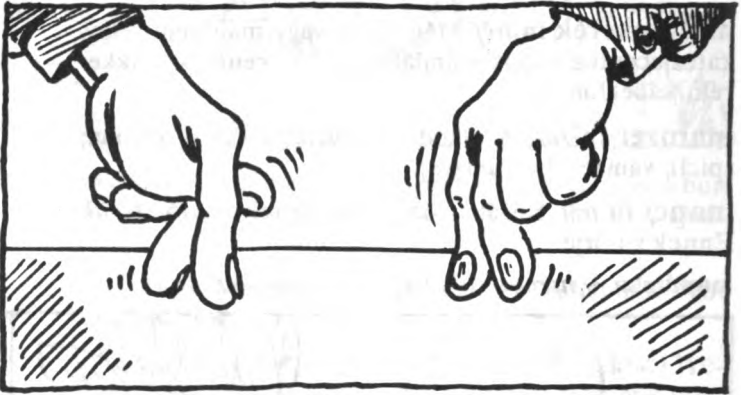
narad R: →*Csíkos hátú/Kurta farkú kismalac, én elmegyek, te itt ~sz! Én elmegyek, te itt ~sz, isten veled, kis*

→kopasz! →Centim, centim, mondd meg nekem, ki ~ | itt e vidéken...; — | bent a jövő héten...

marcsa →Ötcombú ~.

maris →Ötcombú ~.

marokbatosz fn *ritk, tréf* Önkielégítés; marokmarcsa (DbK).

marokmarcsa fn *tréf* 1. Önkielégítés; maszturbálás (férfiaknál). *Ha befékeznek, akkor marad a ~* (Pá82). R: *Leszerel az →öreg harcsa, nem lesz többé ~!* 2. *ritk* A kéz önkielégítésekor. — bóranyu, emma, hüvelykmatyi, marokbatosz, ondórandi, ötcombú asszony/barát-nő/marcsa/maris, ötujjas, zacsipacsi, zseb-zsötem, zsu-zsika. Vő. zsisibis, zsisibizik.

masina fn *ritk, Tűz* A (század)parancsnoki lánctalpas a tűzéreknél; limbóhintó.

maszeksír fn *ritk* Lövészteknő, lövészgödör; gödör.

mászófa fn *ritk, tréf* Felmosófa; motor.

matahari fn *tréf* Nagytakarítás, megalázás céljából kikényszerített fölsikálás; sikamika. [Szójáték: ←sikamika; vő. harakiri; matat.]

matat tn ige Kényszer hatására értelmetlen takarítást (főleg portörlest) végez. *A kopárok tegnap is ~tak, mert nem hoztak föl reggelit az öregnek!* (Nk84/85).

~ás: Többnyire megalázás céljából kikényszerített takarítás, amely ált. nem jár együtt fölsikálással. Vő. sikamika.

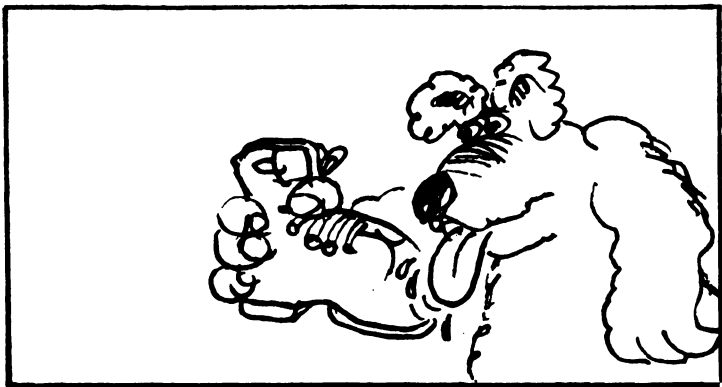
mateó isz *Mateó!*: *ritk, tréf* Kapcsold le a villanyt! (Er88). [Tkp. „Ma te oltod le a villanyt.” Vö. Villany leó!]

maximusz → *Gyikusz hungarikusz* ~.

mea fn *ritk* Műszaki ellenőrző állomás.

meáz(ik) ts és tn ige *ritk* Gépkocsit a műszaki ellenőrző állomáson megvizsgáltat, ellenőriztet. [← *mea*].

medve → *Vén tengeri* ~. Szj: → *Nehogy már a méz nyalja a ~t!* Szj: *Annyi* → *napja van (még) mint ~nek a málnásban.*

medvenyál fn *ritk, tréf* Cipópaszta; fókaszír.

még hsz *Még amúgy!*; *Még jobban!*: (Eldöntendő kérdésre adott magabiztos válaszként:) Persze, hogyné; igen. (*Kiélesztetted a centit?*) *Még amúgy!* (Nk84/85). (*Hazamégy holnap, Józsikám?*) *Még jobban!* (Szh81/82). (Igekötdős igei állítmányt tartalmazó eldöntendő kérdésre adott (magabiztos) válaszként:) *Még* + az igekötő (vagy a neki megfelelő határozószó) -bb középfokjeles alakja: *Ua. (Kivitték már a táposok a szemetet?) Még kijebb!* (Nk84/85). (*Téged is elhajtott az a vén geci a kihallgatásról?*) *Még elebb!* Ugyanígy még: *Még beljebb/feljebb/följebb/lejjebb* stb.

megáll Szh: *A katona* ~, *mint Katiban a gyerek*: (Az „Állj!” vezényszóra való cselekvés magyarázataként:) *Katonásan, feszesen álljon meg!*

megbasz Szj: *Ha* → *utolérem*, ~om! *Meg akarja baszni?!*:

durva Ne álljon olyan közel a sorban a másikhoz! Vö. hőmérőzik. *Basszon meg egy | taliga apró majom!; — | erdő páviánfasz!; — | lavór fasz!:* **durva** (Dühös kifakadás a másikra). *(Ne) bassza (már) meg (az) a kopár/kopasz/tápos kurva isten/élet!:* **durva** (Káromkodás; ált. dühös kifakadás újoncokra vagy előfelvételis katonákra). **K:** *A →parancsot ~ni nem szabad, mert csak szaporodik.*

megbocsát *Bocsáss(ál) meg!* (Jellegzetesen nagyképszerű hanglejtéssel ejtve:) a) (Dicsekvő hangvételi mondanivaló bevezető formulája). b) (Közbeszólás v. a beszélgetőtárs kioktatása estén a mondat elé (esetleg után) illesztendő formula.)

megborotválkozik *Szj: Hozom a kaszát, hogy meg tudjál borotválkozni: ritk, gúny Nagyképu vagy! Vö. nagyarcú.*

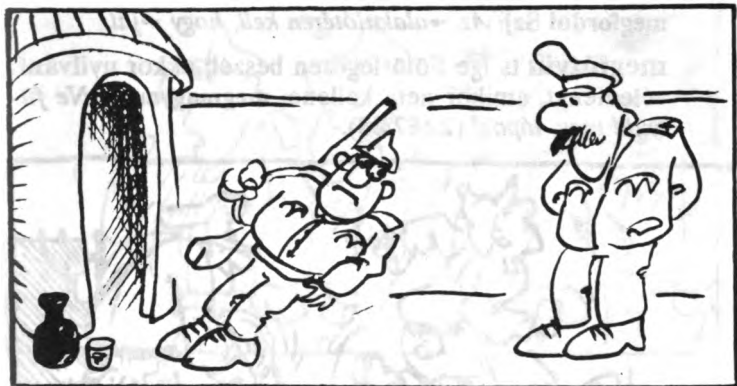
megbukik *tn* ige Szolgálatban elkövetett szabálytalansága lelepleződik; rajtaveszt. *~ik/~ott az órség, a szolgálat. Ma csupa kopár van a tornyokban, biztosan ~ik az órség!* (Nk84/85). Vö. bukott. — **megdől.**

megcimmog *ts* ige *ritk* Főlöskégesen beszél; akkor nyilvánít véleményt, amikor nem kellene; **megmagyaráz.** *Ne cimmogja meg!:* Ne magyarázkodjon! (Sb84). Vö. cimmog.

megcincog *ts* ige *ritk* Főlöskégesen beszél; akkor nyilvánít véleményt, amikor nem kellene; **megmagyaráz.**

megcsókol *Szj: Csókolja meg!:* *ritk* (Hangos felkiáltás, ha a feyver karbantartása közben leesik a földre vala-

milyen hangosan csörgő alkatrész. Az újoncoktól gyakran megkövetelik, hogy tényleg csókolják meg, csak azután tehetik vissza a többi közé.)

megdől tn ige *ritk* Szolgálatban elkövetett szabálytalansága lelepleződik; rajtaveszt; **megbukik**.

megdumál ts ige Fölöslegesen beszél; akkor nyilvánít véleményt, amikor nem kellene; **megmagyaráz**. *Ne dumálja meg!*: Ne vitatkozzon!

megdurrog ts ige *ritk* Fölöslegesen beszél; akkor nyilvánít véleményt, amikor nem kellene; **megmagyaráz**.

megduzzog ts ige *ritk* Fölöslegesen beszél; akkor nyilvánít véleményt, amikor nem kellene; **megmagyaráz**. *A sivár nem duzzogja meg!*: Ne fúzzon hozzá véleményt! (Gyö87).

megéget ~ *a centi*: Ált. figyelmeztetésekben arra utal, hogy az újoncok nem nyúlhatnak az öregkatonák centijéhez. Ld. még centi. ~ *i a kezét, katoná!* (DbK88). *Nem félsz, hogy ~i a kezed a centi?* (Ze86/87).

megfázik *Megfázol!*: *ritk* Gombold be az összes gombot!

megfejel Szh: ~*lek, mint teknősbéka a földiepre!*: *ritk, tréf* (Fenyegetésként:) **Megverlek!** Vö. **betakar**.

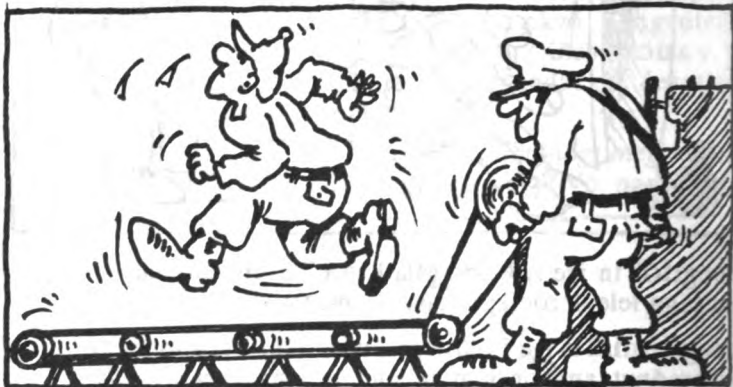
megfektet ts ige *ritk* Megaláz; megalázás céljából vmi-lyen nehéz munkát kifáradásig végeztet; **meghajt**. Vö. **megszívat**. [← A büntetés egyik gyakori formája, hogy a katonát „Feküdj! Föl!” vezényszóval ugráltatják.]

megfeszít Szh: ~*i, mint skót a dudáját*: *ritk* Az alegység-

ügyeletes végig újonc helyettesét hagyja a szolgálati helyen ülni, aki emiatt ideges, „feszül” (DbK87). Vö. Jézus.

megfordul Szj: *Az* → *alakulótéren kell, hogy ~jál.*

megfüttyül ts ige Fölöslegesen beszél; akkor nyilvánít véleményt, amikor nem kellene; megmagyaráz. *Ne füttyüld meg, tápos!* (Ze87/88).

meghajt ts ige Rosszindulatból, megalázás céljából különösen sok vagy igen nehéz feladatot végeztet. Vö. megszívát. Szh: (Úgy) ~om, *hogy elhagyja a faszát!*; ~om, *mint hegyi rablót a lavina!*; ~om, *mint pék a kiflit!*; ~om, *mint az U szeget!*; ~om, *mint Zinger a varrógépet/(ritk) találmányát!*: (Fenyegetésként:) *Meg fogom dolgoztatni!* — *megfektet, megszagat, megszakít.*

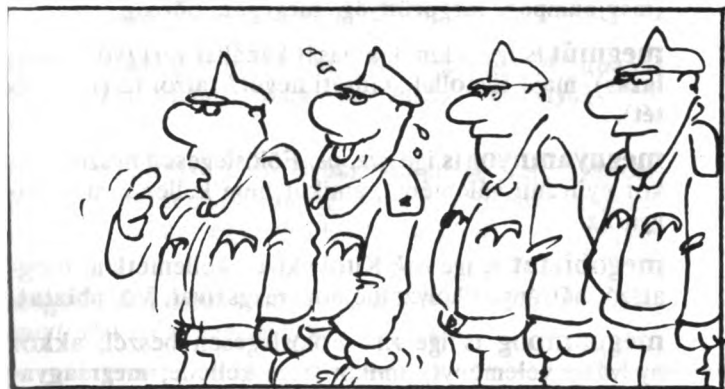
megharap *Megharap!*: ritk a) (Felkiáltás a piszkos bakancsot meglátva (vö. cápafogas a surranó); e „rémült” felkiáltás után ált. kidobják a bakancsot a körletből.) b) (Tréfás felkiáltás vmilyen kellemetlen kinézetű ételt meglátva).

meghasad Szh: *Hasadj meg, mint az atommag!*: ritk, tréf (A társalgás megszakításának jelzésére használt formula:) *Menj innen! Hagyj békén! Nem érdekel!*

meghat ts ige ritk Érdekel. *Aztán kit hat meg, hogy te fáradt vagy?* (Nk84/85). *Nem hat meg; Nem tud ~ni; Nem érdekel.*

meghatároz Szj: *Hogyan lett ez magának ~va?!*: *Miért*

nem (a parancs szerint) csinálja? → *Sorakozó vagy gyülekező volt ~va?!*

meghőmérőz ts ige *ritk* A sorban túl közel áll a másikhoz. Vö. hőmérőz(ik).

meghunyaszkodik *Kérek* → engedélyt ~ni!

meghúz Szj: *Húzza már meg, nem* → lázmérő az!

megír ~ja a → könyvet. *Meg van írva a* → könyve.

megkanalaz ts ige Vkinek a hasát büntetésből, avatásként kanállal veri; kd. még kanalazás. Vö. kanalaz.

megkukiz Szj: *Meg ne kukizzal: ritk, tréf* Ne álljon olyan közel a másikhoz a sorban! Vö. hőmérőzik.

megkúszat ts ige Büntetésből kúszásra kényszerít.

meglát Szj: ~ok egy női biciklit, és azonnal/rögtön → izgalomba jövök.

meglökés fn *ritk, tréf* Előléptetés. Vö. csillaghullás.

megmagyaráz ts ige Fölöslegesen beszél; akkor nyilvánít véleményt, amikor nem kellene. a) Véleményt fűz vmihez; ellenkező véleményét hangoztatja, vitatkozik.

|| Parancs helyességét kifogásolja, a kiadott parancsot kritizálja (ahelyett, hogy teljesítené). b) Belebeszél, kotnyeleskedik. c) Visszabeszél, felesel. d) Mentegetőzik, magyarázkodik. *Faszom kivan ezekkel a táposokkal, akármit mondok, rögtön ~zák!* (Nk84/85). *Ne magyarázza meg!* *Volt ~ni?!*: Csend legyen; nem érdekel a véleménye(d)! *Ne magyarázd már meg, fókázzad föl a folyosót, aztán kész!* (Nk84/85). Vö. agyal, beleszól. — agyas-

kodik, kampalyog, (meg)cimmoz, megcincog, megdumál, megdurrog, megduzzog, megfűtyül, megnyamnyog, (meg)pampog, megprűtyög, megugáz, pörcög.

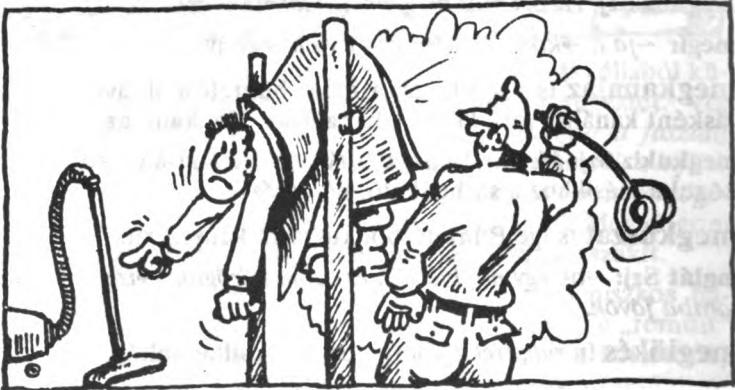
megmút ts ige Vkinek a hasát kanállal veri (vö. kanalazás), majd filctollal „műtéti heget” rajzol rá (ld. műtét).

megnyamnyog ts ige *ritk, pej* Fölöslegesen beszél; akkor nyilvánít véleményt, amikor nem kellene; megmagyaráz.

megobiztat ts ige *ritk* Kitol vkivel, kellemetlen, megalázó, hátrányos helyzetbe hoz; megszívát. Vö. obiztat.

megpampog ts ige *ritk* Fölöslegesen beszél; akkor nyilvánít véleményt, amikor nem kellene; megmagyaráz. Vö. pampog.

megpattan tn ige A laktanya területéről megszökik, engedély nélkül távozik; dobant. [*<argó, szleng megpattan 'el/megszökik'*].

megpokrócoz ts ige Egy pokróccal letakar és megver. Vö. pokrócoz.

megprűtyög ts ige *ritk, pej* Fölöslegesen beszél; akkor nyilvánít véleményt, amikor nem kellene; megmagyaráz.

megráz Szj: ~lak, mint a kettőhús!: *ritk, tréf* (Fenyegetésként:) Megverlek! Vö. betakar.

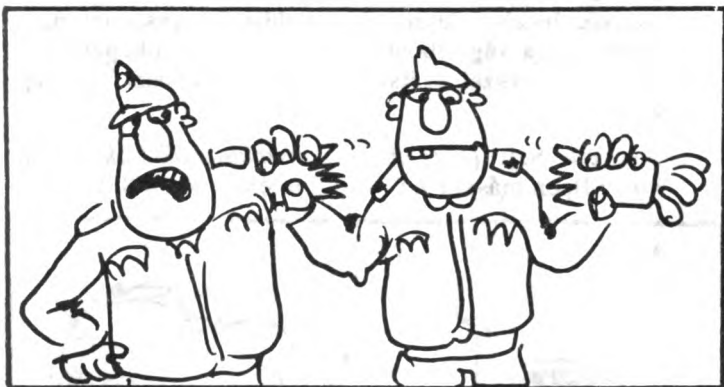
megrohad Szj: Rohadjon meg az összes →befőtted!

megsummant ts ige ~ *vmi*: *ritk* Kibújik vmi (ált. munka) alól, nem csinálja meg; megússza; elsunnyog. [← *sumákol*].

megsunnyog ts ige ~ *vmi*: Kibújik vmi (ált. munka) alól; nem csinálja meg; megússza; elsunnyog. Vö. *sunnyog*.

megszaggat ts ige *ritk* Rosszindulatból, megalázás céljából különösen sok vagy igen nehéz feladatot, munkát végeztet (akár végkimerülésig); meghajt. Vö. *megszívat*.

megszakaszt Szh: ~*om*, *mint a véres hurkát, az biztos igaz!*: Ezt még megjárja! Vö. *megszakít*.

megszakít ts ige Rosszindulatból, megalázás céljából különösen sok vagy igen nehéz feladatot végeztet (akár végkimerülésig); meghajt. Vö. *megszakaszt*; *megszívat*.

megszámlál Szj: →*Napjaim meg vannak számlálva*.

megszív ts ige 1. ~*ja a* →*bránert*/→*faszt*. 2. (tárgy nélkül) Póru jár, megjárja; (mások) (kíméletlen) eljárása miatt kellemetlen, megalázó, esetleg tartósan hátrányos helyzetbe kerül; méltánytalanság, bosszúság éri (ld. még *szív* alatt is). Vö. (meg)szívat; szív(at)ás. [← *megszívja a faszt*]. — bekapja a hosszúcicit, beveszi a bréket/nyeles nyalókat, csöcsöt kap, döbben, elkapja az anakondát/bránert, megszívja a bránert/faszt/(nagy harci) oboát, megszop, rábaszik.

megszívat (gyak. *megszívat*) ts ige (Kíméletlen módon,

sajnálattal nélkül büntetésből vagy bosszúból, esetleg véletlenül úgy jár el vkivel, hogy azt kellemetlen, megalázó, esetleg tartósan hátrányos helyzetbe hozza; elbánik, kitol vele; bosszúságot okoz neki. a) Vmilyen nemszeretem (a katona számára minden kötelező annak minősülhet; unalmas, kellemetlen, undorító, megerőltető, megalázó, a többiekénél több) munkát, feladatot ad, végeztet. b) (Túl nagy) büntetést ad. c) *ritk* Megtréfál.

|| Becsap. Vö. szívat(ás); (meg)szív. ~tam a kopaszokat: egész este matattak! (Nk84/85). K: Arra lettünk hivatva, hogy meg legyünk szívatva: ritk, tréf A kellemetlenségekbe való belenyugvás rímes kifejezése. [←szív(at)]. — alárúg, beviszi az erdőbe, cicire vesz, cumira vág, csöcsre tesz/vesz, elvágja a faszát, falra vesz, lecsöcsöz, leszívat, leszopat, megobiztat, megszopat, megvezet, obira vág, oboára veszi a száját, rákapcsolja a szivattyút, reszel, szétszopat, szopatóra vesz. Vö. meghajt.

megszok Szj: (Ezt) ne szokd/szokja/szokjátok/szokják meg!: Ilyen máskor ne forduljon elő! (Nk84/85).

megszop ts ige Pórusul jár, megjárja; bosszúság éri; megszív.

megszopat ts ige Kellemetlenkedik neki, ellátja a baját; kitol vele; megszívat. Vö. szopat. Szh: ~ja, mint Tarzan a majmát: ritk Nagyon ellátja a baját.

megtoliz ts ige ritk, tréf A sorban közel áll a másikhöz; hőmérőzik.

megugáz ts ige *ritk, tréf, pej* Főöslegesen beszél; akkor nyilvánít véleményt, amikor nem kellene; megmagyaráz. [← szleng *ugat* 'beszél'].

megvezet ts ige Kellemetlen, megalázó helyzetbe hoz; elbánik, kitol vkivel. || Becsap. **Megszívat**.

meggymagköpködő fn *ritk, tréf* Géppisztoly; géppityu.

melegítős fn *ritk, tréf* Tábornok; pizsamás. [Az egyenruha nadrágján látható piros csfkról.]

mellpor Szj: *Kapsz egy ~t!*: *tréf, ritk* (Fenyegetésként:) Megverlek! Vö. betakar.

melódiás fn és mn *ritk, tréf* Konyhai kisegítő munkás; csellós.

mélyhűt tn ige *ritk, tréf* Fogdába zár, fogdafenyítést ad. Vö. lecsukat. [← *hűvös*].

mélymerülő fn *ritk* Az utolsó, öblögetésre használt mosogató a konyhán; termál három (Tp87/88).

mélytengeri → (Öreg) *iszapszemű ~ rája*; → (öreg) ~ *iszapszemű rája*; → *öreg* ~ *iszapszívó bűgőcsiga*. Vö. *rája* alatt is.

menázsifaszolás fn *ritk, tréf* A hidegálem felvétele.

menettütem Szj: *Hányas a ~?: ritk, tréf* (A centi berázásakor föltett kérdés:) Hány nap van még hátra?

mengele fn *pej* Laktanyai orvos. *Doktor ~: ritk, pej* *Ua. Frau ~; ~ néni: ritk, pej* Orvosnő a laktanyai gyengélke-

dón. — eütiszt, felcser, hentes, lódoctor, méregkeverő, régész, szadi.

menyasszony fn *ritk, tréf* Géppisztoly; géppityu. Vö. anyuci, asszony.

mennyi Szj: *Nekem → ennyi, neked ~? ~ az → idő? ~ a Duna → vízállása?* Vö. hány.

mercédesz fn (Kifejezésekben:) Ágy; díkó. *Kiállnak a ~ek:* Kiviszik az ágyakat a folyosóra (mert nagytakarítás lesz (Le). Vö. merci. *Told ki a ~ed!* (Le81/82).

merci fn (Kifejezésekben:) Ágy; díkó. *Kiáll a ~ekkel:* Kitolja az ágyakat a folyosóra, mert nagy takarítás lesz (Le). Vö. mercédesz.

méregkeverő fn *ritk, pej* Laktanyai orvos; mengele.

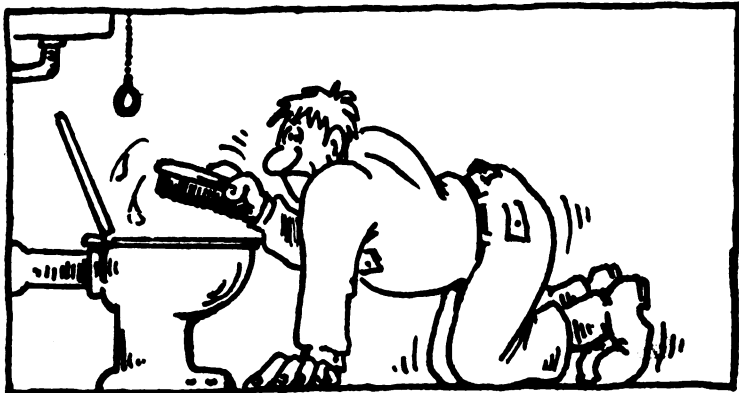
mérgezett Szh: → *Kavar, mint a ~ egér.*

mert hsz-ként használva (Kétkedést, elutasítást, tagadást kifejező válaszban:) Nem; dehogy; éppen ellenkezőleg. (*Te fogod felmosni a folyosót?*) *Mert én! 'Én aztán nem!*' (Nk84/85).

mese Szh: → *Kevés, mint ~ sajtban a mesemondó.*

mesemondó Szh: → *Kevés, mint mese sajtban a ~.*

mester fn *ritk* Vizesblokk; mesterhármás. [←mesterhármás].

mesterállás fn *ritk, tréf* Vécé; henger. Vö. mesterhármás.

mesterhármas fn *tréf* Vizesblokk: mosdó, vécé, előtér/zuhanyzó. [„Mert mestermunka feltakarítani”.] — emhármas, emhárom, mester.

mészárszék fn *ritk, pej* Laktanyai rendelő, gyengélkedő; gyengusz.

meszkaléro fn és mn *ritk, tréf, gúny* Cigány (katona); kokeró.

messze Szh: ~ *van, mint ide Hanoi:* (A leszerelésről mondvá a másik bosszantására) Soká lesz még az!

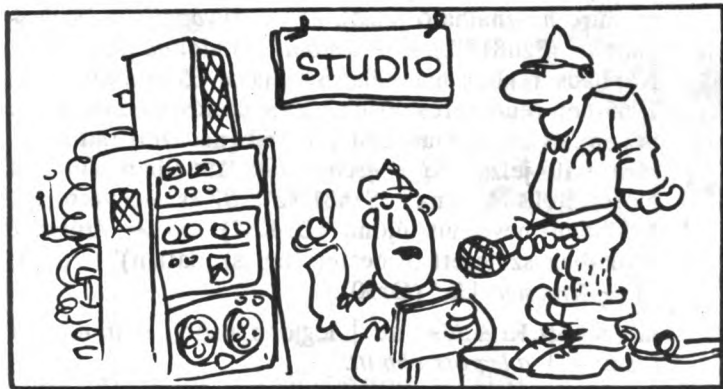
méteres ~ *filteres;* ~ *kékeres* (piros fejű tizedes); ~ *kígyó;* ~ *véeres:* *tréf* Hímvesző; fasz.

méz Szj: → *Nehogy már a ~ nyalja a medvét!*

m. hármas Ld. emhármas

m. három Ld. emhárom.

mikádó (ritk. tréf. angolosan ejtve: *májkádó, májkádó*) fn (3/4-es) vattás télikabát; pufajka. Vö. ballonkabát. Szj: ~, *sapka, kesztyű!* *Irány a vécé!* (Bármilyen munka végzésére ezzel gyűjtötték az embereket) (Le81/82). Ő: nyúl~, pécé(s)~. — miksi, miksi, okádó.

mikrofon fn *ritk, tréf* Hímvesző; fasz.

miksi fn *ritk* Vattás télikabát; mikádó.

mikszí fn Vattás télikabát; mikádó. Ő: pécés~.

milánó fn *ritk, tréf* Téli alsónemű; molinó. [Szójáték].

millió Szj: *Hány → napod van kis rigó?* ~, ~.

milliomos fn és mn *ritk, tréf* Újonc, első időszakos (katona); *kopasz*. [Még „millió” napja van a leszerelésig.]

mindegy ⟨Állítmányi nm-ként, mondatértékű szóként használva, de nm-ként és szn-ként értelmezve:⟩ *Mindegy! Nekem (már) ~! Most már ~!*: ⟨Felkiáltás, ha a katonának 111, 11 v. 1 napja van a leszerelésig.⟩ *Nagy ~*: 111 napja van hátra (Er86). Vö. *nekem nyolc*.

mintájú ⟨Szn-vel együtt⟩ 1. 65 ~: ⟨Semmit mondó, bármire használható jelző⟩. 65 ~ *szilvapálinka* 'Szilvapálinka' (Szh81/82). 65 ~ *katonai* → *védőital*. [A Magyar Néphadseregben használatos ruházat 65 mintájú, azaz 1965-ben rendszeresítették.] 2. ⟨Születési évszámra v. a bevonulás évére utaló szn-vel a megnevezett fiatal korára utaló jelző⟩. 63 ~ *gecigombóc* '1963-ban született előfelvételis katona' (Szh81/82). 87-es ~ *mosógép*: 1987-ben bevonult újonc (DbK87). 66 ~ *őrmester* '1966-ban született őrmester (tapasztalatlan)' (Vp85); 71 ~ *őrmester* 'Ua.' (Or90).

mindenütt K: ~ jó←, de | legjobb a sör. — | *itt nagyon rossz*. — | *a legrosszabb itt*.

mirelitbódé fn *ritk, tréf* Órbódé (télien); *kutyaól*.

mixer fn *ritk, tréf* Sokat kavaró személy; *kavarógép*.

MN fn *ritk, tréf* ⟨A betűszó eredete a katonák „etimologizálása” szerint:⟩ a) Munkanélküli. b) Mindent a nőkért! c) Minden napra egy feles. [< *Magyar Néphadsereg*]. Vö. CA.

mocsár Szh: → *Kevés (vagy), mint ~nak a hőszűrő.*

módosított ~ deszantmini: *ritk, tréf Kék tornanadrág; glottiflotti.* [Vö. AMD: automata módosított deszant 'géppisztoly'.]

mofémbili fn *ritk, tréf Rohamsisak; rohambili.* Vö. bill.

mofémsvájci fn *tréf Rohamsisak; rohambili.* [MO-FÉM (vállalat) + svájci (sapka)].

moha R: *Kopár* → *sziklán nem nő ~, '89 nem lesz soha!*

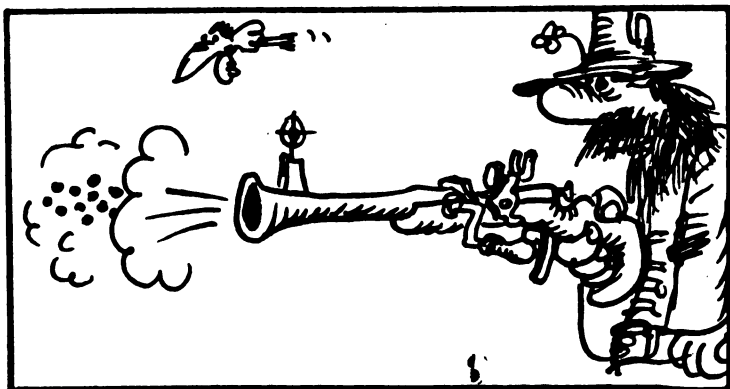
mohikán Utolsó ~: *ritk, tréf Törzsfőnök; golyóstoll.*

mokaszin fn *ritk* Vegyivédelmi papucs; vécépapucs.

mókuskerék fn *ritk, Hk* A harckocsihűtő ventilátora.

molinó fn Keki színű meleg alsóruházat: téli ing és nadrág (jégeralsó). — *millánó.*

mond Szj: *~ja, mi a gondja!:* *tréf Mondjad, beszélj! Ilyet akkor se ~j, ha az egész század/zászlóalj/ezred bíztat!:* *ritk* (Valamilyen nem tetsző kijelentésre:) *Ilyet ne mondj többször!*

mordály fn *ritk, tréf Géppisztoly; géppityu.*

mosógép fn 1. Szh: → *Kavar, mint egy ~.* 2. *ritk, tréf, gúny Újonc; kopasz. 87-es mintájú ~:* 1987-ben bevont újonc. *Megjöttek az új ~ek; hat hónapig jó rájuk a jótállás (DbA89).*

motor fn Felmosófa; partvis (amelyre a felmosóron-

gyot teszik). *Ne használd a ~t, kipufogógáz-szag lesz!* (Nk85/86). — fókafa, fókamotor, mászófa.

motoros ~ buldózer←. ~ foka←; ~ harci jármű: *ritk*, *tréf* Felmosófára rátekeret felmosórongy; motoros foka.

motorosvizsga fn *ritk* Az „engedély” megszerzése a motoros foka használatára; ld. még jogosítvány.

motorozik tn ige 1. Felmosófára tekert ronggyal mos föl; vö. motor; fókázik. 2. Hízeleg, nyalizik, kijár magának vmit; pedálozik. [← biciklizik]. 3. *ritk* Büntetésből behajlított lábbal és kinyújtott karral áll; vö. mutatvány.

mozdonyszöke fn és mn *ritk*, *tréf* Cigány (katona); kokeró.

mozigépész-tanfolyam fn *ritk*, *tréf* Fogdafenyítés, fogdában letöltendő büntetés; fogszi. (Az ötnapos büntetés diavetítőre, a tíznapos keskenyvásnú filmre, a tizenöt napos szélesvásnú, a húsznapos szélesvásnú, színes filmre „ad képesítést”.)

mubarak fn *ritk*, *tréf* A parancsnok technikai helyettese (Ze87/88.).

muff fn 1. Női nemiszerv. 2. Nő, lány. — csajka², ellenség, gép², muflon. 3. Kézi páncéltörő fegyver; erpégé.

muflon fn *ritk*, *tréf* Nő, lány; muff. [← muff; szójáték.]

muki fn *ritk* Konyha kisegítő munkás; csellós. [← konyhamuki].

múmia fn *ritk, tréf* Az utolsó három hónapját töltő katonára; vö. öreg, leszerelő.

mutatvány fn *ritk, tréf* Térdrogyasztás mellső közep-tartással; vö. motorozik.

muzsikus fn *ritk* Konyha kisegítő munkás; csellós.

műanyag-alhadnagy fn *ritk, tréf, gúny* Őrvezető; őrv. [A rangjelző műanyag csillagról.]

műanyaghangya fn *ritk, tréf, gúny* Őrvezető; őrv. Vö. hangya; műanyag-alhadnagy.

müezzin fn *ritk, tréf* Alegység-ügyeletes; belgeci. [Az ügyeletes a folyosó végéről ordibálva közöl minden információt, parancsot.]

műhelykeszem fn *ritk* A műhelygépkocsi kezelőszemélyzete. Vö. keszem.

műszaki ~ *cérna*: *tréf* Huzal, drót (amit cérna helyett használnak a gombok felvarrására: így nehezebben szakad le).

műszer fn *ritk* Katonacenti; centi. *Beráztam neki a ~t, erre elhallgatott* (Nk84/85).

műt ts ige Műtétet hajt végre. Ld. műtét. — operál.

műtét fn A kanalazás (ld. ott) „gyógyítási” céllal való alkalmazása (bármilyen nem tetsző cselekedetet, kijelentést „betegségnek” nyilváníthatnak az öregkatonák). A hasnak kanállal való gyors ütögetése után filctollal vagy vegytíntával műtéti varratot rajzolnak az áldozat hasára, amit meghatározott ideig nem szabad lemosni. Ha ez mégis megtörténne, meg kell ismételni a „műtétet”. A gyógyulási idő lejártával újból megkanalazzák az illetőt a varrat eltávolítása címén (*kiveszik a sípot*). Esetleg a műtéti varrat mellé egy ollót is rajzolhatnak, jelezvén, hogy bent felejtették, amiért ismét meg lehet műteni. — operáció.

művész fn *tréf* Konyha kisegítő munkás; csellós. Vö. csellóművész.

m. zárolt Ld. emzárolt.

nagy ~ *manitu* ←. ~ *az arcod/fogkeféd/nyakkendőd!*: *ritk, tréf, pej* Nagyképű vagy! Vö. **nagyarcú**.

nagyarc fn *ritk, pej* Nagyképű ember; **nagyarcú**.

nagyarcú mn *ritk, pej* Nagyképű. — **nagyarc, nagykép-
ernyős**. Vö. még megborotválkozik, **nagy** alatt.

nagybukta fn *ritk* 120 mm-es aknavető; vö. **kisbukta, bukta**².

nagybuktás fn *ritk* A 120 mm-es aknavető kezelője; vö. **(kis)buktás, ló**.

nagyeszű mn *ritk, gúny, pej* Buta, de mindig okoskodó, parancsolgató személy; **nagytudású**. ~ *alhadnagy*.

nagyfejű¹ fn és mn *ritk, gúny* Elöljáró; **péká**.

nagyfejű² fn *ritk, tréf* Hímfessző; **fasz**.

nagyfőnök fn Magas beosztású előljáró; **péká**. || Lak-
tanyaparancsnok. Vö. **főnök**.

nagygóré fn *ritk* Magas beosztású előljáró; **péká**. Vö. **góré**.

nagyhangya fn *ritk, gúny* Főhadnagy; **főhangya**. Vö. **(kis)hangya**.

nagyhatalmú mn (és fn) *gúny* Olyan hivatásos katona, akire alkalmatlansága miatt semmit sem bíznak.

nagykabát fn *gúny* 1. Pártfogó, befolyásos személy. 2. Protekció. ~*ja van*: Protekciós; az alakulat egyik

tisztje v. vmilyen befolyásos személy támogatja, protezsálja. Csók.

nagyképernyős mn *ritk, gúny* Nagyképű; nagyarcú.

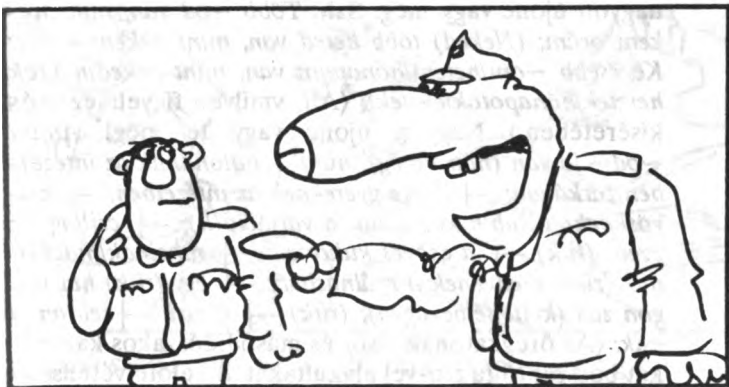
nagykönyv fn *ritk, tréf* A szolgálati szabályzat.

nagykörös fn Az az őrszemélyzetet felvezető katona, aki a hosszabb felvezetési útvonalon jár. Vö. **kiskörös**; **sétálóbajnok**.

nagylámpafejes fn *ritk, tréf* Hímvessző; **fasz**.

nagymama Szj: *Nem → úgy van az, hogy a befőtt teszi el a ~t!*

nagypáncélos fn Nagy méretű konzerv (ált. készételkonzerv). Vö. (**kis**)páncélos.

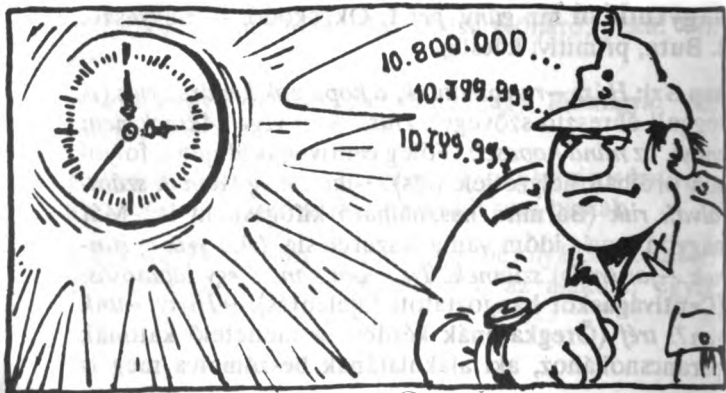

nagypofájú fn *ritk, tréf* Hímvessző; **fasz**.

nagytudású mn *gúny, pej* 1. Okoskodó. — **nagyeszű**.
2. Buta, primitív; **köcsög**.

nap Szj: *Húsz ~ra ébredtünk, a kopaszok keddre!:* *ritk* (A reggeli ébresztő szövege). *Húsz ~ és vége! Akinek nem ennyi, az mind kopasz!:* (Főleg centivágás idején a folyosón ordibált helyzetjelentés). *~jaim meg vannak számlálva!:* *ritk* (Bármire használható kifogásként is:) Már nagyon kevés időm van a leszerelésig. (Az) *→ öreg sünnnek ~jai (már) szűnnek. Tíz ~om van és egy lábmosás:* (Centivágáskor hangoztatott kijelentés). *→Hány ~unk van?:* *tréf* (Öregkatonák kérdése a menetelő katonák parancsnokához, aki alakulatának beszámolva meg is

adja a választ: *Egy-kettő, egy-kettő...*). (*Kopasz gyök*) jelentse az *→ öreg sülnek, (hogy) a ~jai hogyan/nagyon szűnek*: (Ált. a hátralevő napok számára, ritkábban a katona hogylétére utaló rímes kérdés). *Csicseriborsó, bab, lencse, hány ~ja van, jelentse!*: *ritk, tréf* Hány napod van még a leszerelésig? *Hány ~od van, kis rigó? Millió, millió.* (Újoncoknak v. sorállományú tiszthelyettesnek (vö. rigó) feltett kérdés, melyre ált. a kérdező felel is). (*ritk*) *Biztos elfáradtál, mire elmondtad, mennyi ~od van;* (*ritk*) *Belehugyoznék a konnektorba, ha annyi ~om lenne;* (*ritk*) *Ha nekem annyi ~om lenne, mint neked, felköt-ném magam; Ha annyi szemed/szeme lenne, mint ahány napod/napja, | úgy néznél/nézne ki, mint a kukorica; — olyan lennél/lenne, mint egy cső tengeri; gúny* (Újoncoknak mondva) *Sok napod van még hátra a leszerelésig, nagyon újonc vagy még. Szh: Több ~od van, mint nekem órám; (Neked) több heted van, mint nekem ~om; Kevesebb ~om/hetem/hónapom van, mint neked/nektek hetetek/hónapotok/évetek!*: (Ált. vmilyen figyelmeztetés kíséretében:) *Nagyon újonc vagy te még! Annyi ~od/~ja van (hátra/még), mint | bolondnak az intézetben/zárkában; — hülye gyereknek az intézetben; — búvőskockán/Rubik-kockában a variáció(k); — csillag az égen; (ritk) — a csőves kukorica; — macinak/mackónak/(ritk) medvének a málnásban; — egy/(ritk) hat vagy zizi (kettőfélbevágva); (ritk) — a zizi; — zebrán a csfk:* (Az öregkatonák első- és másodidőszakos katonákat bosszantó (a zizi-vel alakultakat ált. előfelvételiseknek célozva; vö. zizis) szólása:) *Sok nap van még hátra nektek a leszerelésig. R: ~jaim lassacskán letelnek vala,*

s augusztusban végleg elmegyek haza: ritk (A leszerelés közeledtét hirdető rigmus). Szi: →*Lecsukatom tíz ~ra, ha nem elég, egy hétre.*

napfényes ~ *kelet*: (Dunántúli, főleg Zala megyei alakulatoknál:) A katona lakóhelye (szemben a sötét szolgálati hellyel); az ország keleti része. *Huszonhat nap múlva itthagynom a sötét Zalát, és megyek a ~ keletre!* (Nk84/85). ~ *Szabolcs*: (A Szabolcs-Szatmár megyéből dunántúli alakulathoz bevonultak beszédében a sötét szolgálati hellyel szemben:) Szabolcs-Szatmár megye; vő. *Tirpákia*.

naplövő ~ *nyúl*←.

naposcsibe fn *ritk, tréf 1.* (Zászlóalj-)napostiszt; ügyeletes tiszt; űti. Vő. zenetanár. 2. *gúny* Előfelvételis katona; tápos. Vő. tápos csirke.

naptár Szj: *Azt a ~t még meg sem csinálták, amikor te →szerelsz!*

narancs fn (Hivatalos v. tréfásan annak szánt szituációban elhangzó megszólításra válaszformulaként:) *Narancs!:* tréf Parancs! [Szójáték.]

narkó fn *ritk* Nagyon sok teafüvel készített többször felforralt és leszűrt, hallucinációt és szokatlan ébrenlétet okozó tea. [Argó, börtönnyelvi.]

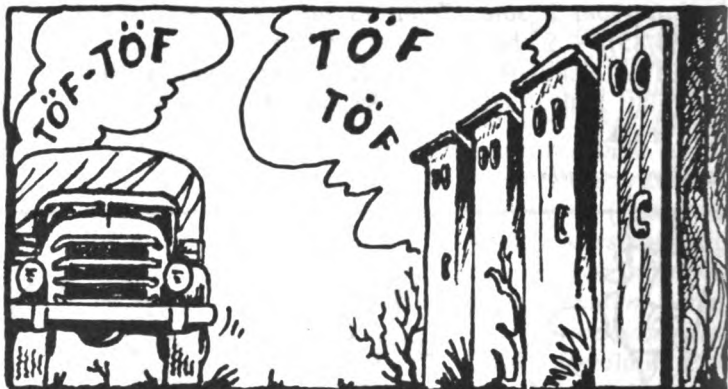
néger →*Svájci* ~. *Réti* ~. Cigány (katona); *kokeró*. Ő: *import*~, *próba*~.

négerlábvíz fn *tréf* Cikóriából készült pótkávé; *bivaly-tej*.

Negro Szh: *Ohyan* →sötét (vagy), hogy a ~ (cukor) világít a szájában (szádban).

négydimendizós mn *ritk, tréf* Szemüveges; optika.

négyes fn A helyőrségi lőtér (Nk). [A hivatalos számozásból.]

négyhengeres fn (és mn) *tréf* Négy fülkéből álló vécé. ~ dízelmotor: *ritk, tréf* Ua. Vö. henger, hat/kéthengeres.

nehézvállú fn és mn (gyakran tsz-ban) *ritk, tréf* Főtiszt, tábornok, parkettás. Vö. pizsamás.

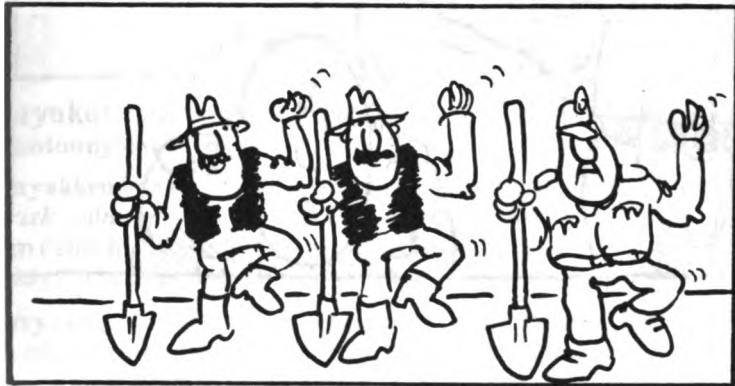
nehogy Szj: ~ *már...* (Mondatkezdő formulaként a felháborodás, méltatlankodás kifejezésére; az újoncok bizalmaskodásának visszautasítására; a feladat végrehajtásának elutasítására). ~ *már a tizenöt napomra!*; (*ritk*) ~ (*már*) | *a banán hámozza a majmot!*; (*ritk*) — | *a befőtt tegye el a nagymamát/mutert!*; (*ritk*) — | *a csfk húzza a repülőt!*; (*ritk*) — | *a fa tekeredjék a kőgyóra!*; (*ritk*) — | *a fagyalt visszanyaljon!*; — | *a ketrec rázza a majmot!*; (*ritk*) — | *a méz nyalja a medvét!*; — | *a nyúl vigye a puskát!*; (*ritk*) — | *a légy fújja a Chemotoxot!*; (*ritk*) — | *a sorompó tekerje a baktert!*; — | *a vakolat verje a kőművest!* (vö. *Nem* →*úgy van az, hogy...*). ~*már jól érezze magát a katona!* (A katonák felkiáltása, ha számukra kedvezőtlenül alakulnak a dolgok, ált. akkor, ha pihenés helyett vmilyen feladatot kell megcsinálni.)

nekibuhan tn ige *ritk* (Ált. vmilyen munkának) neki kezd; rázizzen. [*neki* + *bukik* · *zuhan*; vö. *rábukik, rázuhan.*]

nekizizzen tn ige *ritk* (Ált. vmilyen munkának) neki-
kezd; rázizzen.

nekizuhan tn ige *ritk* (Ált. vmilyen munkának) neki-
kezd; rázizzen. Vö. rázuhan.

nemi Aktív ~ életet él a jobb kezével: *ritk*, *gúny* Gyakran
végez önkielégítést; zsbizik. Vö. marokmarcsa.

népitáncos fn *ritk*, *tréf* Műszaki (munkás) alakulatban
szolgáló katona. [A bakancs helyett viselt gumicsizmá-
ról.] — csákánylapát, csótány², dombelhárító, gilliszta,
vakond.

népművészeti ~ agyagedény←.

néz Szj: *Ne ~zen, kérdezzen!*; *Ne ~zél, kérdezzél!*: (Rí-
mes felszólítás az értetlenül néző katonához). *Ne ~ze a*
földet, úgyis oda kerül!: (Menetelő katonákat vezető pa-
rancsnok felszólítása:) Emelje fel a fejét katonásan! *Ne*
~zen rám, mert rosszabb, mintha az anyámat szidná!: *ritk*
(Kötekedő megjegyzés).

nóta Szj: *Ez a ~ nem ~!*: *ritk* (Fenyegető felkiáltás:)
Hangosabban (v. szebben) énekeljenek!

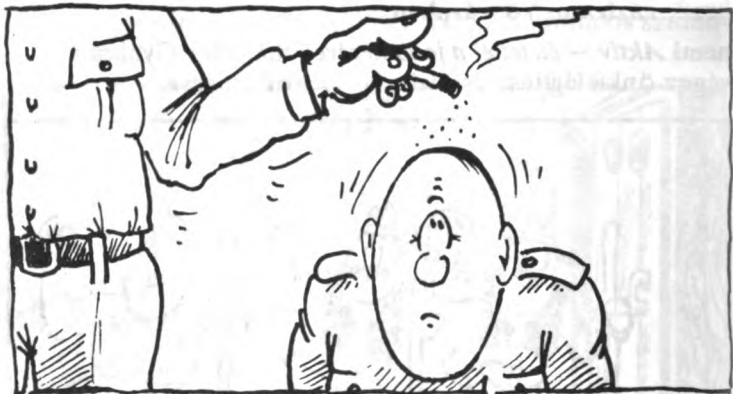
női Szj: *Meglátok egy ~ biciklit, és azonnal/rögtön →izga-
lomba jövök.*

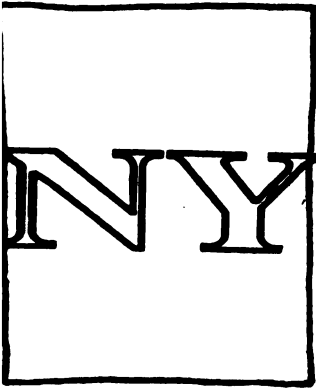
nős ~ eltáv←.

növekedésgátló fn *tréf* Tisztek, tiszthelyettesek váll-
szíja; antantszj. *Nézd, megint felrakta a ~ját!* (Mf
88/89).

nővérke fn *ritk, tréf, gúny* A gyengélkedőre vezényelt egészségügyi katona; tökösnővér.

nulla Szh: → *Kevés (vagy), mint egy darab ~.*

nyakas fn *ritk* Második időszakos katona; gumi. Vö. kotonnyakú.

nyakkendő Szj: → *Nagy a ~d. A gyakorlóhoz nem kell ~!*: *ritk, gúny, pej* (Figyelmeztetés a talpnyalóknak:) Már megint hízelegsz (a sok nyalizástól nyakkendő hosszúságú lesz a nyelved).

nyal ige 1. Szj: ~om a → *faszát!* 2. tn *pej* Hízeleg, mások rovására alattomosan a maga önző céljainak igyekszik megnyerni vkit; *pedálozik*. 3. *ritk* Pórus jár, megjárja; kellemetlen, megalázó helyzetben van; szív. K: → *Kopasz vagyok, sokat ~ok*.

nyali fn *ritk, pej* Hízeltető katona; *pedálgép*.

nyaligép fn *pej* Sokat hízeltető katona; *pedálgép*.

nyalis fn *pej* Talpnyaló, hízeltető katona; *pedálgép*.

nyalizik tn ige *pej* Hízeleg, mások rovására alattomosan a maga önző céljainak igyekszik megnyerni vkit; *pedálozik*. Vö. erőteljes nyelvcsapásokkal halad előre.

nyalizó fn *pej* Hízeltető katona; *pedálgép*.

nyalóka *Beveszi a ~t* → *nyeles ~t*.

nyári ~ *hóésés*←.

nyél Szj: *Nincs nagy ~orrod, csak nyele van a fejednek*.

nyeles ~ *dózer*: *tréf* Gyalogsági ásó; *gyalásó*. ~ *fejű*: *ritk* Nagyorrú (ember); *ormányos*. ~ *hús*: a) *tréf* (Ételként:) Csirkecomb. b) *tréf* (Női) comb. *Kitépem a ~ húsozat!* 'Megverlek!' (Le81/82). ~ *kalmopirin*: *ritk, tréf* Hím-

vessző; fasz. *Beveszi a ~ nyalókat* (tkp. hímvesszőt); *ritk, tréf* Pórujár, kitolnak vele; megiszív; vő. **brék.**

nyelvcsapás *Erőteljes ~okkal halad előre: ritk Hízeleg, hízélgéssel kiváltságokat akar szerezni az előljárónál; pedálozik.*

nyerítés *Szh: →Kevés, mint lócitromban/lószarban a ~.*

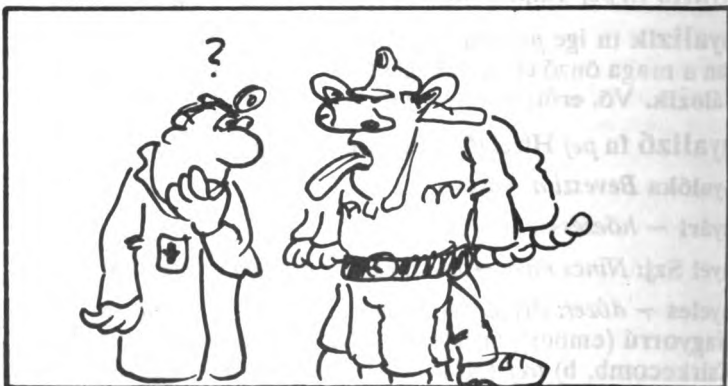
nyolc *Szj: Nekem nyolc!: tréf* (Szó szerint értelmezve:) *Nyolc napom van hátra. Vő. mindegy.*

nyolckéményes *fn ritk Laktanyai fogda; fogszi (Le).*

nyom *Szh: Olyat ~ok, mint hat zsák homok!: tréf, ritk* (Fenyegetésként:) *Mindjárt megverlek! Vő. benyom; betakar.*

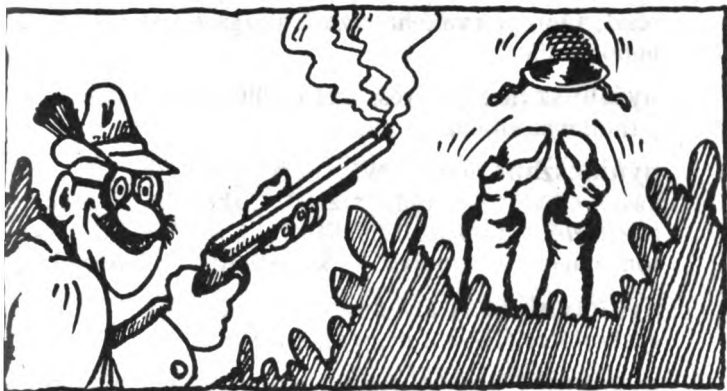
nyomat *ts ige 1. Sokszor, gyakran (intenzíven) csinál, tesz vmit. Nyomassuk, mert különben sosem leszünk készen! (Nk84/85). ~ja a szolit: Gyakran van szolgálatban. Két hétig egyfolytában ~tuk az őrséget! (Nk84/85). ~ja a blúzt: a) Hangosan zenét hallgat. b) Zenél. c) Fölhangosítja a rádiót vagy a televíziót, ha zenét sugároznak. d) Bármiféle tevékenységet folytat, csinál vmit. ~ja a rokkot: a) Zenét hallgat. b) ritk Zenél. c) ritk Hízeleg; pedálozik. ~ja a rokkát: Hízeleg; pedálozik; vő. rokkázik. 2. ritk Ad. Nyomasd ide a könyvemet! (Nk84/85).*

nyomorék *fn (gyak. tsz-ban) ritk, gúny Gyengélkedős, beteg katona; gyenguszos.*

nyomorult *fn (gyak. tsz-ban) ritk, gúny Gyengélkedős, beteg katona; gyenguszos.*

nyugdíj fn *tréf* Az öregkatonák illetménye, pénzbeli juttatása; **zsold**.

nyúl fn 1. → *Nehogy (már) a ~ vigye a puskát!* 2. (gyak. tsz.-ban) (Alkalmanként *gúny, pej*) Lövészkatona. || *Nyulak*: Lövészalakulat. *Kerekes ~*: *ritk* Pécszhas lövészkatona. *Öreg szürke (~)*: *ritk* Lövészezred parancsnoka; *főnyúl*. *Nem számít, hiszen azok csak nyulak!*: *ritk* (Harcokszíók mondják, ha a lövészek vmilyen (vélt) előnyben részesülnek) (Le). *Egy bokor, egy ~*: *ritk, tréf* (Utalás arra, hogy lövészkatonából van a legtöbb (ezért aztán az ő becsületük a legkisebb a többi fegyvernem előtt)). Ld. még bokor alatt. *ő*: *fő~*, *konzerv~*, *kupola~*, *torony~*. — *bokorugró*, *golyófogó*, *golyókapkodó*, *jakumó*, *konzervnyúl*, *káposztakombájn*, *nyuszi*, *piroszemű*, *répagyalu*, *répakombájn*, *réparágó*, *szőröstalpu*, *tapsifüles*. 3. (Összetételekben, szószerkezetekben:) *gúny, pej* (Vmilyen nem lövészalakulatnál szolgáló) katona. *Kerekes ~*: (Leginkább ugratásként:) a) Egyes páncéltörő alakulat katonája; *vépécetés*. b) Sofőr; *kuplunggyilkos*. c) Tüzér; *ló*. → *Légi/naplövő ~*: *ritk, tréf, gúny* Légvédelmi tüzér; *légfúró*. *Óvatos ~*: *ritk, tréf* Felderítő: *gyfk*². → *Öreg ~*. *Ő*: *antenna~*, *hír~*, *konzerv~*, *tinta~*. 4. *pej* (Sértésként használva). ~ *vagy!* (Db87). *Nem vagyok én holmi bűdös ~!* (Nk84/85). || *ritk* Újonc katona a lövészeknél. *Vő. kopasz*. 5. *pej, Hór* Nem határőr, a Magyar Néphadseregben szolgáló katona; *réparágó*.

nyúlagyú mn *ritk, gúny* Hülye; *köcsög*.

nyúlágú fn *ritk, tréf* Kézi páncéltörő fegyver; **erpégé.**

nyulászkodik tn ige (Lövészkatona) harcászaton vesz részt; a terepen való harcszerű mozgást gyakorolja. Vö. **bohóckodik.**

nyúlbusz fn *tréf* Lövészeket szállító páncélozott harcjármű; **nyuszibusz.**

nyúldeszant fn *tréf* Lövészalegység (ált. század v. szakasz). *Ötödik* ~ 'ötödik század' (Szh81/82). *Harmadik gerehyvető* ~, *sorakozó!* (Nk84/85). || *ritk, tréf* Lövészkatónák alkalmi csoportja. — **kommandó, nyúlszázad.**

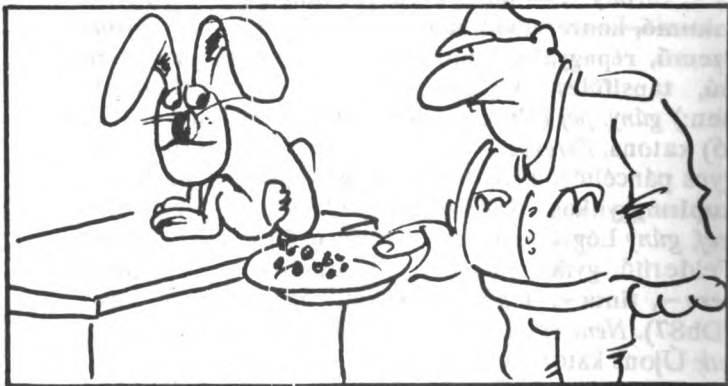
nyúldomb fn A lövészkatónák kiképzésére használt gyakorlóter (Nk-n a négyes); **szöcske².**

nyúlgimi fm *tréf* 1. Rajparancsnok-képző; **gladiátor-képző.** 2. *ritk* Alapképzés; alapképző alegység; **kel-tető.**

nyúlkonzerv fn *ritk, tréf* Lövészeket szállító páncélozott harcjármű; **nyuszibusz. Vö. konzervnyúl.**

nyúlmikádó fn A lövészek számára rendszeresített (a harcokocsizókénál hosszabb, övvel összefogható) vattás télikabát. Vö. **mikádó.**

nyúlseriff fn *tréf* Lövészkatónák parancsnoka; **nyusziseriff.**

nyúlszar fn *ritk, tréf* Galuska. [Az alaki hasonlóságon túl fokozza a tréfás hatást a *nyúl* szó 'lövész' jelentése.]

nyúlszázad fn Lövészszázad; **nyúldeszant.**

nyúlvár fn *tréf* A lövészkatonák szálláshelye, a lövész-zászlóalj épülete (Ze). Vö. vár.

nyuszi fn 1. *tréf* Lövészkatonája; nyúl. Ö: úri~. 2. *ritk*, *pej* (Sértésként használva). ~ vagy! (Db87).

nyuszibusz fn *tréf* 1. *ritk* Lövészeket szállító autóbusz v. teherautó. 2. Páncélozott szállító harcjármű lövészraj szállítására (béempé v. péeszhá). — béempé, kacsa, káposztakombájn, nyúlbusz, nyúlkonzerv, nyuszitaxi, péeszhá, péniszhá, pléhcsacsi, pléhdoboz, pléhkoporsó, pöszke, sárga kacsa, torzsaturbó.

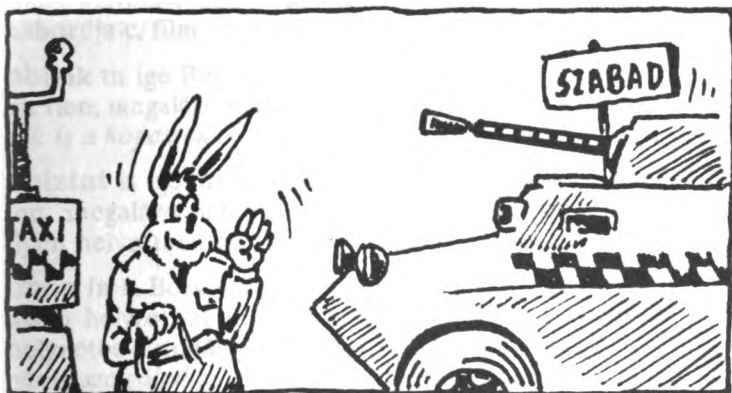
nyuszibuszsofőr fn *ritk*, *tréf* Páncélozott szállító harcjármű vezetője.

nyusziomb fn *ritk*, *tréf* A lövészkatonák kiképzésére használt gyakorlóter; szöcske².

nyuszifarok fn *ritk*, *tréf* A derékszíjon hátul viselt gyalogsági ásó. Vö. gyalásó.

nyusziparancsnok fn Lövészkatonák parancsnoka; nyusziseriff.

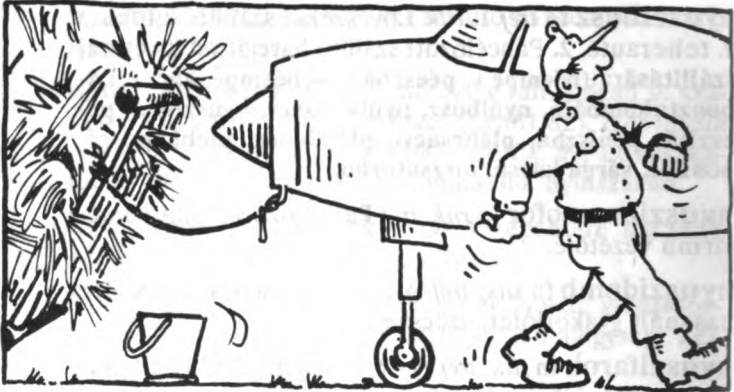
nyusziseriff fn *tréf* Lövészkatonák parancsnoka. Vö. nyuszi. [Egy rajzfilm szereplőjéről.] — főnyúl, nyúlseriff, nyusziparancsnok. Vö. péká.

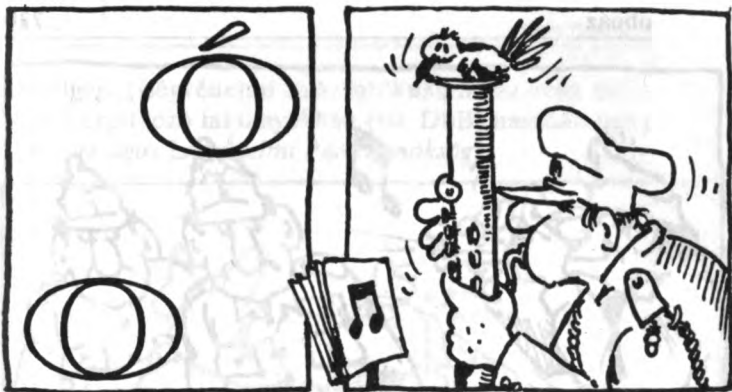

nyuszitaxi fn *ritk*, *tréf* (kiejtése alkalmanként: nyufi-takfi) Lövészeket szállító jármű; nyuszibusz.

nyűgöz tn ige *ritk* A repülőgép, helikopter lekötözését és őrzését végzi.

nyűgöző fn (és mn) *ritk* A repülőgép-, helikopterőrséget ellátó, a hangárban őrködő katona.

obi fn 1. Bosszúság, méltánytalan, kellemetlen, megalázó helyzet; az ilyen helyzet elviselése; szívas; ilyen helyzetbe juttatás; kitolás; szívatás. *Ez a gyakorlat nagy ~ lesz!* (Nk85/86). ~ van? 'Póru járta!' (Mf88/89) 2. Orális közöskülés. 3. Hímvezzzó; fasz. ~ra vág: Ellátja a baját, kitol vele; megszívát. **Ö:** bel~. [3. →2. →1.; ←o-boa.]

obifon fn *ritk, tréf, pej* Belső telefon, orifon; buktafon. [Szójáték; ← obi.]

obivankenobi fn *tréf* Bosszúság, kellemetlen, méltánytalan, megalázó helyzet; ennek elviselése; szívas; (véletlenül v. bosszúból) az ilyen helyzetbe juttatás, kitolás; szívatás. [Szójáték; ← *Obi van Kenobi* (a Csillagok háborúja c. film egyik főszereplője) ← obi.]

obizik tn ige Bosszúság éri; póru jár, megjárja; kellemetlen, megalázó helyzetben van; szív. *Ott ~tak az öregek is a kopaszokkal együtt!* (Nk84/85). [← obi.]

obiztat ts ige *ritk* Ellátja a baját, kitol vele; kellemetlen, megalázó helyzetbe juttatja; eljárása nyomán vki ilyen helyzetben van; szívat. **Ik:** meg~. [← obizik].

oboa fn 1. Bosszúság, méltánytalan, kellemetlen, megalázó helyzet; az ilyen helyzet elviselése; szívas; ilyen helyzetbe juttatás; kitolás; szívatás. *Ha megint mi lépünk szolgálatba, az nagy ~ lesz!* (Nk84/85). 2. Hímvezzzó; fasz. *Megszívja a (nagy harci) ~t:* Póru jár, megjárja; kellemetlen, megalázó helyzetbe kerül; megszív. *Ezzel a gyakorlattal aztán tényleg megszívtuk a nagy harci*

~t! (Nk84/85). ~ra veszi a száját: Ellátja a baját, kitol vele; megszívát. [← szleng *oboa* 'hímvevessző; orális közöszülés'. Vö. szív; obi.]

oboázik tn ige Bosszúság éri; pórul jár, megjárja; kellemetlen, megalázó helyzetben van; szív. *A Pista már megint ott ~ik a csellón!* (Nk84/85). [← *oboa*; vö. szív.]

~ás: Kellemetlen, méltánytalan, megalázó helyzet; bosszúság; az ilyen helyzet elviselése; szívás.

oboáztat ts ige *ritk* Ellátja a baját, kitol vele; kellemetlen, megalázó helyzetbe juttatja; eljárása nyomán vki ilyen helyzetben van; szívát.

~ás: *ritk* (Véletlenül v. bosszúból) kellemetlen, méltánytalan, megalázó helyzetbe juttatás; kitolás; szívatás.

obrájen fn *tréf* Bosszúság, méltánytalan, kellemetlen, megalázó helyzet; ennek elviselése; szívás; ilyen helyzetbe juttatás; kitolás; szívatás. [Szójáték; ← *O'Brian* ← obi, *oboa*.]

obsit fn (A katona vagy erre felkért ügyeskezű társa által készített) nem hivatalos elbocsátó oklevél. (Készítésében a régiség látszatát kívánják kelteni, ezt szolgálja a hajdani obsitok ábráinak utánzása, archaizáló nyelve és betűtípusa. Szövege lényegében az egész országban ugyanaz, az apróbb eltérések másolási hibákból; szövegromlásból származnak. Bővebben ld. KSzil. 32–34.)

óelpé fn Katonai étkészlet (kanál, villa, kés egy fémsínnel összefogva, amely egyben konzerv- és üvegnyitó is);

kanálgép. (Légvédelmi alakulatoknál, ill. az ezek katonáival érintkező laktanyákban (vö. DbB) használt szó.) [← Országos Légvédelmi Parancsnokság].

okádó fn *ritk, tréf* Vattás télikabát, pufajka; mikádó. [Szójáték.]

okmányos fn *ritk, Hór* A határsávba belépő járőr.

okszi 1. hsz (Felelőszóként) Rendben van, jól van. 2. mn (Az állítmány névszói részeként) *ritk* Jó; penge. [← *oké* 'ua.'; vö. oxigén.] — dzsekszi², dzsekszon³, oxigén, pörc.

olajbúvár fn *tréf* 1. Műszaki, (autó)szerelő katona. — olajgomba, varjú. 2. *ritk* Sofőr; kuplunggyilkos.

olajgomba fn *ritk, tréf* Szerelő; olajbúvár.

olasz Szh: → *Leverlek, mint ~ a fűgét!*

olimpia Szj: *Hány ~d van még?: ritk, gúny* Mennyi időd van még a leszerelésig? (Újoncoktól kérdezik, jelezve, hogy messze van még a leszerelés.)

ólombili fn *ritk, tréf* Rohamsisak; rohambilli. Vö. billi.

ólomgaluska fn *ritk, tréf* (Géppisztoly)lőszer; skuló. || Sörét; ólomtarhonya.

ólomtarhonya fn *ritk, tréf* Sörét. — ólomgaluska.

OLP Ld. óelpé.

ombrométer fn *ritk, tréf* Bosszúság, kellemetlen, méltánytalan, megalázó helyzet; ennek elviselése; szfvás;

(véletlenül v. bosszúból) ilyen helyzetbe juttatás, kitolás; szívatás. [← obi, oboa.]

ondó Szj: *Ne → idegeskedjen a katona, mert megzavarosodik az ~ja!*

ondórandi fn *ritk, tréf* Önkielégítés férfiaknál; marokmarcsa. *Megvolt a szokásos ~? (P482).*

onti fn Osztály-napostiszt; vö. üti (DbK).

operáció fn A hasnak kanállal történő gyors ütögetése (kanalazás) „gyógyítási” céllal. Ld. műtét.

operál ts ige Operációt hajt végre; műt. Ld. műtét.

optika fn *tréf, gúny* 1. Szemüveges katona. — *infra, infrabakos, infrás, kuki, kukker, kukkeros, kuksi, négydimenziós, optikás (kártevő), optikus, szemhókinsz, szemikuk.* 2. *ritk* Szemüveg.

optikás fn és mn *tréf, gúny* Szemüveges (katona); optika. — *kártevő: ritk, gúny, pej* Ua.

optikus fn *tréf, gúny* Szemüveges katona; optika.

óra Szj: *Hány ~ van?: ritk, tréf* (Utalva a hátralevő idő rövidségére) Hány napunk van a leszerelésig? *Több → napod van, mint nekem ~m!*

óriáskígyó fn *ritk, tréf* Hímvesztő; fasz. Vö. anakonda, boa.

ormány fn 1. *~on kormányoz: tréf* Orrba ver (Szh81-3). 2. *ritk, tréf* Gázálarc; szimat.

ormányos mn *ritk, gúny* Nagyorrú. — nyeles fejű. Vö. még orr alatt.

ormányzsák fn *ritk, tréf* Gázálarctáska; szimatszatyor. Vö. ormány.

orosz ~ *eltáv*←. ~ *tiszta csere*←. Vö. ruszki.

orr 1. Szj: *Magának akkora ~a van, hogy a folyosón csak tolatva bír megfordulni; Nincs nagy ~od, csak nyele van a fejednek* (vö. nyeles fejű): *ritk, gúny* Nagyorrú. Szh: *Olyan ~a van, mint egy balkezes kozákpisztoly: ritk, gúny* Ua. 2. ~*ba-szájba*: Nagyon (sokat), minden mennyiségben; túlzottan. *Kiképzés ~ba-szájba* 'rengeteg kiképzés' (Szh81/82). *Szlvunk ~ba-szájba* 'gyakran kitolnak velünk' (Szh81/82).

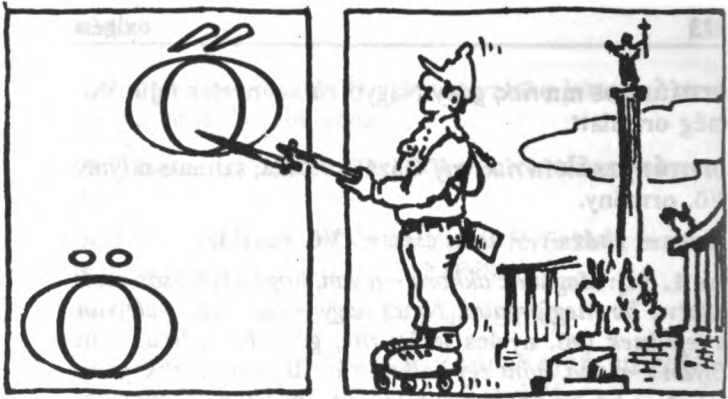
ostor fn A leszerelésig hátralévő utolsó ötven nap mérésére szolgáló centi, melyet (néhány) műanyag- vagy fadarabra (pl. orvosi nyelvkanálra) ragasztanak úgy, hogy a nyélről kb. 30–35 centiméternyi centi lelóg. (Az ostorral az öregkatonák gyakran ütögetik a náluk később szerelőket (vö. *gyfkvizsgáló; gumisodik a füle*), vagy csak a maguk szórakoztatására csattognak vele (vö. *kelepel*). — *centifa, csacsogó, gyfkvizsgáló*.

otthonalvó mn és fn *ritk, pej* 1. A szolgálati idő után mindig hazatérő, otthon alvó (katona). 2. Gyakran szabadságot, eltávoztást kapó, sűrűn hazajáró (katona); hazajárógép.

óvatos ~ *nyúl*←.

óvoda fn *ritk, tréf* Alapkiképzés; alapkiképző alegység (ill. annak épülete); keltető.

oxigén hsz *ritk* (Felelőszóként) Rendben van, jól van; okszi. [← okszi; szójáték.]

öcs (E/1. birt. szaggal:) ~ém: 1. (Társ (bizalmas, kedélyes) megszólítása). || (Ismeretlenek megszólítása (némi lenézéssel)) Dzsakomó. 2. (Msz-ként használva) (Csodálkozás, álmétkodás; felháborodás kifejezése; érzelmileg telített válaszreakció bármilyen kijelentésre, közleményre).

öcsi fn *ritk, tréf* 1. Nem robbanófejes lőtéri erpégégránát; bunkó. 2. Vattás téli nadrág; tundrabugyi.

öcsibuff fn 82 mm-es aknavető, kisbukta; kisebb úrméretű löveg, ágyú. Vö. buff.

öcsibukta fn 82 mm-es aknavető; kisbukta. Vö. bukta².

öcsibuktás fn A 82 mm-es aknavető kezelője; kisbuktás. Vö. (nagy)buktás, ló.

öcsisajt fn ((Első időszakos katonákhoz) megszólítás) Dzsakomó.

öfi fn *ritk, ?Hör* Vegyvédelmi ruha; vévé¹. [?← összefegyvernemi (véddőkészlet).]

öjtős fn és mn *ritk* Önjáró tüzér(al)egység katonája. Vö. ló. [← Hiv. röv.]

önindukció Szh: →Kevés vagy, mint mákos tekercsben az ~.

önjáró ~ barack: *ritk, tréf* Önjáró tarack; pléhkoporsó. [Szójáték.] ~ szalonna: *ritk, tréf, gúny* Rossz, avas szalonna.

Öreg fn és mn 1. Harmadik időszakos, utolsó hat hónapját töltő (katona). || (Még nem harmadik időszakos, de) az időszak végén leszerelő (katona). Szj: (ritk) ~ szervezet ezt már nem bírja!; ~ vagyok én már bohóc-nak/bolondnak!: Nem vagyok hajlandó ezt megcsinálni. ~ vagyok, beleszarok: (Parancsra, utasításra vagy bármilyen problémára is mondva:) Mindegy, nem érdekel. ~ek tíz napra, gumik álló faszra, kopaszok újabb szopátásra ébredtek!: (Az ügyeletes ébresztőkor kiabált szövege). ~eknek százkettő, gumiknak dikó/győri rádió, kopaszoknak takarítást megkezdeni!: (Centivágáskor ordibált mondóka). Két ~ katona van a laktanyában: én meg a Dózsa-szobor! (Az erre adott incselkedő, tréfás válasz: Együtt is szereltek?; Nk.); Két ~et ismerek a századnál: az egyik én vagyok, | a másikkal még nem találkoztam! (Szh); — | a másik a Batthyány-szobor! (Le): tréf (Az öregkatona válasza, ha valaki előtte a saját öregségét hangsúlyozza). Szh: Olyan ~ vagyok, hogy | nem merek előre/lehajolni, mert kiesnek/kihullanak/kipotyognak a fozaim; — | nem merek hanyatt feküdni, mert beesik a szemem; — | létrán kell felmennem az emeletes ágyra; — | már a kaki is mankóval mászik ki belőlem; — | a szar is hottal jön ki belőlem; — | módszertani temetésekre járok; — | már a pöcsöm is elmeszesedett; — | már a sört is vérsánsan kell belém fecskendezni; — | nem tudok egyedül már berúgni sem; — | ha leszállok a villamosról, azt megcoszorúzzák; — | hozzám nem is orvos jár, hanem régész; — | ha megbetegszem/beteg vagyok (nem orvost, hanem) régészt hívnak hozzám; — | ha beteg vagyok, nem orvost, hanem régészt kell hozzám hívni; — | elmegeyk az orvos-

hoz, oszt rám hívják a régészt: tréf (DbK, Ma és Ze lak-
tanyákból adatolva) (A többiekkel szembeni „öregség”
hangsúlyozásának kifejezései). ~ vagyok, mint a tű-
zok/rája: (Az „öregség” hangsúlyozására; vö. még a R-
oknál). K: A kopaszok veszekednek, az ~ek leszerelnek:
ritk (A „bölcs” öregkatonák megjegyzése az újoncok
(ált. az öregkatonáktól kiadott feladat miatt kirobbant)
veszekedését látva). (Kopasz vagyok, felmoshatok/sokat
szopok; gumi vagyok pattoghatok;) ~ vagyok, belesza-
rok/(ritk) nem kavarok: (A különböző időszakos kato-
nák „jogait” összefoglaló rímes mondóka.) R: Sír az ~
vaságya, leszerel a gazdája! Sír az ~ágya, kopasz fekszik
rája!; Sír az ~ sapka (~ja), kopasz lesz a gazda (~ja): (A
hamarosan leszerelő öregkatona többieket bosszantó
rigmusa). ~ vagyok, mint a tűzok, augusztusba(n)/febru-
árba(n) hazahúzok!; ~ vagyok, mint a rája, leszerелеk/ha-
zamegyek februárba: (A leszerelés időpontját hirdető
rigmusok).

R: ~ baka nem rakéta, lusta, mint a teknősbéka: ritk
(A katona lustaságát, kényelmességét hangsúlyozó rig-
mus). || (Szj-szerű használatban a sürgetés visszaütés-
tására): Nem sietek.

~ bálna: ritk Harmadik időszakos katona.

~ mélytengeri iszapszivó bűgőcsiga: ritk, tréf Ua.

~ cápa: Ua. R: ~ cápa nem rakéta, száguld, mint a
teknősbéka!: ritk Ld. ~ baka.

~ cet: Harmadik időszakos katona.

~ csácsesz: ritk Ua. [← csocsó²; vö. csácsesz¹].

~ csocserő: ritk Ua. [← csocsó²].

~ csocsesz: Ua. Vö. csocsesz. Szj: ~ csocsesz nem

rakéta: ritk Ld. ~ **baka.** ~ **csocseszé ez az írás, vár a kopaszra másféléves szívs:** ritk (Szekrényfelirat).

~ **csocsi:** ritk Harmadik időszakos katona. [← **csocsó²**].

~ **csocsó:** Ua. Vö. **csocsó².**

~ **csóka:** Ua. Szj: ~ **csóka nem rakéta (ballag, mint a teknősbéka):** Ld. ~ **baka.** ~ **csóka nem csicsókal;** ~ **csóka repül hátul, a sok kopasz majd elájul:** ritk, tréf (Töltelék kifejezésként alkalmazott szólás, pusztán az „öregséget” hangsúlyozza).

~ **csosz:** ritk Harmadik időszakos katona. [← **csocsesz**].

~ **csótány:** ritk Ua.

~ **ember:** ritk Ua. Szj: ~ **ember nem rakéta (| mászik/jugrik, mint a teknősbéka; — | sokkal inkább teknősbéka):** Ld. ~ **baka.** ~ **ember nem Challenger (egész nap az ágyban lebzsel):** ritk Ua.

~ **hal:** Harmadik időszakos katona: Szj: **Lassan kel fel a hajnali nap, százhusz napra ébrednek az ~ halak:** ritk (Az ügyeletes reggeli ébresztőjének szövege). ~ **hal már nem (jól) hall!**; (Az) ~ **hal (már) nem mindent/mindig hall!**; ~ **hal nagyothall!**; ~ **hal alig hall!**: ((Ált. felszólításra adott) elutasító válasz utalva rá, hogy az öregkatona ezt már meg se hallja). ~ **hal nem kavar!**: ritk (Utalás arra, hogy az öregkatonát már nem érdekli semmi (még az újoncok fegyelmezése sem)).

~ **harcsa:** Harmadik időszakos katona. R: **Leszerel az ~ harcsa, nem lesz többé marokmarcsa!**: ritk (A közeli leszerelésre utaló rigmus).

~ **iszapszemű:** ritk Harmadik időszakos katona. Vö. ~ **rája.**

~ kánya: ritk Ua.

~ király: ritk Ua.

~ nyúl: ritk Ua.

~ patkány: ritk Ua.

~ pocok: ritk Ua. R: ~ pocok hazakocog!: ritk (A közeli leszerelésre utaló rigmus).

~ rája: Harmadik időszakos katona. ~ iszapszemű (mélytengeri) rája; (ritk) ~ mélytengeri iszapszemű rája; (ritk) ~ vén tengeri rája; (ritk) ~ villamos rája; mélytengeri ~ rája; ráncos szemű ~ rája: Ua. Szj: ~ rája baszik/fütyül/szarik/tojik rája!: (Parancsra vagy bármilyen felmerülő problémára mondv.) Mindegy, nem érdekel, nem foglalkozom vele. ~ rája nem ér rája: ritk (Kérés vagy parancs teljesítésének elhárítása). ~ rája nem variálja: ritk (Utalás arra, hogy az öregkatonát már nem érdekli semmi (még az újoncok fegyelmezése sem)). R: Én vagyok az ~ rája, ötven napot húzok rája: ritk (A többieknél később szerelő katonák leszerelő rigmusa).

~ róka: ritk Harmadik időszakos katona.

~ rozmár: Ua. Szj: ~ rozmár nem dolgoz/fókáz/szaroz/(ritk) szoroz/(ritk) szopoz/(ritk.) beleszar már!: (A feladat teljesítésének elutasítása). ~ rozmár nem szaroz már: (Az öregkatona már nem foglalkozik az újoncok fegyelmezésével).

~ sivatagi sakál: ritk, tréf Harmadik időszakos katona.

~ sas: ritk Ua. Szj: Az ~ sas már nem rakéta, mászik, mint a teknősbéka: ritk Ld. ~ baka.

~ sün: Harmadik időszakos katona. Szj: (Az) ~ sünnnek napjai (már) szünnnek: Közeledik a leszerelés. Je-

lentse(d) az ~ sűnnek, hogy/a napjai/hogyan/nagyon sűnnek!: (A közelgő leszerelésre utaló rímes kifejezés). Jelentse/jelentsed az ~ sűnnek, napjai/napjaid hogyan sűnnek: tréf Hogy vagy?

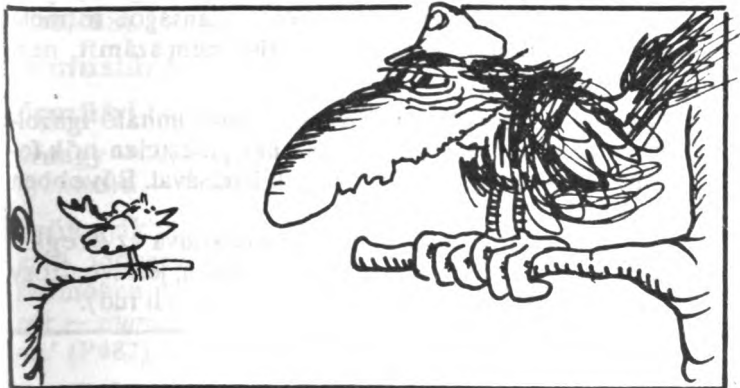
~ szárcsa: Harmadik időszakos katona.

~ tápos←.

~ tűzok: ritk Harmadik időszakos katona. R: *Én vagyok az ~ tűzok, augusztusban hazahúzok!*: ritk (A leszerelés időpontját hirdető rigmus).

~ vadkan: ritk Harmadik időszakos katona. Szj: *Én csíkos hátú kismalac, kérek → engedélyt az ~ vadkantól a makkosba becsörtetni!*

~ varjú (varnyú): ritk Harmadik időszakos katona.

— aggastyán, alsóágyas, apu, atyus, centis baka, csóka, hazajárógép, idős, iszapszemű, iszapszemű (mélytengeri) rája, kopasz civil, leszerelő, mélytengeri iszapszemű rája, múmia, sokatszívott, tengeri iszapszemű (vén) rája, tengeri medve, vén csocsó/ember/geci/hal, vén iszapszemű mocsári vadkan, vén iszapszemű (tengeri) rája, vén szárcsa, vén tengeri bálna/cet/medve, vén tengeri iszapszemű rája, vén tengeri olajos szemű marmonkanna, vilmás.

~ek tanácsa: (Leggyakrabban az egy körletben levő) öregkatonák összessége. *Majd az ~ek tanácsa eldönti, mi legyen a tápossal, ha ennyit ugrál* (Nk84/85).

2. (Az értelmezett szókapcsolatok is:) (A harmadik időszakos katona önelnevezése). *Lehet fölhozni a reggelit az ~nek!* (Nk84/85). *Lassan a porral* (ti. felseprés-kor), *mert az ~ szilikózisban szenved!* (DbA89).

3. (Olyan alakulatoknál, különösen a határőrségnél, ahol háromhavonta van bevonulás:) Az ötödik három hónapját töltő katona; vö. újonc.

4. (Értelmezett szókapcsolatokban az előljáró jelzőjeként:) ~ *szürke* (→nyúl). ~ *főnök*←.

őregedő fn 1. (Olyan alakulatoknál, különösen a határőrségnél, ahol háromhavonta van bevonulás:) Negyedik három hónapját töltő katona; vö. újonc. 2. *ritk* Második időszakos katona (az időszak végefelé); *gumi*.

őregkatona Szj: *Ki az? ~? (Van centije?)*: a) (Gyakori kérdés, ha egy őregkatonának (ált. vmelyik parancsnoka) üzeni, hogy csináljon meg vmit; az utasítás, kérés elutasítása). b) (A parancsnok v. magasabb rangú előljáró emlegetésekor használatos, tájékozatlanságot mímelő kiszólás; arra utal, hogy az illető tiszt nem számít, nem kell tőle tartani).

őregségi ~ bizonyítvány: Hivatalos iratot imitáló igazolványféle tréfás rajzokkal, feliratokkal, meztelen nők fotóival és az őregkatonák jogainak leírásával. Bővebben ld. KSzil. 32.

~ *bot*: Görbebot (melyre támaszkodva az őregkatona ráérő idejében végigbiceg a folyosón, jelezve, hogy ő már annyira öreg, hogy járni is csak bottal tud).

őrgomba fn Oszlopon álló tető, amely az őrnek árnyéket ad, ill. az esőtől védi. — *gomba*.

őrgyík fn *ritk*, *gúny* Órvezető; őrv. Vö. gyíkvezető; gyík¹.

őrkicsi fn *ritk*, *tréf* Órnagy; szarnagy.

Órkutya fn (gyak. tsz-ban) (Felállított) ór; bobi. || ~ Órszázad. [← *órkutya* 'objektum órzését végző kutya'.]

Órmester fn 1. →*Leszek* ~. Szj: *Van, aki ~, van aki olvas: ritk, gúny* (Az órmesterek közmondásos butaságát, műveletlenségét kipellengérező kifejezés). Szh: *Olyan →hülye vagy, mint egy doktoráló ~. →Kevés, mint ~ben a jóindulat.* 2. *ritk* A fogdán 20–24 nap büntetést letöltött katona. Vö. *tizedes*.

Órmi (gyak. *örmi*) Órmester. — *bórmester, csórmester, házmester, órmity, órmustár, órmütyi, pityke, sörmester, szórmester*.

Órmity (*örmity* is) fn *ritk, gúny* Órmester; *örmi* (DbK88).

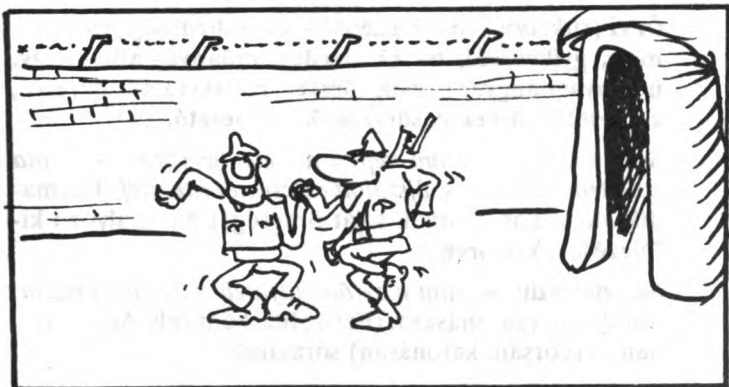
Órmustár fn *ritk, tréf* Órmester; *örmi*. [Szójáték].

Órmütyi fn *ritk, gúny* Órmester; *örmi*.

Órnagy →*Gerendás* ~; →*keskeny nyomtávú* ~; →*vékony nyomtávú* ~. →*Dobi*/→*drót*/→*kerítés*/→*palánk* ~.

Örökgyík fn *ritk, pej* Másfél évnél rövidebb ideig szolgáló, időkedvezményben részesülő (és ezért a többiek szemében mindig újoncnak számító) katona. *Ez a gyerek ~ marad, amíg csak él, hiszen csak egy évig lesz katona!* (Pá82). Vö. *gyík*¹.

Órpéká fn Órparancsnok; az órszolgálatot ellátó katonák parancsnoka. Vö. *péká*. [Hiv. röv.]

őrségbugi fn *ritk* Őrszolgálat (Er88).

őrsvezér fn *ritk, tréf* Őrvezető; őrvi. [őrsvezető · őrvezér].

őrsvezető fn *tréf* Őrvezető; őrvi. [Szójáték].

őrtabletta *Beveszi az ~t: ritk, szép* Lelővi magát, öngyilkos lesz; befalcol.

őrül Szj: *(Hát) te már semminek se tudsz ~ni?: tréf* <(Némiképp az ugratás szándékával is) kérdés a vmi miatt bosszankodó, dühöngő katonához>.

őrvezér fn *tréf* Őrvezető; őrvi.

őrvezető fn *ritk* A fogdán 5–9 nap büntetést letöltött katona. Vö. tizedes.

őrvi (*ritk. őrvi*) fn Őrvezető. — csonthadnagy, csontór-nagy, gyíkvezető, leszek tizedes, műanyag-alhadnagy, műanyaghangya, őrgyík, őrsvezér, őrsvezető, őrvezér, sorvezető, sőrvezér, sőrvezető, szőrvezető.

őse Szj: *Hozzám képest a Neander-völgyi ~ | ma született bárány; — | újszülött csecsemő: ritk, tréf* <Harmadik időszakos katonák saját öregségét hangsúlyozó kifejezése>. Vö. öreg.

összeáll Szh: ~, *mint a befőtt/kutyaszar/túrótúrós tészta: Sorakozik (katonásan). <Felszólításként felszólító módban:> (gyorsan, katonásan) sorakozó!*

összecsap Szh: *Úgy ~ja a →zoknit, hogy elektromos szikra csak ki a surci sarkán.*

öszöndíj fn *tréf, gúny* (Ált. nem előfelvételsek által használva) Az előfelvételis katonák illetménye, pénzbeli juttatása; **zsold**.

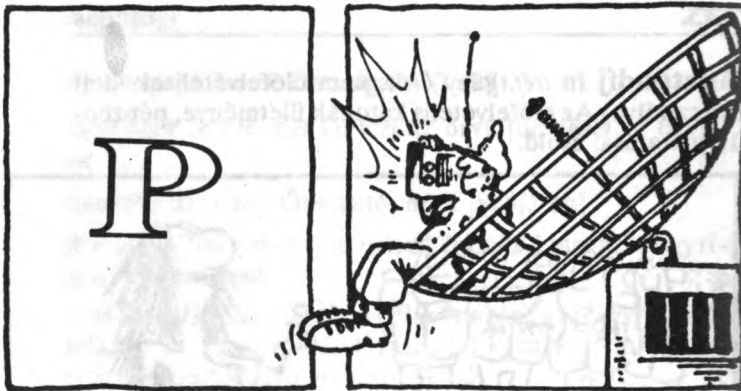

ötcombú ~ *asszony/barátnő/marcsa/maris: tréf* (Az önkielégítésre célzó mondatokban használt szókapcsolat)
 a) Önkielégítés. b) A kéz önkielégítéskor. **Marokmarcsa**.

ötszázliteres fn és mn *ritk, gúny* Újonc, első időszakos (katona); **kopasz**. [Ti. még ennyi tea vár rá a laktanyában. Vö. tea alatt.]

öttusa fn *ritk, tréf* Két folyosó, a vécé, a mosdó és az előtér felmosása. Vö. **fókamóka**.

ötujjas fn *ritk, tréf* Önkielégítés; **marokmarcsa**. *El-eljátszotta esténként az ~t* (Pá82).

paci fn *ritk, tréf* Az aknavető kezelője; ló.

padlóváza fn *ritk, tréf* (Sértő v. kedélyeskedő megszólításként is:) Buta, hülye; köcsög. Vö. dzsakomó. [← köcsög].

padonpislogó fn *ritk* (Ebben a mondatban:) *A ~ felmászott a bizsergefára:* A macska felmászott a villanyoszlopra. Ld. *bizserfa*.

palánk ~ *órnagy:* *ritk, tréf* (A beszédben szabadon felhasználva a laktanya engedély nélküli elhagyására való utalás) Kerítésparancsnokság. Vö. drót hadnagy/órnagy.

palánkbérlet fn *ritk* (A (gyakori) engedély nélküli laktanyaelhagyás körülírására szolgáló kifejezésekben). ~e van. Kerítésparancsnokság. Vö. kerítésbérlet.

palánkeltáv fn *ritk, tréf* A laktanya engedély nélküli elhagyása, szökés; dobi. Vö. eltáv.

palánkjegy ~et vált: *ritk* Engedély nélkül távozik, megszökik a laktanyából; dobbant. Ld. még *kerítésparancsnokság*.

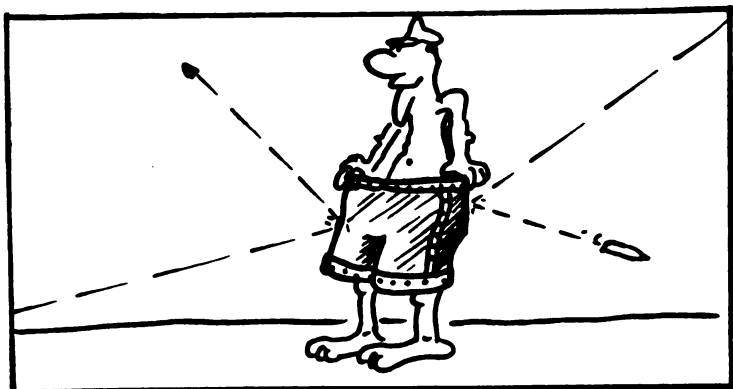
palermó fn *ritk* Kellemetlenség, megalázó helyzet, szándékosan ilyen helyzetbe juttatás, kitolás, megalázás; szívatás. || Az öregkatonák rémuralma; csikágó. [← *Palermo*].

pálesz fn *ritk* Pálinka; szeszkó.

pampog ts ige *ritk, pej* Beszél. || Főlöskégesen beszél;

véleményt nyilvánít, amikor nem kellene; megmagyaráz. *Ik: meg~.*

páncél fn Páncélszekrény. *Ráborult/rádőlt/rászakadt a ~ a →könyvére. — pécé.*

páncélgatya fn *ritk, tréf* Vattás nadrágbélés, pufajkánadrág; tundrabugyi.

páncélos mn és fn 1. ~ *hús:* (Többnyire) vagdalthúskonzerv; *gyíkhús*¹. (Ritk.) (Májkrém) konzerv. 2. Konzerv. || Vagdalthús/májkrémkonzerv. || Készítelkonzerv. *Ő: kis~, nagy~. — gyíkhús*¹, kondzserva, korporsó, pléhtojás. 3. *ritk* Fémpénz.

páncélozott ~ *gyíkhús*←.

páncélszekrény *Ráborult/rádőlt/rászakadt a ~ a →könyvére; rátették a ~t a →könyvére.*

páncéltörő ~ löveg: *ritk, tréf, szép* Hímvesző; fasz.

páncéltörpe fn *ritk, gúny* Harckocsizó katona; hákás.

papírfülű fn és mn *ritk, tréf* Másodidőszakos katona; gumi. [← gumifülű].

papucsozás fn *ritk* Papuccsal verés (büntetésből).

pár Szj: *Kopárja, hol a ~ja:* (Provokáló kérdés, amely a centi mutogatásával jár együtt, ugyanakkor dicsekvés is az öregkatonától:) És neked hány napod van még a leszerelésig? Mutasd, van-e centid?

parabolaantenna fn *ritk, gúny* Nagyfülű katona; lokátoros.

parancs 1. K: *A ~ot megbaszni nem szabad, | mert csak szaporodik; A ~ot nem érdemes/szabad megbaszni, |—; Nem szabad a ~ot megbaszni, mert szaporodik; A ~ot megbaszni lehet, de nem érdemes, mert csak szaporodik:* A parancsot végre kell hajtani. Vö. „... a parancsot pedig köztudomásúan nem lehet... megizélni, mert akkor megfiadzik, és a fia rosszabb, mint az anyja” (Boldizsár Iván, Don, 1942–43: Kortárs 1982/1: 33). 2. ~, *kanyifasziguzsti/szaroslábujóska, vagy mi az isten fasza!* (Figyelmeztetés, hogy a megszólított katona hangos *Parancs!* szóval és nevével jelentkezzék). Vö. narancs.

parrannok fn *ritk, tréf, gúny* Parancsnok; péká.

paripa fn *ritk, tréf, gúny* Újonc; kopasz. [← Sokat kell szaladgálnia.]

paritya fn *ritk, tréf* Géppisztoly; géppityu.

parketta fn *ritk* (Arany színű) váll-lap.

parkettás fn és mn *tréf 1.* Főtiszt (őrnagy, alezredesi, ezredesi) rangfokozatú (katona). — keményváll-lapú, nagygoré, nehézvállú. ~ *örvezető:* *ritk.* Őrnagy; szarnagy. ~ *tizedes:* *ritk* Alezredes; ales. 2. (*Ritk. parkettes*) *ritk* Őrnagy; szarnagy. [A váll-lap mintájáról.]

parkettes Ld. parkettás.

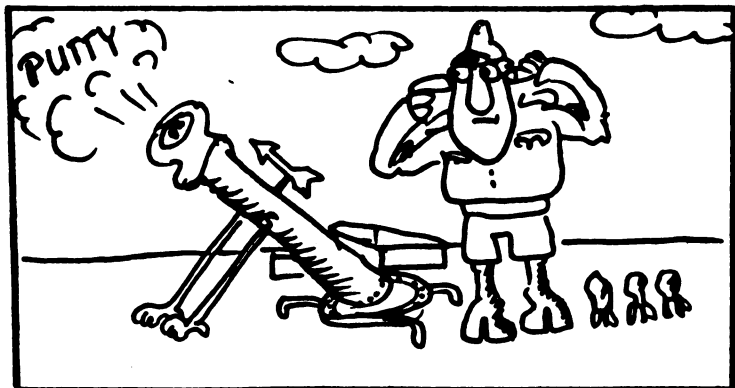
parkolóhely fn *ritk, tréf* Laktanyai fogda; fogszi.

pártigazolvány Szj: *Van ~od?: ritk, tréf* (Kérdés az alvó társhoz, hogy felébredszék).

partizán fn 1. Szj: *Barátocskám, maga ~?!*: *ritk* (Fe-

nyegető kérdés:) Tartsa rendesen azt a fegyvert! 2. Olyan katona, aki szabálytalanul, kőgatva viseli a fegyverét.

partvispartí fn *ritk, tréf* Söprögetés.

patás fn *ritk, gúny* Aknavető kezelője; ló.

patkány¹ fn 1. → *Öreg* ~. 2. *ritk* Felderítő alakulatnál szolgáló katona, federítő, gyík². 3. *ritk* A műszaki kabinban az indikátorcsövet figyelő (lokátoros, rakétairányító) katona. [← A kabin zárt, sötét hely]. — csillageső, csöves², fülész, kabinpatkány, tájoló.

patkány² fn *ritk, pej* 1. Ellenszenves, utált ember; gecí. Ő: lóter~. 2. Hivatásos tiszt; keményváll-lapos. 3. Tiszt-helyettes-hallgató; gyökérvérvész. 4. Újonc; kopasz.

patkány³ fn *ritk, tréf* Nagyobb méretű műanyag tasakba töltött mosószer (a takarításnál). Vö. egér.

patkányhús fn *ritk, pej* (Rosszminőségű, zsíros) olcsó felvágott; dzsuva.

patkányszalámi fn *ritk, pej* (Rosszminőségű, zsíros) olcsó felvágott; dzsuva.

pattog K: → *Gumi vagyok, ~hatok*.

pc. Ld. pécé.

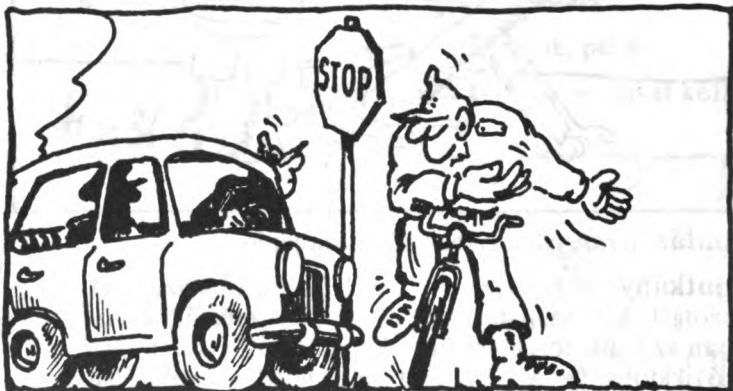
pécé 1. mn *ritk* Páncélos, harckocsizó; az ilyen fegyvernemnél szolgáló katonákhoz tartozó, általuk használt; hákás. [Hív. röv.] 2. fn *ritk* Páncélszekrény; páncél. [← 1.]

pécémikádó fn A harckocsizók derékig érő, dzseki-szerű vattás télikabátja; pécésmikádó. Vö. mikádó.

pécés mn és (ritk.) fn Páncélos, harckocsizó (katona); hozzájuk tartozó, általuk használt; hákás.

pécésmikádó fn A harckocsizók derékig érő, dzseki-szerű vattás télikabátja. Vö. (nyúl)mikádó. — pécémikádó, pécésmikszi.

pécésmikszi fn *ritk* A harckocsizók derékig érő, dzseki-szerű vattás télikabátja; pécésmikádó. Vö. mikszi.

pedál fn *ritk* 1. Hízeltés, (mások rovására történő) előnyszerzés; pedálozás. 2. Hízeltő, talpnyaló katona; pedálgép. [← pedálozik].

pedálgép fn *pej* Talpnyaló, hízeltő; (mások rovására) előnyt szerző katona. (Arcátlanul, főleg beszédével teszi nagyvá magát az előljáró előtt; mindenben helyesel, beosztottjával csak ordítva beszél.) [← pedálozik; vö. gép¹.] — kilincstakarító, nyali(gép), nyalis, nyalizó, pedál, pedálmedál, pilsanyaló, piros bicikli, piroskerék-páros, rokka, rokkagép, rokkás.

pedálmedál fn *ritk, tréf, pej* Hízeltő, talpnyaló katona; pedálgép.

pedálozik tn ige Hízeltő, törleszkedik a feljebbvalójához; (mások rovására) a maga önző céljainak igyekszik megnyerni vkit; helyezkedik. — biciklizik, erőteljes nyelvcsapásokkal halad előre, koptatja a küszöböt, koptatja a surci talpát, motorozik, nyal, nyalizik, nyo-

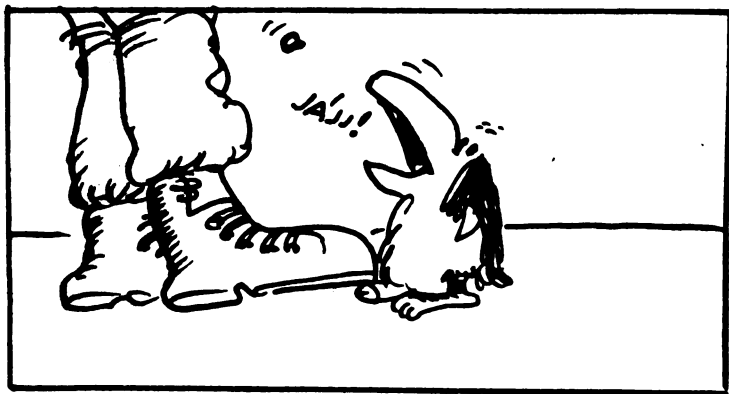
matja a rokkát/rokkot, rokkázik, talpal, tapos, tekeri/tolja a piros biciklit. Vö. még kavar¹; véres a talpa.

~ás: Hízélgés, (mások rovására történő) előny-szerzés. — pedál, rokka.

péeszshá fn Péncélozott szállító harcjármű lövésraj szállítására; nyuszibusz. Vö. péniszhá, pöszke. [PSZH; hiv. rövid.]

pék Szh: → *Meghajtom, mint ~ a kiftűt!*

péká fn Parancsnok; a katonai szervezet élén álló egy-személyi vezető. Ö: cselló~, dózer~, er~, ezred~, há-ká~, ór~, raj~, szakasz~, század~, ü~. [Hiv. rövid] — agyas¹, aluljáró, apád, apu(c), baromarcú, császár, fe-jes, felüljáró, gejzír, göré, hátuljáró, löket, majomarcú, nagyfejű¹, nagyfőnök, nagygöré, parannok, péterká-roly, smasszer. Vö. még hífi, nyusziseriff, zseboroszlán.

pelikán fn 1. Szh: → *Fosik, mint a ~.* 2. ritk, tréf Lábbal működtethető szemetes.

péló fn ritk Hímvesző; fasz. [cig. *pēlo* 'here'].

pélosz fn ritk Hímvesző; fasz. [← *péló*].

penészedik ~ *az ágy alja*: Sikálás (vö. sikamika) végez-tével a padló felszáradása után a felmosóvízből mosó-szer fehérlik a nehezen feltörölhető helyeken, főleg az ágy alatt. ~ *a* → *macskaszar*.

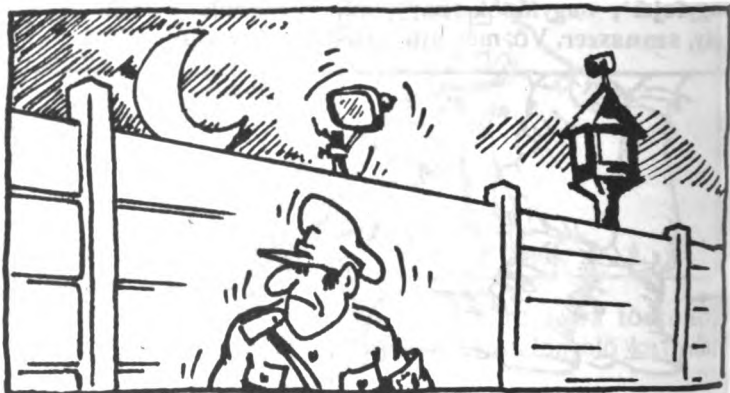
penge mn Jó, kiváló, remek. ~ *stoki*: Precízen, szépen vékonyra összehajtogatott ruházat. [?← *penge stoki* 'jó s.'← 'vékony, lapos s.']] — bikcsi, bikszli, bugi(s), csá-

csezs, dzsanesz, havai, okszi. || ~re: Jól, remekül. Vö. stokisan.

pengéz(ik) ts és tn ige A műanyag padlóról a szennyeződést (főleg a lábbelik gumitalpa húzta fekete csíkokat) borotvapengével eltávolítja, lekaparja.

péniszhá fn *ritk, tréf* Lövészeket szállító páncélozott harcjármű; nyuszibusz. [Kakofonikus szójáték; ← péeszhá.]

perc *Semmi ~ alatt:* Nagyon hamar, egy szempillantás alatt. *Sec ~ alatt: ritk* Ua. Szj: *Van rá két ~ed, de ebből már másfél eltelt; Van rá tíz ~ed, ebből kilenc már eltelt: tréf* Sürgősen, gyorsan csináld meg, siess! Vö. vágta alatt.

periszkóp Szj: *Mi maga, ~?!*: *ritk, tréf* Ne forgolódjon a sorban, álljon katonásan! Vö. brékel.

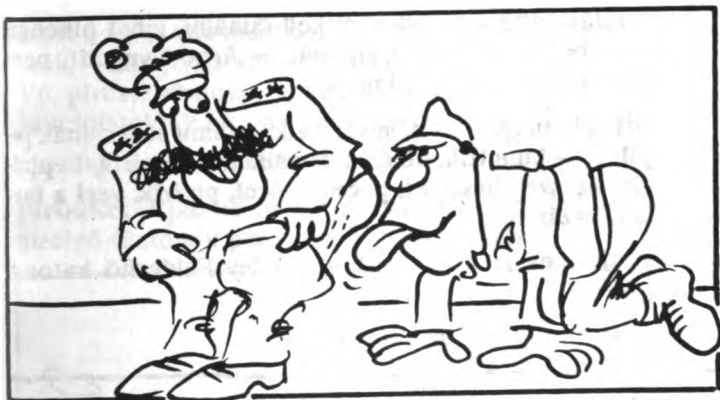
perzselt ~ *gilizta: ritk, gúny* Újonc; kopasz.

péterkároly fn *ritk* (Főleg a harcjárművek rádiózáskor használt forma) Parancsnok; péká. [← péká].

pezsgő fn *ritk, tréf* Sikáláshoz használt habzó szóda; hó.

pezsgőpor fn *ritk, tréf* Sikáláshoz használt habzó szóda; hó.

picsa Szj: *Csak az a →baja, hogy az anyja ~ja nem volt szecs kavágó. A ~m eldurran!:* *ritk* (Felháborodás v. meglepetés kifejezése:) Még ilyen! Vö. A faszom eldurran! Szh: →Vigyorog, mint a ~.

picsanyaló fn *ritk, durva* Talpnyaló, hízelgő; (mások rovására) előnyt szerző katona; pedálgép.

pihen Szj: *Század vigyázz! Jobbra ~j!:* *ritk, tréf* (Nem hitatalos vezényszó).

pihende fn *ritk, gúny* Laktanyai betegszoba, gyengélkedő; gyengusz.

pihenj fn *ritk* Laktanyafogság: a laktanya elhagyásának megtiltása fenytésből; helybetopi. [?← helybenjárás 'ua.'← '(Vezényszó)'.]

pihenő fn *ritk, tréf* Laktanyai betegszoba, gyengélkedő; gyengusz.

pihentet Szj: *Pihentessen!:* *tréf* (A hivatalos formula használata nem hivatalos helyzetben, egymás között, a körletbe való belépéskor). [Az előljáró belépésekor a rangidős *Föl! Vigyázz!-t* vezényel, amire az előljáró *Pihenj! (Folytasd tovább!)-ot* vezényelhet vagy a rangidőst utasítja erre: *Pihentessen!*] || *Pihentesd már magad!, Pihentessél már!:* Csend legyen már; hallgass el!

pihentetés fn *ritk, tréf* Laktanyafogság; fenytés, mely a laktanya elhagyásának megtiltását jelenti; helybetopi. [← *pihentet* 'Pihenj!-t vezényel(tet)'; vö. *pihenj.*]

pihi fn Pihenés, semmittevés; heverészs. [← *pihen*]. — *brihi, dikó, havai(díszkó), hekszi, heppa(bungi), herebere, herevere, hessz, heveny faszrazás, kundéc, Vö. bungi.*

pihis mn (Szószerkezetekben:) Olyan (szolgálat, meg-

bíztatás), ahol semmit nem kell csinálni, lehet pihenni; ahol békén hagyják a katonát. ~ hely: Nyugodt, nem megerőltető szolgálati hely.

pihizik tn ige Pihen, heverészik, semmit sem csinál. [← pihi]. — **bungizik, dikózik, havalkodik, hepizik, heppázik, hesszel, hesszint, poccol, pócol, pőfizik, veri a farkát/faszát/heréit.**

pikkelyes fn és mn *ritk, tréf, gúny* Felderítő katona; gyík².

pina fn *ritk, tréf* Töltényhüvely.

pingponglabda fn 1. Szh: *Te olyan →kopasz vagy, mint a ~.* 2. *ritk, tréf* Újonc; kopasz.

pirított ~ *magyar: ritk, tréf, gúny* Cigány katona; kokeró.

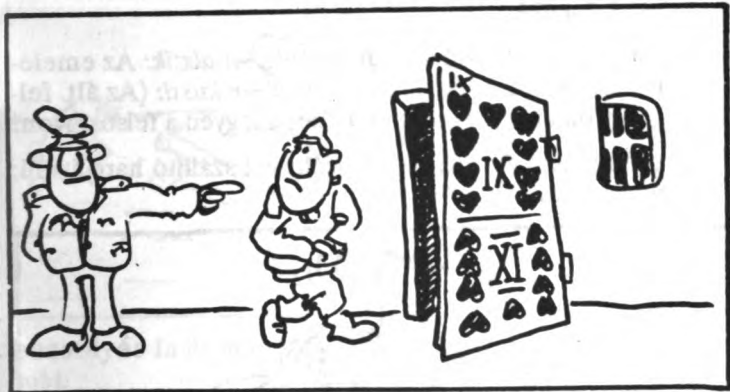
piros ~ *bicikli: gúny a* (Kifejezésekben a protekcióra való utalásként:) Csók. *Betolja a ~ biciklit: ritk* Felsőbb kapcsolatait előnyszerzés céljával használja fel. *Mi van, öcsém, betoltad a ~ biciklit, mész haza?* (Nk84/85). ~ *bicilin hajt: ritk* Nagyon jóban van a felettesével (és ebből számtalan előnye származik). *Tekerit/olja a ~ biciklit: Hízeleg, törleszkedik; előnyt próbál szerezni; pedálozik.* (Az ilyen katonáktól kérdezik gúnyosan: *Nem dobja le? Ti. a piros bicikli a láncot.*) b) Protekció; csók. c) Talpnyaló, hízelgő katona; pedálgép. Vö. **piroskerékpáros.** || Szj: *El lehet tolni a ~ biciklit*←!

~ *telefon: gúny a* (Kifejezésekben a protekcióra való utalásként:) Csók. *Beizzik a ~ telefon: ritk* Telefonon előnyt igyekeznek vkinek szerezni. *Jött a ~ telefon,*

aztán a tápos már ment is haza! (Nk84/85). b) Protekció; csók. ~ telefonja van: ritk Protekcióval jut előnyhöz. Vö. pirostelefonos. [← piros (Utalás a KISZ- vagy pártkapcsolatokra); bicikli← pedálozik].

pirosfejű → Méteres kékeres ~ tizedes.

piroskerékpáros fn és mn ritk, tréf, gúny Talpnyaló, hízelgő (katona); pedálgép. Vö. piros bicikli.

piroskilences fn Laktanyai fogda; fogszi (Ze). [Piros színű és kilences számot viselő épület a ze-i laktanyában.]

pirosodik Már ~ a →könyve.

pirosszemű fn és mn gúny, tréf 1. Lövészkatona; nyúl. 2. Újonc; kopasz. ~ állat/nyúl: pej Ua.

pirostelefonos fn és mn pej, gúny Protekciós (katona); hátszeles. Vö. piros telefon

pislog tn ige Rep A vadászrepülőknak fényjeleket ad. Hagyd már aludni, hisz egész éjjel ~ott! (Pá82).

pisztráng fn ritk, tréf Újonc; kopasz. [Mert „árral szemben úszik”.]

pityke fn ritk, tréf Órmester; őrmi. [← Pityke őrmester (egy rajzfilm szereplője).]

pitypang fn ritk, tréf Ejtőernyős, légi deszantos katona; ejés.

pityu fn ritk, tréf Géppisztoly; géppityu. [← géppityu].

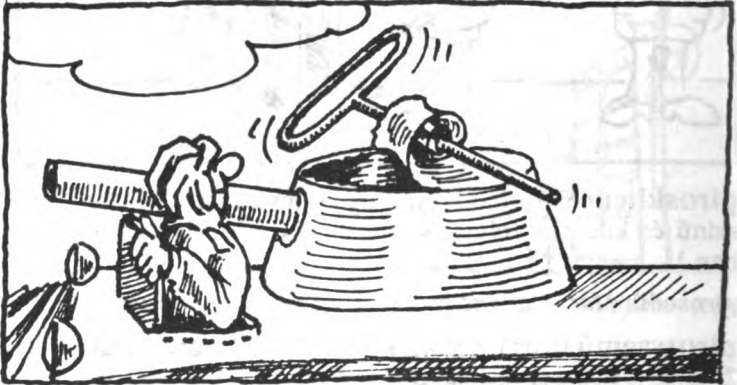
pizsama fn *ritk, tréf* 1. A tábornokok nadrágja. 2. *gúny* Tábornok; **pizsamás**. [← **pizsamás**].

pizsamás fn (gyak. tsz-ban) Tábornok, a tábornoki kar tagja. [A tábornoki egyenruha nadrágján lévő piros hosszanti csíkról.] — **agyas**¹, **juharleveles**, **melegítő**, (nagy) **manitu**, **nehézvállú**, **pizsama**. Vő. **keményváll-lapú**.

pk. Ld. **péká**.

plató fn *ritk* Felső ágy; **doberdó**¹. ~n *alszik*: Az emeletes vaságy felső részén alszik. Szj: ~n *kuss!*: (Az ált. felső ágyon alvó újoncnak:) Csend legyen a felső ágyon!

pléhcsacsi fn *ritk, tréf* Páncélozott szállító harcjármű; **nyuszibusz**.

pléhdoboz fn *tréf* 1. Harckocsi, tank; **háká**. 2. Páncélozott szállító harcjármű; **nyuszibusz**.

pléhdobozkapitány fn *ritk, tréf* Harckocsizó katona; **hákás**.

pléhkoporsó fn *ritk, tréf* 1. Páncélozott szállító harcjármű; **nyuszibusz**. 2. Harckocsi, tank; **háká**. 3. Őnjáró löveg; **őnjáró barack**.

pléhtojás fn *ritk, tréf* Készételkonzerv; **páncélos**.

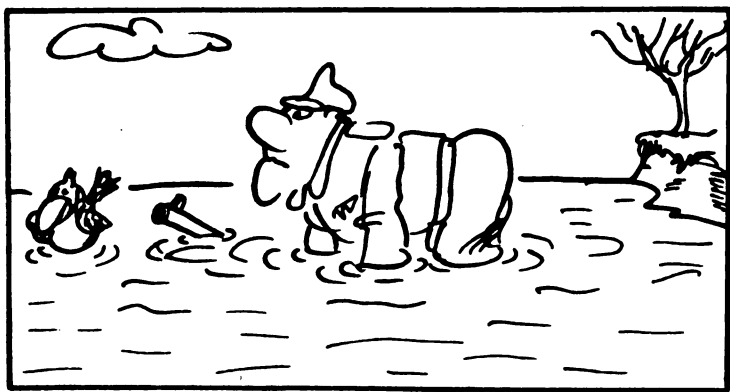
pocol tn ige *ritk* Pihen, semmit sem csinál, az ágyon heverészik; **pihizik**. [↔ **pócol**; ? **polcol**.]

pocok fn *ritk* 1. → **Öreg** ~. 2. Harckocsizó katona; **há-**

kás. 3. Tüzér; ló. 4. Vegyes páncéltörő útegnél szolgáló katona; vépécetés. 5. Légvédelmi tüzér; légfúró.

pocokvadász fn *ritk* Légvédelmi tüzér; légfúró.

pócol tn ige *ritk* Pihen, henyél; pihizik. [?← *polcol*].

pocsolyás fn és mn *ritk*, *tréf* Parti órséget adó katona; bobi.

pofa Szj: *A ~m leszakad/lereccsen!; Pof lereccs!*: (Meglépetés, álmétkodás és felháborodás kifejezésére:) A mindenit, még ilyen! Szj: *Szorítsd a ~d, mint a satu!*: Csönd legyen! ~ *súlyba!*: Ua.

pofázik K: → *Gumi vagyok, ~hatok*.

pogácsa fn *ritk* A béempé lőrését lezáró vastag vaslemez (Ze87/88).

polcsi fn *ritk*, *gúny* Politikai tiszt; poltiszt.

polhelyettes fn A parancsnok politikai helyettese; poltiszt.

poliészter Szi: *Nem vagyok én ~*: Nem vagyok én polihisztor. (A tiszthelyettesek műveletlenségét kigúnyoló mondás).

politikus fn *ritk* 1. *Mi maga, ~?!*: ((Fenyegető) kérdés a (túl) sokat olvasó katonához). 2. Politikai tiszt; poltiszt.

polpisti fn *ritk*, *gúny* Politikai tiszt; poltiszt (Ze87/88).

polpityu fn *ritk*, *gúny* Politikai tiszt; poltiszt (Ze).

poltáj fn Pólitikai tájékoztatás, politikai foglalkozás. [Hiv. rövid.]

poltiszt fn Politikai tiszt. (Leginkább politikai helyettesként szolgáló tiszt.) — Lenin-flú, polcsi, polhelyettes, politikus, polpisti, polpityu, róka, vamzer.

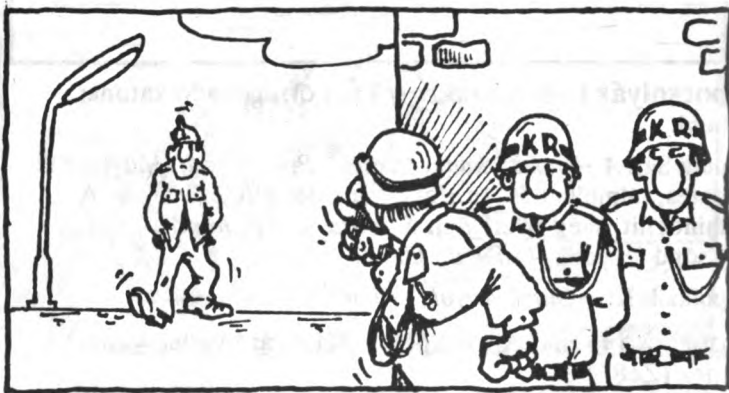
pomponos fn és mn (gyak. tsz-ban) Pontonhídépítő (katona); hidász. [Szójáték]. — tamponos.

póniló fn *ritk, tréf* A 82 mm-es aknavető kezelője; kisbuktás. Vö. ló.

porkavaró fn *ritk, tréf* Helikopter; szitakötő.

poroltó Szh: →Kevés, mint Zsanán a ~.

portás fn *ritk, tréf* 1. Kapuügyeletes. 2. A kapunál őrszolgálatot ellátó katona; bobi.

portyás fn *ritk* Katonai rendészként járőrszolgálatot ellátó katona; vápos.

pöcs Szh: *Olyan* →*öreg vagyok, hogy már a ~öm is elmeszesedett.*

pöcsöl tn ige *pej* Akadékoskodik, kellemetlenkedik; ellenőriz; agyal.

pőfizik tn ige *ritk* Pihen, henyél; pihizik.

pöre hsz (Felelőszóként) Igen; rendben van; okszi (Sb85).

pörcög ts ige Főlőslegesen beszél; akkor nyilvánít véleményt, amikor nem kellene; megmagyaráz (Sb85).

pöszke fn Páncélozott szállító harcjármű; nyuszibusz. [← péeszhá].

praktikus K: *Se nem célszerű, se nem ~, ellenben roppant →katonás.*

préri fn *tréf* Gyakorlótér; **szöcske**².

priccs fn *ritk* Katonai vaságy; **dikó**.

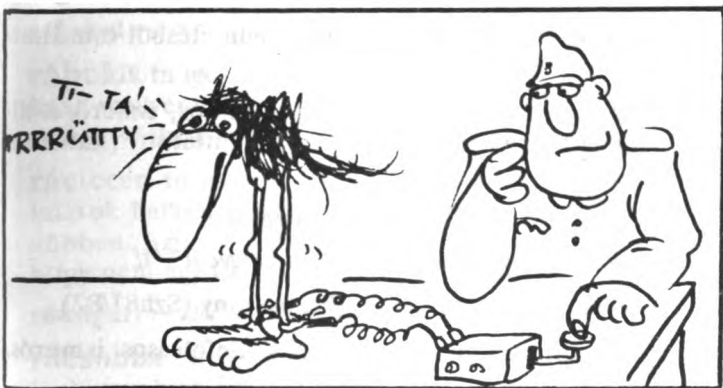
próbanéger fn és mn *tréf* Cigány (katona); **kokeró**.

probléma Ld. szocprobléma.

proletáröntudat Szh: →*Kevés vagy, mint vöröshagymában a ~.*

prünttyög tn ige *Rep, Hír*, Morzejeleket ad le, ill. vesz fel, morzézik. — **prüttyög**.

prünttyögő fn és mn *Rep, Hír* Morzejeleket leadó, ill. felvevő (katona); **hírnyúl**. *Menj a ~khöz, ha meg akarsz hülyülni!* (Pá82).

prüttyög tn ige *ritk* Morzejeleket ad le, ill. vesz fel, morzézik; **prünttyög**.

prüttyögős fn és mn *ritk* Híradós; **hírnyúl**.

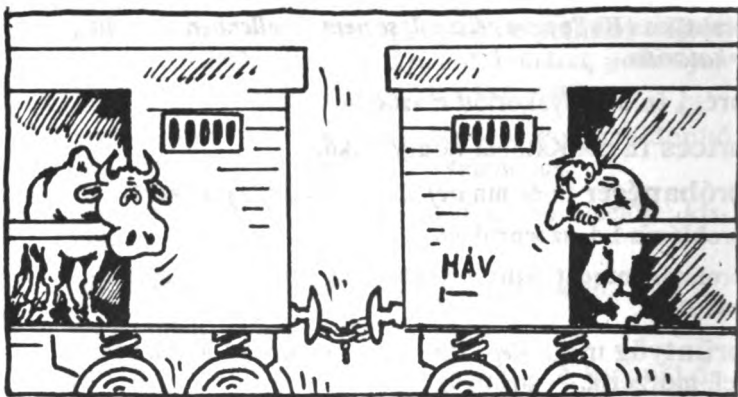
prüttyős fn és mn *ritk* Rádiós, morzézó (katona); **hírnyúl**.

PSZH Ld. péeszhá.

puca Szj: *Nincs annyi vér a →faszában/→jában, hogy...*

pukkancs fn *ritk* 1. Kis méretű, párna formájú mű-

anyag tasakba töltött mosószer, sampon; egér. 2. Apró hangjelző eszköz. 3. Géppisztoly; géppityu.

pullman fn *ritk* Személyszállításra használt marhava-
gon; bocipullman.

puma Szh: → *Bűdös vagy, mint a ~.*

pumpa fn Fekvótámasz (gyak. büntetésből csináltat-
ják).

puncsos fn és mn *ritk*, *pej* Protekciós, ismerőse ál-
tal/miatt támogatott előnyökhöz juttatott (katona);
hátszeles.

púp fn *ritk*, *tréf* Hátizsák; málhagysk.

puska Szj: → *Nehogy (már) a nyúl vigye a ~t!*

pusku fn *ritk* Fegyver, puska; asszony (Szh81/82).

puszi fn *ritk*, *pej* Protekció. || Befolyásos ismerős.
Csók.

puszinyuszi fn *ritk*, *tréf*, *gúny* Protekciós, vki által pro-
tezsált katona; az előjáró kedvence; hátszeles.

puttony fn *tréf* Hátizsák; málhagysk.

putykolás fn *ritk* Büntetésből v. avatásként az újonc
katona hasának kanállal történő ütögetése; kanalazás.

ráakad tn ige ~ *vmire*: (Ált. felszólításban) Elkezd vmilyen munkát (ált. takarítást) végezni; rázizzen. ~ *a* →fókára.

rab Szj: *Ohyat* →teszek, hogy ~ leszek!

rábaszik Szh: ~nak, mint negyvenben az egerek!: (Ált. előljáró fenyegetéseként:) Vigyázzanak, mert pórul fognak járni! Vö. megszfv.

ráborul ~t a páncél(szekrény) a →könyvére.

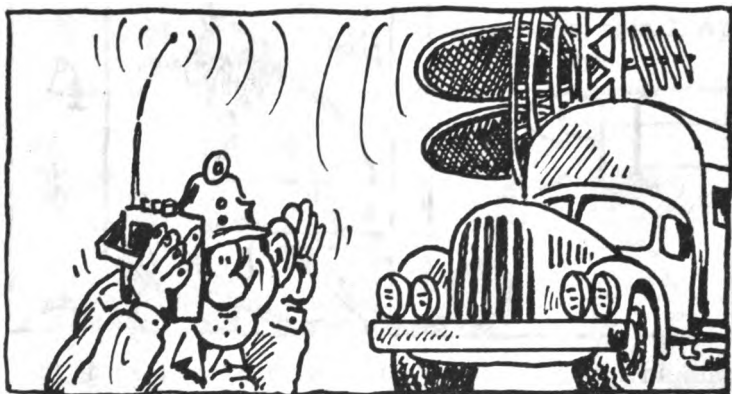
rábukik tn ige ~ik *vmire*: ritk (Ált. felszólításként) Elkezd vmilyen munkát (ált. takarítást) végezni; rázizzen. ~ik *a* →fókára.

ráciccen tn ige ritk Csalódik feltevésében, a tapasztalatok hatására belátja vmely dolog ellenkezőjét; rádöbben. Szj: (*Majd*) ~sz!: ritk, gúny Majd meglátod, hogy nem úgy van az, ahogy te elképzeled!

rácsipari ~ *technikum*: ritk, tréf Laktanyai fogda; fogszi.

rácsobban tn ige ritk 1. ~ *vmire*: (Vmilyen (gusztustalan) munkát) elkezd; rázizzen. *Rá lehet csobbanni a munkára!* (Db87). 2. gúny Csalódik feltevésében, a tapasztalatok hatására belátja vmely dolog ellenkezőjét; rádöbben; vö. csobban².

rácsusszan tn ige ~ *vmire*: ritk Elkezd a munkát; rázizzen. *Csusszanj rá a kövezetre! 'Kezdd el a felmosást!'* (Ze84/85).

radarfülű fn és mn *ritk, gúny* Nagyfülű (katona); lokátoros.

radarozik tn ige *ritk, tréf* Előrehajolva, fenekét magasan tartva felmosást végez; fókázik. *Nézd, hogy megfiatalodott az öreg! Ott ~ik a gyilkokkal (Pá82).*

radiátor Szj: *Ebből a századból mindenki akkor megy haza←, amikor a ~.*

radír fn *ritk, gúny* Írnok; tinta.

rádöbben tn ige Csalódik feltevésében, a tapasztalatok hatására belátja valamely dolog (főleg saját elképzelése) ellenkezőjét. Vö. *döbben az arca; a döbbenet kiül az arcára. Szj: (Majd) ~sz!; (ritk) Rá lehet döbbenni!* (Általános használatú, bármire felelhető hitetlenkedő válaszként is, vagy fölényes reagálásként vmiilyen naiv tervre:~) *Majd meglátod, hogy nem úgy van az, ahogy te elképzelted! Vö. benő, csobi (hill), döbb, döbbenix, döbi (hill). (Hétvégén hazamegyünk.) Majd ~sz! 'Nem lesz abból semmi!' (Szh81/82). — csobban², döbbiben, döbizik, rácciccen, rácsobban, rádöbizik, rájön, rávakkán, rázizzen, zizzen.*

rádöbizik tn ige *ritk* Csalódik feltevésében, a tapasztalatok hatására belátja vmely dolog ellenkezőjét; rádöbben. Vö. *döbizik.*

rádól ~t a páncél(szekrény) a →könyvére.

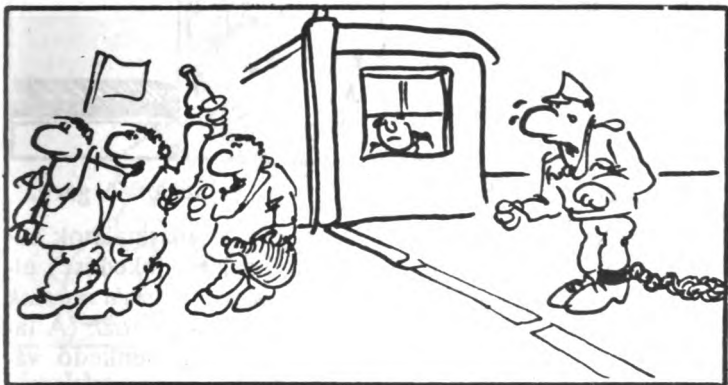
ráér Szj: →*Öreg rája nem ér rája.*

ráf fn *ritk* Rádiófelderítő alegység.

ragasztás Szh: *Olyanok, mint a →hangyák ~ után.*

ráharap ~ a →horogra.

ráhátékáz ts ige ~ vkire vmit: Az elvesztett, megron-
gált katonai felszerelés megfizetésére kötelez úgy, hogy
a tartozásról jegyzőkönyvet vesz föl. Vö. **hátékáz**. *Rám
hátékáztak egy teljes gyakorlót!* (Nk84/85). [**←hátéká**].

ráhúz ts ige (tárgy nélkül is) (Az alakulat jellegéből fa-
kadóan az újoncok kiképzésének befejezéséig vagy fog-
dabüntetés miatt a vele egy időben bevonult katonák-
nál) tovább szolgál. *X napot ráhúz*: Rendes szolgálati
ideje letöltése után tartalékosként X nappal tovább
szolgál. || A fogdán töltött napok számával több napot
tölt a leszerelésig. R: *Én vagyok az →öreg rája, ötven na-
pot húzok rája!*

ráhúzó fn és mn Az a katona, aki az új állomány kikép-
zéséig az alakulat jellegéből fakadóan tartalékosként to-
vább szolgálni kényszerül. [**← ráhúz**]. Vö. **tarcsis**.

rája Szh: *→Öreg vagyok, mint a ~. R: →Öreg vagyok,
mint a ~, hazamegyek/leszerелеk februárba!* 2. **Iszapsze-
mü** (mélytengeri) ~; mélytengeri iszapszemü/öreg ~; öreg
(iszapszemü/villamos) ~; öreg iszapszemü (mélytengeri)
~; öreg mélytengeri iszapszemü ~; (öreg) vén (tengeri) ~;
rácós szemü öreg ~; tengeri iszapszemü (vén) ~; vén
iszapszemü (tengeri) ~; vén tengeri iszapszemü ~: Har-
madik időszakos, utolsó hat hónapját töltő katona; öreg
(önelnevezésként is). Vö. **iszapszemü, öreg, vén**. Szj:
*Én, csfkos hátú kismalac, kérek →engedélyt az iszapszemü
~któl a makkosba becsörtetni!*

rajgóré fn *ritk*, *tréf* Rajparancsnok; **rajpéká**. Vö. **góré**.

rájön tn ige Csalódik feltevésében, a tapasztalatok hatására belátja vmely dolog (főleg saját vélekedése) ellenkezőjét; rádöbben. *Az úti azt akarta, hogy én mossak fel, de aztán rájött!* (Nk84/85). Szj: *Majd rájössz!*: (Általános használatú, bármire felelhető hitetlenkedő válaszként vagy fölényes reagálásként vmilyen naiv tervre:) *Majd meglátod, hogy nem úgy van az, ahogy te elképzeled! Maj' rágyössz, maj' rágyössz, maj' rágyössz, ha nem gyössz rá, majd rádöbbensz!* (Szh83/85).

rajpéká fn Rajparancsnok. Vö. **péká**. — **erpéká**, **gladiátor**, **rajgóré**.

rakéta Szj: → *Öreg csocsesz/csóka/ember nem ~!* R: → *Öreg baka nem ~, lusta mint a teknősbéka*; → *Öreg cápa nem ~, száguld, mint a teknősbéka*; → *Öreg csóka nem ~, ballag mint a teknősbéka*; → *Öreg ember nem ~, | mászik/lugrik, mint a teknősbéka*; — | *sokkal inkább teknősbéka*; → *Öreg sas már nem ~, mászik, mint a teknősbéka*.

rárippan tn ige *ritk* (Ált. felszólításokban) Elkezd vmilyen munkát végezni; rázizzen. *Eltvikéim, lehet ~ni!* 'Kezdjék el a kiadott feladatot!' (Sze85/86).

rászakad tn ige *ritk* 1. *~t a páncél(szekrény) a ~könyvére*. 2. *~ vmire*: Elkezd vmilyen munkát csinálni; rázizzen. *Rá lehet szakadni a textilre!* 'Moss föl!' (Er86). *Rá lehet szakadni a retyóra!* 'Menj vécét takarítani!' (Nyb87).

rátekeredik Szj: *Tekeredj rá a textilre!*: *ritk* Kezd el a felmosást! Vö. rázizzen.

rátermett ~ *katona*: *ritk, tréf* Újonc; kopasz. (Ti. fókára, vödörre termett.)

rátész *Rátették a páncélszekrényt a* → *könyvére*.

rávakkan tn ige *ritk* Csalódik feltevésében, a tapasztalatok hatására belátja vmely dolog (főleg saját elképzelése) ellenkezőjét; rádöbben. Szj: *Majd ~sz!*: *ritk, pej* (Általános használatú hitetlenkedő vagy fölényes reagálásként:) *Majd meglátod, hogy nem úgy van az, ahogy te elképzeled!*

ravezet ts ige Beláttatja vkivel eredeti feltevésének helytelenségét; (kegyetlenül) megtanítja, bebizonyítja neki az igazságot; móresre tanítja. ~*tem a kopárokát, hogy mi az a sikamika!* (Nk84/85). Szj: *Majd ~lek!*: (Általános használatú, bármire felelhető hitetlenkedő válaszként is, vagy fölényes reagálásként vmilyen naiv v. sértőként értelmezett kijelentésre:) *Majd megmutatom én neked, hogy nem úgy van az, ahogy te elképzeled; majd móresre tanítalak!*

rázizzen tn ige 1. Csalódik feltevésében, a tapasztalatok hatására belátja vmely dolog (főleg saját elképzelése) ellenkezőjét; rádöbben. Szj: (*Majd*) ~*sz!*: (Általános használatú hitetlenkedő vagy fölényes reagálásként, válaszként:) *Majd meglátod, hogy nem úgy van az, ahogy te elképzeled!* 2. ~ *vmire*: (Ált. felszólításban) *Elkezd vmilyen munkát (ált. takarítást) végezni. Zizzenj rá!*: (Nagyon gyorsan) *csináld meg!* *Lehet ~ni a folyosó-*

ra! 'Takarítsd fel a folyosót!' ~ *a fókára*: Elkezdi felmosni a követ. *Rá lehet zizzenni a fókára!*: Moss föl! — nekibuhan, nekizizzen, nekizuhan, ráakad, rábukik, rácsobban, rácsusszan, rárippan, rászakad, rázuhan. Vö. rátekeredik, zizz¹.

rázuhan tn ige ~ *vmire*: *ritk* (Ált. felszólításban) Elkezd vmilyen munkát (ált. takarítást) végezni; rázizzen. *Lehet ~ni a →fókára!*

redva fn *ritk*, *pej* Gép, gépjármű, harcjármű. [←szleng *redvás* 'mocskos, szennyes; hitvány'].

refes *ritk*, *tréf* fn Fogdabüntetését töltő katona; fogszis. [←szleng *ref(f)es* 'büntetett előéletű' ← *rendőri felügyelet*].

régész fn 1. *Olyan →öreg vagyok, hogy hozzám nem is orvos jár, hanem ~.* (További változatait ld. *öreg* alatt.) ~(ek) *járnak hozzá*; ~t *hívnak hozzá*: Már csak néhány napja van a leszerelésig; vö. *öreg* alatt. 2. *ritk*, *tréf* Orvos (amikor öregkatonát gyógyít); *mengele*.

remete fn *ritk*, *tréf* Egyszemélyes szolgálatban levő katona.

répagyalu fn *ritk*, *gúny* Lövészkatona; nyúl.

répakombájn fn *ritk*, *tréf*, *gúny* 1. Lövészkatona; nyúl. Vö. *káposztakombájn*. 2. *Hór* A Magyar Néphadsereg állományába tartozó katona; *réparágó*.

réparágó fn *tréf*, *gúny* 1. Lövészkatona; nyúl. 2. *Hór* A

Magyar Néphadsereg állományába tartozó katona. — nyúl, répakombájn.

repeta Szh: → *Kevés, mint lágerben a ~.*

repkő fn Repülőszeszből (a repülőgépek, helikopterek, radarok tisztítására, egyes alkatrészeihez való műszaki alkoholtól) hígított szeszes ital; szeszkó.

reptér fn *tréf* Nagyobb alapterületű helyiség, amit (rendszerint) fel kell mosni. (Ált. az ebédlő és/vagy az ún. nagyfolyosó.) — repülőtér.

repülőlő Szj: → *Nehogy már a csfk húzza a ~t!*

repülőcsuri fn *ritk, gúny* Sorállományú tiszthelyettes; rigó.

repülőtér fn *ritk, tréf* Nagyobb alapterületű helyiség, amit fel kell mosni (az ebédlő és/vagy az ún. nagyfolyosó); reptér.

részeg Szj: ~, *vigyázz!*: *ritk, tréf* Részleg, vigyázz! [Szójáték].

reszel tn ige ~ *vkinek: ritk* Büntetést oszt; (meg)szívat. ~*tek neki: ritk* Megbüntették, pórul járt.

réti ~ *néger*←.

retikül fn *ritk, tréf* 1. (*ridikül*) Kimenő táska. 2. → *Harci ~.*

Rhodesia Ld. rodézia.

riadóstoki fn Szabálytalanul, hevenyészve összehajtogatott ruházat (vö. stoki I.2.) [A zubbonyból nem veszik

ki az inget, a nadrágból a szíjat, hogy riadó esetén gyorsabban lehessen öltözni.]

riadtarcú fn és mn *ritk*, *gúny* Újjonc; *kopasz*.

riadtképu fn és mn *ritk*, *gúny* Újjonc; *kopasz*. *Nézd azt a ~t! Hogy táncoltatja a fókát!* (P482).

riadtszemű fn és mn *gúny* Újjonc; *kopasz*. *Felsőágyas ~ kopasz rüszű állat; ~ felsőágyas; ~ kopasz gyík: Ua.*

ribizli 1. Szh: *Te olyan →kopasz vagy, mint a hámozott ~.* 2. →*Hámozott ~.*

ridikül Ld. *retikül*.

rigó fn 1. Sorállományú tiszthelyettes v. zászlós (ált. egyetem v. főiskola elvégzése után behívott, majd tartalékos tiszti iskolát végzett katona) (jelzői használatban is). ~ *örmester*. Szj: *Hány →napod van kis ~? Millió, millió.* — *fészekjáró, repülőcsuri, rigodon, rigolettó, sárgalábú, sárgarigó.* 2. *ritk* Katonatiszti főiskolát végző hallgató. [← *sárgarigó*].

rigodon fn *ritk*, *tréf* Sorállományú tiszthelyettes v. zászlós; *rigó*. [Szójáték].

rigolettó fn *tréf* Sorállományú tiszthelyettes v. zászlós; *rigó*. [Szójáték; ← *Rigoletto*].

riki fn *ritk* Riadó-kiértésítés.

rikis fn és mn Riadó-kiértésítő (katona).

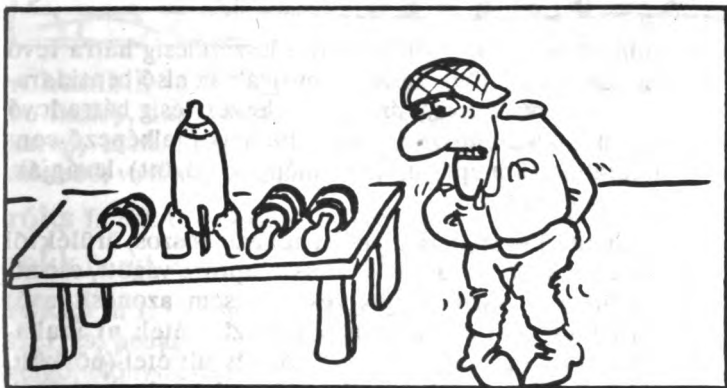
ringató fn Terepimitátor; olyan szerkezet, mely az álló

harckocsit (a lőtéren) úgy mozgatja, mintha terepen haladna; hákáringató.

ringlisplí Szj: *Mi maga, ~?!: ritk, tréf* Ne forgolódjon a sorban, álljon katonásan! Vö. brékel.

rinya fn 1. Félelem, aggodalom. *Beindul a ~:* Elkezd félni. Szj: *Ketten vannak/voltak őrségben/szolgálatban: ő meg a ~:* Fél*t (a szolgálatban, ill. a szolgálattól (DbK). — kula, zizz². 2. ritk Gerinctelen magatartás (DbK). 3. Kihallgatás (DbK). 4. Kérelemfüzet; rinyafüzet (DbK). 5. ritk Kedvezmény; eltávozás, kimaradás; vö. eltáv, kimarcsi.

rinyafüzet fn Kérelemfüzet (DbK). Vö. rinya. — rinya.

rinyagép fn *pej* Túlságosan óvatos, félős katona. Vö. gép¹, rinya.

rinyál tn ige 1. Fél; fosik. Ik: be~. 2. Panaszkodik. [← rinya].

rinyasisak fn *ritk, tréf* Rohamsisak; rohambill. Vö. cidribilli, majrékalap.

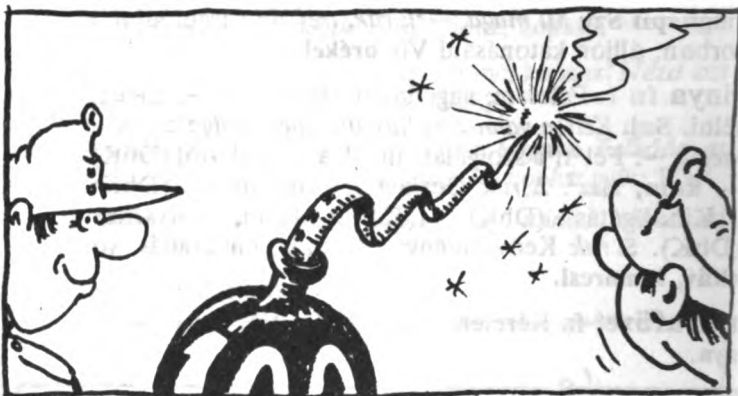
rinyavas fn *ritk* A jobboldali ülés előtti kapaszkodóvas az autóban (DbK). Vö. majré.

rinyázik tn ige Fél; fosik. [← rinya].

ritmusérzék Szh: → *Kevés, mint dobostortában a ~.*

rizikó Szl: *Egyetemisták, én nem vagyok egy* → *szadizmus,*

de rábasznak, az ~! Én nem vagyok egy →volumen, de hogy maguk szívni fognak, az ~!

robban ~ *a centi*: (Elérkezett a leszerelésig hátra levő százötvenedik nap, amikor) levágják az első centidarabot. ~ *az ötven/száz/százötven*: A leszerelésig hátra levő ötvenedik/századik/százötvenedik napot jelképező centidarabot (ünnepélyes körülmények között) levágják. Ld. még *centi* alatt.

robbantott ~ *budi: ritk, pej* Rendkívül koszos, ürüléktől eldugult véccé. ~ *csirke*: (Rendsz. apróra vágott, csontszilánkos, a csirke egyik részével sem azonosítható) csirkehúsból, csirkeaprólékból készült étel: a) Szakácsok főzte bármilyen baromfiból készült étel (pörkölt, töltött csirke, raguleves stb.). (A szakácsoktól szokták is kérdezni: *Mi van fiúk, aknára zavartátok a tyúkállományt?* (Ma81/82). b) *ritk* Tyúkpörkölt-konzerv. ~ *hús*: Csontszilánkot is bőven tartalmazó húsetel. ~ *leves: ritk* Húsleves, csirkeaprólék-leves.

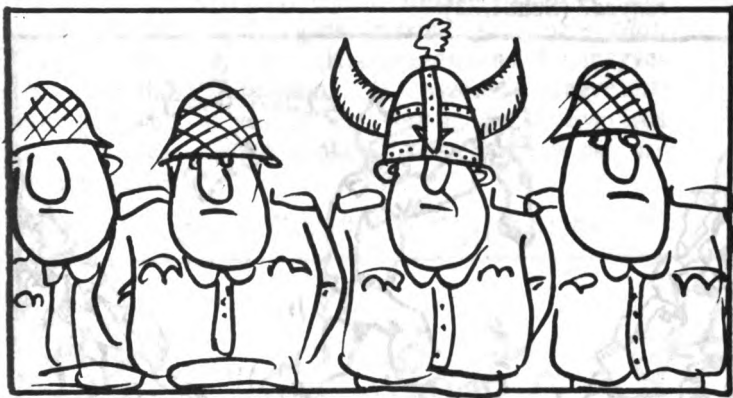
rockegyüttes Szj: *Mehyk ~ben játszik (a katona)?*: Miért ilyen hosszú a haja? (Vágassa le!)

rockzenész Szj: *Mi maga, ~?!*: Miért ilyen hosszú a haja? (Vágassa le!)

rodeo fn *ritk* Dühöngés, tombolás, a körletben lévő dolgok borogatása.

rodézia fn 1. A katonák egy csoportjának rémuralma, a többiek megfélemlítése; csikágó. 2. Bosszúság, kellemetlen, megalázó helyzet; szívás. Ilyen helyzetbe juttatás, büntetés, kitolás; szívatás. 3. Takarítottás, nagyta-

karítás, sikálás; sikamika. || *ritk* A takarítottatás második fokozata, a felmosásnál alaposabb takarítás; vö. kocse-dó, vityapuszta, gamás (Ma85/86).

rohambili fn Rohamsisak. — acélbili, bili, bogrács, buffkalap, bukó(sisak), cidribili, fazék, kobak, majrékalap, mofémbili, mofémsvájci, ólombili, rinyasisak, tökfedő, vashili, vaskalap, vassapka.

róka fn *ritk* 1. → Öreg ~. 2. pej Politikai tiszt; poltiszt.

rokk fn *ritk* Zene; blúz. → Nyomatja a ~ot. [← rock].

rokka fn 1. Hízlegés, (mások rovására történő) előny-szerzés; pedálozás. → Nyomatja a ~t. 2. Talpnyaló, hízelgő, előnyszerzésre törekvő katona; pedálgép.

rokkagép fn *pej* Talpnyaló, hízelgő; (mások rovására) előnyt szerző katona; pedálgép. Vö. gép¹.

rokkás fn és mn *pej* Talpnyaló, hízelgő; (mások rovására) előnyt szerző (katona); pedálgép. [← rokkázik].

rokkáz(ik) ige 1. *tn pej* Hízleg, törleszkedik a feljebbvalójához; (mások rovására) előnyt igyekszik szerezni; pedálozik. 2. *ts ritk* Fényesít, tisztít. Ik: ki~.

rongyos fn *ritk, tréf* Ezredes. [← szleng rongy 'ezerforintos bankjegy'; vö. kilós.]

rovancs fn Az egyéni katonai felszerelés (ritkábban a raktárkészlet) meglétének ellenőrzése, leltár. (A személyek ellenőrzésekor a katonák egy pokrócban az összes holmijukat leviszik az udvarra, ott szétpakolnak,

és a különböző tárgyakat a csalás elkerülése végett mindenki egyszerre mutatja fel. A holmiját cipelő katonától szokás megkérdezni csípkelődve: *Mi az, nincs szerényed?* (Szh81/82).

rovancsol ige 1. ts Ellenőrzi a felszerelés meglétét, leltároz; rovancsot tart. 2. tn Felszerelése ellenőrzésén, leltározásában részt vesz.

rozmár → *Öreg* ~. Szj: → *Öreg* ~ *nem dolgoz/fókáz/szaroz/szoroz/szopoz/beleszar már!*

rőfi fn *ritk*, *gúny* Konyha kisegítő munkás; csellós. Vö. konyhamalac.

röhögés Szh: *Olyan a ~e, mint a lóharapás: ritk, tréf v. pej* Kellemetlen, harsány nevetése van.

RPG Ld. erpégé.

r.pk. Ld. erpéká.

r.sz. Ld. eresz.

RT Ld. érté.

r.tea Ld. ertea.

ruszki ~ *eltáv*←/kímenő. → *Tisztacsere* ~ *módra*. Szh: *Olyan, mint a ~ kölni*←: *egy csepp is elég belőle*.

Rubik-kocka Szh: *Annyi* → *napod van, mint ~n/~ban a variáció(k)*.

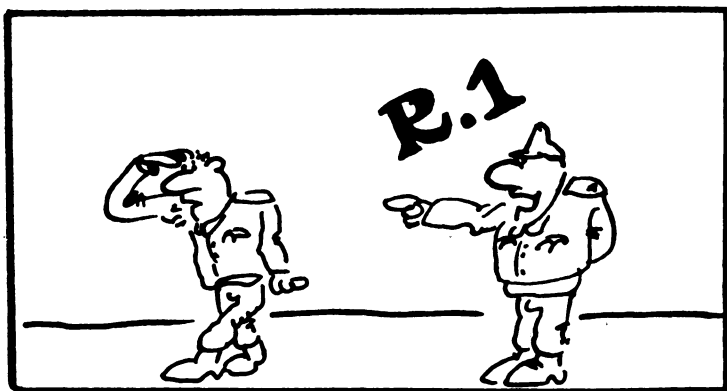
rügy fn *ritk*, *gúny* Újonc; kopasz.

rüszi fn *ritk*, *gúny* Újonc; kopasz. [← rüszü].

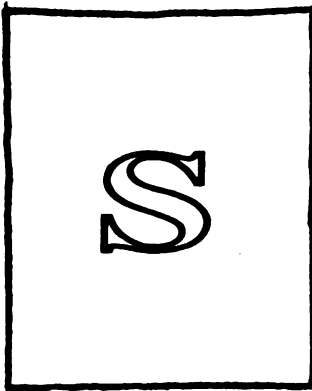
rüszmeteg fn *ritk*, *gúny* Újonc; *kopasz*. [? ← *rüszü* · *gyermeteg*].

rüszü fn és mn 1. *gúny* Újonc; *kopasz*. (*Szar*) ~ *állat*; (*ritk*) ~ *vadállat*, (*felsőágyas riadtszemű*) *kopasz* ~ *állat*; *kopasz/sivár* ~: *pej* Ua. 2. (Kedélyesen lenéző v. megvető megszólítás) *Dzsakomó*. 3. Ellenszenves, megvetett; *geci*. || *Bolond*, *hülye* (ember); *köcsög*. 4. *pej* Hivatásos tiszthelyettes-hallgató; *gyökérképzős* (DbK). 5. *pej*, *ritk* Tiszthelyettes.

rüszütej fn *ritk*, *tréf* *Takarítószér* (ált. *Ultra*); *hó*.

R. 1-es ~ *megfigyelő* (A szakny-i szó magyarázata:) *Eredj, fiam, és figyelj meg!* (DbK88).

sajt Szh: → *Kevés (vagy), mint* | *Camping* ~ban a sátorrúd/sátorvas; — | *Maci/Mackó* ~ban a brummogás; — | *Mese* ~ban a mesemondó; — | *Turista* ~ban a hátizsák.

sakál → *Öreg sivatagi*~.

sakk Szj: *Adjon* ~ot!: *ritk, tréf* Mossa fel a folyosót! *Vö. sakkozik; fókázik.*

sakkozik *tn* *ige* *A* (fekete-fehér) kockás kövű v. padlócsempés helyiséget (ált. a folyosót) felmossa; fókázik. *Ik: ki*~.

sakktábla *fn* *ritk, tréf* *A* felmosandó helyiség padlója (leginkább a kockaköves folyosó).

saller *fn* *ritk, tréf* *Pofon, ütés. Kap egy* ~t: (Ált *E/2*-ben fenyegetésként) Megverik, megütik. *Lenyom/rátesz egy* ~t: (Ált. fenyegetésként) Megüt, megver; **betakar.**

sapka Szj: *Ugorjon a* ~ja alá!: *ritk, tréf* Tegye fel a sapkáját! *R: Sír az öreg* ~(~ja), *kopasz/(ritk) sivar lesz a gazda*(~ja): (A hamarosan leszerelő öregkatona többieket bosszantó rigmusa. *Vö. ágy.*)

sárga ~ *kacsa*←.

sárgahasú ~ *zöldpikkelyes: ritk, gúny* Újonc; *kopasz. Vö. gyík*¹.

sárgalábú *fn* *ritk, tréf* Sorállományú tiszthelyettes v. zászlós; *rigó.* [← *sárgarigó*].

sárgarigó *fn* *tréf* Sorállományú tiszthelyettes v. zász-

lós; rigó. [A váll-lapon húzódó sárga csíkról és a sapka sárga zsinórjáról.]

sárhányó fn *ritk, tréf* Hajkivágás a fülnél. — csepelsárhányó, sárvédő, uralsárhányó, uralsárvédő.

sárkányszerelő fn *ritk, Rep* A repülőgép hajtóművének szerelője.

sárvédő fn *ritk, tréf* Hajkivágás a fülnél; sárhányó.

sas fn *ritk, tréf* 1. →Öreg ~. 2. Deszantos (ejtőernyős) katona; ejés. 3. Repülő.

sasfészek fn *ritk, tréf* Őrtorony; torony.

saszem fn *ritk, tréf* Ór, bobi.

sátor ~ban ébred: *ritk, tréf* Reggeli ereklővel ébred.

sátorrúd fn 1. Szh: →Kevés (vagy), mint Camping sajtban a ~. 2. *ritk, tréf, szép* Hímvesztő; fas. Vő. sátor alatt.

sátorvas Szh: →Kevés (vagy), mint Camping sajtban a ~.

satu Szj: Szorítsd a →pofád, mint a ~!

sec ~perc← alatt.

segédalhonvéd *Kisegítő* ~: *ritk, tréf, gúny* Nagyon rossz katona; alhonvéd.

segg Szj: Még az →ejtőernyőzsinór sem vált le a ~érol.

seggbekuki fn *ritk, tréf* Olyan helyzet a sorban állás-kor, amikor vki túl közel áll a másikhöz; hőmérőzés.

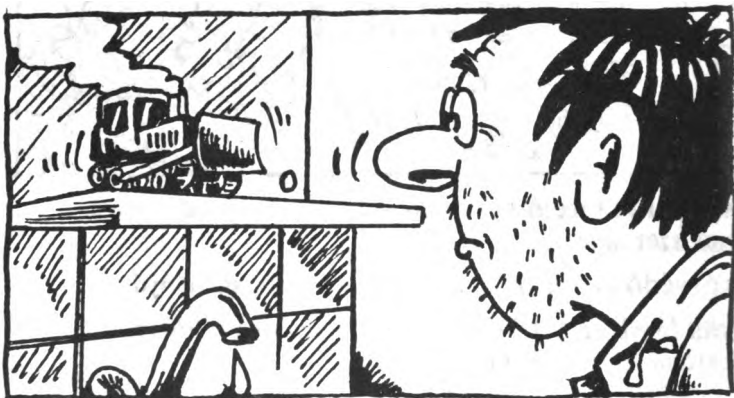
segghely fn *ritk, tréf, gúny* Laktanyai gyengélkedő, segélyhely; gyengusz. [Szójáték].

semmi ~ perc ← *alatt*. Szj: *Nem ~!*: Ez igen! Derék dolog! (Legtöbbször gúnyosan.)

senki Szj: (*Micsoda?!*) *Senki sehova!* (*ritk. Sinki sihova!*); *Senki sehova! Mindenki stokira!*: ((Főleg kiképzési idő utáni) eltávozási szándék elfolytására) (Nk).

sereg fn A Magyar Néphadsereg.

sernevál fn *ritk, tréf, gúny* Sertésnevelő telep a laktanyai ételhulladék hasznosítására. [Szójáték; vö. *Barnevál*.]

sertebulldózer fn *ritk, tréf* Borotva.

séta Ebéd utáni ~: *ritk, gúny* Délutáni gyakorlatozás. *Lemegy ~ra:* *ritk* Őrszolgálatban az őrtorony körüli sétára megy járőrözni.

sétalap fn *ritk* Másik (al)egységbe kerüléskor átvitt okmányok.

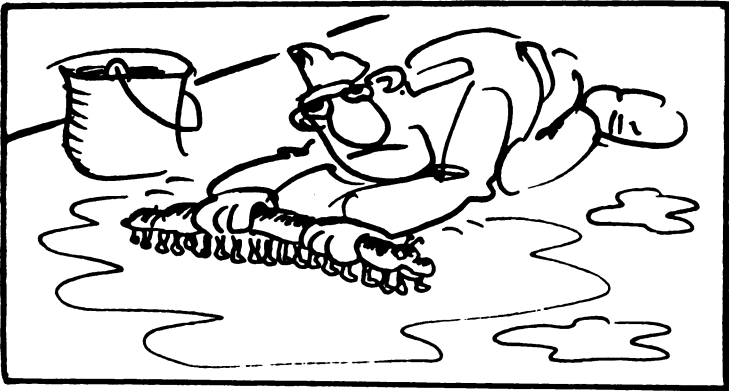
sétálóbajnok fn *ritk, tréf* Az órseget felvezető tiszt, felvezető. Vö. *kis/nagykörös*.

s.hús Ld. *eshús*.

sibár fn *ritk, pej* Újonc; *kopasz*. [← *sivár*].

sibra fn és mn *pej* Újonc; *kopasz*. *Nézd a ~ nyulat, megint takarút!* (Nk84/85). ~ *gyik:* *ritk, pej* Ua. [← *sibár*].

sibrák fn (tsz. *sibrákok*) *ritk, pej* Újonc; *kopasz*.

síkakefe fn *ritk* Sikáló kefe, gyökérkefe; százlábú.

síkál ts ige (Bő vízzel és sok mosószerrel a padlót, kövezetet) felmossa, súrolja. Ld. *síkamika*.

síkamika fn (Legtöbbször az öregkatonák által megalázás, büntetés, kitolás céljával kikényszerített, az újoncok által végrehajtott, többnyire értelmetlen, hosszadalmas) nagytakarítás, a padlónak, kövezetnek bő vízzel és sok tisztítószerrel végzett felsúrolása. (Előkészítése során az öregkatonák — de végeztethetik újoncokkal is — először tisztítószert (hó, rüszütej, szabadidőpor): Ultrát, habzószódát, műanyagtasakos sampon (egér, patkány³) szórnak (beszór, beultráz, beszódáz; hull a hó, behavazik; (nyári) hóesés) vagy taposnak szét (beegeresz, eltapossa az egeret). Ezután lavórban, vödörben, esetleg a tűzcsapot megnyitva nagy mennyiségű vizet visznek, engednek a takarítandó helyiségbe (beönt, kígyózik). Az újoncok feladata gyökérkefével (százlábú) esetleg ritk. köröm- v. fogkefével alaposan felsikálni a padlót, míg nem habzik (térdig ér a hab). A munka nehezítése végett seprűvel előre fel lehet verni a habot (habosít). A munka befejezéseképpen a habos vizet feltörőronggyal vödörbe kell felszedni, és a padlót lehetőleg szárazra törölni, mert ha később szárad, a bőven használt takarítószertől foltos marad (penészedik az ágy alja), ami egy újabb *síkamika* indítékát adhatja. Vö. még KSzil. 40–1.) (Ma este) japán (karate)film/műsor (lesz a tévében az ultravideo filmválasztékából): ~; (Színes, szélesvásznú) japán-francia (koprodukciónban készült kaland-)film/videó: ~-dőlavt: tréf

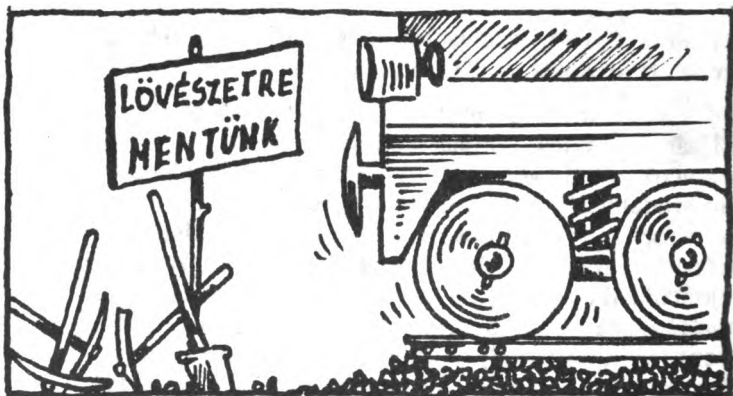
⟨A nagytakarításra való (gyak. fenyegetésként használt) utalás). Vö. afgán/arab film: habrahab; francia film: dőlavíz. [← *sikál*]. — beöntés, csikágó (hadművelet), evezés, fókamentés, harakiri, havai, matahari, rodézia, surumuru, ultra holdbázis, ultrabébi, -budi, -bugi, -diszkó, -dizsi, -móka, -videó(diszkó), -vox, ultrázás.

sikárkefe fn *ritk* Sikáló kefe, gyökérkefe; százlábú.

simafejű fn és mn *ritk*, *pej* Újonc; kopasz.

sín fn Fenyítés, laktanyafogság; helybetopi (DbK). *Felgördült előtte a ~; ~re tették/vágták*: Megfenyítették, nem engedik haza.

Sing Sing Ld. szingszing.

sínhuszár fn *ritk*, *tréf*, *gúny* Vasútépítő munkásszázad tagja; krampácsberci.

sintér fn (gyak. tsz-ban) *ritk*, *pej* Egészségügyi katona, a gyengélkedőre beosztott segítő; tökösnővér.

síp fn *ritk* 1. Kiveszik a ~ot. Ld. mütét. 2. *pej* Újonc; kopasz.

sípagyú fn *ritk*, *pej* Újonc; kopasz.

sípmalac fn *ritk*, *pej* Újonc; kopasz.

sípu fn *ritk*, *pej* Újonc; kopasz. [← *síp*].

sípszinór fn *ritk*, *tréf* Újonc; kopasz.

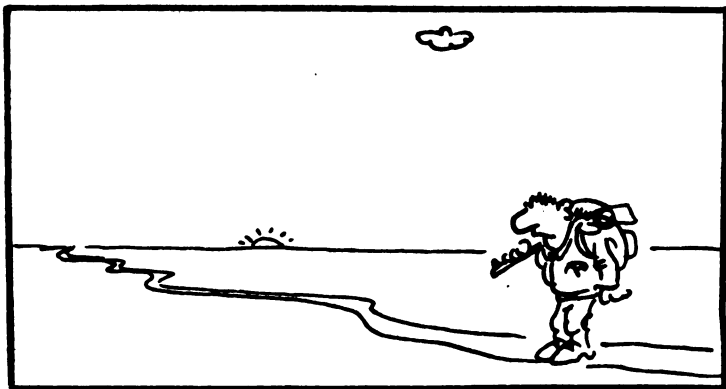
sír R: ~ az öreg → *ágya*, *kopasz fekszik rája*; ~ az öreg → *sapka(-ja)*, *kopasz lesz a gazda(-ja)*.

sírásás fn *ritk, pej* Lövészteknő ásása. Vö. csecsemő-sír, maszeksír.

sitkó fn *ritk* Laktanyai fogda; fogszi. [← szleng *sitkó* 'börtön'← *sitt*].

sitt fn *ritk* Laktanyai fogda; fogszi. [← szleng, argó *sitt* 'börtön'].

sittes fn *ritk* Fogdás, fogdabüntetését töltő katona; fogszis. [← *sitt*].

sivár fn és mn *pej* Újonc, első időszakos (katona); kopasz. ~ ágyú; ~ állat; (ezernapú) ~ gylk; ~ rüszü; *ritk, pej* Ua. Szh: Olyan ~ vagy, hogy a villanykörte hozzád képest copfos indián: *ritk, tréf, gúny* Soká fogsz még leszerelni, nagyon újonc vagy még. Vö. kopasz alatt.

siváriván fn *ritk, tréf* Újonc; kopasz.

sivasz fn *ritk, pej* Újonc; kopasz.

sivatagi → Öreg ~ sakál.

skinhead Ld. szkínhed.

skót Szh: → Megfeszíti, mint ~ a dudáját.

skuló (*skuló, skáiló, skúró, skuró*) fn (Gyalogsági fegyverbe (leggyakrabban géppisztolyba) való) lőszer. [← argó '(pisztoly)lőszer']. — ólomgaluska, skúresz, sörét.

skúresz fn *ritk* (Géppisztoly)lőszer; skuló. [← *skúró*].

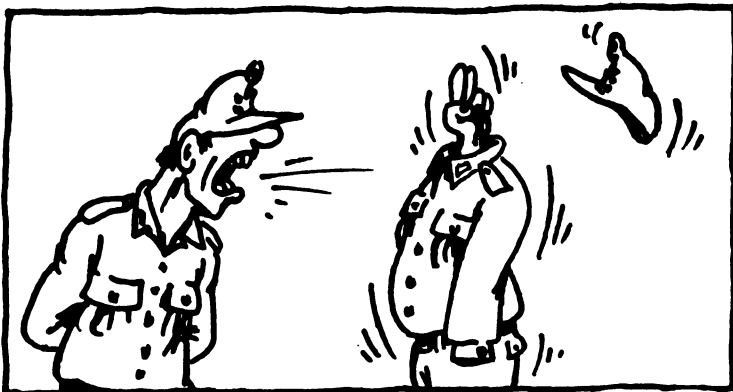
skúró Ld. skuló.

smasszer fn 1. Fogolykísérő. 2. *ritk, pej* Előljáró; péká.

3. *ritk, pej* Ügyeletes tiszt; üti. [← argó *smaszter* 'börtönőr'].

smirgli fn *gúny* Újonc; kopasz.

smirgliigazolvány fn *ritk* Öregkatonák készítette igazolvány az újoncoknak: az összehajtogatott dörzspapírra különféle (tréfás) utasításokat, jótanácsokat írnak. Vö. kopárigazolvány; kopaszcenti; öregségi bizonyítvány.

smiró fn *ritk, gúny* Újonc; kopasz. [← *smirgli*].

sokatszívott fn *ritk, tréf* Harmadik időszakos, leszere-lő katona; öreg.

soknapú fn és mn *tréf* Újonc, első időszakos (katona); kopasz.

soknapújóska fn *tréf* Újonc; kopasz.

somogyi ~ (*fagyálló*) *fecske*: *ritk, tréf* Varjú (a Somogy megyében szolgálók nyelvében); zalagalamb.

sorakozó Szj: ~ *vagy gyülekező volt meghatározva?!*: Sorakozzanak katonásan! Ne beszélgessenek, ne mozogjanak a sorban!

sorompó Szj: → *Nehogy már a ~ tekerje a baktort!*

sorozatlövő fn *ritk, tréf* Tábori latrina; gravitációs budi.

sorvezető fn *ritk, tréf* Őrvezető; őrv. [Szójáték].

sovány ~ *disznó/koca/malac* → *vágtában*.

söcsém fn *ritk* (Csak E/1. birt. szraggal, ragozhatatlanul) (Társ bizalmas, kedélyes megszólítása) Dzsakomó (Szh81/82). [← kedves *öcsém*].

sör Szh: *Olyan → öreg vagyok, hogy már a ~t is vénásan kell belém fecskendezni.* K: *Mindenütt → jó, de legjobb a ~.*

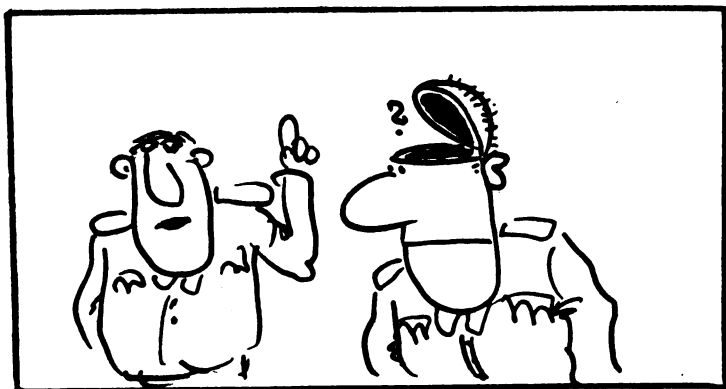
sörét fn *ritk* (Géppisztoly)lőszer; skuló.

sörmester fn *ritk*, *tréf* Örmester; örmí.

sörnagy fn *ritk*, *tréf* Örnagy; szarnagy. [Szójáték].

sörvezér fn *ritk*, *tréf* Örvezető; örví. [Szójáték; ← örvezér.]

sörvezető fn *ritk*, *tréf* Örvezető; örví.

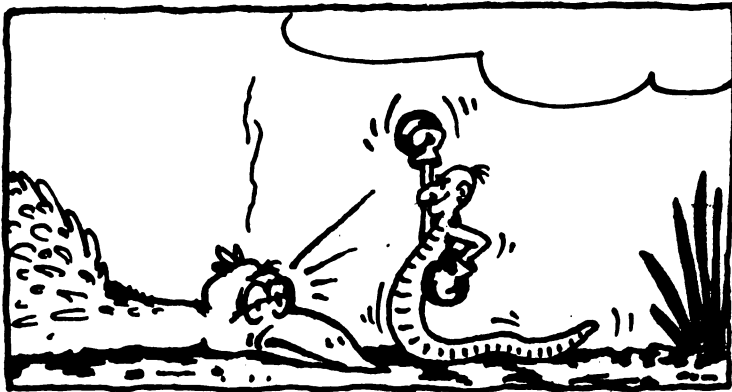
sötét mn és fn *pej* 1. Buta, nehézfelfogású (ember); köcsög. Szh: *Olyan ~ (vagy), hogy | nappal arcmegevilágítást kell tőle(d) kérni; — | világít benne(d) a feketekávé; — | a Negro (cukor) világít a szájában (szádban); — | hozzá(d) képest egy vödör korom atomvillanás: tréf Nagyon buta (vagy).* 2. (Pejoratív jelzőként) ~ gép: (A gépszázadbeliek sértegetésére (Er); vö. *A gépszázadhoz megyek, adjatok egy zseblámpát!* (Er86).) ~ Baranya/Zala stb.: (A mindenkori szolgálati hely csúfneve a szülőfölddel szemben; vö. „*Miért áll Fehérváron olyan sokat a vonat? — Mert infrát szerelnek rá* (Ze87/88); *Fehérvárig postagalamb viszi a levelet, onnan denevér: uo.*). Vö. *Strasséria; napfényes*). ~ ország: *ritk* Szabolcs-Szat-

már megye; Tirpákia. 3. *ritk* Helybeli, a szolgálati hely megyéjéből való katona.

sötétlelkű mn és fn *ritk*, *gúny* Cigány (katona); kokeró.

spagóca fn *ritk*, *Hír* Mindenféle zsinag, drót, vezeték.

spirikó fn *ritk* 1. Szeszes ital. || Az ablakmosószertől az arcszeszig bármiből hígtott szeszes ital. Szeszkó. 2. Spirituszfőző. [← *spiritusz*].

sportgiliszta fn *ritk*, *pej*, *gúny* Alapképzős katona, akinek a bakancs feltörte a lábát; sportoló. [Ld. sportoló.]

sportoló fn *ritk*, *gúny* Fájós lábú katona. Vö. *havai*; sportgiliszta. [Ugyanis bakancs helyett tornacipőt viselhet].

stabi fn *ritk*, *Hk* A harckocsi stabilizátora.

stabifülű fn *ritk*, *gúny*, *Hk* nagyfülű; lokátoros (Szh82/83). [A stabilizátor két fogantyújáról.]

stank fn *ritk*, *tréf* Harckocsi; háká. [← *tank*].

stokedli fn *ritk*, *tréf* Katonai ülőke; stoki. [stoki · *hokedli*].

stokeráj fn *ritk*, *tréf* Katonai ülőke; stoki.

stoki I. fn 1. Kb. 40 · 40 cm-es (műanyag v. ritkábban fa) ülőfelületű támlátlan szék; katonai ülőke. *Kirúgja maga alól a ~t*: *ritk* Öngyilkos lesz, felakasztja magát; befalcol. Szj: *Fejedbe húzom a ~t!*: (Fenyegetésként.)

Megverlek! Vö. betakar. → *Senki sehova! Mindenki ~ra!*
 — stokedli, stokeráj. 2. A katonai ülőkére ráhajtogatott ruházat. (A katona minden este a takarodóra készülve köteles a ruháját a székre ráhajtogatni (bestokizni): alulra kerül a nadrág, rá a zubbony, arra az ing és ennek tetejére a sapka, maga alá rejtve az összezsavart nadrágszíjat. Ügyelni kell rá, hogy a nadrág és a zubbony varrása középre essék. A jó *stoki* eleje nem vastagabb a gyufásdoboz élénél (*penge stoki*). A katonai ülőke lábai közt a kitisztított bakancs áll, a talpbetét beleállítva a szárába, kívülről ráhajtván a zokni. A bakancspár sarkának össze kell érni, orruk között egy lábfejnyi távolság van.) Ö: riadó~.

II. mn *ritk* (Leginkább a következő szó szerkezetben:) ~ *rend*: A rend lehetséges legmagasabb foka.

stokis mn ~an: *ritk* Pontosan, jól. Vö. **pengére**.

stokizik tn ige 1. A ruházatát a katonai ülőkére hajtogatja, *stoki* (I. 2.)-t készít. ~ni *megy*: *ritk* Aludni megy. Ik: be~(ik). 2. *ritk* Rendet csinál, vmit gondosan összehajtogatva a helyére tesz. [← *stoki*].

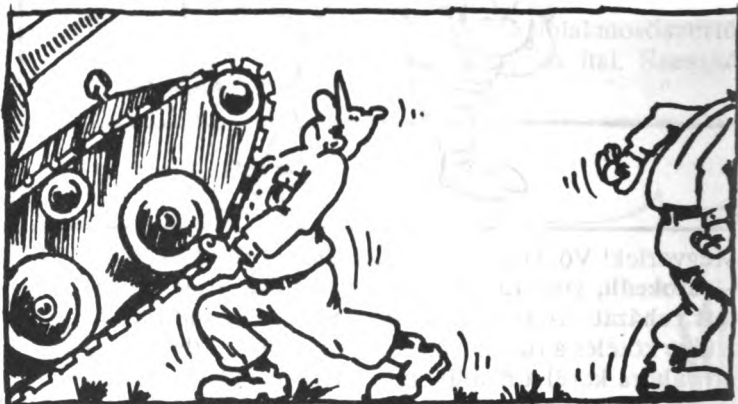
strasszer mn és fn *pej* Zalaegerszegi, Zala megyei (ember); közelből bevonult katona a zalaegerszegi lakományában (Ze) ~ *madár*: *ritk*, *gúny* Ua. (Ze). ~ *fecske/galamb/gólya/kánya/madár*: *tréf* Varjú; zalagalamb (Ze).

Strasszéria fn *pej* Zala megye (Ze). — sötét Zala, Strasszerország.

Strasszerország fn *pej* Zala megye; **Strasszéria** (Ze).

stukker fn *tréf* 1. Pisztoly. 2. *ritk* Géppisztoly; géppityu. 3. *ritk* Géppuska; varrógép. [← argó 'pisztoly'].

súly Szj: *Pofa ~ba!*: Csend legyen!

sumák fn és mn 1. A munka alól kibújó, a feladatot el nem végző; a feladatok kiosztásakor, elvégzésekor eltűnő (katona). — *kundéc*. 2. *ritk* Sunyi, alattomos, helyezkedő (személy).

sumákol tn ige 1. Kibújik a munka alól, nem csinálja meg; a feladat kiosztásakor, végrehajtásakor nincs jelen, elbújik; *sunnyog*. Ik: el~. Vö. *megsummant*. 2. *ritk* Nem egyenes úton intéz vmit; (személyes kapcsolatait felhasználva) ügyeskedik. 3. *ritk* Mellébeszél, nem mond igazat.

sunyít tn ige *ritk* Kibújik a munka alól; a feladat kiosztásakor, végrehajtásakor nincs jelen, elbújik; *sunnyog*.

sunnyog tn ige 1. Kibújik a munka alól, nem csinálja meg; a feladat kiosztásakor elbújik, (míg mások a munkát végzik) rejtőzködik, eltűnik. Ik: el~, meg~. — *kolbászol*, *kummant*, *kundécol*, *sumákol*, *sunyít*. 2. *ritk* Ólálkodik, settenkedik.

surci fn A Magyar Néphadseregben rendszeresített katonai bakancs; *surranó*. *Együtt húztak ~t*: Egy időben vonultak be. *Koptatja a ~ talpát*: *ritk*, *pej* (Akár társai rovására is) előnyt akar szerezni, vmit el akar érni az előljárójánál; *hízeleg*; *pedálozik*. *Kirúg vkit a ~jából*:

ritk Megver; betakar. Szh: *Úgy összecsapja a →zoknit, hogy elektromos szikra csak ki a ~sarkán.* [← *surranó*].

surcilefety fn *ritk, tréf* Cipőtisztító krém; fókaszír.

surranó fn A Magyar Néphadseregben rendszeresített katonai bakancs. *Együtt húztak ~t; együtt húzták fel a ~t:* Egy időben vonultak be. — *baszkancs, csónak², kasztró, surci.*

surranótárs fn (ált. tsz-ban) *ritk* Vkiel egyidőben bevont katona. Vö. *együtt húztak surcit/surranót.*

surumuru fn *ritk, tréf* Büntetés, kitolás céljával kikényszerített, megalázó módon végrehajtatott nagyta-
karítás; a padlónak, kövezetnek bő vízzel és sok tisztítószerezrel végzett felsikálása; *sikamika*; ld. még ott. [← *súrol*; vö. *sikamika*.]

suttyó fn *ritk, tréf* Újonc; kopasz.

süket mn és fn 1. (A tűzerek „állandó” jelzőjeként) *ritk, gúny ~tűzér.* 2. Tűzér; ló.

süldőállomány fn *ritk, tréf, gúny* Az újoncok összefoglaló említése; időszak. Vö. *állomány.*

sün →*Öreg sün.*

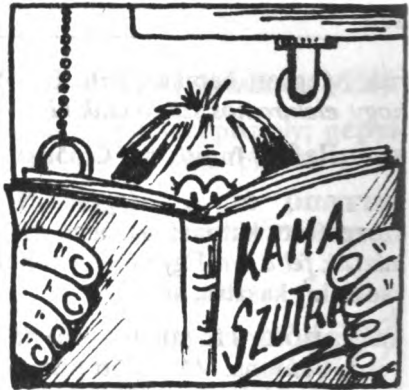
sündisznó fn 1. *~t evett/reggelizett; felrobbant a ~ a kezében/szájában:* *tréf* Borostás, nem borotválkozott; bokorarcú (ált. számonkérő, figyelmeztető kérdésekben). *Mi az? Felrobbant a ~ a kezében? (Ze86/87).* 2. *ritk* Borostás, borotvátlan katona; bokorarcú.

sünfejű mn és fn *ritk, tréf* Újonc, első időszakos (katona); kopasz.

sütő fn *Hk* (Tartaléküzemanyag-tartályból átalakított) lőszer-, gránáttartó a harckocsiban.

s. v. Ld. *esvé.*

svájci ~ *néger:* *ritk, tréf* Izmos, kisportolt [← *Schwartzenegger* (a testépítés filmszínészé lett világbajnoka).]

szabadidő *Irányított* ~: *tréf* A hivatalos kiképzési időn túl végeztetett munka (ált. takarítás, csikkszedés) vagy más kötelező tevékenység.

szabadidőpor fn *ritk, tréf* Mosószer, takarítószer (ált. Ultra); hó.

szabadság Szh: → *Kevés vagy, mint újoncnak a* ~.

szabi fn A katonák magáncélból, meghatározott (az el-távozásnál hosszabb) időtartamra való mentesítése a szolgálati kötelezettségek alól; a laktanya hosszabb idő-re történő elhagyása; szabadság. Vö. havai. Ő: eü~, ju-ti~. [← *szabadság*].

szabispapír fn Szabadságos papír, amely egyúttal ingyenes vagy félárú vonatjegy váltására jogosító utazási igazolvány is.

szabócsalád fn *tréf* Gyalogságot (egymás melletti alakokat) ábrázoló lőtéri céltábla.

szadi fn *ritk, pej* Laktanyai orvos; mengele. [← *szadista*].

szadizmus Szi: *Egyetemisták, én nem vagyok egy ~, de rábasznak, az rizikó!:* *ritk, gúny* (A hivatásos katonák butaságának kigúnyolására emlegetik) (Er86,88).

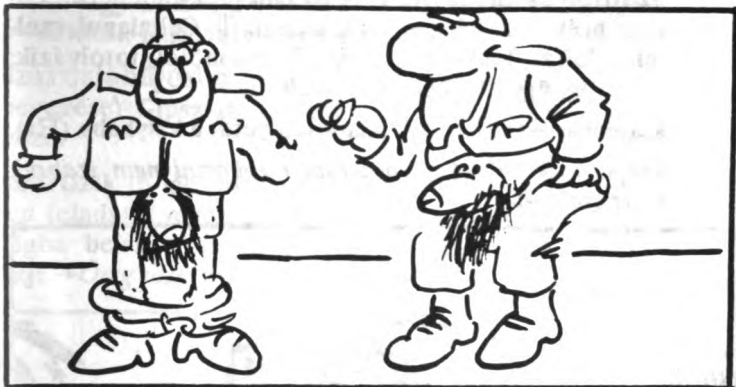
száj 1. *Felrobbant/szétrobbant a* → *fogkefe!* → *sündiszró a ~ában.* Szj: *~ába a* → *faszom! Csukd be a szádat, mert aknaszag van!:* Ne beszélj annyit fölöslegesen! (Er86).
2. → *Orrba-~ba.*

szájkosár fn *ritk, tréf* Gázálarc; szimat.

szakad tn ige (Igekötös formáiban ált. felszólításként:) mozdul; elkezd dolgozni. Ik: ki~, le~, rá~.

szakadjmegvezető fn *tréf* Szakaszezető; szakszi. [Szójáték].

szakadtvezető fn *ritk, tréf* Szakaszezető; szakszi. [Szójáték].

szakállas fn *ritk, tréf* Hímvesző; fasz.

szakaszgóré fn *ritk* Szakaszezető; szakaszpéká. Vö. góré.

szakaszos ~ *vezető*: *ritk, tréf* Szakaszezető; szakszi.

szakaszpéká fn *ritk* Szakaszezető. Vö. péká. — szakaszgóré.

szakaszvezető fn *ritk* A fogdán 15–19 nap büntetést letöltött katona. Vö. tizedes.

szakszi fn Szakaszezető. [← *szakaszvezető*]. — adidasz(címke), cakci, csontszázados, csöves, leszék őrmester, szakadjmegvezető, szakadtvezető, szakaszos vezető.

szalámi → *Csuvás*/→ *dzsuvás* ~. **Szh**: → *Kevés (vagy), mint turista* ~-ban az idegvezető.

szálkásodik ~ik a → *macskakaki*.

szalonna fn 1. → *Őnjáró* ~. 2. *ritk, tréf, gúny* Alacsony

műveltségű (iskolázatlan); nagyon buta katona; köcsög.
Abált ~: ritk, tréf Ua.

szalonnás fn és mn *ritk, gúny, pej* 18 hónapos szolgálati idejét töltő katona (szemben a 12 hónapig szolgáló előfelvételiessel) (Nk).

szamárfészek fn *ritk, tréf* Hanyagul bevetett ág; vízlóbölcső (DbK). Vö. dikó.

szambázik tn ige *tréf* 1. A sorban mozgolódik, mocrog; brékel. 2. Megy, sétál; zizzen. || Céltalanul cseleng, kófrál; kolbászol. 3. *ritk* Szószömtől, totolyázik; szütyög; ügyetlenkedik; topázik.

szamovár ~t *csinál: tréf* Alaposan befűt a kályhába (Er).

szaporodik Szj: *A* →parancsot megbaszni nem szabad, mert csak ~ik.

szappan Sziszegő ~: *ritk, tréf* Dezodor.

szar 1. Szh: →Kevés vagy, mint ~ban a (C)vitamin. Olyan →öreg vagyok, hogy a ~ is bottal jön ki belőlem. 2. ~ rüszü →állat. Szj: *Ha ez a nap ~ volt, a holnapi geci lesz: ritk* Holnap még rosszabb napunk lesz.

száraz Szj: ~ ág!: *tréf* Század állj! ~ virág!: *ritk, tréf* Század vigyázz! (Leginkább sorállományú parancsnokok használják.) [Szójáték; a vezényszókkal azonos ritmusban ejtve.]

száraztakony fn *ritk, tréf* Másodidőszakos katona; gumi.

szárcsa → *Öreg* / → *vén* ~.

szardínia fn *ritk*, *tréf*, *gúny* Harckocsizó katona; hákás.

szarfaszú (*Felsőágyas*) ~ *kopasz* ←.

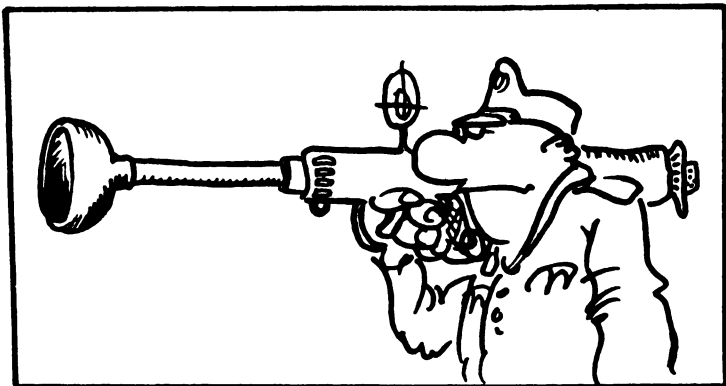
szarfaszújózsi fn *ritk*, *tréf*, *durva* (Az egyszeri katona elnevezése) Gipszjakab.

szarik Szj: → *Öreg rája* ~ *ik rája!*

szarnagy fn *ritk*, *pej* Órnagy. [← *szörnagy*; szójáték.]
— *örkicsi*, *parkettás* (*örvezető*), *sörnagy*, *szörnagy*.

szaroslábújóska fn *tréf*, *ritk* (Az egyszeri katona elnevezése) Gipszjakab. → *Parancs*, ~, *vagy mi az isten fasza!*

szarozik tn ige *ritk* 1. Parancsra fölösleges, értelmetlen feladatot végez. 2. Kellemetlenkedik; minden apróságba beleköt, akadékoskodik; parancsolgat; gecizik. Szj: → *Öreg rozmár nem* ~ *már*.

szarpumpa fn *ritk*, *pej* Kézi páncéltörő fegyver; erpégé.

szartaposó fn *ritk*, *tréf*, *pej* Vegyvédelmi harisnya; vévépapucs.

szás fn *ritk* Százados; kilós.

szaunázik tn ige *ritk*, *tréf* Vegyvédelmi gyakorlaton vesz részt. [A légmentesen záró műanyag öltözetben — különösen nyáron — nagyon megizzadnak a katonák.]

századdiszkó fn *tréf* Századsorakozó; századdizsi. Vö. diszkó.

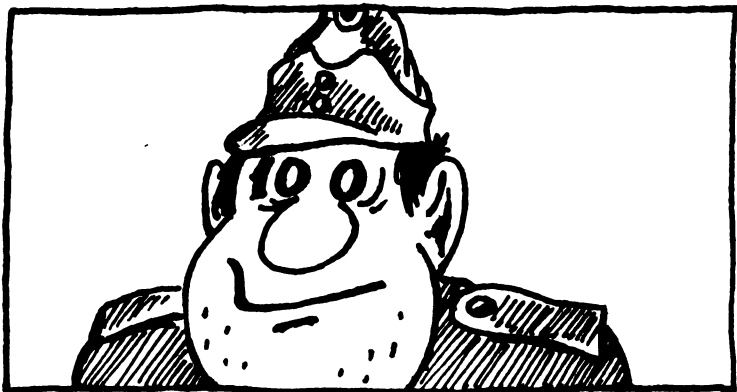
századdizsi fn *tréf* Századsorakozó. Vö. dizsi. — (század)diszkó.

századgóré fn *ritk, tréf* Századparancsnok; századpéká. Vö. góré.

századparancsnok Szj: →Kevés, mint ~ban a jóindulat.

századpéká fn Századparancsnok. Vö. péká. — apád, apuci, kapitány, századgóré.

századszint fn Az az épületszint v. épületrész, ahol a század elhelyezési körlete található.

százaz fn (és mn) 1. *Fel tudsz váltani egy ~t?: ritk, tréf* Neked is száz napod van a leszerelésig? 2. 100 mm-es harckocsilövedék. ~malac: Ua. Vö. malac.

százegy ~kiskutyá: *ritk, tréf* (A hátralevő százegy napra utaló kifejezés, leginkább különböző mondatokba ágyazva). *Nem láttad a ~kiskutyát? Itt szaladt el az előbb.* 'Újoncokat ugrató, a hátralevő napok számát tudató fordulat' (Mf88689). *Megnézzük a ~kiskutyát* (Mf88/89). [A 101 kiskutyá egy Walt-Disney-rajzfilm címe.]

százlábú fn *tréf* Gyökérkefe, sikáló kefe. ~ak strása: A padló sikálásának zaja (Er). — ezerlábú, sikakefe, síkárkefe.

SZDPKHTTS, szd. pk. ht. ts. Ld. eszdépékáhátétées.

SZDNT Ld. eszdéenté.

szecska fn *ritk, gúny* Újonc; kopasz.

szecskavágó Szj: *Csak az a →baja, hogy az anyja piccsája nem volt ~.*

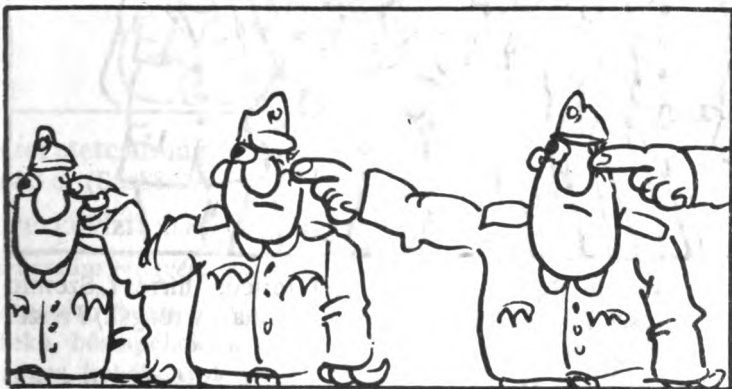
szecskó fn *ritk, tréf* Újonc; kopasz. [← szecska].

szecsói fn és mn *ritk, gúny, tréf* Előfelvételis (katona); tápos. [← táplószecsói].

szecsőr fn *ritk, tréf, gúny* Előfelvételis katona; tápos. [Szójáték; ← Thatcher (angol miniszterelnöknő); vö. szecsói.]

szédül Szj: *Nem ~, katona?: ritk, tréf* (Figyelmeztetés, ha magas katona az alacsonyabbak, vagy alacsony a magasabbak közé áll sorakozókor).

szekrény Szj: *Mi az, nincs ~ed?: tréf* (Csipkelődő kérdés a rovacásra (ld. ott) levonuló katonához) (Szh81/82).

szem Szj: *Azzal a ~ével néz rám, amelyikkel a kutyára szokott!: ritk* (Kötelekedés kezdő formulája) (Szh81-83). *Szh: Jaóska tá, kinyomom a ~ed, mint a fogkrémet!: ritk* (Egy őrmester szavajárásából elterjedt fenyegetőző kifejezés) (Ce79/80). *Olyan →öreg, hogy nem mer hanyatt feküdni, mert beesik a ~e. Ha annyi ~ed lenne, mint ahány →napod, úgy néznél ki, mint a kukorica.*

személyi ~ igazolvány: *Még csak most teszik el a ~ igazolványát: ritk, gúny, tréf* Még csak nem régen vonult be katonának.

szemforgatás fn *tréf* (Ált. parancs formájában kiadva:) Lazsálás (mit tornagyakorlat) az előljáró nélkül végzett reggeli tornán. — szemkörzés, távolbanezés, véraláfutás.

szemhókinsz fn *ritk, tréf, gúny* Szemüveges katona; optika. [← *Sam Hawkins* (Karl May indiánregényeinek egyik szereplője).]

szemikukk fn *ritk, tréf, gúny* Szemüveges katona; optika.

szemkörzés fn *tréf* (Ált. parancs formájában kiadva:) Lazsálás (mint tornagyakorlat) az előljáró nélkül végzett reggeli tornán; szemforgatás.

szemle Szj: (Az alegységnél terjedő hírre („Szemle lesz!”) a sokat tapasztalt öregkatona így reagál:) *Persze. Fekszem le.*

szén Szj: *Meghozták a szenet. Hova rakják/tegyék?: tréf* (Kérdés az alvó társhoz, hogy felébredszék. Ha az jól ébred, így válaszol:) *A kútba, hogy ne legyen útba.*

szeneslapát fn *ritk, tréf* Gyalogsági ásó; gyalásó.

szennyvizes fn (gyak. tsz-ban) Hajós, motorcsónakos katona (Er). — béemkás, vizes.

szép Szj: *Nem vagyok ~, de roppant gecil!* (Főleg alacsonyabb rangú parancsnokok által hangoztatott kiszólás).
Szh: *Én olyan vagyok, mint a jelzőrakéta: ~, de veszélyes: ritk, tréf* Ua.

szerel tn ige Katonai szolgálatát letöltve távozik a had-

seregből; leszerel. Szj: *Azt a naptárt még meg sem csinálták, amikor te ~sz!:* tréf Soká fogsz még leszerelni (az újoncok (és a másodidőszakosak) bosszantására mondják az öregkatonák.) *Akkor ~sz majd, ha a Dózsa-szobor visszatiszteleg!:* tréf Ua. (A laktanya bejáratánál látható bronzszoborra utal) (Nk). (A „Két →öregkatona van a laktanyában: én meg a Dózsa-szobor!” kijelentésre adott szokásos tréfás, incselkedő válasz:) *Együtt is ~tek?* (Nk).

szeregetcsomag fn *ritk, tréf* Ágyú lövedéke becsapódáskor (Szo88/89).

szerkóvizit fn *ritk, tréf* Szekrényrend-ellenőrzés.

szerszám →Egyéni temetkezési ~.

szeszko fn Alkohol, szeszes ital. — anyag, anyatej, bedekó, béempékoktél, befőtt, cefli, cefre, denkó, fogszifróccs, hobókonyak, pálesz, repkó, spirkó, (65 mintájú katonai) védőital, vegyész, vegyigyümi, vegyko¹, vévé².

szeszseton fn *ritk, tréf* Katonai illetmény; zsold.

szétalszik *Szétaludta az →agyát.*

szétkavar ~ja az →agyát. Vö. kavar¹.

szétrobban ~t a →fogkefe a szájában.

szétrúg Szh: ~lak, mint tyúk a töreket!:

ritk, tréf (Fenyegetésképpen:) Megverlek! Vö. betakar.

szétszopát ts ige Nagyon ellátja a baját, különösen megaláz; megszívát. Vö. szopát. ~ja az agyát/fejét: Ua.

széttúr Szh: ~nálak, mint jegesmedve a havat: *ritk, durva* (Nőnek tett ajánlat:) Szívesen közösülnék veled! Vö. befeszít.

szj Szj: → *Bútort ~ra!*

szigorú Szj: ~ vagyok, de igazságtalan!: *ritk, tréf* (Parancsnok által hangoztatott kiszólás).

szikla R: *Kopár ~n nem nő moha, | '89 nem lesz soha!* *tréf* (1988-ban leszerelő katonák 1989-ben szerelőket bosszantó rigmusa) (Ze87/88). — | *'90 az nem lesz soha!* *tréf Ua.* (egy évvel később) (Ze88/89). *Kopasz ~n nem nő moha, '90 február nem lesz soha!* *tréf Ua.* (DbK89).

szilikózis Szj: ~t lehet kapni!: *ritk, tréf* (Poros, piszkos körlet láttán mondja az előljáró) Kezdjék el a takarítást!

szimat fn tréf 1. Gázálarc. — bajuszkötő, ormány, szájkosár, szimatszatyor. **2.** *ritk* Gázálarctáska; szimatszatyor. [?← szimatszatyor].

szimatszatyor fn tréf 1. Gázálarctáska. — harci retikül, ormányzsák, szimat, szimatszüttyő, szimattáska, szimattatyó, szimattátyó, szüttyő, vévétáska. **2.** *ritk* Gázálarc; szimat.

szimattáska fn ritk, tréf Gázálarctáska; szimatszatyor.

szimatszüttyő fn ritk, tréf Gázálarctáska; szimatszatyor.

szimattatyó fn ritk, tréf Gázálarctáska; szimatszatyor.

szimattátyó fn ritk, tréf Gázálarctáska; szimatszatyor.

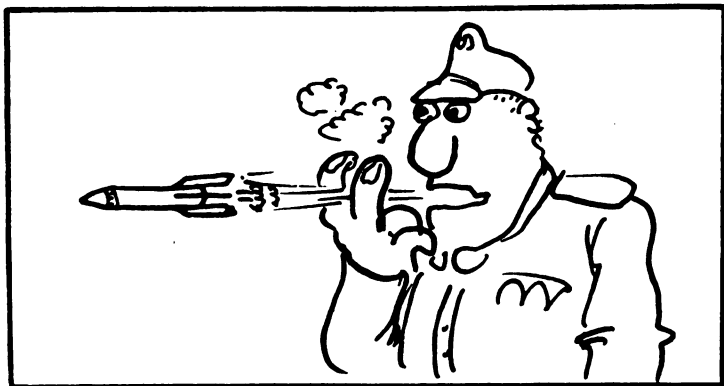
szingszing fn *tréf* Laktanyai fogda; fogszi. [← *Sing Sing* (hírhedt fegyintézet az USA-ban).]

sziszegő ~ *szappan*←.

szitakötő fn *ritk, tréf, gúny* Helikopter. — *hellikópáter, hllájkóptör, porkavaró.*

SZÍV ige 1. ts ~ja a →*faszt*. 2. tn Póru jár, megjárja; más(ok) (kíméletlen) eljárása miatt kellemetlen, megalázó, esetleg tartósan hátrányos helyzetben van; méltánytalanságot szenved el; bosszúság éri. (a) Vmilyen nemszeretem (unalmas, kellemetlen, megerőltető, megalázó, a többiekénél több) feladatot, munkát kap, ill. ilyet végez. (Minden katonai ill. kötelező feladat ennek minősülhet.) b) (Túl nagy) büntetést kap, ill. ennek következményeit viseli.) Vö. *megszfv, (meg)szívat; sziv(at)ás.* Szh: (*ritk*) *Annyit ~, hogy kilézésre sincs ideje; ~, mint a porszívó; ~, mint a torkos borz; ~, mint az uháká* (Szh81–83). K: →*Kopasz vagyok, | azért ~ok...; — | ~ok, szopok... Ik: meg~.* [← *szívja a faszt*]. — *cu-mizik, döbben, csöcsöt kap, elkapja a szivattyút, nyal, obizik, oboázik, szop, szopoz.*

szívacs fn 1. Bosszúság, kellemetlen, méltánytalan, megalázó helyzet; ennek elviselése; szívás. || (Véletlenül v. bosszúból) ilyen helyzetbe juttatás, kitolás; szívátás. [Szójáték;← *szfv*]. 2. *ritk* Alegység-ügyeletes; belgeci. Ő: *bel~.*

szivar fn *ritk, tréf* Rakéta; kannibál.

szívás fn Kellemetlenség, bosszúság, hátrányos hely-

zet, méltánytalanság, megaláztatás; az ilyen helyzetek és az ezeket (véletlenül v. büntetésből, bosszúból) okozó cselekedetek (elviselése); kitolás. (a) Vmilyen nem-szeretem (a katona számára minden kötelező annak minősülhet; unalmas, kellemetlen, undorító, megerőltető, megalázó, a többiekénél több) munka, feladat (végzése): b) (Túl nagy) büntetés (elszenvedése).) Vö. szívatás; (meg)szív(at). *Az ezredgyakksi nagy ~ volt!* (Nk84/85). Szj: *Négyütemű motor; első ütem: ~: ritk, tréf* (Ált. újoncokra célozva:) *Kezdődnek v. nem sokára várhatók a kitolások. K: Ha már ~, legyen nagy!:* *tréf* (Az egymást követő kellemetlenségeket nyugtázó, némi belenyugvást is kifejező szólás). R: *→ Öreg csocsoszé ez az írás, vár a kopaszra másfél éves ~. Ö: szopás- ~ [← szív; vö. még szleng szívás 'orális közöszülés', (meg)szívja a faszt]. — bráner(ezés), cumi(zás), csikágó, kambodzsza, kamcsatka, kenobona, nyalás, obi, obivankenobi, oboa, oboázás, obrájen, obrométer, rodézia, szivacs, szívatás, szivattyú, szopacs, szopás, szopátás, szopátás-szívatás, szopattyú, szopka, szopol, szopta, zimbabve.*

szívat (gyak. *szivat*) ts ige (Kíméletlen módon, sajnálat nélkül büntetésből vagy bosszúból, esetleg véletlenül) úgy jár el vkivel, hogy az emiatt kellemetlen, megalázó, esetleg tartósan hátrányos helyzetben van; elbánik, kitol vele; kellemetlenkedik, bosszúságot okoz neki. (Ld. még *megszívat*.) *Ott ~ta a bandát a gyakorlótéren!* (NK84/85). *~nak, anyám. stop.* (Engem is, fiam. Stop. De nekem jól esik): *ritk, tréf* (Ált. vmilyen kellemetlenség elszenvedése során elhangzó, nem feltétlenül pár-

beszédes „telexváltás”). R: ~ják az öreg →tápost, de rója majd még a belvárost! Ik: le~, meg~. [← szív]. — gecizik, obiztat, oboáztat, reszel, szopat. Vö. kavar¹.

szívatás (gyak. *szivatás*) fn (Kíméletlen módon, sajnálat nélkül, büntetésből vagy bosszúból, esetleg véletlenül) vkinek kellemetlen, (méltánytalanul) hátrányos, megalázó helyzetbe hozása; az ilyen helyzetet előidéző cselekedetek végzése; kitolás. || Kellemetlenség, bosszúság, hátrányos helyzet, méltánytalanság, megalázás. a) Vmilyen nemszeretem (unalmas, kellemetlen, megerőltető, megalázó, a többiekénél több) munka, feladat (elvégeztetése). b) (Túl nagy) büntetés (kiszabása). c) *ritk* Ugratás, tréfa; becsapás. Vö. szívás; (meg)szív(at). *Elég nagy ~ lenne, ha egy hétre lezárnák az ezredet!* (Nk84/85). [← szívat; vö. szív.] — csikágó, kambodzsza, kamcsatka, kenobi, obi, obivankenobi, oboa, oboáztatás, obrájen, ombrométer, palermó, rodézia, szívacs, szívás, szivattyú, szopás, szopátás, zimbabve.

szívatásos mn *ritk, tréf* Hivatásos katona; keményvállalapos. [Szójáték; ← szívat].

szívató fn *ritk, pej* Alapképző alegség, ill. annak elhelyezési körlete; keltető. [← szívat].

szivattyú fn 1. *Elkapja a ~t: ritk* Bosszúság éri; pórul jár, megjárja; kellemetlen, megalázó helyzetben van; szív (Ma81/82). *Rákapcsolja a ~t: ritk, tréf* Ellátja a baját, kitol vele; kellemetlenkedik neki; megalázó hely-

zetbe juttatja; megszívát (Ma81/82). Szj: *Hozzám képest a hathengeres kompresszoros Lombardia Berber ~ egy darab nulla: ritk, tréf* Nagyon rám jár a rúd (Ma81/82). 2. Bosszúság, kellemetlen, méltánytalan megalázó helyzet; ennek elviselése; szívás. || (Véletlenül v. bosszúból) ilyen helyzetbe juttatás; kitolás; szivatás. ~ beó←. [Szójáték;←szív(at)]. (Előfordul olyan ejtése, amikor az utolsó szótag helyett egy *tyú/tyű*-szerű fütty hangzik.)

szkínhed fn *ritk, gúny* Újonc; kopasz. [← ang. *skinhead* 'bőrfejű'].

szocprobléma Szj: *Egyéni ~!:* (Panaszkodás, segítségkérés elutasítására:) Nem érdekel, semmi közöm hozzá! [← *szoc.[iális] probléma*].

szokol fn *ritk, tréf* 1. Rádió adó-vevő; bohócrádió. 2. Fali hangszóró; falikutya. [← *Szokol* (szovjet táskarádió)].

szól R: *Ne ~j, csak ints: már százötven sincs!:* (Az éppen hátra levő napok számát tudató rigmus).

szolcsi fn *ritk, tréf* 24 órás szolgálat; szoli.

szolgálat fn 1. 24 órás (leginkább alegység-ügyeletesi) szolgálat; szoli. *Elvisz egy ~ot:* *ritk* 24 órás szolgálatba megy; 24 órás szolgálatban van. **Ő:** *bel~.* 2. Alegység-ügyeletes és/vagy helyettese; **belgeci**(há).

szolgálati fn *ritk* Régi kimenőruha gyakorlóruhaként használva; manó (DbK88).

szolgvez fn *ritk* Szolgálatvezető. [Hiv. rövid.] — a század anyja; gatyaszámláló.

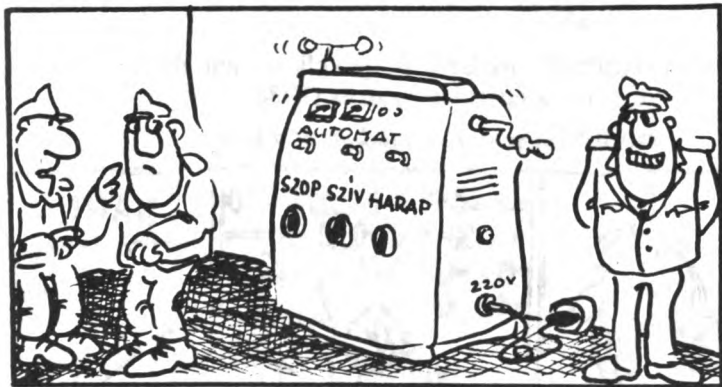
szoli fn 24 órás szolgálat. → *Nyomatja a ~t.* Ő: bel~. — kampó, szolcsi, szolgálat.

szombathelyi ~ egyes oszlop: *tréf* Az étkezdébe való betódulás módja; a szabályos egyes oszlop helyett egymás hegyén-hátán való tülekedés (Szh81/82).

szop(ik) ts és tn ige Bosszúság éri; pórul jár, megjárja; kellemetlen, megalázó helyzetben van; szfv. (Ld. még szív alatt.) Szj: ~ni fogsz (mint a torkos borz)!: (Fenyegetésként:) Ezt inég megjáród! Szh: ~(ik), mint a boci; ~(ik), mint a torkos borz; Akkorát ~(ik), mint a torkos borz: Nagyon megjárja. K: → *Kopasz vagyok, | sokat ~ok...; — | szívlak, ~ok...*

~ás: Bosszúság, kellemetlen, méltánytalan, megalázó helyzet; ennek elviselése; szfvás. || (Véletlenül v. bosszúból) ilyen helyzetbe juttatás, kitolás; szívatás. R: *Aki → tápos, az a király, többinek a ~ás kijár.*

szopacs fn *ritk, tréf* Bosszúság, kellemetlen, megalázó helyzet; ennek elviselése; szfvás. [szopás · szivacs].

szopás-szívás fn *ritk* Bosszúság; kellemetlen, megalázó helyzet; ennek elviselése; szfvás.

szopat ts ige Ellátja a baját, kitol vele; kellemetlen, megalázó helyzetbe juttatja; eljárása nyomán vki ilyen helyzetben van; szívat. Ik: le~, meg~, szét~.

~ás: (Véletlenül v. bosszúból) kellemetlen, megalázó helyzetbe juttatás; kitolás; szívatás. Vő. szívás.

Szj: *Öregek tíz napra, gumik álló faszra, kopaszok újabb ~ásra ébredtek!*: *ritk* (A reggeli ébresztő nem hivatalos szövege).

szopátás-szívátás fn *ritk* Kellemetlen, megalázó helyzet; az ilyen helyzetbe juttatás, kitolás; szívátás. Vö. szívás.

szopató 1. ~*ra vesz*: *ritk* Ellátja a baját; kitol vele; kellemetlen, megalázó helyzetbe juttatja; megszívát. 2. ~*kábel*: *Hk* Az a kábel, melynek segítségével a lemerült akkumulátorú harckocsit a másik tank akkumulátoráról el lehet indítani (Szh82/83).

szopattyú *ritk* fn Bosszúság; kellemetlen, megalázó helyzet; ennek elviselése; szívás. [szopás · szivattyú].

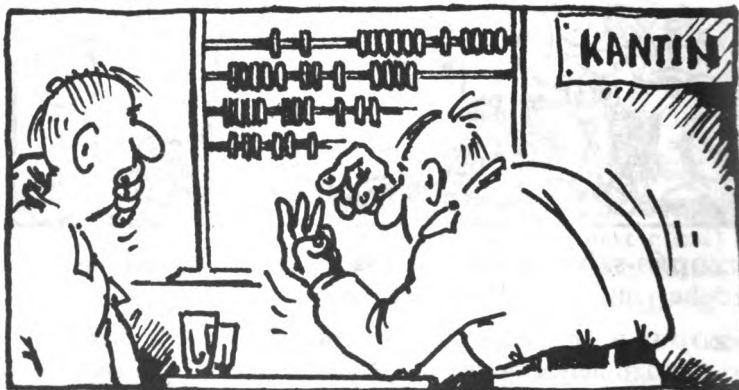
szopka Szj: ~ *beó*←! (Csak ebben a kifejezésben: 'Bosszúság; kellemetlen, megalázó helyzet; ennek elviselése; szívás').

szopol fn *ritk* Bosszúság, kellemetlen, méltánytalan, megalázó helyzet; ennek elviselése; szívás (Er88).

szopoz Szj: →*Öreg rozmár nem ~ már.* (Csak ebben a szólásban: 'póru jár; kellemetlen, megalázó helyzetben van; szív').

szopta fn *ritk* Bosszúság; kellemetlen, megalázó helyzet; ennek elviselése; szívás (Er88).

szorít Szh: ~*sd a* →*pofád, mint a satu!*

szoroz Szj: →*Öreg rozmár, nem ~ már.*

szovjet ~ eltáv←. Szh: *Olyan, mint a ~ kölni*←: *egy csepp is elég belőle*. Vö. még orosz és ruszki alatt. ~ *fecske*←.

szöcske¹ fn *ritk* Írógép (Ze87/88); írkok használta szó).

szöcske² fn Gyakorlótér. [← szöcskerét]. — birtok, egyes, gyakmező, gyaktér, heszienda, káposztáskert, nyúldomb, nyuszidomb, préri, szöcskerét, sztyeppe.

szöcskerét fn *tréf* Gyakorlótér; szöcske². [Sokat ugrálnak rajta a katonák.]

szöcskézik tn ige *ritk* Írógépen ír, gépel (Ze87/88; írkok használta szó). [← szöcske¹].

szögletes Szj: *Ami →kerek, azt viszik, ami ~, azt gurítják*.

szőnyeg *Megy a ~ szélére: ritk* a) Kihallgatásra megy. b) Megy, hogy megkapja a (megérdemelt) fejmosást, letolást. *A ~ szélén áll: ritk* a) Kihallgatáson van. b) Leszidják, megmossák a fejét.

szőr *Beesett az arca, a ~ meg kint maradt; Lefogyott és a ~ kint maradt: ritk, tréf* Borostás, borotvátalan; bokorarcú. Szh: →*Kevés, mint kopasz valagon egy szál ~*.

szőrmester fn *ritk, tréf* Órmester; őrmi. [Szójáték].

szőrnagy fn *ritk, tréf* Órnagy; szarnagy. [Szójáték].

szőröstalpú fn *ritk, tréf* Lövészkatona; nyúl.

szőrvezető fn *ritk, tréf* Órvezető; őrvi. [Szójáték].

sztálinorgona fn *ritk* Rakéta-sorozatvető; esvé¹.

sztyeppe fn *ritk, tréf* Gyakorlótér; szöcske².

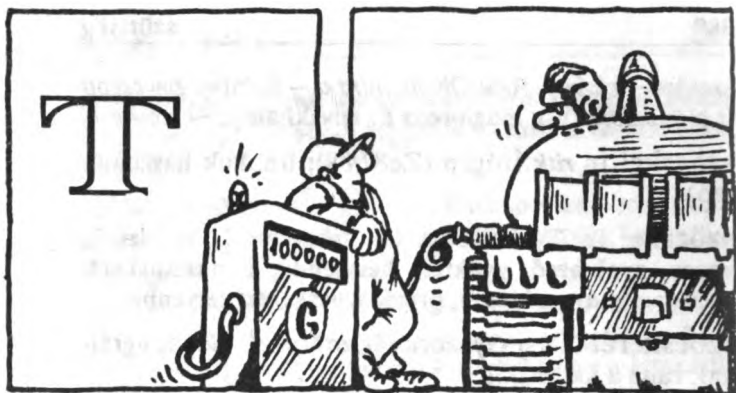
szurkál Szj: *A →dolgozó nőket ~om!*

szülői Szh: →*Kevés, mint árvaházban a ~ értekezlet*.

szürke Öreg ~ (→nyúl).

szütyő fn *ritk, tréf* Gázálarctáska; szimatszatyor. [← szimatszütyő].

szütyög tn ige *ritk, pej* Úgy tesz, mintha dolgozna; lát-szattevékenységet folytat; szöszmötöl; szambázik. *Mit ~, mint tót a pinán?! (Ha88/89)*.

tájoló fn *ritk* Lokátoros; patkány¹ (DbK89).

takaró *Kilencre rúgja a ~t: ritk* Centivágás után már csak kilenc napja lesz a leszerelésig.

takarodó Szj: ~! → *Villany leó!*

takony Szh: „Jobbra nézz!”-nél úgy vesse a → *fejét, hogy a ~ hétszer csavarodjon körbe rajta!* → *Csapódjon, mint a ~!*

talp *Koptatja a → surci ~át; Véres a ~a: ritk* Sokat hízeleg, előnyt akar szerezni az előljárónál; *pedálozik.*

talpal tn ige *ritk, pej* Hízeleg, törleszkedik a feljebbvalójához; *pedálozik. Vö. koptatja a surci talpát.*

talpas fn (és mn) 1. Egy helyben álló v. meghatározott útvonalon járőröző ór; *bobl. ~ ór: ritk* Ua. ~ *órség: ritk* Az ilyen szolgálat, órség. 2. *ritk* Harckocsi; *háká* (Le88/89).

talpsín fn *ritk* Pontonhíd; *csónak*¹ (Ma81/82).

talpszárszaggató fn *ritk, gúny* Tüzér; *ló* (Szf83/84).

támlás fn *ritk* Órbodében szolgálatot teljesítő ór; *bobl.*

támlázik tn ige (Órbodében) órszolgálatot teljesít, órkodik; *bobizik.*

tampon Szh: → *Kevés, mint elefántnak a normál~.*

tamponos fn (Gyak. tsz-ban) *ritk* Ponton-építő hidász, pontonos; *pomponos* (Er88). [Szójáték].

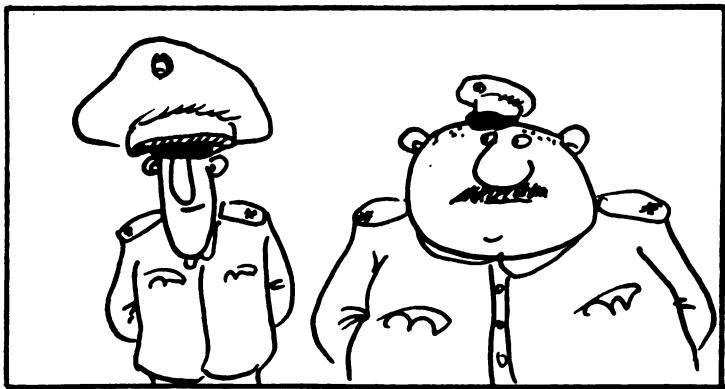
tanács → *Öregek ~a.*

táncos ~ *geci*←.

tankátjáró fn *ritk* Két ember közötti nagy távolság a sorban. [← Hiv. 'a harckocsik akadálytalan előretörésére nyitott átjáró a saját v. az ellenség műszaki zárán'].

tankcsapda fn *ritk, tréf* Szöszmősz, szemét (ami takarítás után még a körlet padlóján maradt); **bakapihe**.

tanya R: *Itt hagyom a ~ tokat, basszátok az/meg anyátokat!:* *durva* (Öregkatonák által üvöltözött rigmus a leszerelés felé közeledve).

tányérsapka Szh: → *Betakarlak, mint Ziaul Hakot a ~.*

táp fn és mn *ritk* 1. Ennivaló, táplálék. 2. Kevés, hitvány (Sb85).

tápágyú fn *ritk, gúny, pej* Előfelvételis katona; tápos.

tápi fn *gúny, pej* Előfelvételis katona; tápos. R: *Kacska mondja: hápi, hápi, leszerel az öreg ~!:* *ritk* (A közelgő leszerelést hirdetőmondóka).

tápibébi fn *ritk, gúny, pej* Előfelvételis katona; tápos.

tápidolli fn *ritk, gúny, pej* Előfelvételis katona; tápos.

tápinger fn *ritk, gúny, pej* Előfelvételis katona; tápos.

tápinkó fn *ritk, gúny, pej* Előfelvételis katona; tápos.

tápinyó fn *ritk, gúny, pej* Előfelvételis katona; tápos.

tápió fn *gúny, pej* Előfelvételis katona; tápos. [← *Tápió*(szecső), szójáték; ← *tápiószecső*].

tápiológio fn *ritk, tréf, gúny* (Az egy alegységben szolgáló) előfelvételis katonák vmilyen okból összegyűlt csoportja.

tápiószecső fn *gúny, pej* Előfelvételis katona; tápos. [Szójáték; ← *Tápiószecső*].

tápiószecsői fn és mn *ritk, gúny, pej* Előfelvételis (katona); tápos.

tapos tn ige *pej* Hízeleg, törleszkedik a feljebbvalójához; (mások rovására) a maga önző céljainak igyekszik megnyerni vkit; helyezkedik; **pedálozik**.

tápos fn és mn *gúny, pej* Egyetemre, főiskolára felvett és a tanulmányok megkezdése előtt tizenkét hónapos (két időszaknyi) katonai szolgálatát töltő, előfelvételis (katona). ~ *örvezető*: Órvezetővé előléptetett előfelvételis katona. R: *Aki ~ az a király, többinek a szopás kijár*: (Előfelvételisek által kiabált öndicsérő mondóka).

Kopasz ~: a) Első időszakos előfelvételis katona. b) *pej* (Sértésként:) Előfelvételis (katona). R: *Többet ér egy kopasz ~, mint egy szekér/vagon hivatásos*: (Előfelvételisek által kiabált öndicsérő mondóka). *Szfvatják a kopasz ~t, de rója még majd a belvárost*: (Előfelvételiseknek a többiekénél rövidebb idő alatt bekövetkező leszerelésére emlékeztető rigmus).

Öreg ~: (Leggyakrabban előfelvételisek használják, önmegnevezésként is). Második időszakos, az időszak végén már leszerelő előfelvételis (katona). Szj: *Öreg ~ nem lapátos!; ritk* (A munkavégzés lerázására használt kifejezés). *Öreg ~ nem tálto* (mint a madár,

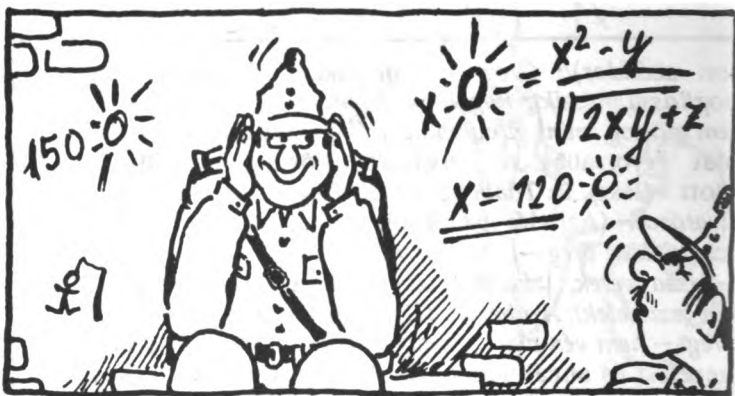
nem szálldos); *Öreg* ~ nem rakéta, | ballag/cam-mog/lassú/mászik/pőfőgugrik, mint a teknősbéka; — | nem pattog, mint gumilabda: tréf (Noszogatásra, a feladat (gyorsabb) végrehajtására nógató felszólításra adott válasz). R: Többet ér az/egy öreg ~, mint az összes hivatásos: (Az előfelvételsek öndicsérő mondókája) Szívadják az öreg ~t, de rója még majd a belvárost!; *Öreg* ~ fasza gyerek, | kevés ez a néphadsereg!; — | augusztusban leszerelek!; Azt beszél falu, város, leszerelek az öreg ~!; *Öreg* ~ nem vén tűzok, augusztusban hazahúzó!; (A leszereleést és annak időpontját hirdető rigmusok). *Öreg* ~ nem rezel be, | visszajön majd/még kétezerbe!; — | ütihá lesz kétezerbe!; — | lészerelek majd kétezerbe!; (ritk) Áprilisban jön a gólya, házásoknak hírmondója, azt mondja majd kelepelve: öreg ~ nem szerel le!; (Az előfelvételsek ugratására mondott rigmusok, melyek ált. arra céloznak, hogy az egyetem, főiskola elvégzése után még hat hónapot ismét katonaként kell tölteni az előfelvételseknek). *Öreg* ~ nem rezel be, nem jön vissza kétezerbe!; *Öreg* ~ nem rezel bé, nem jön vissza soha többé!; *Öreg* ~ nem jön vissza, | ha van esze, kibulizza!; — | valahogy majd kibulizza!; (A fenti ugratásra adott válasz).

~ csibe; ~ csirke; (durva) ~ geci; (ritk, durva) pasztörözött tejen és nápolyin nevelkedett ~ geci; (ritk, durva) ~ genya; (ritk, durva) ~ genyó; (ritk, durva) ~ germó; (ritk) ~ gyfk; (ritk) ~ kopasz; (ritk) ~ köcsög; (ritk) ~ rüszü; tortazabáló ~; világtalan ~: pej Előfelvételis katoná. Ö: ál~. [← tápos csibe/csirke ← 'tápon nevelt,

óvott, ezért gyenge, beteges csirke']. — agyas², agyemen, csupasztőkű, effis, egér, egyemista elővett geci, egyetemi gecista, exportegér, gecigombóc, gyógycickány, gyógyegér, gyógyesz, gyógyi, gyógyós, gyógypedagógiás, gyógy-pemete, importegér, kekszes, lóhogár, naposcsibe, szecsői, szecsőr, tápágyú, tápi, tápibébi, tápidolli, tápinger, tápintó, tápinyó, tápió, táplószecső(i), táposákos, tápszer(es), vakegér, zizi(s).

táposákos fn *ritk*, *gúny* Előfelvételis katona; tápos.

táposalkohol fn *ritk*, *tréf* Tej.

táposcenti fn *ritk* 1. Tíz centiméteres darabokra vágott katonacenti összefűzve (amit az előfelvételis katonák használnak, ha nem engedik nekik a feltekert és rugózó centi használatát, vagy ha különbözni akarnak a 18 hónap után leszerelőkötől). 2. Az előfelvételisek egynémelyike által a centi helyett használt Mengyelejev-féle periódusos táblázat.

táposkaja fn *ritk*, *tréf* Cukros, édes étel (kakaó, cukrozott tej, tejbegríz, sütemények, kompótok, dzsem stb.). Vö. táposreggeli, tápszer.

táposreggeli fn *tréf* (Ált. vasárnap reggeliként adott) édes reggeli (kakaó, kalács, vaj, lekvár). Vö. táposkaja, tápszer.

tapsifüles fn *ritk*, *tréf*, *gúny* Lövészkatona; nyúl.

tápszer fn *ritk*. 1. *tréf* Édesség; édes, cukros étel.

2. gúny, pej Előfelvételis katona; tápos. Vö. táposkaja, táposreggei, zizi¹.

tápszeres fn és mn *ritk, gúny, pej* Előfelvételis (katona); tápos.

tápszerrevaló fn *ritk, tréf, gúny* Előfelvételisek pénzbeli illetménye; zsold.

tar fn és mn *ritk, tréf, gúny* Újonc, első időszakos (katona); kopasz.

tarcsás fn és mn *ritk* Tartalékos (katona); tarcsis.

tarcsis fn és mn (Tényleges szolgálati idejének letöltése után újból behívott) tartalékos (katona). — tarcsás. Vö. ráhúzó.

távolbanezés fn *ritk, tréf* (Ált. parancs formájában kiadva:) Lazsálás (mint tornagyakorlat) az előljáró nélkül végzett reggeli tornán; szemforgatás.

tea Szj: Annyi \sim -t megiszol még itt bent, hogy azon egy tankhajó megfordul; Ezer hektoliter \sim -d van még; Neked van négy ötszáz liter \sim , harminc kilométer spagetti és pár vagon tarhonya: *ritk, tréf, gúny* (Az újoncok bosszantására mondott kifejezések:) Nagyon soká fogsz te leszerelni. Vö. ötszázlitéres.

technika fn *ritk, gúny* Csepel teherautó; csepzon.

technikum \rightarrow Rácsipari \sim .

téesz fn *pej* 1. Beadja a \sim -t; belép a \sim -be; (*ritk*) \sim -t tesz: Továbbszolgáló marad; a továbbszolgálatra jelentkezik.

Vö. beadja a bétéeszt. [Szójáték; ← *isz* 'termelőszövetkezet' és hiv. rövid. 'továbbszolgáltató'.] — beadja a csövet/téeszcsét. 2. Továbbszolgáltató katona; téesz. *Ezer napú ~: ritk, pej* Ua.

téeszcsé *Beadja a ~: ritk, pej* Továbbszolgáltató marad, továbbszolgálatra jelentkezik; beadja a téeszt.

téesz fn és mn *pej* Továbbszolgáltató katona. ~ *állat; ~ barom: ritk, pej* Ua. [← *téesz*]. — csöves¹, ezernapú (téesz), keményváll-lapos (szakszi), téesz, téesztag, tizezernapos kopár.

téesztag fn *ritk, gúny, pej* Továbbszolgáltató katona; téesz.

tégla fn *pej* 1. Besúgó, árulkodós katona; *vamzer*. 2. *ritk* KISZ-titkár; *kiszfűrer*. [Argó].

teherautó *Szj: Egy ~ befér közétek: ritk* (Figyelmeztetés a sorban egymástól távol állóknak:) Álljatok közelebb egymáshoz!

tejútrendszer *Megjelenik a ~: ritk, tréf* Magas rendfokozatú katona érkezik. [A vállán lévő csillagokról.]

teknőcernő fn *ritk, tréf* Az ügyeletes tiszt küldönce, az ügyeletes írnok; *űtikutya*. [A „Kérem a következőt” c. rajzfilm egyik szereplőjéről.]

teknősbéka fn 1. *Szh: →Megfejellek, mint a ~ a földi-eperet! R: →Öreg baka/cápa/csóka/ember/sas/→tápos nem rakéta, ballag/cammog/lássú/lusta/mászik/pőfög/ szá-*

guld/ugrik, mint a ~. → *Öreg ember nem rakéta, sokkal inkább ~.* 2. *ritk, gúny* Harckocsizó katona; hákás.

télak fn *ritk* A laktanya engedély nélküli elhagyása, szökés; dobi. ~ot vesz: *ritk* Megszökik; dobbant. [*<argó*].

télakol tn ige *ritk* Engedély nélkül távozik a laktanyából, megszökik; dobbant. [*<argó*].

tele ~ van a → *bráner/→fasza. ~ here* ←.

telefon → *Piros ~.* Szj: *Ne szólj(on) bele* ←, *nem ~!*

telefonszám Szj: *MONdd a ~odat!*; *ritk, tréf, gúny* (A hátralevő napok nagy számára célzó kérdés az újoncokhoz, vagy ugratásból öregkatonákhoz:) *Hány napod van még a leszerelésig?*

temetés Szh: *Én már olyan →öreg vagyok, hogy módszertani ~ekre járok.*

temetkezési → *Egyéni ~ szerszám.*

tenger Szj: *Ne háborogj, nem vagy te ~!*

tengeri¹ → *Öreg vén ~ rája;* → *vén ~ bálna/cet/medve;* → *vén ~ iszapszemű rája;* ~ *iszapszemű (vén) rája;* (*ritk*) ~ *medve;* → *vén ~ olajos szemű marmonkanna:* Harmadik időszakos katona; öreg.

tengeri² Szj: *Ha annyi szemed/szeme lenne, mint →napod/napja, olyan lennéllenne, mint egy cső ~.*

tengeralattjáró Szj: *Megfordul még a →teádban a ~.*

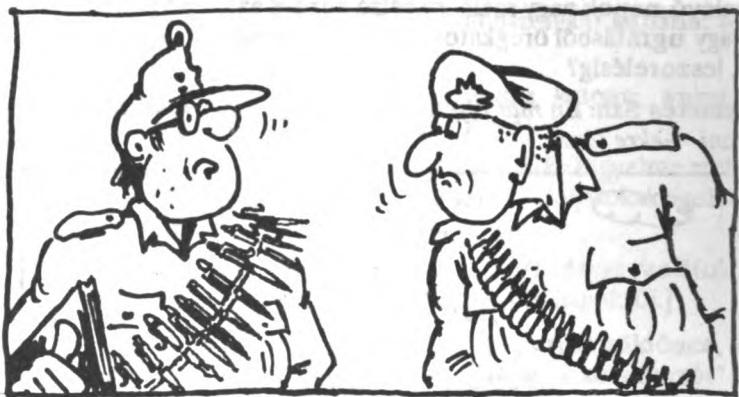
termál fn Konyha mosogatóedény, -kád (Tp; Ze). ~ egy: *Ultras, melegvizes mosogató a piszkos edények*

mosására. ~ *kettő*: Melegvizes mosogató kevesebb Ultrával. ~ *három*: Öblögető edény. — mélymerülő.

tesz → Csöcsre ~. Szj: ~ek rád *kettőt!*; Ohyat ~ek az arcodra (hogy hatan nem szedik le!); Ohyat ~ek, hogy rab leszek: *ritk* (Fenyegetésként:) Megverlek! Vö. **betakar**.

textil fn *ritk* Felmosórongy; főka. *Rászakad a ~re*: Felmos; főkázik. *Szakadj rá a ~re!*; *Rá lehet szakadni a ~re!*; *Tekeredj rá a ~re!*: *ritk* Moss föl! Kezdd el a felmosást! Vö. főkázik.

Thatcher Ld. szecsór.

tinta fn *tréf* Írnok. — aktakukac, csodaceruza, csodagrafit, firka, firkanca, firkász, gumiceruza, gyógytintepenpen, írka, radír, tintafosó, tintamityu, tintanyaló, tintanyúl, tintász, vegytinta.

tintafosó fn *ritk*, *pej*, *gúny* Írnok; tinta.

tintamityu fn *ritk*, *tréf* Írnok; tinta (Ze86/87).

tintanyaló fn *ritk*, *pej* Írnok; tinta.

tintanyúl fn *ritk*, *tréf* Írnok; tinta. Vö. nyúl.

tintász fn *ritk*, *tréf* Írnok; tinta.

tír (ált. *tír*) *ritk*, *pej* Szabolcs-Szatmár megyéből való katoná; tír

ák. [Szójáték; ← TIR (kamionjelzés) ← tír-pák].

tirburger fn *ritk*, *tréf* Zsíros kenyér. [tír(pák) · hamburger].

tires fn és mn *ritk, pej* Szabolcs-Szatmár megyéből való (katona); **tirpák**. [← *TIR* (kamionjelzés); vö. **kamionos**, **tir.**].

Tirland (gyak. *Tírland*) fn *gúny* Szabolcs-Szatmár megye; **Tirpákia**. [← **tir**(pák)].

Tirlandia (gyak. *Tírlandia*) fn *gúny* Szabolcs-Szatmár megye; **Tirpákia**. [Tirland · Tirpákia].

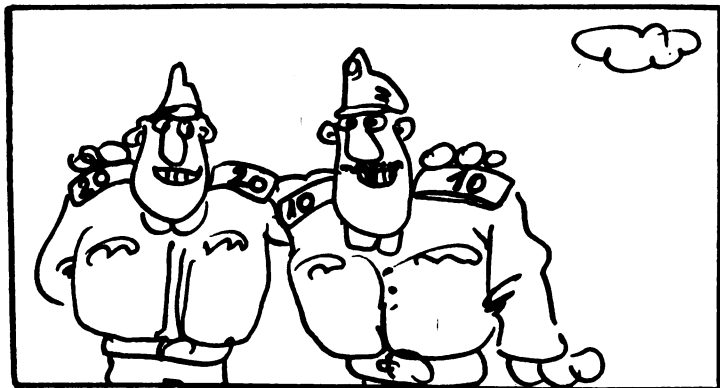
Tírország fn *ritk, gúny* Szabolcs-Szatmár megye; **Tirpákia**.

tirpák fn és mn *pej* 1. Szabolcs-Szatmár megyéből való (katona). — **kamionos**, **kamionsofőr**, **tir**, **tires**. 2. **Faragatlan**, **otromba**, **hülye** (ember); **köcsög**.

Tirpákia fn *gúny, pej* Szabolcs-Szatmár megye. [← **tirpák**]. — **Homálymege**, **Kamiónia**, **Kenya**, **Sötét ország**, **Tirland**, **Tirlandia**, **Tírország**.

tisztacsere fn **Ruhacsere**, a **bepiszkolódott ruhadarabok** **kicserélése** **tisztára**. ~ *ruszki módra*; *orosz* ~: *ritk, tréf* (Ruhacsere késésekor viccből emlegetett lehetőség:) A ruhadaraboknak egy másik katona ruhájával való **kicserélése**.

tíz fn **Tizedes**; **tízes**. [← *tiz* (hiv. röv.)].

tizedes fn 1. → *Leszek* ~. → *Méteres kékeres pirosfejű* ~. 2. A fogdán 10–14 nap büntetést letöltött katona. [← „tíz nap büntetést letöltött katona”]. Vö. **honvéd**, **őrvezető**, **szakaszvezető**, **őrmester**, **törzsőrmester**, **főtörzsőrmester**.

tízes (gyak. *tizes*) fn Tizedes. — dekás, kétcsfk, tíz, tizi, tüzetes.

tízezer ~ *napos* → *kopár*.

tizi fn Tizedes; tízes

tízórai Szh: → *Kevés (vagy), mint | Auschwitzban a ~; a vasárnapi ~.*

tokárol ts ige ritk Közöszül; befeszít.

tol ~ *ja a* (→ *piros*) → *biciklit*.

tollasbugyi fn ritk, tréf Vattás nadrágbélés, pufajka-nadrág; tundrabugyi.

topa fn és mn pej Ügyetlen, esetlen, kétbalkezes (katona) (Szh81–83). — gyógyegér, a Varsói Szerződés legelbászottabb katonája, világtalan.

topázik tn ige pej Ügyetlenkedik. [← *topa*]. — görcsöl, kamburcol, szambázik, szüttyög.

toprongy → *Alaki* ~.

torkos Szh: → *Szfv/* → *szop*, mint a ~ *borz*.

torony fn ritk Órtorony. — galambdúc, sásfészek.

toronycsász fn ritk, tréf Toronyban őrködő katona, toronyór; bobi.

toronycsúzli fn ritk, tréf Toronygéppuska a páncélozott szállító harcjárműben. Vö. csúzli¹.

toronynyúl fn tréf Lövészeket szállító páncélozott harcjármű irányzója, toronylövész. Vö. nyúl. — bérgyil-

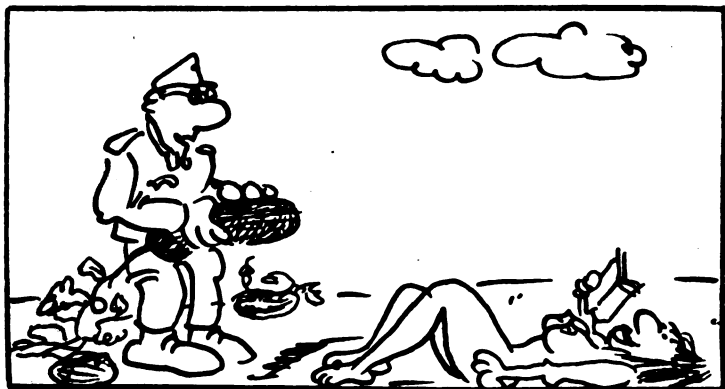
kos, csillagharcos, csillagvadász, kotroncos gránátkergető, kupolanyúl, úrinysz. l.

torpedónadrág fn *ritk, tréf* Vattás nadrágbélés, pufajkanadrág; tundrabugyi.

torta → *Árvaházi* ~.

torzsaturbó fn *ritk, tréf* Lövészeket szállító páncélozott harcjármű, péeszhá; nyuszibusz (Nk84/85).

tower fn *ritk, tréf* Laktanyai fogda; fogszi.

töcköl ts ige *ritk* Közösül; beleszít.

töcsköl ts ige *ritk* Közösül; beleszít.

tőf fn *ritk* Törzsfőnök; golyóstoll. [Hiv. röv.]

tök *Vkinek a ~e eldurran/elsül:* (Hitetlenkedés v. felháborodás kifejezésére:) A mindenit! A fenébe is! *A ~öm eldurran, méghogy én legyek a csellópéká!* (Nk84/85). *~ön szúrja magát:* Öngyilkos lesz; befalcol (leginkább hitetlenkedés, csodálkozás, meglepetés, düh kifejezésére *~ön szúrom magam!* formában). *~ön is szúrnám magam!:* Azt már semmiképpen meg nem csinálnám. Szj: *Nagyok a ~ei?!:* Álljon alakiasan, tegye össze a lábát!

tökfedő fn *ritk, tréf* Rohamsisak; rohambilli.

tökös nővér fn *tréf* Egészségügyi szolgálatra a laktanyai betegszobára beosztott katona, egészségügyi katoná. — dögész, dögös, eükatona, faszosnővér, hentes, kedvesnővér, nővérke, sintér.

töltő (ritk., tréf. *töltő*) fn Harckocsi-töltőkezelő; fűtő.

tömlő fn *ritk., tréf* Másodidőszakos katona; gumi.

törmi fn *ritk., tréf* Törzsőrmester; törzs. Vö. őrmi.

törökméz Szh: → *Kevés vagy, mint ~ben a janicsár.*

törzs fn 1. Törzsőrmester. — dörzsőrmester, törmi.
2. *ritk.* (Főleg megszólításban) Törzszászlós.

törzsőrmester fn *ritk., tréf* A fogdán 25–29 napot el-töltött katona. Vö. tizedes.

trío Szi: *Maguk, ott ketten, jó ~ lesznek:* (Eredetileg vmilyen munkára kiszemelt katonák megszólítására, egymás között megszólításra vagy csupán viccből használt szállóige. Országosan elterjedt, de mindenhol egy ismert tiszthelyettes nevéhez kapcsolják születését). *Maguk négyen, az a ~, jöjjenek csak ide!* (DbK89).

trójai ~ faló←.

trolikntya fn *ritk., tréf* A laktanya kerítésénél hosszú futóláncre kikötött órkutya (Bp89/90).

tsz Ld. téesz.

tszcs. Ld. téeszcsé.

tud 1. Szj: *Ez az ember/katona ~ valamit!*: *ritk., tréf, gúny* (Megjegyzés a magabiztosan viselkedő katonára). 2. *Ne ~d!*: Semmi közöd hozzá; csak! 3. *Sokat ~*: Kotnyeleskedik, mindenbe beleüti az orrát; kavar¹. || *Okoskodik, belebeszél vmibe. Sokat ~sz, tápos!* (Ze87/88); *Ne ~j sokat!* (Ze87/88) 'Semmi közöd hozzá, ne szólj bele!'

A Szabó sokat ~, meg kéne már szopatni! (Nk84/85). Szj: sokat ~sz! Nem vagy te strucc?: ritk Semmi közöd hozzá, ne szólj bele!

tudásszintjelző fn *ritk, tréf, gúny* Rangjelző csfk a sapkán; vízszintjelző.

tundrabugyi fn *tréf* Vattás nadrágbélés, hosszú szárú vastag alsónadrág, pufajkanadrág. — *békettes, betonnadrág, fagatya, őcsi, páncélgatya, tollasbugyi, torpedónadrág.*

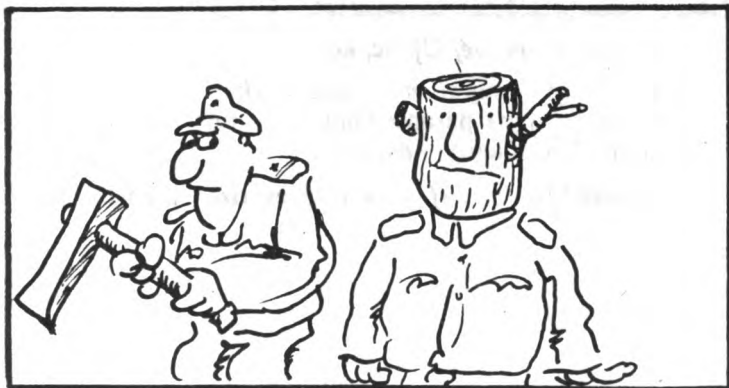
turista Szh: → *Kevés (vagy), mint ~ | sajtban a hátizsák; — | szalámiban az idegenvezető.*

turmix *Megy a ~: ritk* Saját érdekében (ált. szabadság szerzéséért) minden követ megmozgat, ügyeskedik, hízeleg; pedálozik [*← kavar¹*].

turmixgép fn 1. → *Kavar, mint a ~.* 2. *ritk* Sokat kavaró (ld. ott) személy; kavarógép.

túró Szh: → *Összeáll, mint a ~.*

túrós ~ tészta: Szh: → *Összeáll, mint a ~ tészta.*

tuskó 1. Szh: *Olyan ~, hogy megáll benne a stílfűrész: ritk, gúny* Nagyon buta, faragatlan viselkedésű; köcsög. 2. fn *ritk, tréf* Főtörzsőrmester, fatörzs. [*← fatörzs*].

tűzok → *Öreg ~.* Szh: → *Húz, mint a ~.* → *Öreg vagyok, mint a ~.* R: *Olyan leszok/vagyok, mint a ~, augusztusban hazahúzó!; Olyan leszok, mint a ~, augusztusban hazatűzők!; → Öreg vagyok, mint a ~, augusztusban/februárban hazahúzó!*

tűdő Szj: → *Kéz feljön, láb kipörög, ful hátra csapódik, ~ zihál!*

tűdógyulladás Szj: ~ *t fog kapni!*: *ritk* (Figyelmeztetés, hogy egy gomb nincs begombolva).

tűfe fn *ritk* 1. Fegyverműhely. 2. Fegyverjavító katona. [Hiv. rövid. *TŰFE* 'tűzfegyver-karbantartó műhely'.]

tűő fn *ritk* Tüzérosztály. [Hiv. rövid.]

tüske fn *ritk, tréf* Újonc; kopasz.

tűzér Szj: ~ *vagyok, nem hallom!*: *ritk*, *Tűz* (Tűzérnek válasza, ha olyat parancsolnak, amit nem akarnak megtenni. Vö. *süket*.) ~ *állat*←.

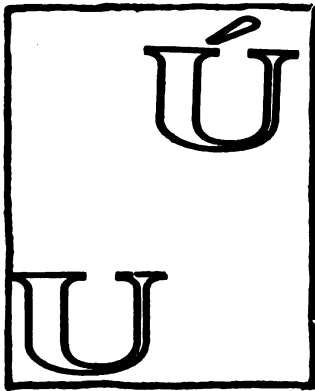
tűzetes fn *ritk, tréf, gúny* Tizedes; tízes. [Szójáték].

tyúkbél fn Elektromos vezeték, kábel (főleg telefonzsinór, de bármilyen rádió vagy antenna vezetéke is). *Az összes tyúkbelet felzabálta, pedig hoztam egy egész dobra valót! Pá82).*

tyúkbeles fn 1. Híradós, rádiós katona; hírnyúl. 2. Telefontelepítő katona, aki a dobra felcsévélte telefonzsinórt a hátán cipelve a harcálláspontok között telefonösszeköttetést létesít. [← tyúkbél].

tyúkszar Szh: →Kevés vagy, mint ~ban a vitamin.

uborkás fn *ritk, tréf* Aknavetős katona, az aknavető kezelője; ló.

uborkásüveg fn *ritk* Hatalmas méretű rádiócső (dióda, trióda, pentóda stb.) a katonai adókocsi berendezésében. *Nem fáztam, mert melegítettek az ~ek* (Pá82).

ufó fn *ritk, tréf* Utánfutó (leginkább vízszállító lajtkosci).

ugrik Szj: *Ugorjon a →sapkája alá!*

úgy Szj: *Nem ~ van az/lám, hogy | a befőtt teszi el a nagymamát!; — a vakolat veri a kőművest!*: (A felháborodás, méltatlankodás kifejezésére; újoncok bizalmaskodásának visszautasítására; a feladat végrehajtásának elutasítására). Vö. *Nehogy már...*

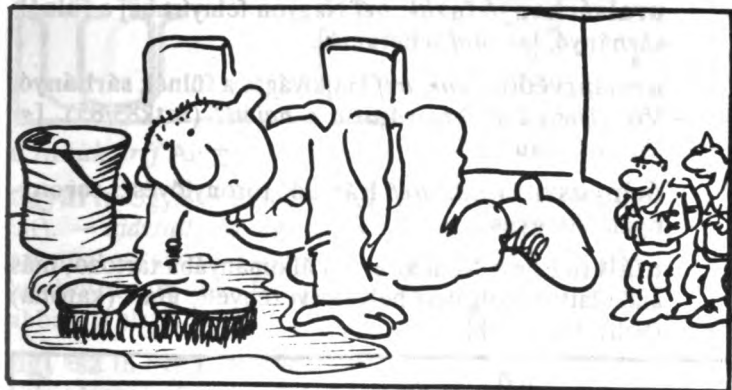
uháká fn Úszó harckocsi (Szh81–83). Szh: →*Szív, mint az ~*. [Hiv. röv.; vö. háká. Állítólag úgy működik, hogy elől beszívja a vizet, és hátul kilöveli.]

újhús fn *ritk, tréf* Újonc; kopasz.

újonc fn 1. *ritk* Első időszakos katona. Szh: →*Kevés, mint ~nak a szabadság*. 2. *ritk* Első hónapját töltő, alapképzést végző katona. 3. (Olyan alakulatoknál, különösen a határórségnél, ahol háromhavonta van bevonulás) Első három hónapját töltő katona; vö. *kopasz, gumí, öregedő, öreg, leszerelő*.

újonckábító fn *ritk* Katonacenti; centi. Vö. *kopaszká-bító kézi készülék*.

ultra ~ *holdbázis: ritk, tréf* („Tabunévként” használva:) Nagytakarítás, kövezetsikálás; **sikamika** (ld. ott) [A tréfás magyarázat szerint az ultravideó filmválasztakából való tudományos fantasztikus film; (ilyen címen valóban rendeztek filmet); vö. **sikamika**, **dölvíz**, **habrahab.**]

ultrabébi fn (A nagytakarítás, kövezetsúrolás „tabu-neveként” a következő szólásban:) ~, *kopasz mossa, öreg nézi* (Mf88/89). Vö. **sikamika**.

ultrabudi fn *ritk, tréf* Nagytakarítás, kövezetsikálás; **sikamika** (ld. ott; Er86). Vö. [← **ultrabugi**].

ultrabugi fn *ritk* Nagytakarítás, kövezetsikálás; **sikamika** (ld. ott; Er86, 88). Vö. **bugi**.

ultradizskó fn *tréf* Nagytakarítás, kövezetsikálás; **sikamika** (ld. ott).

ultradizsi fn *ritk, tréf* Nagytakarítás, kövezetsikálás; **sikamika** (ld. ott).

ultrahangos ~ *vizsgálat*←.

ultramóka fn *ritk* Nagytakarítás, kövezetsikálás; **sikamika** (ld. ott).

ultravideó fn *tréf* Nagytakarítás, kövezetsikálás; **sikamika** (ld. ott). *Videó lesz ma este: ~!* (Er88).

ultravideódiszkó fn *ritk, tréf* Nagytakarítás, kövezetsikálás; **sikamika** (ld. ott).

utravox fn *ritk, tréf* Nagytakarítás, kövezetsikálás; sikamika (ld. ott; Er86, 88). [← *Ultravox* együttes.]

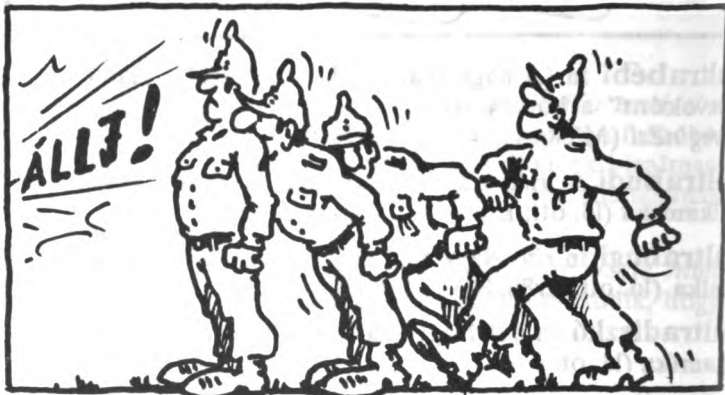
ultrázás fn *ritk* Ultra mosószer szétszórása a takarítás kikényszerítésére; hőesés. || Nagytakarítás, kövezetsikálás; sikamika.

uralsárhányó fn *ritk, tréf* Nagyon felnyírt haj a fülnél; sárhányó. [← *Ural* teherautó].

uralsárvédő fn *ritk, tréf* Hajkivágás a fülnél; sárhányó. Vö. „*Ural*sárvédőre vágassa a haját!” (Sztk83/85). [← *Ural* teherautó].

úrinyuszi fn *ritk, tréf* Irányzó, toronylövész; toronyyúl. Vö. *nyuszi*.

utált fn és mn Nem az ezred állományába tartozó, más alakulattól szolgálati helyére vezényelt, utalt (katona) (SzH). [Szójáték].

utógyűjtás fn *tréf* Vezényszó (leginkább az „Állj!”) után a többiekhez képest egy ütemmel késve elvégzett mozdulat. *Mi az, ~a van?!* (Nk85/86).

utolér Szj: *Ha ~em, megbaszom!:* (Parancsnok gyorsabb mozgásra nógatása, ha az alegység lassan vonul fel a századszintre).

utolsó ~ *mohikán*←.

úttörősapka fn *ritk, tréf* Nyári gyakorlósapka; ködvágó.

ü fn *ritk, tréf* Alegység-ügyeletes; belgeci.

ügyal fn **Ügyeletes alegység** (24 órás készenléti szolgáltat). ~ *kidzsal!*: Az ügyeletes alegység számára riadó, azonnal sorakozó! (*átv*) ~*ban van*: *tréf* A kiképzési idő leteltével sem veszi le a gyakorlóöltözetét, esetleg még abban is alszik.

ügyész fn *tréf* 1. Konyhai ügyeletes tiszt; **csülöküti**. 2. *ritk* Alegység-ügyeletes; belgeci.

ügyírnok fn *ritk* Ügyeletes írnok; **ütikutya** (Ma81/82).

üh fn *ritk* Az alegység-ügyeletes helyettese; belgecihá.

ühá (*ritk. ühá*) fn *ritk* Az alegység-ügyeletes helyettese; belgecihá. Vö. há. [Hív. rövid.]

ühü fn *ritk, tréf* Az alegység-ügyeletes helyettese; belgecihá. [← ühá].

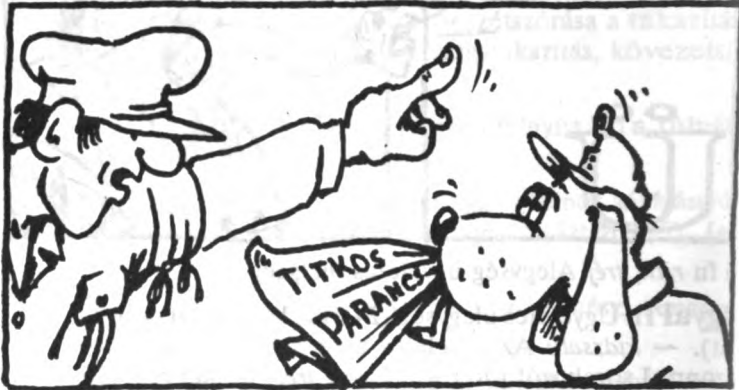
üi fn *ritk* Ügyeletes írnok; **ütikutya**.

üpeká fn *ritk* 1. Ütegpárancsnok. Vö. **péká**. 2. Az ütegpárancsnok szobája. [Hív. rövid.]

üti fn 1. Ügyeletes tiszt. → *Dübörög az ~. ~ hátulja* ←. **Ö**: *csülök~*, *konyha~*. — *napocsibe*, *smasszer*. Vö. **ontl**. 2. Az ügyeletes tiszt helyisége; **ütiszoba** [Hív. rövid.; vö. **büti**.]

ütih fn *ritk* Az ügyeletes tiszt helyettese; **ütihá**.

űtíhá fn Az űgyeletes tisztt helyettese. Vő. há. — űtíh, (űti) hátulja.

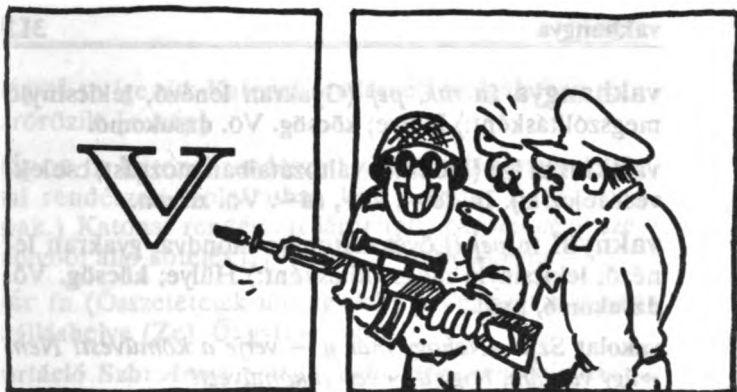
űtikutya fn *pej* 1. Az űgyeletes tisztt mellé beosztott katona; az űgyeletes tisztt küldőnce. 2. űgyeletes írnök, az űgyeletes tisztt mellé beosztott írnök. — *csicska, csicskamiska, futronc, lótitűti, teknőcernő, űgyírnök, űl, űtívau, vahur.*

űtiszoba fn Az űgyeletes tisztt szolgálati helye. — űti.

űtívau fn *ritk, tréf, pej* Az űgyeletes tisztt küldőnce; űtikutya.

űza fn *ritk* űzemanyagraktár.

űzás fn *ritk* űzemanyag-raktáros. [← űza].

vadállat → *Rüszl* ~.

vaddisznó 1. *Bejött a ~; A ~ felborította az ágyat.* Az ellenőrző előjáró a körlet rendetlenségét látva feltúrta az ágyakat, kiborította a szekrényeket, mindent felforgatott; berepült a gólya. 2. → *Kopár* ~.

vadkan → *Öreg* ~ (kifejezésekben is); → *vén* ~.

vadliba R: → *Húzzunk, mint a ~k, elhagyjuk a laktanyát!*

vadmalac → *Csíkös hátni* ~.

vág → *Cumira* ~. → *Futira!* → *hadra* ~ (jók).

vágta *Macskabaszta* ~ban; *sovány disznó* ~ban; *sovány koca* ~ban; *sovány malac* ~ban *tréf* Nagyon gyorsan (csinál vmit). *Lehet kicsattanni az ágyból sovány koca ~ban!* (DbK85/86). — *Kéz feljön, láb kipörög!*; *Kondenzcsík az égen!*

vahur (gyak. *vahúr*) fn *tréf* 1. *pej* Az ügyeletes tiszt küldönce; *ütikutya*. 2. *ritk*, *gúny* *Határőr*; *kutya*; [← *Vahur* 'Fekete István Vuk c. regényének (és az ebből készült filmnek) egyik kutyaszereplője'.]

vak Szh: → *Leverlek, mint ~ a poharat!*

vakcsirke fn *gúny*, *pej* (Leggyakrabban lekicsinylő, lenéző megszólításként:) *Hülye*; *köcsög*. Vö. *dzsakomó*.

vakegér fn *pej* 1. (Gyakran sértő, lenéző megszólításként) *Hülye*, *kétbalkezes*; *köcsög*. Vö. *dzsakomó*. 2. *ritk* *Előfelvételis katona*; *tápos*.

vakhangya fn *ritk, pej* (Gyakran lenéző, lekicsinylő megszólításként:) Hülye; köcsög. Vö. *dzsakomó*.

vakkan tn ige (Igekötős változataiban mozgást, cselekvést fejez ki). Ik: *fel~, ki~, rá~*. Vö. *zizzen*.

vaknyúl fn *pej* (Lövészkatonára mondva; gyakran lenéző, lekicsinylő megszólításként:) Hülye; köcsög. Vö. *dzsakomó, nyúl*.

vakolat Szj: → *Nehogy már a ~ verje a kőművest! Nem úgy van ám, hogy a ~ veri a kőművest!*

vakond fn *ritk, gúny* Műszaki katona, utász; népitáncos.

vaktik fn *ritk, pej, tréf* (Megszólításként is:) Hülye; köcsög. Vö. *dzsakomó*.

valag Szh: → *Kevés, mint kopasz ~on egy szál szőr*.

választás Szj: *Mi az? Indul a Fidel →Castro- ~on?*

váltás *Saját ~: ritk, tréf* Többnapos konyhai szolgálat. [A konyhamunkások 24 óránként saját maguk helyett lépnek szolgálatba.] — *esvé²*.

vamzer fn *pej* 1. Besúgó, spicli. — *mamzer, tégla*. 2. Politikai tiszt; poltiszt. [← argó 'spicli'.]

van tn ige (Tiltásra használva:) *Volt* (ld. ott).

váp fn 1. Katonai rendészet (a testület és az ebben való szolgálat). 2. Katonai rendészeti járőr (ált. három–négy személyből álló kötelék). 3. A katonai rendészeti járőr tagja; vápos. [← Hiv. röv.; 'városparancsnokság'.]

vápol tn ige *ritk* Katonai rendészeti szolgálatban van; járőrözik. [← váp].

vápos fn Katonai rendészeti járőrkötelék tagja, katonai rendészeti szolgálatban lévő katona. || (Tsz-ban gyak.) Katonai rendészeti járőr (ált. három–négy személyből álló kötelék). [← váp]. — portyás, váp.

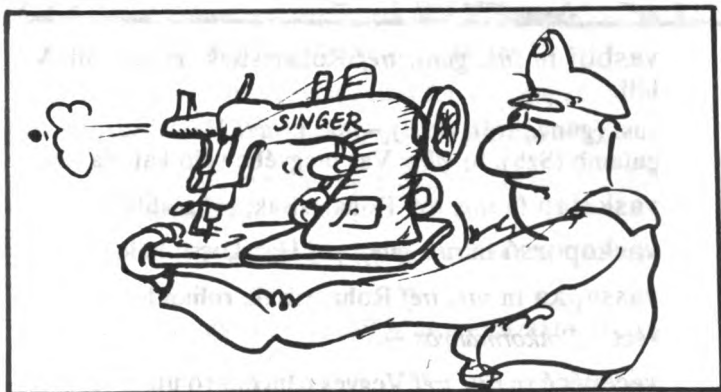
vár fn (Összetételek utótagjaként:) Vmilyen alegység szálláshelye (Ze). Ő: gyík~, nyúl~.

variáció Szh: *Annyi →napod van még, mint búvőkockán/Rubik-kockán a ~(k).*

variál Szj: →*Öreg rája nem ~ja.*

variánusz ~ *gyikusz*←.

varjú (*ritk. varnyú*) fn 1. →*Öreg/→vén ~.* 2. *ritk* Műszaki, szerelő katona; olajbúvár. [Gyakorlóruhájuk fekete színű.] 3. *ritk, tréf* Őr; bobi. [Mert „megcsíp”, azaz megfog.]

varrógép fn *ritk, tréf* Géppuska. — cselló², csúzi¹, dzsonzon, gépputyu, hosszúpuska, stukker.

varsói *Varsói Szerződés: A ~ Szerződés legelbaszottabb katonája:* Ügyetlen, kétfelkezes katona; topa. Vö. alhonvéd.

vaságy R: *Sír az →öreg ~a, leszerel a gazdája.* Ld. még vasárnap alatt.

vasárnap R: *Szomorú ~, megláttuk a vaságyat!:* *ritk* (A bevonulásra célzó rigmus). (Még) *tizenegy ~, (s) itt hagyom a vaságyat!:* (A leszerelésig hátralevő napok szá-

mát hirdető rigmus). *Péntek, szombat, ~, | itt hagyom a vaságyat!*; *Eltelt minden ~, | -: ritk* (A közeli leszerelésre célzó kifejezések). *Még két ~, rád hagyom a vaságyat: ritk, tréf* (A leszerelés időpontját hirdető, s egyben a maradékat ugrató rigmus).

vasárnap Szh: → *Kevés (vagy), mint a ~ tőzrai.*

vasbili fn *ritk, gúny, tréf* Rohamsisak; rohambilli. Vö. billi.

vasi (gúny., tréf. *vazsi*) ~ *tik*: a) *tréf* Vetési varjú; zala-galamb (Szh). b) *gúny* Vas megyébe való katona (Szh).

vaskalap fn *ritk, tréf* Rohamsisak; rohambilli.

vaskoporsó fn *ritk, gúny, pej* Harckocsi; hákka.

vassapka fn *ritk, tréf* Rohamsisak; rohambilli.

vécé → *Botkormányos ~.*

vécépécé fn *ritk, tréf* Vegyes páncéltörő ütég; vécépécé. [*←VPCT; szójáték.*]

védőital fn *tréf* Szeszkes ital; szeszsko. 65 mintájú katonai ~: *ritk, tréf* Ua.

vég 1. Szh: → *Csapódjon a ~e, mint a majomgeci!* 2. Szh: *~ed lesz/van, mint a botnak!:* *tréf* (Fenyegetésként mondvá:) Ezt még megjáród!

vegyes ~ páncéltörő: Tk: *Mi lesz, ha egy nyúl megbaszik egy lovat? (~ páncéltörő.): gúny* (Az érintett fegyver-nemet csúfoló találóskérdés) (Ba85/86).

vegyész fn *ritk, tréf* Vegyes pálinka; szeszko. [Szójáték].

vegyigyogyi fn *ritk, tréf, gúny* Vegyivédelmi alakulat katonája (esetleg parancsnoka); vévés.

vegyigyümi fn *tréf* Vegyes pálinka; szeszko.

vegykó¹ fn *ritk, tréf* Vegyes pálinka; szeszko.

vegykó² fn *ritk, tréf* Vegyivédelmi felszerelés; vévé¹.

vegykós ~ *cucc: ritk* Vegyivédelmi felszerelés; vévé.

vegytinta fn *ritk, tréf* A vegyivédelmi század írnoka; vö. tinta. [Szójáték].

vékony ~ *nyomtáví órnagy: ritk, tréf* Alhadnagy; alhangya.

vékonyfülű fn és mn *ritk, tréf* Másodidőszakos (katona); gumi.

vén fn és mn Harmadik időszakos és/vagy hamarosan leszerelő (katona); öreg. Szh: ~ *vagyok, mint az országút.* R: *Jó reggelt/napot, elvtársak, vége van az éjnek, nyolcvanöt napra ébredtek a ~ek!; Jó reggelt, jó reggelt, vége van az éjnek, kerek hatvan napra ébredtek a ~ek!; Felvirradt a napocska, felvirradt az ének, egy napra ébredtek a leszerelő ~ek!;* (Az ügyeletes reggeli ébresztőkor kiabált szövege).

~ *cet;* ~ *csocsó;* ~ *ember;* ~ *geci;* ~ *hal;* ~ *iszapszemű mocsári vadkan: ritk* Öregkatona; öreg. ~ *iszapszemű (tengeri) rája: Ua. R: ~ iszapszemű rája, még tíz*

nap van neki hátra!: *ritk* (A leszerelésig hátralevő napok számát hirdető kifejezés). (Őreg) ~ *tengeri (iszapszemű) rája*; *tengeri iszapszemű (~) rája*; ~ *szárcsa*; (*ritk*) ~ *tengeri bálna/cet/medve*; (*ritk*) ~ *tengeri olajos szemű mar-monkanna*: Őregkatona; öreg.

vépécété fn Vegyes páncéltörő üteg. [Hiv. röv.] — vécépécé.

vépécetés fn és mn A vegyes páncéltörő üteg tagja, ott szolgáló (katona). — *kerekes nyúl, pocok*.

ver ~i a → *farkát!* → *heréit*. ~ *i a* → *vigyázzt*. Szj: ~ *je oda, katona, hogy a giliszták fél méter mélyen agrázkódást kapjanak!*; *Úgy bassza/tegye!* ~ *je oda a lábát, hogy | (a beton alatt) a giliszták agrázkódást kapjanak!*; — | *a giliszta kiugorjon a földből!*: *ritk, tréf* (A kemény vigyázzmenetet oktató kifejezés).

vér Szj: *Nincs annyi ~ a* → *faszában/pucájában, hogy...*

véraláfutás fn *tréf* (Ált. parancs formájában kiadva:) Lazsálás (mint tornagyakorlat) az előljáró nélkül végzett reggeli tornán; *szemforgatás*. *Százméteres ~*: *tréf* Ua.

veréb → *Leszarta a ~*.

véreres → *Méteres ~*.

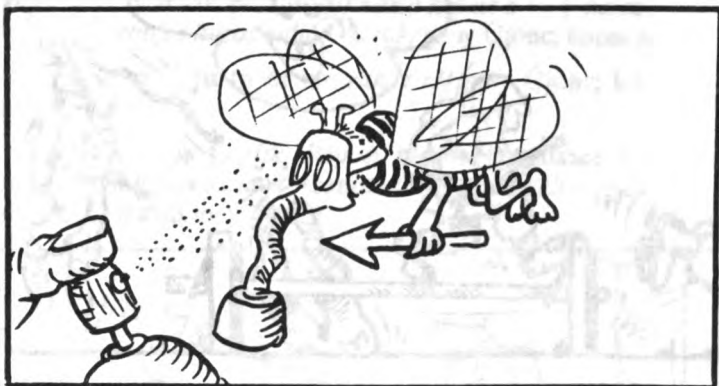
véres ~ *a* → *füle*. ~ *a* → *talpa*. Szj: *A ~ gecibe!* ~ *hurka*: Szj: → *Megszakasztom, mint a ~hurkát, az biztos igaz!*

vérveres ~ *kékeres*: *Hímvesző*; *fasz*. → *Méteres ~*: Ua.

vérzik ~ *a* → *füle*. ~ *a* → *háta*. ~ *a* → *karja*.

veszélyes Szh: *Én olyan vagyok, mint a jeltörakéta:*
→szép, de ~.

vészkiárat Szh: →Kevés, mint börtönben a ~.

vévé¹ fn és mn 1. Összefgyvernemi vegyivédelmi védő-
készlet, vegyivédelmi felszerelés (gázálarc hordtáská-
val, köpeny, kesztyű és harisnya). *Beöltözik ~be:* Felve-
szi a vegyivédelmi öltözéket. — edegumi, horvátgumi,
kotoncucc, kotonruha, őfi, vegykó, vegykós cucc. 2. *ritk*
Vegyivédelmi köpeny; vévéköpeny. 3. *ritk* Vegyivédelmi
kiképzés, gyakorlat. 4. Vegyivédelmi (főleg összetéte-
lek előtagjaként). [Hiv. röv.]

vévé² fn *ritk, tréf* Vegyes pálinka; szeszko. [Szójáték;
vö. vegykó].

vévécsizma fn Vegyivédelmi harisnya; vévépapucs.

vévékesztyű fn Vegyivédelmi kesztyű.

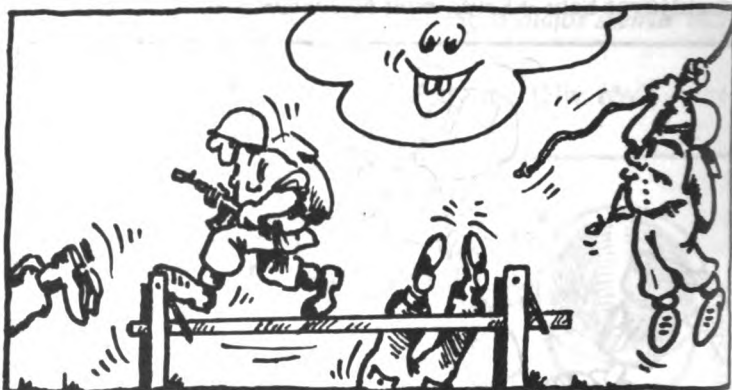
vévéköntös fn *ritk* Vegyivédelmi köpeny; vévéköpeny.

vévéköpeny fn Vegyivédelmi köpeny. — esőkabát, ko-
tonkabát, kotonköpeny, vévé¹, vévéköntös.

vévépapucs fn A vegyivédelmi öltözék lábbeli része,
vegyivédelmi harisnya. — atomtopogó, holdjáró, moka-
szín, szartaposó, vévécsizma.

vévés fn és mn Vegyivédelmi szolgálatra beosztott (ka-
tona), vegyivédelmi alakulat katonája. — görény, vegyi-
gyogi.

vévtáska fn *ritk* Gázálarctáska; szimatszatyor.
 vezető → Szakaszos ~.

vidámpark fn *tréf* 1. Akadálypálya. 2. Műszerpark, technikai telepítő pálya (DbK89). 3. Órker, az órszolgálat gyakorlására szolgáló hely.

videó fn *ritk, tréf* A leszerelésre készülő katonák a többieknek ugratásból megmutatják a szekrénybe beakasztott civil ruhájukat (Le88/89).

vigyázz fn Vigyázzmenet. *Leveri a ~t:* Díszlépéssel tisztelegve elvonul vki előtt. *Veri a ~t:* Vigyázzmenetben vonul, menetel.

vigyázzmenet R: *Étkezdéből jövet-menet jól esik a ~:* *tréf* (Rímes célzás arra, hogy az alegységek gyakran vigyázzmenetben vonulnak az étkezdébe vagy a szálláshelyre.)

vigyorog Szj: *Miért ~, azt hiszi baszni vizzik?!*: Ne vigyorgjon! Szh: (Úgy) ~, mint | *ajándék zokni a selyempapírban;* — | *akit baszni visznek;* — | *a piccsa;* — | *egy jól lakott napközis;* — | *a repedt tők;* — | *a vadalma az exportládában;* *ritk, tréf* (Mit ~, mint... formában tiltásként) Feltűnően vigyorog.

világtalan mn *pej* Ügyefogyott, ügyetlen; topa. → *Kopár ~ vakegér. ~ tápos*←.

villamos I. → *Öreg ~ rája.* II. *Olyan → öreg vagyok, hogy ha leszállok a ~ról, azt megkoszorúzzák.*

villany Szj: ~ *leól!*: Kapcsoljátok le a villanyt, villanyt leoltani! Vö. *mateó.* (Takarodókor elhangzó változata:)

Takarodó! ~ leó! (Rex, csocsó kifúj!). — **Elektromos oroszlán!; Lámpa leó!**

villanykörte fn 1. Szh: *Olyan →kopasz, mint a (borotvált) ~.* (*Olyan →kopasz, hogy*) *hozzá képest a ~ | hajasbaba; — | copfos/kócos indián.* 2. ritk, gúny *Újonc; kopasz.*

villanykörtefejű fn és mn ritk, tréf, gúny *Újonc; kopasz.*

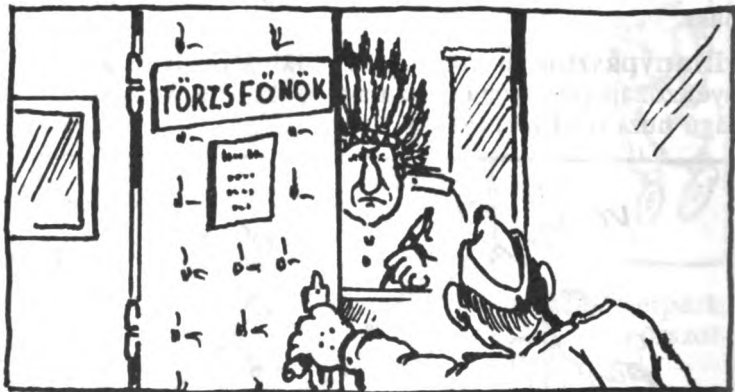
villanypásztor fn ritk, Rep *A rádióadórendszer árnyékszónája (elektromos árammal töltött, derékmagasságú huzalrendszer) (Pá82).*

vilma isz (Betűszóként értelmezve:) *Vége időm lejár(t), megyek anyám(hoz)/(ritk) aranyom!; Vége itt a leszerelés, megyek/megyünk, anyám/(ritk) anyu!; (ritk) Vége időm lejárt, megyek, anyám!; (ritk) Vége immár letelt, megyek anyámhoz!; (ritk) Viszontlátsz ma, anyám!; (ritk) Viszontlátlak máma, anyám!; (ritk) Vége ismét látlak már, anyám!; (ritk) Vége itt hagyom a laktanyám, megyek anyám!; (ritk) Viszontlátásra, Marcali! (Ma87/88):* (A leszerelésre készülő katonák által a fenti értelmezés szerint ordibált szó, mely a leszerelés közelsége fölött érzett szertelen örömet hivatott hirdetni). *Konyec ~! ritk Ua. Tíz hét még és ~!; Még tíz gyümölcsleves és ~! (ti. a vasárnapi ebéd mindig gyümölcsleves volt): Ua. (Ma87/88). Vö. még eszti, etel, irma, káelte. [← Vilma, a „Frédi és Béni, a két kőkorszaki szaki” c. rajzfilm egyik női főszereplője, akinek nevét az Irmával együtt az epizódok befejezésekor Frédi és Béni kiabálja.]*

vilmás fn *ritk* Leszerelésre készülő katona, öregkatona; öreg.

vilmázik tn ige *ritk* 1. (A leszerelést várva féktelen jókedvében) a vilma szót ordibálja. 2. (Leszerelésének közelsége okán) a többieket ugratja, fölényeskedik velük.

vinetu fn *ritk, tréf* Törzsfőnök; golyóstoll. [← *Winnetou*].

visszavesz Szj: *Vegyél vissza* (| *mert nagyon sodródhasz!*; — *mert kisodródsz!*; — *lejtnek mégy!*; *ritk* Légy szerényebb! Ne vidd túlzásba a dolgot! [← *visszavesz* '(sorfór) a gépjárművet alacsonyabb sebességre fogja'].

vitamin Szh: → *Kevés (vagy), mint (lő/tyúk)szarban a (C)* ~.

vitorlás fn és mn *gúny, pej* Vmely ismerőse által támogatott, protekciós (katona); hátszeles. [← *hátszél*].

vitorlázik tn ige 1. (Büntetésből) egy katonai ülőkén hason fekve oldalra kinyújtott két kezében egy-egy ülőkét tart. 2. (Igeközös alakban:) Megy; zizzen. Ő: el~.

vityapuszta fn *ritk* A nagytakarítás harmadik fokozata; vö. gamás, kocsedő, rodézia (Ma85/86).

víz fn *ritk* Laktanyafogság; helybetopl. ~en van: *ritk* Nem hagyhatja el a laktanyát, laktanyafogságon van.

vízállás Szj: *A Duna ~a Ercsinál?*; *Mennyi a Duna ~a?*; *tréf* Hány napod van hátra a leszerelésig? (Er).

vízállásjelentés fn *ritk* 1. (Büntetésből, megalázás céljából) az újoncnak az ágyak alatt kell kúsznia, és mindegyik ágy alatt (mintha a Dunán vagy a Tiszán haladna lefelé) el kell mondani, hol jár és mennyi a „vízállás”. A települések sorrendjének eltévesztése esetén újra kell kezdeni az egészet (Ze84). Vö. vonatkozás. 2. A gyakorlósapkán levő rangjelző csík; vízszintjelző.

vizes fn (gyak. tsz-ban) A motorcsónak vezetője; szennyvizes (Er).

vízi ~ *gyilkhús* ←. ~ *guttyú* ←.

vízilóbölcső fn *tréf* 1. Kimélyedt közepű, rossz rugózatú vaságy. 2. *ritk* Rosszul bevetett, hepehupás ágy; számfészkek. Vö. dikó.

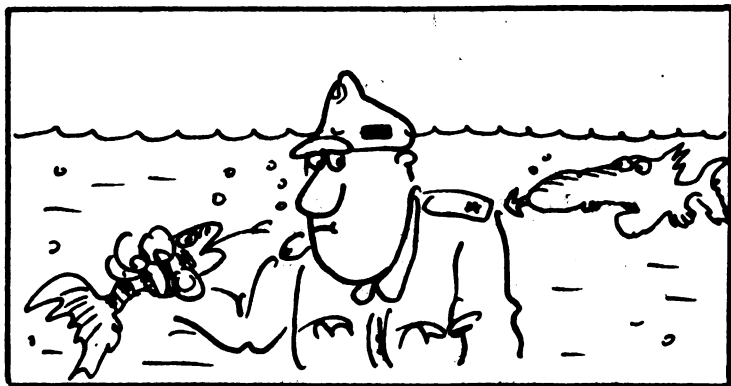
vízilóteknő fn *ritk, tréf* Ágy; dikó (DbK).

vízpisztoly Szh: → *Kevés, mint erdőtüznél a ~.*

vízjelző fn *ritk, tréf* Rangjelző csík a gyakorlósapkán; vízszintjelző.

vízköves Szh: *Vakkanjál ki* ←, mert ~ *lesz a hátad!*

vízmérték fn *ritk, tréf* Rangjelző csík(ok) a sapkán; vízszintjelző.

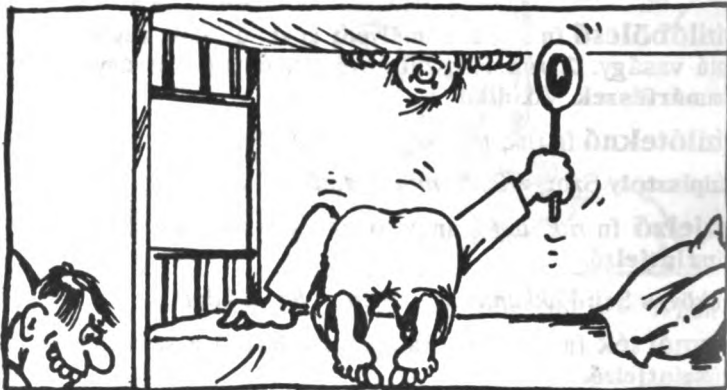

vízszintjelző fn *tréf* Rangjelző csík(ok) a gyakorlósapkán. — tudásszintjelző, vízállásjelentés, vízjelző, vízmérték.

vizsgálat *Ultrahangos* ~: *ritk, tréf* Vki hasának a kanál homorú oldalával történő ütögetése; kanalizás.

volt 1. ~ + főnévi igenév: (Tiltásként, tiltó parancsként) Ne...! ~ *beszélni?!: Ne beszéljen!* ~ *nevetni?!: Ne nevessen!* stb. (Néha így válaszolnak rá: *Jelentem, ~am, de már visszajöttem.*) 2. Parancs + ~:(Súrgetésként) *Kezdjék már végre el! Takarítást megkezdeni ~!:* Kezdjék már a takarítást (és ne mással foglalkozzanak)!

volumen Szi: *Én nem vagyok egy ~, de hogy maguk szívnifognak, az rizikó!* (Egy főtörzsórmesternek tulajdonított mondás a hivatásos tiszthelyettesek kicsúfolására) (Ze86/87).

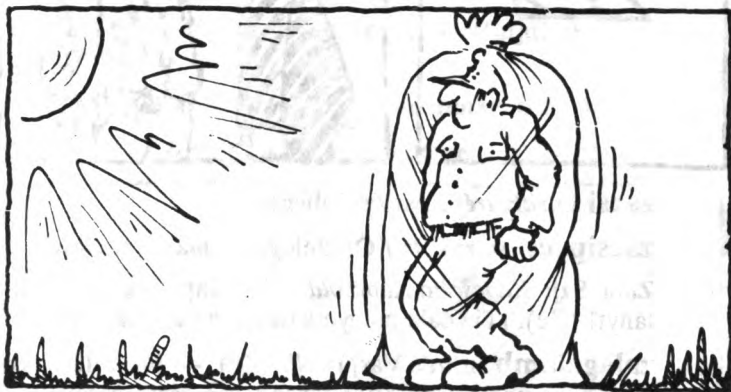

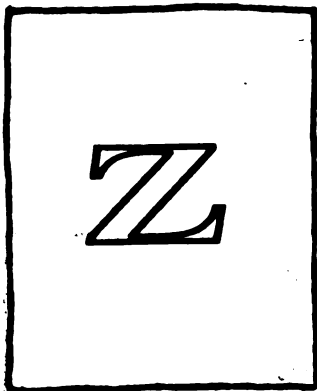
vonatozik tn ige 1. Újonc katona a körletben körbemászik az ágyak alatt. (Ha az újonc nagyon vágyik haza, és ezt hangoztatja is, az öregkatonák „engedélyezik” a hazautazást, ami abban áll, hogy az újonc körbekúszik a körletben az ágyak alatt, miközben a gőzös hangját utánozza, vagy esetleg a „Megy a gőzös” kezdetű dalt énekl. Minden ágy alatt megáll, és bemondja az „állomás” nevét. Ha „hazaért”, utána hasonló módon vissza is kell térnie a laktanyába. Eközben arra kell a legjobban vigyázni, nehogy eltévessze az állomások nevét és sorrendjét, mert akkor kezdheti előlről. Vö. vízállásjelentés.) 2. *ritk* Ágy alatti takarítás (ált. kitolásból az újoncok számára. Előfordul, hogy az öregkatonák városneveket ragasztanak az ágyakra, és így kell felmosni, például „Szegedről Pestre”).

vöröshagyma Szh: → *Kevés vagy, mint ↓ban a proletáröntudat.*

VPCT Ld. vécécété.

vv. Ld. véné.

zacsi fn *ritk*, *tréf* Zászlós; lobogós.

zacsipacsi fn *ritk*, *tréf* Önkielégítés; marokmarcsa.

Zala Szj: *Kapcsolja/Kapcsold* ~t: Kapcsold le a vilányt! (Ze). [Ti Zala megye sötét helynek minősül.]

zalagalamb fn *tréf* Varjú (Nk, Ze). — fagyálló zalai fecske, somogyi (fagyálló) fecske, strasszer fecske/galamb/gólya/kánya/madár, vasi tik, zalai fácán/galamb.

zalai *Fagyálló* ~ fecske←; ~ fácán; ~ galamb: *tréf* Varjú; zalagalamb (Nk; Ze).

záptojás Szh: *Olyan* →kopasz vagy, mint egy koraszülött ~. *Koraszülött* ~: *ritk*, *gúny* Újonc; kopasz.

zárda Szh: →Kevés vagy, mint ~ban a fitymacsattogás.

zárka Szh: *Annyi* →napja van, mint bolondnak a ~ban.

zászló fn A leszerelés tiszteletére készített zászló; leszerelőzászló (ld. ott).

zászlóaljdiszkó fn Zászlóalj-sorakozó: Vő diszkó. — zászlóaljdizsi, zédizskó, zédizsi.

zászlóaljdizsi fn Zászlóalj-sorakozó; zászlóaljdizskó. Vő. dizsi.

zé fn Zászlóalj. *Egy* ~: Első zászlóalj. *Ő:* géel~, háká~. [Hiv. röv.]

zebra fn 1. *Megbaszta a ~ a* →fókát. *Szh:* *Annyi* →napod van, mint ~n a csfk. 2. *ritk* Felmosórongy; fóká. [?← *Megbaszta a zebra a fókát.*] 3. *ritk*, *tréf* Tisztes

rangfokozatú katona. [A gyakorlósapkán látható rangjelző csfk(ok)ról.] — csontcsillag, krumplivirágos, le-szek őrmester.

zédizskó fn *ritk* Zászlóalj-sorakozó; zászlóaljdizskó. Vö. **diszkó**.

zédizsi fn *ritk* Zászlóalj-sorakozó; zászlóaljdizskó. Vö. **dizsi**.

zéenté fn Zászlóalj-napostiszt; zenetanár. [Hiv. röv.]

zéenti fn Zászlóalj-napostiszt; zenetanár. [Hiv. röv.]

zenél tn ige *tréf* Konyhai kisegítő munkát végez; csel-lőzik¹. [← csellőzik].

zenész fn *tréf* Konyhai kisegítő munkás; csellós. ~ek sorakozó! Mentek műsort adni a konyhára! (Nk84/85).

zenetanár fn *tréf* Zászlóalj-napostiszt. [A ZNT hiv. röv. tréfás olvasata.] — naposcsibe, zéenté, zéenti.

zimbabve (gyak. *zimbabbe*) fn *ritk*, *tréf* Kellemetlenség, méltánytalan, megalázó helyzet; szfvás. || Ilyen helyzetbe juttatás, kitolás; szfvatás.

zizog tn ige *ritk* Mozog, siet; sietve csinál vmit; zizzen. ~jenek, elvtársak, mozogjanak; sikamika, olyan legyen a körlet, mint a Salamon töke! (Szo87/88).

zizi¹ fn 1. Szj: Van még egy pár vagon ~d: Soká fogsz még leszerelni. Szh: Annyi →napod/napja van, mint egy/hat vagon ~ (ketté/félbevágva). 2. *ritk*, *gúny* Előfelvételi katona; tápos. [← 1. (ti. az előfelvételisek a töb-

biek szemében mindig újoncnak számítanak); ← zizis].
 3. *ritk, tréf* Édesség, sütemény; tápszer. 4. *ritk, tréf* Bolond, hülye; köcsög.

zizi² fn *ritk* Hamu, salak.

zizi³ isz *ritk* Nosza! Gyerünk! Kezdd el! Vö. **zizz¹**. [← zizzen, zizz; szójáték].

zizilabor isz *ritk, tréf* Nosza! Gyerünk! Kezdd el!; **zizz¹**. [← zizzen, zizz; szójáték, egy együttes nevéből].

zizis fn *gúny* 1. Előfelvételis katona; tápos. 2. Újonc; kopasz. [Ld. **zizi¹** alatt.]

zizz¹ isz 1. Csak annyit halljak, hogy ~!: Azonnal kezd/kezdjétek el! (Nk84/85). 2. Nosza; gyerünk; indulás! Kezdd el! Vö. rázizzen. [← 1.; ↔ zizzen]. — cicc, **zizi³**, **zizilabor**.

zizz² fn *ritk* Félelem; rinya.

zizzen tn ige 1. Megy, mozog (főleg igekötős alakban). ~j odébb! 'Menj odébb!' (Nk85/86). Ik: el~, fel~, ki~. 2. *ritk* (El)indul. 3. (Igekötős alakban:) Elkezd. Ik: neki~, rá~. 4. *ritk* Csalódik feltevésében, a tapasztalatok hatására belátja vmely dolog ellenkezőjét; rádöbben. Ik: rá~. — bakkan, ciccen, dzsaszsol, dzsasztázik, dzsesszel, dzsettel, húz², kavár¹, szakad, szambázik, vakkan, vitorlázik, zizeg, zukkan, zuhan.

ZNT Ld. zéenté.

zokni Szh: Úgy összecsapja a ~t, hogy elektromos szikra

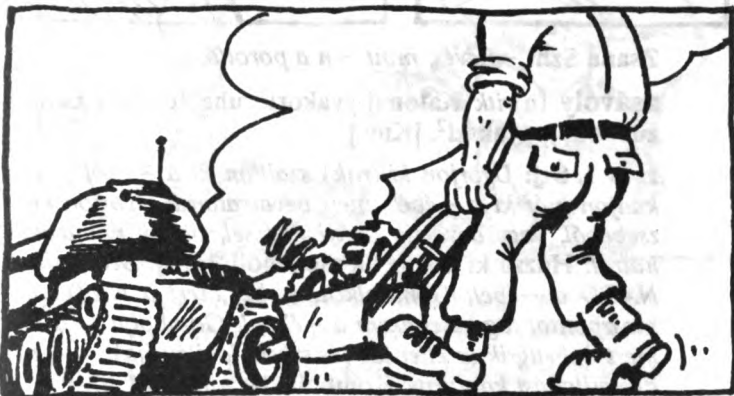
csap ki a surci sarkán: ritk Keményen, katonásan vi-
gyázzba áll (gyak. felszólító módban).

zöld ~ határátlépővel jön: Hőz Illegálisan lépi át a ha-
tárt.

zöldhasú ~ nullkilométeres →kopasz gyfk.

zöldpikkelyes →Sárgahasú ~.

zöldszemű fn és mn ritk, tréf Újonc, első időszakos
(katona); *kopasz. ~ riadt →gyfk: Ua.*

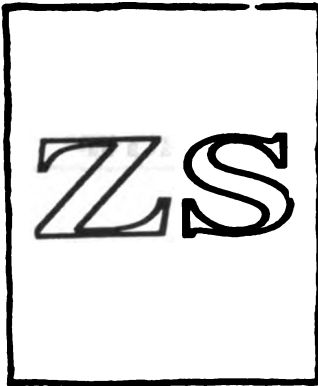

zöldvillám fn ritk, tréf Harckocsi; *háká.*

zörgő fn ritk, tréf Harckocsi; *háká.*

zubban tn ige ritk Megy, mozdul; *zizzen. Ik: ki~.*

zuhan tn ige (igekötős alakjaiban) 1. Megy, mozdul;
zizzen. Ik: be~, ki~. 2. Elkezd; rázizzen. Ik: neki~,
rá~.

Zsana Szh: → *Kevés, mint ~n a poroltó.*

zsávoly fn *ritk* Katonai gyakorlóruha (esetleg csak a zubbony); *gyakszi*². [Kny.]

zseb 1. Szj: *Ugorjon ki/(ritk) szálljon ki a ~éből!; Szakadjon már ki a ~éből, mert bevarratom!; Ugorjon ki a zsebéből, vagy bevarrja annyi öltéssel, ahány napja van hátra!; Húzza ki a kezét a zsebéből!* 2. Szj: *Bemászik a NATO a ~ébe!; Gombolkozzon be, mert a NATO támaszpontot fog berendezni a ~ében!; Gombolja be a ~t, mert | beugrik az ellenség (és szíven lövi/szúrja)!; — | tüdőgyulladást kap!; ritk Gombolja be a zsebet!*

zsebelefánt fn *ritk, tréf* Kistermetű katona; inkubátor-szőkevény.

zseborozslán fn *tréf* Kistermetű (de annál nagyobb hangú) előljáró. Vö. péká. — zsebtigris.

zsebtigris fn *ritk, tréf* Kistermetű előljáró; zseborozslán. Vö. péká.

zsebzötem fn *ritk, tréf* Önkielégítés; marokmarcsa. [← szleng *zsebhoki* 'ua.' · fr. *je t'aime* 'szeretlek'.]

zsibbasztó fn *ritk, tréf* Laktanyai fogda; fogszi.

zsibi fn *pej* Protekció; csók.

zsibis fn és mn 1. *pej* Protekciós, vmely magasabb rangú tiszt által támogatott (katona); hátszeles [← *zsibbad* (vö. szleng *zsibbadt* 'bolond, nem normális'); ↔ *zsibi*].

2. *ritk, gúny* (Gyakran) önkielégítést végző (katona).
Vö. *marokmarcsa*. [← *zsibizik*].

zsibizik tn ige *ritk, tréf* Önkielégítést végez. [?← szleng *zsebhokizik* 'ua.']. — aktív nemi életet él a jobb kezével, beletrombitál a semmibe.

zsold fn A katonák pénzbeli járandósága, illetmény. —
fizetés, nyugdíj, ösztöndíj, szeszszeton, tápszerrevaló.

zsuga fn *ritk* (Ált. szabadságra, eltávozásra, kimenőre
érvényes engedéllyel ellátott) katonai igazolvány, kato-
nakönyv; könyv.

zsuzsika fn *ritk, tréf* Kéz (önkielégítéskor); *marok-
marcsa*.

zsuzsizik tn ige *ritk, tréf* Vécét takarít; csokizik.

Tájékoztató a szótár használatához

A sorkatonák egymás közt használt, bizalmas, tréfás nyelvéről hazánkban az 1980-as évek végéig mindössze egy kisebb szójegyzék jelent meg, mindössze néhány száz példányban, így ez a szélesebb olvasóközönséghez vagy a leginkább érintettekhez: a katonákhoz nem juthatott el. A *Bakaduma* című könyv ezt a hiányt kívánja pótolni; mintegy háromezer szócikkében a Magyar Néphadsereg utolsó évtizedének, az 1980 és 1990 közötti időszaknak a magyar katonai szlengjét szeretné bemutatni az érdeklődők számára. •

A szótár anyagát 1981-ben a szombathelyi laktanyában kezdtem gyűjteni, majd egyre bővült, végül szinte az egész országra kiterjedt a vizsgálódás. Az itt bemutatásra kerülő szókincs több mint kétszázötven adatközlő kikérdezésével gyűlt össze; rajtuk keresztül ötvennél több laktanya katonai szlengjéről nyújt több-kevesebb tájékoztatást a szótár. (A gyűjtőpontok listája a mellékelt térképvezárlaton látható.)

A *Bakaduma* természetesen nem tartalmazza egy-egy helyőrség katonai szlengjének teljes gyűjteményét, de a mai magyar katonai szleng általános képe remélhetően kirajzolódik belőle, s egyúttal megőrököfti olyan alakulatok nyelvét is, amelyek napjainkra már megszűntek (például a zalaegerszegi). A legtöbb anyagot Debrecenben, Ercsiben, Marcaliban, Nagykanizsán, Szombathelyen és Zalaegerszegen szolgált katonáktól gyűjtöttem. A szótár legkorábbi adatai 1979/1980-ból valók, a legkésőbbiek 1990 tavaszán kerültek a gyűjtőfüzetbe.

Ez a tíz év alatt összegyűlt nyelvi kincs 1991-ben már megjelent Debrecenben A Kossuth Lajos Tudományegyetem Magyar Nyelvtudományi Intézetének Kiadványai 60. számaként „A magyar katonai szleng szótára (1980–1990)” című könyvben. A *Bakaduma*-ban napvilágot látó szó- és kifejezőkészlet — kisebb javításoktól eltekintve — az említett munkában közreadott-

nak lényegében változatlan újraközlése nemcsak anyagában, de feldolgozásában, szerkezetében is.

A *Bakaduma* felépítése leginkább az értelmező szótárainkéhoz hasonlít. A szavakat ábécérendbe szedve, szócikkekben mutatja be, leírva jelentésüket, és ahol szükséges, eredetüket is. Szócikkei kétfélek: önálló szócikkek és utaló szócikkek. Az önálló szócikkek lehetőleg minden tájékoztatást megadnak a címszóról, az utaló szócikkek csak azt jelzik, hogy a szóban forgó szó vagy szókapcsolat melyik önálló szócikkekben van kidolgozva.

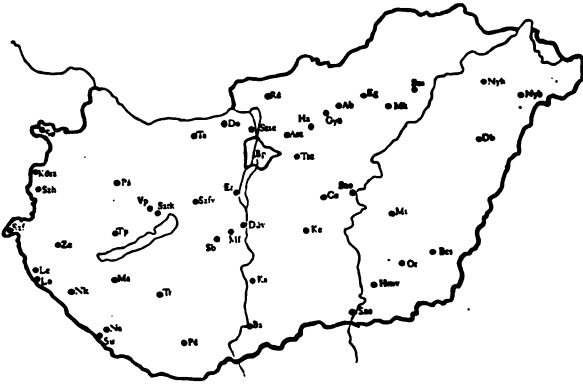
Az utaló szócikkek címszavai minden esetben félkövér betűvel vannak szedve. Az utalás történhet nyíllal, ami az állandósult szókapcsolatokban arra a szóra mutat, amelynek szócikkében a kifejezés értelmezése található (abált ~ *szalonna* ←. nyúl Szj: → *Nehogy már a ~ vigye a puskát!*), továbbá Ld. rövidítéssel a mozaikszók és az idegen írásmódú szavak esetében. Utaló szócikkbe került néhány olyan — egyébként önálló szócikkbe kívánczó — szó is, melynek értelmezése egyszerűbb és világosabb, ha egy másik szócikkben történik meg (például: afgán ~ *film* Ld. *habrahab*).

A szótár önálló szócikkei kétfélek. Előfordul, hogy a címszóként megadott szó önmagában nem katonai szlengszó, csak a szócikkben tárgyalt állandósult szókapcsolat vezérszava, mely a kifejezés betűrendbe illesztését, illetve keresését segíti, hasonlóan az utaló szavakhoz. Az ilyen címszavak félkövér betűtípussal vannak szedve, és mellettük nem szerepelnek a szóra vonatkozó minősítések. (A vezérszavak kiválasztásánál a legfontosabb szempont az volt, hogy általuk a kifejezések alakváltozatai és a rokonértelmű szókapcsolatok lehetőleg egy szócikkbe kerüljenek.)

Az önálló szócikkek másik, gyakoribb fajtája az, amelyik valódi katonai szlengszót és azzal alakult kifejezést tárgyal. Ezeknek a szócikkeknak a címszavait kövérrel (nyomdatechnikai okokból a szótár betűinél valamivel magasabb félkövérrel) szedtük. A szócikkek felépítése a következő:

A címszóra vonatkozó — az összes jelentésre érvényes — adatok a szócikkfejen találhatóak. Sorrendben az első a címszó szótári alakja. Az azonos alakú, de ere-

detükben különböző, illetőleg jelentésükben erősen önállósult szavakat a címszóhoz illesztett indexszám különbözteti meg (például: cselló¹...; cselló²...; cselló³...).

Ab	Abasár 1987–9
Asz	Aszód 1988
Ba	Baja 1980–3, 1985–6–7
Bcs	Békéscsaba 1985–7
Bp	Budapest 1980–1, 1983–6, 1988–90
BpD	Budapest, Dobó utcai laktanya 1984–5
BpP	Budapest, Pesthidegkúti laktanya 1988–9
BpZ	Budapest, Zách u. laktanya 1986–7
BpZM	Budapest, Zalka Máté Katonai Főiskola
Ce	Cegléd 1979–80, 1986–9
Db	Debrecen 1987–90
DbA	Debrecen, Apafai laktanya 1988–9
DbB	Debrecen, Bocskai laktanya 1988–9
DbK	Debrecen, Kossuth laktanya 1984–5, 1987–9
Do	Dorog 1980–1
Dúv	Dunaújváros
Eg	Eger 1986
Er	Ercsi 1982, 1986, 1988
Gyö	Gyöngyös 1987–90
Ha	Hatvan 1988–9
Hmv	Hódmezővásárhely 1980–1, 1988
Ka	Kalocsa 1980–2, 1986–7
Ke	Kecskemét 1986–7

Kősz	Kőszeg 1987–8
Lc	Lenti 1980–2, 1988–9
Lo	Lovászi
Ma	Marcali 1981–8
Mf	Mezőfalva 1986, 1988–9
Mk	Mezőkövesd
Mt	Mezőtúr 1983–4, 1987–90
Na	Nagyatád 1982–3, 1987–9
Nk	Nagykanizsa 1982–4–6, 1988
Nyb	Nyírbátor 1983–4, 1987–8
Nyh	Nyíregyháza 1981–2
Or	Orosháza 1990
Pá	Pápa 1982–4
Pé	Pécs 1980–1
Ré	Rétság 1985–6, 1988
Sb	Sárbogárd 1984–6
So	Sopron 1989–90
Su	Somogyudvarhely
Sza	Szakáld 1986–8
Sze	Szeged 1985–7
Szf	Szakonyfalu 1983–4
Szfv	Székesfehérvár 1985–6
Szh	Szombathely 1981–2–5, 1987
Szo	Szolnok 1983, 1986–8
Szte	Szentendre 1985–8
Sztk	Szentkirályszabadja 1983–5
Ta	Tata 1986–9
Tp	Tapolca 1987–90
Tr	Taszár 1986–7
Tsz	Tápiószecső 1988–90
Vp	Veszprém 1985
Ze	Zalaegerszeg 1979–80, 1984–8–90

(A félkövérrel szedett évszámok a leggazdagabban adatolt időszakokat jelzik.)

A címszó után zárójelben a szó kiejtésére vonatkozó adatok, illetve a szó alakváltozatai következnek, majd a szófaj megjelölése.

A szócikkfej végén a stflusértékre, a gyakoriságra és a használati körre vonatkozó megjegyzések találhatóak. A stflusminősítések viszonyítási alapja a katonai szlenget használó közösség ítélete volt; a gyakoriságot pedig a gyűjteményembe bekerült adatok száma alapján álla-

ptottam meg. Az állandósult szókapcsolatok minősítései és azok a minősítések, melyek a címszónak nem minden jelentésére vonatkoznak, közvetlenül a jelentésmegadás előtt állnak.

A szavak használatához szükséges nyelvtani tudnivalókat (például: nem ragozható; gyakran többes számban áll stb.) kerek vagy csúcsos zárójelben közlöm a szócikkfejben, illetve a szócikk értelmező részében.

A szócikkek bevezető része után következő értelmező és szemléltető részben kapnak helyet az értelmezett szójelentések, az egy-egy jelentésbeli használatra vonatkozó megjegyzések, valamint a jelentéseket és a szóhasználatot szemléltető példák. Az önálló jelentéseket félkövér arab szám, a jelentésárnyalatokat || jel különíti el egymástól.

Azokban a szócikkekben, melyekben a bennük tárgyalt szónak van rokonértelmű megfelelője a katonai szlengben, ott az értelmezés utolsó szava az ún. vezérszócikk címszavául kiválasztott, félkövérrrel szedett katonai szlengszó. Ez általában a fogalom megnevezésére használt legismertebb szó.

Néha előfordul, hogy a vezérszócikkre utaló szó nem pontos megfelelője a szócikkben tárgyalt szónak (például: a 'parancsnok' és az 'előljáró' szinonimái egyaránt a péká szócikkébe kerültek), vagy nem is feltétlenül tekinthetők szinonimáknak, inkább csak a közös jelentésmező fogja össze őket, mint például a különböző szeszes italokat megnevező szavakat, melyeket mindet a szeszke vezérszócikkbe soroltam be.

A jelentésmegadásokat a szótár helyenként dőlt betűvel szedett szabad példákkal is szemlélteti. Mivel gyűjtésben ilyenek csak kisebb számban vannak, nem minden jelentésre, illetve szóra hozok példamondatokat. Ahol ez mégis szükségesnek látszott, és lehetséges volt, ott Kövesdi Péter és Szilágyi Márton megjegyzéséből átvett példákkal pótoltam. (A Nk84/85 jelzetű mondatok mind az ő munkájukból valók.) A példamondatok esetében — néhány több helyről is feljegyzett, de állandósult szószerkezetnek nem minősíthető kifejezéstől eltekintve — mindig közlöm azok elhangzásának helyét és idejét.

Részben szemléltető anyagként, nagyobb részt önál-

ló jelentésegységként épülnek be a szócikkekbe az állandósult szókapcsolatok. Az értelmezett szókapcsolatok kivételével félkövér betűvel szedett rövidítések jelölik a kifejezés típusát; például: Szh: szóláshasonlat, R: rigmus stb. Egy-egy jelzés után az összes abba a típusba tartozó szókapcsolatot felsorolom.

A többjelentésű szókapcsolatok jelentéseit félkövér kisbetűk választják el. Például: *ruszki eltáv*:... a) Elmaradt eltávozás... b) Kimenő ruhában végzett tevékenység...

A szócikkek záró részében két, a vezérszócikkekében három egység található. Először a címszóból alakult igekötős alakokra (zizzen... Ik: ki~.) és az olyan összetételekre utalok, melyekben a címszó utótagként szerepel (nyúl... Ő: torony~). Ezt követik kapcsos zárójelben a szó etimológiájára vonatkozó adatok. Általában a keletkezés alapjául szolgáló szót közlöm (ha katonai szlengszó, félkövérrel szedve; például: gyiku... [← gyík¹].), de ahol szükséges, bővebb magyarázatot is adok (például: adidasz fn Szakaszezető... [Az Adidas márkájú ruhákon, sportcikkeken ugyanúgy három csfk van, mint a szakaszezető gyakorlósapkáján.]). Abban az esetben, amikor a szó eredete a jelentésmegadásból is világos, a szócikkből elhagyom a származásra való utalást (vö. Őrmi fn Őrmester...). Az etimológiát gyakran helyettesítik a szócikk értelmező részében vö. rövidítés után álló utalások, melyek hasonló jelentésszerkezetű vagy hasonló eredetű szóra mutatnak. Ezt a funkciót a vezérszócikkre utaló szavak is betölthetik.

Az ún. vezérszócikkek záró részében szinonimamutató is található. Itt, a szócikktől gondolatjellel elválasztva, azoknak a szótárban megtalálható szavaknak a betűrendes felsorolása következik, melyek ugyanazt a fogalmat nevezik meg, mint a címszó, illetőleg a szócikkben tárgyalt kifejezés. Ha a szinonimák a címszó jelentései közül csak az egyikre vonatkoznak, akkor a rokonértelmű szavak ez után a jelentés után állnak.

A magyar katonai szleng

I.

1. Hazánkban a csoportnyelvek kutatottsága meglehetősen tarka képet mutat. Míg a diáknyelv vagy a tolvajnyelv gyűjtése, szótárazása már a múlt század végén megindult, s ennek nyomán igen jó munkák is napvilágot láttak, addig egyik legtöbbször által beszélt belső nyelvváltozatunk, a katonai szleng jóformán ismeretlen, tudományos igényű leírása mindmáig hiányzik. A tények azt mutatják, hogy a csoportnyelvek e sajátos változatának vizsgálata — szemben például a német, az olasz, a cseh, a francia, az angol vagy a finn nyelv katonai szlengjével — a magyar nyelvészetben jószerivel meg sem kezdődött. Némi érdeklődés az első világháború utáni évekig tapasztalható, de lemaradásunk a külföldi vizsgálatokhoz képest már ekkor is nyilvánvaló.

Az 1920-as évek végéig szórványosan megjelenő kisebb szójegyzékeket csak 1988-ban követte Kövesdi Péter és Szilágyi Márton szótára a nagykanizsai laktanya nyelvének egy évről: Egy nagykanizsai laktanya nyelve és folklórja (Magyar Csoportnyelvi dolgozatok 38. sz.) Bp., 1988. (Ezen kívül 1991-ig csak néhány kisebb közlemény látott nyomdafestéket, melyek részletes felsorolását, akár csak e tanulmány teljesebb, szakirodalmi utalásokkal ellátott változatát a 7. oldalon említett könyvben találhatják meg az érdeklődők.)

A katonai szleng elemzésével foglalkozó magyar könyvek köre sem nagyobb a szótárakénál: egyedül a debreceni Kossuth laktanyában 1984. december 6-án tartott „A katonák nyelve” tanácskozást említhetem meg, melynek anyaga „Nyelvédelem — honvédelem” címen nemrég jelent meg nyomtatásban is (szerk. Grétsy László. Bp., 1990).

Igen szegényes tehát a katonai szleng szakirodalma, pedig nem túlzás talán, ha a társadalmi nyelvváltozatok,

különösen a familiáris, bizalmas nyelvhasználat és a szleng kutatásában nagy fontosságot tulajdonítottunk neki, már csak nagyszámú használója miatt is. Az 1989-ben nyilvánosságra hozott adatok szerint Magyarországon 1980 és 1990 között másfél évenként majd százezer férfi fordult meg sorkatonaként a hadseregben. Rajtuk keresztül szinte minden családban hat a katonai szleng különösen a nem katona fiatalok nyelvhasználatára, de még az idősebbek nyelvére is. E csatornákon át a katonai szleng kifejezései, szavai szélesebb körben is ismerettké válnak. Ez a tény különösen fontossá teszi a mai szleng lejegyzését, hisz az összegyűjtött szavak néhány évtized múlva várhatóan jelentős történeti értékkel bírnak majd.

2. A katonai szlengből elindult szavakon természetesen nemcsak a katonaviselt férfiak emlékezetében megőrződő, a passzív szókincsben meglevő, esetleg a katonai élmények elmesélésekor használt szavakat kell érteni (*főka* 'felmosórongy'; *cselló* 'konyhai munka'; *tápos* 'előfelvételis' stb.), hanem a katonai szlengből eredő és a társadalom más csoportjainak a nyelvében meggyökerező kifejezéseket is. A katonai szlengben alakult ki, és innen terjedt el például 'rosszindulatú; nagyon rossz' jelentésben az első világháború alatt a *komisz* szó. A bizalmas köznyelvben élő *begyullad* 'megijed' jelentésének kialakulásában a begyulladó gránát keltette félelemből kell kiindulnunk, s így ezt is a katonai szlengből kell származtatnunk, mint ahogy a katonai szlengből való a *megnyomja a gombot* 'rátesz egy lapáttal' (eredetileg 'erősen támad', ti. a géppuska gombját nyomja) és a *bedöglük* '(vmilyen szerkezet, gép) felmondja a szolgálatot' (tkp. 'a gránát nem robban föl'). Az etimológiai szótár 1951-es adatával szemben már 1921 előttről adatható a *kacsa* 'kórházi vizelőedény' az első világháborús szlengből. Folytathatnánk a sort a nyelvjárások, a régi diáknyelv és még több más csoportnyelv hasonló eredetű szavával is, kiegészítve azzal, hogy a katonai szleng gyakran csak közvetítője, elterjesztője egy-egy szónak, amely nem is benne keletkezett (ilyen például a *lóg* szó és családja).

3. Ma a katonai szleng szavainak elterjedése leginkább az ifjúsági nyelven keresztül történik, majd ebből

a nyelvi rétegből indul tovább a köznyelv felé. Az utóbbi években került a bizalmas köznyelvbe a fent vázolt úton a *kavar* 'kotnyeleskedik; szaladgál' ige szóláshasonlataival együtt (*kavar, mint a fagyaltgép; kavar, mint a mérgezett egér*).

Ha korábban lettek volna már folyamatos megfigyeléseink a katonai szlengről, bizonyára még egész sor kifejezésről bebizonyíthatnánk hasonló eredetét. A *tápos* (*csirke*) szót (Nyugat-Dunántúlon: 'gyenge fizikumú, beteges, betegségre hajlamos', a katonai szlengben általánosan elterjedten: 'előfelvételis') például a falusi nyelvből származtatják, de szerintem legalább ennyire valószínű a katonai szlengből való eredete is.

II.

4. A magyar nyelv belső változatainak rendszerezésében meglévő bizonytalanságokat e helyen most figyelmen kívül hagyva szólni kell a katonai szlengnek a nyelvváltozatok közti helyéről. Vitathatatlannak látszik, hogy a katonai szleng a sorkatonák által használt csoportnyelv, melyet el kell különítenünk egyrészt a köznyelvtől és a nyelvjárásoktól, másrészt pedig a hivatalos katonai szaknyelvtől.

A sorkatonai szolgálatot teljesítő határőrök szlengjét a katonai szlengbe tartozónak vehetjük; tapasztalataim szerint eltérései pusztán az eltérő szolgálatból és felszerelésből adódó szókincsbeli különbségek, amit egyszerű „fegyvernemi” differenciaként értékelhetünk (vö. *bokorjárőr* 'éjszakai járőr a zöldhatáron'; *okmányos* 'a határsávba belépő járőr'; *buzi* (*pendely*) 'hálóing'; *kasztró* 'bakancs'; *újonc, kopasz, gumi öregedő, öreg, leszerelő* (az egymást követő korosztályok, időszakok nevei a három havonkénti bevonulásnak megfelelően); *nyúl, répakombájn, réparágó* 'a Magyar Néphadseregben szolgáló katona' stb.)

A katonai szleng megnevezésében — talán a már említett elhanyagoltsága miatt — elég nagy tarkaságot találunk. A múlt században főleg „kaszárnyai szók”, „katonai szók” cím alatt közöltek kisebb-nagyobb szógyűjteményeket, Tömörkény István pedig bakanyelvnek nevezte. Később előfordul az általánosabb „katonai nyelv” megnevezés használata, de gyakoriak a körülfrá-

sok is: „a katona (argot-szerű) nyelve”; „a katonák nyelvhasználata”; „a sorkatonák jellegzetes nyelvhasználata”. A hivatalos katonai nyelvtől való különbségekre és a szlengjegyekre utalva születhettek a katona(i) argó és a katonai szakzsargon műszavak.

A terminológiai sokféleségnek az alapos vizsgálatok hiányán túl oka lehet az is, hogy a katonai szlengnek a többi csoportnyelvhez való viszonya sincs tisztázva. Van, aki az életkori nyelvváltozatok közé helyezi, míg mások az ifjúsági nyelv mint rétegnyelv egyik csoportnyelvét látják benne.

Én — mint ezt később kissé részletesebben is kifejtem — a szleng egyik változatának tartom a sorkatonák nyelvi környezetében kialakult csoportnyelvet (szociolektust), ezért megnevezésre a „katonai szleng” szakszót tartom a legjobbnak.

5.1. Tárgyalt csoportnyelvünknek a szlengbe való sorolása megkívánja, hogy — ha csak egy-két ponton érintve is — megvizsgáljuk a társadalmi nyelvváltozatok kérdéskörét.

A szleng fogalma, s így maga a *szleng* műszó is meg lehetőségen későn tűnt fel a magyar nyelvtudományban, pedig a szleng várható megjelenését jeles nyelvészünk, Bárczi Géza már több, mint fél évszázada megjósolta. A magyar szleng történetének és magának e nyelvi jelenségnek az első összefoglaló leírása Zolnay Vilmos és Gedényi Mihály nevéhez fűződik (A magyar fattyúnyelv szótára. Kézirat. Bp., 1945–1962. I. füzet). Sajnos hatalmas, huszonnégy kötetes, több tízezer adatot tartalmazó szótárunk és az általuk képviselt szemlélet semmilyen hatással nem volt a magyar csoportnyelvek kutatására, ehelyett az úgynevezett ifjúsági nyelv feltárásával igyekeztek pótolni nyelvészeink nyelvünk eme színes részrendszerének hiányzó leírását, Zolnayék eredményeiről tudomást sem véve.

Ez az irányzat teljesen kizárta vizsgálataiból azt a szókinccsanyagot, amely az értelmező szótárban bizalmas, familiáris (ritkábban argó, durva, gúnyos, tréfás) minősítéssel szerepel, s amely az ún. ifjúsági nyelvi szavak és kifejezések mellett a szlengnek egyik legfontosabb része.

Az ifjúsági nyelvi kutatásoknak egyik alapvető tétele

volt, hogy a vizsgált csoportnyelv a legújabb időkben fejlődött ki erős tolvajnyelvi hatás alatt bizonyos diáknyelvi előzményekből. A szleng (és az ennek egy szelektéként felfogható ifjúsági nyelv) eredetét keresve nem szabad azonban elfelednünk, hogy ennél sokkal erősebbek azok a szálak, amelyek a szlenget a városi és nem városi népnyelvhez kötik. Csoportnyelvünknek ez a rétege több évszázadra visszamenően nyomon követhető. Réthei Prikkel Marián „Régi magyar tréfaszók” címen közölt, régi szótárainkból és neves íróinktól (Dugonits-tól, Pázmánytól) gyűjtött szóanyaga bőven (majdhogynem teljes egészében) a régi magyar szlengre hoz példákat.

Az 1980-as évekig csak elvétve találkozhattunk olyan tanulmánnyal, amely a szlenget több-kevesebb sikerrel a maga teljességében igyekezett bemutatni. Magának a *szleng* terminusnak a bevezetését is csak 1980-ban javasolta Péter Mihály, bár a *szleng* mint idegen szó már jó száz éve megvan a magyarban.

Péter Mihály tanulmánya jó alapja a további kutatásoknak, és érvei alapján helyesnek látszik az eddigi pesti nyelv, nagyvárosi nyelv, a tágabb értelemben használt argó, zsargon, jassz nyelv vagy a leginkább idesorolható ifjúsági nyelv elnevezések felváltása a *szleng* szakszóval.

5.2. E helyen nem kívánok a szleng minden kérdésével részletesen foglalkozni, de néhány dologra mindenképpen ki kell térnem. Az általános felfogás szerint a szleng köznyelvi jelenségként értékelhető csoportnyelv, egyfajta városi népnyelv, mely a köznyelvtől csak szókincsében és kifejezéseiben tér el. A helyzet azonban ennél jóval bonyolultabb, hisz a szleng nem tekinthető egységes szociolektusnak. Kaarina Karttunen vélekedését elfogadva a különböző szlengtípusokat három nagyobb csoportba sorolhatjuk: meg kell különböztetnünk a közszlenget, amely a nyelvet beszélők számára általánosan ismert dolgokat, fogalmakat megnevező országszerte elterjedt szlengjelenségek összefoglaló neve; a területi szlenget, melynek érvényessége területileg korlátozott; és a szakszlenget, amely foglalkozás, hobbi, érdeklődés alapján tömörülő csoportokban alakul ki, és szorosan kapcsolódik az adott szakma szaknyelvéhez is.

A területi szlengek megléte a nyelv természetéből következik, és aligha vitatható, hogy „a beszélt nyelvnek minden változata a területi nyelvváltozatok kategóriájába is sorolható. Ide értve a városi köznyelvet, sőt a réteg- és a csoportnyelveket is (...), ha nem is minden nyelvváltozatnak ez a legjellemzőbb és legfontosabb meghatározója”. A csoportnyelveknek erre a sajátosságára nem nagyon figyeltek még fel a magyar kutatók, pedig nyelvjárásaink szókincsét átrostálva minden bizonynyal számos szóról, kifejezésről bebizonyosodna, hogy a közösség nyelvében szlengként funkcionál. Erre irányuló kutatások híján mindössze azt mondhatjuk, hogy valószínűleg a területi szleng és a közszleng szókészlete között ugyanolyan eltérések találhatók, mint a köznyelv és a nyelvjárások szavai között, tehát beszélhetünk a tájszók típusainak megfelelően valódi regionális szlengszókról (amikor a területi szleng a közszlenghez képest egészen más szóalakot használ, illetve a közszlengben ismeretlen fogalmat nevez meg) és nem valódi (alak vagy jelentés szerinti) regionális szlengszókról.

5.3. A szleng(ek) használatához — mivel vitathatatlanul nyelvi részrendszerek — a beszélő hétköznapi társalgásának nyelvére mint hordozóra van szükség. Ez a társalgási nyelv — ebben az esetben nevezhetnénk talán bázisnyelvnek — lehet a köznyelv vagy egy nyelvjárás is. A bázisnyelvtől függ — és ez vonatkozik más csoportnyelvekre is —, hogy a szleng az adott pillanatban köznyelvi vagy nyelvjárási jelenség-e, bár ez a szleng szempontjából nem lényeges, hisz a *jakó* 'kabát' attól még szlengszónak minősül, hogy esetleg egyes vidékeken *jakóu*-nak ejtik.

A bázisnyelvnek a szleng használatában betöltött meghatározó szerepéből következik, hogy a szlengnek nincs önálló nyelvtana, eltérései leginkább bizonyos mennyiségi mutatókkal, azaz például egyes képzők, szóalkotásmódok gyakoriságával, jellegzetes mondatfüzési formák kedveltségével jellemezhetők, melyek feltérképezésére a statisztikai feldolgozás volna a legalkalmasabb, ha volnának viszonyítási alapul használható köznyelvi felméréseink.

5.4. A beszéd „szlengségének” foka a legelterjedtebb felfogás szerint attól függ, hogy a szlengnek minősített jelenségek milyen arányban fordulnak elő benne. Megfigyeléseim szerint azonban attól, hogy valaki szlengszavakat használ, még nem okvetlenül beszél szlengben. A szlengben beszélés együtt jár (hisz annak eredménye) egyfajta viselkedésmóddal és világszemlélettel, ami a megszülető szlengszavakban tárgyasulhat, de a szlengszavak összessége még nem azonos a szlenggel magával.

A szlengben beszélő a világot egy erős érzelmi szűrőn keresztül szemléli. Ez az erős érzelmi szűrő a szlengben a szavak és kifejezések érzelmi színezetében nyilvánul meg. Az irodalmi nyelvvel összevetve a szleng szókinccse általában lenéző, lekicsinylő stílusárnyalatot hordoz, ami abból következik, hogy a beszélő a megnevezett dolgokat, jelenségeket, cselekvéseket erős kritikával (elsősorban negatívan) szemléli, és ezt — leggyakrabban familiáris, esetleg tréfás, humoros vagy éppenséggel durva, sértő formában — ki is fejezi. A megszülető kifejezésekben jól megfigyelhető a nyelvi elemek „energiájának feltranszformálása”. Ez a jelenség is magyarázza, hogy sokan a szlenget és a szépírói nyelvet rendkívül közelállónak érzik.

A szavak „energiájának feltranszformálása”, az erős érzelmi töltés leggyakrabban a túlzás igényében nyilvánul meg, s így a nyelvelírás szempontjából stilisztikai minősítésekkel jellemezhető (durva, pejoratív, megvető, lenéző, ironikus, gúnyos, tréfás, bizalmas, kedveskedő stb.) kifejezések jönnek létre. Ezért is tartja (főleg az angol nyelvű) szakirodalom egy része a szlenget elsősorban stílári nyelvi rétegnek. Ez persze főleg a közszlengre igaz, a szakszlengeket az erős érzelmi töltésen túl a valamely társadalmi csoporthoz, szubkultúrához való kötődés is jellemzi.

A szlengben beszélésnek, illetve a szlengszavak létrehozásának számos oka lehet, a jelenség vaiódi gyökerét azonban legpontosabban minden bizonnyal pszichológiai oldalról lehetne feltárni.

Az elsődleges pszichológiai ok az ember „individuális ösztöne” — ahogy Zlinszky Aladár nevezi —, amely arra ösztönzi a beszélőt, hogy „egyéniségét a lehető leg-tökéletesebben érvényesítse, akaratát, érzelmeit, gon-

dolait másokkal elfogadtassa, sőt másokra rákényszerítse”.

Az individuális ösztön és a fentebb említett túlzás igénye elsősorban abban nyilvánul meg, hogy a szlengben beszélő a dolgokat, fogalmakat a maga szempontjából fontos vagy a számára feltűnő vonásairól nevezi el. Ez általában metaforikus vagy metonimikus szóalkotással történik meg, nemegyszer szinte követhetetlen asszociációk során át. A túlzás gyakran a torzításig is elmehet, a beszélő szívesen alkalmaz eufémiát vagy kakofémiát, így nevezve el újra a világból számára fontos dolgokat. Rendkívül fontos ismertetője a szlengnek, hogy az egyébként bázisnyelvnek minősülő kifejezéseket is emocionális töltéssel látja el, a bázisnyelvi szó — nem feltétlenül semleges — stílusértékét megváltoztatja. A szleng egyik fő jellemzője a (gyakran fanyar, cinikus) humor, tréfa és az ezt alátámasztó könnyed, sőt nyegle viselkedés. Jól mutatják a szleng átlagostól eltérő érzelmi telítettségét Kövesdi–Szilágyi katonai szlengszótárának majd mindig felkiáltójelre végződő példamondatai.

A beszéd emocionális feltöltésének igényéből következik, hogy a szleng legfontosabb „szóalkotási módjának” az érzelmi szóalkotást nevezhetjük, a szavak, a kifejezések stiláris minőségének minden jelentés- és alakváltoztatás nélküli megváltoztatását. (Az érzelmi szóalkotásnak a szlengben betöltött jelentőségét mutatja az is, hogy Szudzilovszkij például a katonai szlenget mint a katonai szókincs érzelmileg színezett részét határozza meg.) Természetesen az érzelmi szóalkotást nem tekinthetjük valódi szóalkotásmódnak, hisz hagyományos értelemben véve nem hoz létre új szavakat, pusztán az történik, hogy „azokat az érzelmeket, amelyek individuális ösztönünkből folynak, a nyelv rendkívül nagy erővel fejezi ki. Érzelmi kifejezéseink mindig túlzottak. (...) A gyakori használat csökkentheti az érzelmi értéket, de a forrás, amelyből e kifejezések eredtek, kétségtelenül az erős érzelem, indulat volt”.

Az érzelmi szóalkotás együtt járhat jelentésbeli vagy alaki szóalkotással (így keletkeznek a valódi szlengszavak), de önmagában is képes egy szót alkalmilag szlengszóvá tenni. Ez az oka annak, hogy a szleng nehezen körülhatárolható terület, hisz „egy adott pillanatban

valamely szó vagy kifejezés félreérthetetlenül szleng, más körülmények között viszont egyáltalán nem az” — írja az Encyclopaedia Britannica.

Erről az oldalról közelítve a szlenghez csak azt mondhatjuk, hogy a szlenget „mindenki ismeri, de senki sem tudja meghatározni”, legfeljebb úgy, hogy szleng az, amit a beszélője annak érez. Ez a kétségtelenül igaznak látszó meghatározás a kutatás során azonban nemigen alkalmazható, ezért célszerű továbbra is azt a felfogást vallanunk, hogy szleng alatt értjük „azokat a többnyire kérészéletű új szavakat vagy régi szavaknak azokat az új jelentésváltozatait, melyeket a hétköznapi élőbeszéd a tréfás hangulat keltése vagy a kifejezés színeségének fokozása vagy az újszerűvel való játék öröme vagy a nyomaték kedvéért használ”.

Ez a meghatározás persze korántsem tartalmazza a „szleng” szakszóval jelölt jelenségek minden vonását, inkább csak mint a szlenggel foglalkozó szakirodalomban legelterjedtebb felfogást tarthatjuk számon.

6. Mivel a katonai szleng szakszleng, szükséges néhány szót a katonai szaknyelvről és egyúttal a szaknyelvekről is szólni.

A szleng és a szaknyelvek egyik alapvető különbsége funkciójukból ered. A szaknyelvek szó- és kifejezőképességét a köznyelv és/vagy a nyelvjárások szókincsének kiegészítéseként lehet felfogni. Egy adott szaknyelv műszava a szakma számára „színezéstől, mellékértelemtől mentesen, ideális esetben egyértelműen jelöli az ember külső és belső világának valamely valóságmetszetét”. A szaknyelv azokat a fogalmakat nevezi meg, amelyek a szakma gyakorlásában szükségesek, de a bázisnyelvben nincsenek meg, vagy fogalmi tartalmuk nem elég pontos. (Például a katonai szaknyelv az egyes lövegfajták lövedékeit külön-külön megnevezi, míg a köznyelv az „anakronisztikus” *ágyúgolyó*-t használja.)

A szaknyelvekkel szemben a szleng nem megnevez, hanem újranevez, azaz a már elnevezett dolgokat újabb és újabb nevekkal látja el minden látható „praktikus” ok nélkül. Ez a nyelvi oldalról nehezen leírható ok, mint ahogy az előbbieken megkíséreltem kifejteni, elsősorban a szleng érzelmi telítettsége, amit jól bizonyít az is, hogy a szlengszavaknak a normanyelvben vagy a

nyelvjárásokban, illetőleg a szaknyelvekben érzelmileg, hangulatilag semleges megfelelőjük van. A szleng „szó-túltermelése”, az, hogy a szlengben egy-egy fogalom megnevezésére szinonimasorok jönnek létre, és hogy a szleng szókinccse aránylag változékony, szintén az erős érzelmi töltéssel magyarázható: „az érzelmileg erősebb jelentésű szó kiszorítja a kevésbé hatásost, mígnem a gyakori használat során maga is megkopik, és egy érzelmileg elevenebbnek ad helyet”. A szinonimasorok tagjaiként gyakran hasonló alakú szavak születnek, hisz képzéssel, játszi torzítással egy-egy szónak számtalan alakváltozata jöhet létre.

Az említett eltérések magyarázzák a csoportnyelvek két alapvető típusának a szóalkotásban tapasztalható különbségeit is. A szaknyelvek szavai szóteremtéssel, a szleng szavai pedig szókeletkezéssel jönnek létre. A szóteremtés tudatos alkotó folyamat, a létrejövő szó születésétől fogva betölti tervezett funkcióját. Ezzel szemben a szókeletkezés öntudatlan, spontán nyelvi folyamat: az egyén által kitalált szó csak akkor válik a nyelv részévé, ha ezt a közösség is elfogadja, és elkezd alkalmazni. (Erről írja Balassa a katonai nyelv kapcsán, hogy „igen sok esetben még az egyéni nyelv hatása is megfigyelhető benne, amint a közönség nyelvének fejlődésében érvényesül”.)

Különbséget tehetünk a szleng és a szaknyelv között eredetüket tekintve is. A szaknyelvek létrejötté a társadalmi munkamegosztásból következő szakmai szükséglet eredménye, a szleng pedig — akárcsak a zsargon — a társadalom hatalmi struktúrájának következménye.

(A zsargon az én értelmezésem szerint nem csoportnyelv, hanem a társadalmi ranglétrán elhelyezkedő csoportok olyan tudatos vagy öntudatlan nyelvhasználat, amely a társadalmi csoport, réteg tagjainak elzárkózási vagy az idetörekvő bekerülési szándékait szolgálja, azaz a zsargont használó személy a nyelvhasználatával (is) bizonyítani kívánja, hogy a csoport normarendszerének birtokában van. A zsargon használatával általában nem a kommunikáció a cél, hanem a társadalmi hierarchiában elfoglalt (elfoglalni kívánt) hely prezentálása. Ez oly módon történik, hogy a zsargonban beszélő a nyelvet nem a konkrét beszédhelyzetnek, hanem az általa képviselt csoport követel-

ményeinek megfelelően használja, azaz ahogy Penttinen fogalmaz: a zsargon csak a beszélőnek szolgál, és fittyet hány a hallgatóra.)

A zsargonnal szemben a szleng az „egyenlőség nyelve”, ahogy az ellene és mellette felhozott érvek mondják: nem tiszteli a tekintélyt, „demokratikus természetesség, az egyenrangúság közvetlensége” jellemzi. A szlengnek erre a tulajdonságára céloz Partridge is, aki szerint a szleng használatának okai közt szerepe van annak is, hogy a szleng megkönnyíti a társadalmi érintkezést, és jelzi a barátságot vagy a beszélők közti viszony intimitását. Walt Whitman megfogalmazása szerint „a szleng a beszédben a szabadság élő bizonyítéka”.

7.1. A nyelv használatában három szintet szokás elkülöníteni. A nyelvhasználat efféle hármas rétegződése a szaknyelvekben is megvan. A katonai nyelv rétegeit először Felszeghy Ediltrud írta le: „A hadsereg nyelve tekintetében megkülönböztetjük: 1. a hadsereg szolgálati nyelvét, amint az a császári kancellária nyelvében élénk tárul, 2. a katonai szaknyelvet és 3. a katona (argot-szerű) nyelvét”.

Ezt a függőleges tagolódást a mai katonai szaknyelvben is megfigyelhetjük: a katonai szaknyelv felső rétege a katonai szakirodalmi nyelv. Főleg írásban találkozhatunk vele, ezen a „nyelven” íródnak a hadtudományi dolgozatok, a tudományos igényű tanulmányok, a szolgálati szabályzatok stb.

Alatta találjuk a katonai köznyelvet, amely a hivatalos érintkezés nyelve. Szabályozzák bizonyos megkötöttségek (szabályzatok, meghatározott alaki viselkedések, például szabályozott mozgások, vigyázállás stb.).

A katonai szaknyelv alsó szintjét katonai társalgásnak nevezem. Ez a laza, fésületlen szakmai beszélgetés nyelve, amelyet szaknyelvi jegyei többé-kevésbé megkülönböztetnek a katonai szlengtől.

A katonai szaknyelv és a katonai szleng szétválasztása a gyakorlatban — különösen akkor, ha nem ismerjük a vizsgált kifejezés elhangzásának szituációját — nem mindig lehetséges, de elvileg éles határt kell húznunk közöttük. Az elválasztáshoz támpontot adhat a kérdéses szó vagy kifejezés stiláris értéke, ugyanis a katonai szlengben gyakran előforduló, a megszokott hivatalos

környezetükből kiszakított szaknyelvi fordulatok legtöbbször gúnyos, tréfás színezetet kapnak, amiről így könnyen felismerhetők. Például a *Parancs!* szó, amit a katonának az előjáró megszólításakor kell válaszolnia, figyelmen kívül hagyva a hivatalos hierarchiát, a sorkatonák egymás közötti beszédében mindig tréfás stílusárnyalatú azaz magán viseli az „érzelmi szóalkotás” nyomait. Ugyanez mondható el a válaszmondatok kezdetén gyakran előforduló „*Jelentem*” szóról is, és számos nyelvjárási eredetű szlengszavunkon szintén megfigyelhető ez a jelenség.

Nehezebb a helyzet, ha olyan köznyelvi vagy régi katonai nyelvből származó szókat érzünk szlengszavaknak, amelyeknek sem jelentése, sem alakja, sem neutrális stílusértéke nem tér el az átadó nyelvváltozatától. Ez esetben csak az adatközlőkre hagyatkozhatunk. Így a *fogda, fogdás, csajka, zsold-féle* szavakat például mind a magam katonakori feljegyzései, mind mások hasonló szójegyzékei határozottan a katonai szlengbe tartozónak minősítik. Bizonyára közrejátszik ebben az is, hogy a hivatalos nyelvben nem így nevezik ezeket a dolgokat.

7.2. A függőleges tagolódás mellett megfigyelhetjük a katonai nyelv vízszintes, területi megoszlását is. Ezt természetesen csak az alsó nyelvi szinten van meg, hisz a katonai szakirodalmi és köznyelv írásban szabályozott (kodifikált) nyelvváltozat. A katonai szleng szókinccsének központi része a katonák közt általánosan ismert, helyi sajátságok inkább csak a szókinccs perifériáján található. Ez az oka annak, hogy a különböző helyeken szolgált, de már leszerelt katonáktól nem nagyon lehet területi különbséget mutató nyelvi anyagot gyűjteni, hisz leghamarabb épp a peremszókinccset felejtik el. Ám hogy vannak a katonai szlengben helyi eltérések, azt a több helyen szolgált adatközlőim is megerősítették, akik szerint néha még megértési gondokkal is meg kellett küzdeniük. Az általam feljegyzett szóanyagban is vannak egy-egy laktanyákhoz vagy egy-egy megyéhez köthető szavak, kifejezések. Ezek egy része magában hordozza a hely(ség) nevét. Ilyen az Ercsitol búcsúzó öregkatonák leszerelő rigmusa (*Arrivedercsi, Ercsi!*), vagy az itt szolgáló előfelvételseket bosszantó mondóka (*Csibe, visszajössz még Ercsibe?*). Az e csoportba tar-

tozó szavak legtöbbje a környékbeliek és a helyi sajátosságok kicsúfolására is használatos (pl. Szombathelyen *vazsi tik*, Zalaegerszegen, Nagykanizsán *zalagamb*, *zalai fácsán*, *fagyálló zalai fecske* a varjú megnevezése).

Jól elkülöníthető a szavaknak az a csoportja is, amely a laktanya és a hozzá tartozó objektumok valamely részét olyan jellegzetességéről nevezi el, ami csak az adott laktanyában van meg. A fogdát például Lentiben *nyolckéményes*-nek, Zalaegerszegen *piroskilences*-nek (mert piros színű és az épületek közül ez viseli a kilences számot), Nagykanizsán pedig *kékcsempés*-nek hívják.

Tulajdonképpen ehhez a típushoz sorolhatók azok a szavak, amelyek a laktanya alakulatának ritka, a más helyőrségek katonái számára ismeretlen fegyverneméhez, az ott folyó speciális kiképzéshez kapcsolódnak. Ilyen a debreceni Kossuth laktanyában az *idegenlégiós* 'hazánkban kiképzést kapó külföldi (afrikai) katona', Ercsiben a *(szenny)vizes*, *béemkás* 'a motorcsónak vezetője'.

A lokalizálható szóanyag harmadik rétegéhez olyan kifejezések tartoznak, amelyek semmilyen tárgyi és nyelvi fogódzót nem tartalmaznak, többségük bizonyára egy-egy ember egyéni nyelvhasználatából terjedt el a laktanyában. Ilyeneket említhetünk itt, mint a debreceni Kossuth laktanyában a *hikomat* 'beteg', *rinya* 'kérelemfüzet', *számárfészek* 'hanyagul bevetett ágy'; *manó* 'kimenő öltözetből átalakított gyakorlóruha'; *cápa* 'rakétás katona'; Zalaegerszegen a *gyákvár*, *nyútvár* 'felderítő- ill. kövészalakulat szállása', *gombás* 'ezredfürdő', *lepke* 'harcjárműlőszer'; *buzizsúr* 'zuhanyzás az ezredfürdőben' (ugyanaz a szó Debrecenben az említett laktanyában 'osztálysorakozó'-t jelent); Szombathelyről *kártyázik a vége* 'az alakulat vége rendetlenül halad', *lövészdő* 'sáros, esős időjárás', *utált* 'utalt (alakulat)'; Ceglédről *mackótál* 'összefagyott hidegtál'; Nagykanizsáról *szalonnás* 'buta, műveletlen', Ercsiből *bugi* 'szolgálat' stb.

Számos példa van tehát a katonai szleng helyi sajátosságaira, az azonban tagadhatatlan, hogy a területenkénti eltérés nem érvényesül olyan mértékben, mint az

a laktanyák egymástól való elszigeteltségéből következne.

Ennek egyik oka minden bizonnyal a szlengben megfigyelhető analóg gondolkozás, vagyis hogy a szlenget használók ugyanannak a jelenségnek jellegzetes tulajdonságai miatt ugyanazt a nevet adják a nyelvterület különböző részein egymástól függetlenül is. Legszebb magyar példája a diáknyelv *trapper* 'elégtelen' szava (volt), amely néhány évvel ezelőtt az első magyar farmernadrág, a Trapper televíziós reklámjából, a felfelé tartott hüvelykujjból született; tulajdonképpen egy-két hét alatt az egész országban elterjedt. Ez a jelenség nem csak egy nyelv szlengjében, hanem a különböző nyelveket összevetve is nagyon jól megfigyelhető. Ennek okát is bizonnyal az érzelmi szóalkotásban kell keresnünk, vagyis az azonos érzelmi töltésből fakadó azonos szemléletben, ami révén a dolgokat egymástól függetlenül is azonos módon nevezik el. Nem feledkezhettünk meg persze arról sem, hogy a katonák életét, felszerelését, ellátását, viselkedését minden téren — egészen addig, hogy a törölközőnek milyen irányban kell feküdnie a takarón — központi előírások szabályozzák, ami szintén a helyi sajátosságok kialakulása ellen hat.

7.3. A katonai nyelv tagolódásának harmadik típusát a belső szakmai nyelvek adják. Ezeket talán fegyvernemi nyelveknek nevezhetnénk: „külön nagy szakszókinccs a katonai nyelv, és még ezen belül is megvan a sajátos szókinccse az egyes fegyvernemeknek”. Ez a különbözőség — ellentétben a vízszintes tagolódással — inkább a katonai nyelv felsőbb rétegeit érinti, a katonai szlengre kevésbé jellemző. Jó példa erre a *buff* fegyvernév. A szó általánosabb jelentésjegyei ('nagyhangú tűzfegyver') attól függően egészülnek ki konkrétakkal, hogy kik használják. A tüzéreknél az alakulat lövegei, az aknavetősöknél az aknavetők, a lövészeknél pedig a páncéltörő kézfegyverek (RPG-k) viselik ezt a nevet. Mindemellett beszélhetünk azért a katonai szlengben is fegyvernemi változatokról. Az ide tartozó szavak gyakran valami módon a katonai nyelv felsőbb rétegeihez kapcsolódnak, innen származik fegyvernemi kötöttségük. Ezek a kifejezések többnyire a szakszavak helyén

állnak, a katonák így nevezik meg a fegyvernemre jellemző eszközöket, folyamatokat.

A fegyvernemi szlengbe sorolhatjuk a korábban már említett határórszavakat, de hozhatunk példát a Magyar Néphadseregből is. A harckocsizók élnek a *sütő* 'lövedéktartó', *mókuskerék* 'a tank hűtőjének ventilátora', *kanalaz* 'a lövegcső a földnek ütközve szennyeződést vesz fel', *kutyafej* 'a tank infralámpája', *béka* 'a sebességváltó biztosítója a tankban' szavakkal. A harckocsizókon kívül mások nemigen használják a *stabilfülű* 'nagyfülű' szót sem. Itt az összetétel előtagja utal a fegyvernemre: a *stabilizátor* a harckocsi egy része. A szó szlengben, illetve a katonai társalgásban használt alakja a *stabi*. Repülő alakulatoknál ismerik az *ancsa* 'AN-26-os repülőgép', *kloóka* 'a szuperszónikus repülőgép hajtómű része'; *diszkózik*, *játszik a fényorgonán*, *pisioig* '(a repülésirányító) fényjeleket ad a repülőeknek' *féktuskó* 'az a katona, akinek a lábára rátolták a repülőgép kerekét'; lokátorosknál a *dzsigit* 'P-15-ös lokátor'; az *angyal* 'madárraj', a *villanypásztor* 'a rádióadó-rendszer árnyékszónája'; híradósoknál a *ráharap a horogra* 'a rádiós megtalálja a kívánt hullámsávot'; rakétásoknál a *kannibál* 'rakétaállvány-kezelő' szavakat.

III.

8. A katonai szleng jelenségeit vizsgálva nem kerülhetjük meg a csoportnyelvünk történetének kérdéseit sem. Ilyen irányú kutatások híján ismereteink ezen a téren meglehetősen hiányosak, ami tulajdonképpen természetesnek is nevezhető, hisz a szleng jellegzetesen szóbeli jelenség, írásos emlékei csak elvétve kerülnek elő.

A katonai szleng kialakulásáról csak feltevéseink lehetnek. Eddigi ismereteink alapján nyilvánvaló, hogy a katonai szleng nem a legújabb kor terméke. A finn katonai szleng legkorábbi emléke például a harmincéves háborúból való, de más nyelvekből vannak adatok korábbról is, így több adat is bizonyítja a latin katonai szleng meglétét a római légiókban: *tufa* 'csalit', *sculca* 'kém', *punga* 'bukusza', *brutis* 'katonafeleség' stb. Még katonai ragadványneveket is ismerünk ekkorról, hogy csak a legismertebb *Caligulá*-t említsem: „Caligulae

cognomen castrensi ioco traxit.”, vagyis katonai humorral neki a 'kis csizma' nevet adták — mondja Caligula császár életrajzában Suetonius.

8.1. A katonai szleng keletkezése a katonai szaknyelvvel szemben (ezutóbbi kialakulását a magyarban Zrínyi Miklós, a költő hadtudományi munkásságához kötik általában), nem elsősorban a szakmához, illetve annak szükségleteihez kapcsolódik, hanem a foglalatosságot űző csoport(ok)hoz. A huzamosabb ideig együtt élő emberek hajlamosak egy a csoport jellegét mutató nyelv megteremtésére, mint Bárczi írja: „Egyes, többé-kevésbé zárt egységeket alkotó emberi közösségekben, mint a kaszárnyák lakói (...) a különleges helyzet vagy a sajátos együttes tevékenység kitermel egy sereg pregnáns kifejezést”. A hadjáratok hónapokon keresztül együtt maradó seregei vagy a végvárak helyőrsége már minden bizonnyal használt valamilyen szlengszerű csoportnyelvet. Erre következtethetünk Tinódi soraiból is, mikor így szól a szegedi hajdúkhöz: „Vannak nyelvetőkben nagy rútalmas szitkok, / Mind testét, mind lelkét pestinek [= bestének] mondjátok, / Lovag vitézöket gyakran csúfoljátok, / Köztetők egymást kurta szelletnek híjjátok. // Nagy isten ígését, kérlek, halgassátok, /.../ Hadnagytokat pesti léloknek ne mondjátok.” (Szegedi veszedelem).

A katonai szleng 17. századi meglétét már Bárczi Géza is feltételezi: „Talán nem túlságosan vakmerő dolog annak feltevése, hogy a *labanc*, *tokos* s efféle szavak a XVII. század magyar katonai argotjából indultak ki”.

8.2. Alaposabb ismereteink csak az első világháború és az azt megelőző időszak katonai szlengjéről vannak. Az idő tájt (a kiegyezéstől a monarchia bukásáig) a magyarországi legények vagy a közös hadseregben vagy a Magyar Királyi Honvédségnél töltötték katonaeveiket. Az előbbiben német, az utóbbiban magyar volt a hivatalos nyelv. Számptalan németből torzított, gyakran népetimológiával alakult szava miatt a közönsök nyelve volt a nyelvészek számára az érdekesebb, olyannyira, hogy a honvédek nyelvéről egyetlen feljegyzést sem ismerek. (A német vezényleti nyelv egyébként a monarchia nem magyar anyanyelvű katonáinak nyelvére is nagy hatás-

sal volt. A cseh katonák nyelvhasználatának legszebb példája például Hašek Švejkje, melynek Réz Ádám fordította magyar szövege oly jól sikerült, hogy némi túlzással az első világháborús katonai társalgás és szleng „nyelvemlékének” is tekinthetjük.)

A nyelvészek gyűjtésein túl Tömörkény István bakanyelvről frott cikke és több novellája őrizte meg leginkább a közösök katonai szlengjét.

A múlt század végi és e század elejéről származó katonai nyelvi emlékeinkben is szembe kerülünk a katonai társalgás és a katonai szleng elválasztásának problémájával. A katonai szaknyelv minden szava lehet egyben a szleng eleme is, de ezt csak megfelelő szövegkörnyezet alapján állapíthatjuk meg. Mivel korai gyűjteményeink javarészt szójegyzékek, épp a legbővebben feljegyzett német eredetű szavakról nem bizonyítható, hogy a katonai szlengbe tartoznának. Még az a néhány szöveg is, ami ekkorról fennmaradt, azt erősíti, hogy a magyarosított alakú német szavak a hivatalos formák helyén álltak. Jól mutatja ezt például a többek által is közölt, eléggé mesterkéltnek tűnő elbeszélés: „Mi Taniszló alatt rasztoltung a stallungban. Egyszer csak a bóbachter jelenti, hogy mozog a muszka. A kanonirok szafvéneket adtak, minket unternémungba kültek, a czvájtesz bataljon is marsberájt lett, pedig addig rezervában volt, a hoptmány úr felhuzta a brovlingot, a fájerverfelek kegyetlen dolgoztak, sturmoltunk, egy firer elesett, a muszka kunyorált: pánye, pánye ...”

Hasonlóan vélekedhetünk a kéziratos katonakönyvek szövegeit olvasván is, például: „Bécsben lakó atyáisten, irgalmazz minékünk, valamennyi barna kislány, könyörögjön érettünk, kedves jó anyánk, hallgassanak meg minket. Dühös kapitánytól, mérges főhadnagytól, ments meg uram, minket. Idegen hadnagytól, mérges kadéttól, két órai posztállástól, éjjeli patrólérzástól és a korai fölkeléstől ments meg uram, minket. Szigorú lágerástól, a reggeli gelenszübungtól, a hosszú laófszítól ments meg uram, minket. A risztungtól, a fegyvertől, a kemény fegyverfogástól, az indibláncsulter tördeléstől, a bajonett fektérozástól, a kemény strózsáktól, ments meg uram, minket. A sok ferseft és egy áristomtól, a kaszánya- és lágeráristomtól, a nehéz marsagyusztérungtól ments meg uram, minket. Az orvosi vizittől, a nagy

rukkolásoktól, az éjjeli ibungoktól, a délutáni forsulétól és minden rossz menázsítól ments meg uram, minket a katonaelettől most és mindörökké ámen.”

A magyar katonák nyelvébe került német szavak az idegen nyelv ismeretének hiánya miatt hangalakjukban megváltoztak, de funkciójuk változásáról nincs adatunk. Elősegítette a német szavak torzulását, hogy akitől tanulták a nyelvet (kiképző altisztek, abrikterek), gyakran maguk sem beszélték a német nyelvet. A népetimológias alakok létrejöttében (*úrlap* 'Urlaub', *örömlajbi* 'Ärmelleibel') nyilván szerepet játszott a játékoság mellett, hogy a „magyar katona a legtöbb német kifejezésnek azért is igyekszik magyar formát adni, hogy azt jobban emlékezetében tarthassa.” Ehhez még hozzátehetjük azt is Tömörkény szavait idézve, hogy „sok legény nem is tudja, hogy németül van az, amit elmond, azt hiszi, hogy az is magyar szó, csak hogy ő még nem hallotta eddig. (...) neki teljesen mindegy, hogy a „szakasz” vagy „cúg” szóban ismer-e meg egy fogalmat, mert azelőtt sem az egyiket, sem a másikat nem hallotta.” Egyértelműen a katonai szlengbe tartozónak csak a magyar szavakat minősíthetjük, bár akad azért német szakszóból alakult szlengszó is, például a *ferslusvizsga*, amely eredetileg a 'fegyvervizsgá'-t jelentette, de ezt használták a katonák annak a szombatonkénti orvosi vizsgálatnak a megnevezésére is, amelyik jobbra a némi betegségek kiszűrését szolgálta, és a hímvesző megsemléléséből állt.

A magyar katonai szleng szavai az első világháború alatt örökítődtek meg először nagyobb mennyiségben. A háborús katonanyelv emlékei egyaránt származnak a közös hadsereg és a honvédség katonáitól, a feljegyzések nemigen jelölik, kik használták. Ennek oka az lehet, hogy nagy különbségek nem voltak a két hadsereg magyar katonai szlengjében.

Az első világháborúval záruló korszak katonáinak szlengje jó néhány közös vonást mutat a maival. Ez különösen szemléletében feltűnő (régi: *keskenyvágányú őrnagy* 'zászlós' — mai: *keskeny nyomtávú őrnagy* 'örvezető'). A mind az első világháború előtti-alatti, mind a mai katonai szlengben megtalálható *szitakötő* 'repülőgép; helikopter', *lobogós* 'zászlós' (erre van adatom a negyvenes évek első feléből is), *dögész* 'egészségügyi

katona' szavak esetében nem kell okvetlenül e kifejezések folyamatos meglétére gondolunk, hisz az analóg gondolkodás révén a régítől függetlenül újraszülethettek ma is. Vannak persze olyan szavak is (pl. *dögcédula* 'személyazonosító fémlapocska'), amelyek napjainkig megszokás nélkül a katonai szleng szavaként élnek. Elképzelhető az is, hogy az ebben az időszakban élt szavak egy része a nagyapák elbeszélése vagy olvasmányélmények nyomán éledt föl (*menázsifaszolás* 'élelemfelvétel'; *borjú* 'hátizsák', megjegyzendő, hogy ez utóbbira van adatunk a 40–50-es évekből is).

Az első világháború végéig tartó korszak katonai szlengjének szókincsében — hasonlóan a maihoz — megtaláljuk a fegyverek (*asszony* 'fegyver'; *rohambicska* 'rohamkés'), a felszerelés (*küdüstarisznya* 'kenyérzsák'; *vaskalap*, *kisharang* 'sisak') vagy éppen a különböző időben bevonult katonák megnevezését (*öreg baka*, *sztári baka*, *vén huszár* 'öregkatoná'). Különösen az újoncokra akadt már akkor is sok név: *buger*, *csikos hasú*, *bundás*, *suba*, *reguta*, *ribanc*, *buszmája*, *tanyai*, *piros csizmával fogott*, *erdőből szalajtott vadállat*. A regruták esti imája csokorba fogva említi e neveket: „Adjon a Mindenható / Mennyben lakozó, / Kacifántos, bojtorjános, / Nyugodalmas jójcsakát / ... minekünk / Sároshátú, repedt-sarkú, / Porosfülű, zöldhasú / Csörgöskörmű, patrónáska-szájú, / Kopfpolcterfejű, buta, / Fölfoghatatlan, mázolatlan / Regrutáknak.”

Akkoriban is hangsúlyozták az öregkatonák, hogy az újoncok bevonulása nemrég történt, ezzel is kiemelve saját kiváltságaikat: *még gőzölög, amit cibil korában utóljára odap...t*; megvoltak az alakias mozgást oktató kifejezések is: *Úgy vágd ki a lábod, hogy a cserép hulljon rád a háztetőről*.

A témakörökben különbséget csak a háborús kifejezésekben találni: *küldi a muszi a faszolást* (azaz az ellátmányt) 'lő az orosz'; *megkapja a fakőröszöt* 'meghal' (a sírkereszt mellett a kitüntetésekre is utal) stb.

8.3. A Horthy-korszak és az azt lezáró második világháború katonai szlengjéről kevés adat van. Ekkor tájban tűnik fel néhány tolvajnyelvi szó a katonai szlengben: *jó bulit kifogni*, *hóhányó*; *majré*; *szajré*, de ezeknek

a katonai szlengbe tartozását a gyér adatoltság miatt csak a napjainkig tartó tendencia erősíti meg.

Bizonyos jelek szerint ekkor kezdenek a katonai szlengbe beszivárogni a katonai szaknyelv rövidítései, mint *muszos* 'munkaszolgálatos', *Ello* 'ellátó', *Űza* 'üzemanyag'; *há* 'óra', *eü* 'egészségügy'; *légó* 'légoltalom'.

A kevés anyag ellenére is megfigyelhető a katonai szleng folytonossága. A *csicskás* 'tisztiszolga' már az első világháború alatt is megvolt, de akkor még inkább a *privadíner* vagy a *kutyamosó* járta (nevezték még *pucér*-nek és *ordonduc*-nak is). Igazi elterjedése ezután történt meg; olyannyira, hogy a hízelgő, a tiszteknek szívésségeket tevő katonára ma is használják. Ezt a folytonosságot tapasztalhatjuk az újoncok megnevezésére használt *porosfüld* és *bundás* szavakban is, amelyek adatközlőim szerint éltek a harmincas, negyvenes években is. Legutoljára a hatvanas években tűntek fel megint adatolva. (A 80-as években már nem ismerték őket.)

Adatközlőim emlékezetében olyan szavak is akadtak, amelyek talán ebben a korban keletkeztek és megmaradtak napjainkig, például *ales* 'alezredes'; *krumplivirág* 'csontcsillag'; *csillaghullás* 'előléptetés'; *bokorugró*, *jakumó* 'gyalogos'; *dióverő*, *csúzli* '(szuronyos) puska'; *sakkozik* 'felmos'; *konyhamalac* 'konyhai munkás'; *bi-valytej* 'feketekávé'; stb.

A tréfás szavak, szóösszetételek ezt az időszakot is jellemezték: *pocsolyakerülő*, *csúszómászó* 'gyalogos'; *kályhacsöves* 'aknavető'; *gumihuszar* 'kerékpáros'; *menyasszony* 'puska; géppisztoly'; *millióleves* 'zabpehelyleves'; *légfűró* 'légvédelmi tüzér'; *bikacsalogató*, *vörösördög* 'tüzér'; *csipogó* 'kézzel hajtott zseblámpa'; stb. Hasonló adatok támasztják ezt alá Bóka László regényéből is (Alázatosan jelentem. Bp., 1961.): *bakabálnak* nevezték a négyszögben való menetelést, *birkanyíró*-nak a borbélyt, *tetűallé*-nak a fésületlenségért a fej tetejére nyírt csíkot stb.

Körülírással megnevezésekre (*derékszíjjal átkötött marharépa* 'újonc') és hosszabb kifejezésekre, szólásokra (*kis huszárt szart a ló* 'a huszár leesett a lóról'; „*Szegény borjúnak kár volt lábát törni, a szegény bakának kell hátán cipelni!*”), ha csak szórványosan is, de van ada-

tunk. Még az olyan ma sem túl gyakori szójárásokra is akad példa, mint a vezényszó helyettesítése hasonló hangzású és ritusú szóval: Verd fejbe! 'Fegyverbe!'. A mai katonai szlenggel összevetve a legjelentősebb különbséget e korszakban is a háborúval kapcsolatos, az ellenséget, az ekkor feltűnt fegyvereket megnevező kifejezésekben találjuk: *hitlerfurulya*, *sztálinorgona*, *katyusa* 'sorozatvető'; *sztalingyertya* 'világító rakéta'; *sztalinok*, *ivánok* 'oroszok'; *friccek* 'németek' stb.

8.4. A magyar katonai szleng legutolsó, napjainkig tartó (valószínűleg épp most lezáruló) korszaka az 1945 után több év alatt szerveződött Magyar Néphadsereghez kapcsolódik. Az előző pontban feivázolt rövid történeti áttekintésben még az eddig feltárt adatokból rekonstruálható teljesebb kép megrajzolására sem vállalkozhattam, de talán ennyiből is látszik, hogy a katonai szleng mindig folyamatosan fejlődött, így a mai katonai szlengnek szerves történeti előzményei vannak.

Azt, hogy az 1990. március 15-én a Magyar Néphadseregből alakult Magyar Honvédség jelent-e majd korszakhatárt a katonai szlengben, ma még nem lehet tudni.

A katonai szleng történetében új (bár korántsem éles határvonalú) korszakot csak a hadsereg szervezeti viszonyainak, felszerelésének, kiképzésének, fegyvereinek, tehát az egész katonai életmódnak a megváltozása szokott hozni. Valószínű, hogy a Magyar Honvédségben tervezett modernizálás, a katonaidőnek a 18-ról 12 hónapra (háromról két kiképzési időszakra) történő leszállítása (ezzel együtt a katonák közt tulajdonképpen már több, mint száz éve élő hármas tagoltságú informális hierarchia megváltozása) új korszakot nyit majd a katonai szleng történetében.

IV.

9. A továbbiakban a Magyar Néphadsereg katonai szlengjének bemutatásával kívánom feltárni ennek a csoportnyelvnek legfontosabb sajátosságait. Természetesen egy csoportnyelv történetében negyven évet nem lehet teljesen egységes kornak tekinteni, a katonai szlengben is történtek ezalatt változások.

Alapvetően a Magyar Néphadsereg katonai szlengjében három szakaszt kell elkülöníteni. Az első az 1950-es évektől körülbelül 1965-ig tartott. Ezt az időszakot leginkább a szovjet hadsereg felszerelésének rendszerezése, illetőleg ennek a katonai szlengben való tükröződése jellemzi: *pilotka, ködvágó* 'szovjet típusú gyakorlósapka'; *gimnasztyorka, izzasztyorka* 'zubbony-szerű belebújós ing'; *gitár* 'dobtáras géppisztoly'; *konyi 'ló'*. Megtálaljuk benne a korszak jellegzetes szavait is: *Megfuttatom, hogy kiszalad a béketáborból!* Ezen elkülönítő jegyek mellett azonban nagy számban megvannak a folyamatosságra mutató szavak is (*jakumó, dióverő, borjú, sakkozik, konyhamalac* stb. stb.), miként szép számmal találni ekkoriban keletkezett s a nyolcvanas években is élő kifejezéseket (*kilós* 'százados'; *textil, fókka* 'felmosórongy'; *helybenjárás* 'laktanyafogság'; *kaptár, kóter* 'fogda' stb. stb.)

A hatvanas évek közepére a szovjet mintára alakult hadseregben több újítást is bevezettek (felszerelés, fegyverzet terén), 1965-ben például új öltözéket rendszerezettek, ami a katonai szlengben a szókincs egy részének eltűnéséhez vezetett. A hatvanas évek második feléből és a hetvenes évekből származó adataim már alig mutatnak különbséget az 1980-as évek katonai szlengjétől. (Kellő mennyiségű adat híján nem is nagyon mutatható ki jelentős eltérés.) Ami a nyolcvanas évek elejét mégis belső korszakhatárrá teszi, az a szolgálati idő 1981-ben történt csökkentése (24-ről 18 hónapra), és az előfelvételis katonáknak (a hadsereg páriáinak) a többiekkel együtt történő kiképzése. Ez az életkorban műveltségben, szociológiai összetételében jelentősen eltérő réteg sokban színesítette a katonai szlenget. Mivel a nyolcvanas évekhez képest a Magyar Néphadsereg katonai szlengjének első három évtizede meglehetősen gyéren adatolt, ennek vizsgálatát nem végzem el. Csoportnyelvünk bemutatását az utóbbi egy évtized katonai szlengjének vizsgálatára szűkítem, s így egy időben egységes rétegen mutatom be a katonai szleng főbb jellemzőit.

10.1. Nyelvészeti közhely, hogy a csoportnyelvek a köznyelvtől vagy a nyelvjárásoktól csak szó- és kifeje-

zészességükben térnek el, önálló nyelvtanuk nincs. Ennek a tételnek az igazságát jól mutatja a finnországi svéd anyanyelvű katonák beszéde is, akik a finn katonai szleng szavait svéd bázisnyelvükbe illesztve használják.

A magyar katonai szleng is főként szókinccsével és állandósult szókapcsolataival jellemezhető, még ha hangtani és mondattani téren is találkozunk néhány speciális formával. A hangtani és mondattani jellegzetességek azonban elszigeteltek, nem terjednek ki a nyelvhasználat egészére, csak bizonyos helyzetben fordulhatnak elő.

Hangtani sajátosságként tarthatjuk számon a laktanya környékén beszélt nyelvjárás utánzását a katonai szlengben. Ez alkalmilag tűnik csak föl, főleg ha a közelből bevonult katonát akarnak kicsúfolni így. Katonakoromban a szombathelyi laktanyában ilyen volt a v előtti zöngésítés mint a nyugati nyelvjárás egyik legfeltehetőbb jelensége: *huzsvét, ödven, od van* stb. Az ilyen utánzások során még az *ë* ejtése is megvolt az egyébként ezt nem használóknál is (*lëgvár*). Az idézett szavak, melyeket nyelvjárási jövevényszónak is tekinthetünk, csak alkalmilag válnak szlengszóvá; jelentésük nem változik, a szociolektusba való bekerülésüket gúnyos stílusárnyalatuk mutatja.

Az aleggységnél szolgálók nyelvjárásiassága is elterjedhet a közösségben *Beállnyi! Kiigazodnyi! Nem mozognyi! Feltakarnyi!*) ugyanúgy, mint a parancsnokok által jellegzetesen ejtett szó vagy kifejezés. Ilyen volt például a *Jaóskà tá, kinyomom a szemed, mint a fogkrémet!* szólás megszólítás része, vagy az *Úgy!* 'rendben, oké' szónak csak szakaszunkban használt *atty, ougy*-szerű ejtészváltozatai, melyek szakaszparancsnokunk utánozhatatlan ejtését voltak hivatottak megközelíteni.

Játékosságból ered a *ne akaszcs ki!* 'ne dühíts!' és a *szivattyú* 'kitolás' speciális ejtése. Ez utóbbiban az utolsó szótag helyett néha egy *tyú*-szerű füttyöt ejtettünk.

Az alaktan terén a később bemutatandó szóalkotás módokon túl nemigen találni egyéb jelenséget. Adataim közül a *nem biri* 'nem bírom [!]' igei személyragját említhetem itt, valamint az *agyilag zokni/gatya* kifejezésben található, a katonai szlengben egyébként nem használatos *-lag, -leg* ragot. Található még két, az összetételek utótagjaként sajátos jelentésben rögzült szó: a *-gép*

'valamivel sokat, intenzíven foglalkozó személy'-t (*ka-varógép, nyalizógép, bélgép*), a többesszámú *-hegyek* pedig 'sok'-at jelent (*kajahegyek, sorakozóhegyek*).

A mondat szerkesztési sajátosságok közül különösen a felszólításra vagy az annak helyén álló szerkezetekre utalnék: *Két ember csinálja meg* (= valaki csinálja meg; a *Két ember!* felszólítás a korábban elhangzott parancsra utalva önmagában is jelenthet noszogatót); *Majd én megcsinálom* (= csináld meg); meg *lehet* csinálni (= ua.). Tagadás, tiltás helyett használatos a *Jó, hogy nem már* (pl. *Jó, hogy nem már alszol* = ne aludj!); a *volt* (pl. *Volt megdumálni?* = ne beszéljen vissza!); a *mert majd* (pl. *mert majd megcsinálom* = nem csinálom meg); a *nehogy már* (pl. *nehogy már megcsináljam* = nem csinálom meg). Igenlésre a *Még jobban!* vagy a *Még ... -bb!* (pl. *Elolvastad? Még jobban!* vagy *Még elebb!* = igen) szolgál.

A teljesség kedvéért említést érdemel néhány sajátos vonzat is. Valószínűleg a „nekem mindegy”, „nekem nyolc” mintájára fejlődött a *neked annyi/butt 'véged van, megjáród'*. A vonzat változásával a *kitáraz* 'kiüríti a lőszert a tárból' ige jelentése is megváltozott: *kitáraz valakin 'lelő'* (*Haver, dugulj el, mert kitárazok rajtad!*).

E helyen említek meg két nyelvhasználati érdekességet is, amelyek jellegzetesen a katonai szlengezhöz kapcsolódnak. Az egyik, hogy (különösen az utolsó időszakát töltő) katona szívesen beszél magáról egyes szám harmadik személyben: *A vén tápos ledikózik!* 'Lefekszem egy kicsit'; *Lehet fölhozni a reggelit az öregnek!* 'Hozd fel a reggelimet!' stb.

A másik ilyen sajátosság a magázás használata. A hivatalos szabályok előírják a katonák között a magázást, ez azonban csak szolgálati helyzetben, parancsnok és beosztott viszonyában, vagyis a hatalom kölcsönös magázódásban is kifejeződő asszimmetriájában valósul meg. Ha a sorkatonák egymás között, minden formális és informális hierarchiát figyelmen kívül hagyva használják, tréfás, csipkelődő kifejezés születik általa. A magázódó szólam módok általában elhangozhatnak a parancsnok és beosztottja között is, tehát a hivatalos nyelvből való átvétel egyik eseteként is számon tarthatjuk őket (vö. *Hogyan lett ez magának meghatározva?! 'Végezze a parancsnak megfelelően!' → 'Hékás, miért*

nem úgy csinálod, ahogy mondtam?’ ld. még a 10.4. III. pontban).

10.2. A grammatikai jelenségeket a katonai szlengben egyedül a szóalkotásban lehet rendszerszerűen vizsgálni. A katonai szlengben az alábbi szóalkotásmódokra találni példákat:

I. Külső szóalkotás

A) Idegen szók átvétele: *csurma* 'fogda' < ?or. *tjurma*; *rányi* 'nő' < cig. *rajni*, *ranyi* 'úrnő'; *csácsesz* 'jó' < cig. *csacso*, *caco/caci* 'igaz, jó'; *mindzso*, *mindzsa* 'nő' < cig. *mincs(i)*, *mincsa/mindzsa* 'női nemi szerv'; *blúz* 'zene' < ang. *blues*; *brék* 'hímvessző' < ang. *break*.

Az idegen szók átvétele meglehetősen ritka a katonai szlengben (meglepő módon így volt ez régen is), és ráadásul az átvett szók elterjedtsége is elég kicsi. Úgy látszik, ez sajátos vonása a katonai szlengnek, hisz egyébként a szleng kedveli az idegen szavakat.

A cigányból származtatott szavakhoz hozzá kell még fűznöm, hogy esetükben az sem zárható ki, hogy a tolvajnyelv közvetítésével kerültek a laktanyák nyelvébe.

B) Nyelvjárási szavak átvétele: *dzsindzsa* 'áthathatatlan terület a gyakorlótéren'; *dikó* 'ágy'; *topa* 'ügyetlen'; *sumákol*, *sunnyog* 'megszökik a munka elől'; *csúró* 'újonc' (vö. *csuri* 'veréb, verébfióka'); *rűszü* 'újonc; hülye'; *kamburcol* 'rendezkedik, utasítgat'; *szűttyögés* 'látszatmunka'.

Él néhány „ál nyelvjárási” szó is: *bizserfa* 'villanyoszlop'; *lesmester* 'kutya', valamint nyelvjárási szóval alkotott szintagma: *vasi* (v. *vazsi*) *tik* 'varjú'. Még nyelvjárásiasságra utaló szójátékot is találunk: *Hol van? — Mögötted. — Dehogyan ettem mög!*

A nyelvjárásiasságokat általában nevetségesnek tartják a katonák, ezért a nyelvjárásban beszélő vagy nyelvjárási szót, fordulatot használó katonát gyakran beszédmódjának utánzásával bosszantják, gúnyolják. A szavak egy része azonban az ilyen szituációkon kívül kerül és általánosabb használatú lesz (*kelletett*, *kell lesz*; *bar-na/szöbke kaóla*; *Csináld már megfele!* stb; vö. még a

szóalkotás ritkább módjairól frottakkal a IV. F) 1. b) pontban).

C) Köznyelvi szók átvétele: *fogda, fogdás; firkász* 'írnök'; *nyal, nyalizik* 'hízeleg'; *megszakít* 'agyon-dolgoztat'.

D) Átvételek a katonai szaknyelvből.

Mint arról már korábban szót ejtettem, minden szaknyelvi szó átkerülhet alkalmilag a katonai szlengbe (vö. 316-7), állandónak azonban csak kevés bizonyul. A *gyengélkedő* 'orvosi rendelő' szón kívül csak rövidítéseket találunk. Egyesek szerint a katonai szaknyelv szavai nem lehetnek szlengszavak, de szerintem néhányukat — miként a köznyelvből származó szavakat is —, még ha a nyelvi kritériumok hiányzanak is, a használók nyelvérzékére hagyatkozva a katonai szlengbe tartozónak kell tekintenünk. Ezeket a szaknyelvi rövidítéseket a karszalagokról, kiképzési tervekből, feliratokból veszik át a katonák: *cselló* 'konyhai munka'(csapatellátó); *vévé* 'vegyivédelmi'; *háka* 'harckocsi'; *pécé* 'páncélos'; *té-esz(es)* 'továbbszolgáltató'; *ügyal* 'ügyeletes alegység'; *üti* 'ügyeletes tiszt'. A *váp* katonai rendész' (< városparancsnokság) eredetileg szintén szaknyelvi rövidítés volt, de napjainkban már csak az átvevő katonai szleng őrzi.

Talán a szakmai társalgásból származtathatjuk a *spagóca, tyúkbél* '(telefon)zsinór' szavakat, és idesorolhatjuk a *péterkároly*-t (< pk.) is, ami a parancsnok szónak a harcjárművek rádiózásakor használt formájából ered.

E) A régi katonai nyelvből való szavak: *csajka, kulacs, gulyáságyú, obsit, zsold, borjú, menázsifaszolás, szeretetcsomag* stb. (vö. 317).

F) Tolvajnyelvi átvételek.

Az argónak a katonai szlengre sokkal nagyobb hatása van, mint az ifjúsági nyelvre. Ez a közvetlenebb érintkezésből adódik, hisz a hadseregben nagyon gyakran épp a börtönviselt katonák a közösség hangadói, s ráadásul a börtön és a laktanya közös vonásainak köszönhetően (bezártság, tilalmak, azonos nemű közösség stb.) a tolvajnyelv szavai könnyebben átkerülnek.

Gyakran különösebb jelentésváltozás nélkül kerülnek be a katonai szlengbe: *befalcol* 'felvágja az ereit'; *benyel* 'ellop'; *csikó* 'derék, jó'; *keroló* '(drótból és két pengéből fabrikált) merülőforraló'; *narkó* '(többször felforralt, hallucinációt keltő) tömény tea'; *süt* 'fogda'; *télakol*, *dobbant* 'megszökik'; *hesszel*, *héderez*, *szovázik*, *szovel* (vö. *szovel* 'alszik') 'alszik, pihen'; *bemószerezol*, *bevamzerol* 'beáru, spicliskedik'; *fül* beéptített ember 'stukker' pisztoly'; *skuló* 'lövedék'.

Más szavak esetén a katonasághoz alkalmazkodik a szó jelentése: *vamzer* 'politikai tiszt' (← 'spicli'); *smasszer* 'fogolykísérő' (← 'börtönőr'); *köcsög* 'hülye' (← 'homoszexuális férfi'); *hőmérőzik* '(a sorban a másikhoz) közel áll' (← '(homoszexuális férfi) anélkül közö-sül'); *kilós* 'százados' (<: *kiló* 'száz forint(os)').

II. A jelentésbeli szóalkotás

A) Névadás. Ritka szóalkotási mód; néhány hangutánzó, hangulatfestő szó keletkezett így: *buff* 'ágyú'; *susmus* (a *vén tengeri susmus* szerkezetben:) 'öregkatonna'; *ürübürü* (a *mélytengeri ürübürü* szerkezetben:) 'ua.'; *amandavek*, *butt* 'annyi, vége; nem lehet segíteni rajta'.

B) Névátvitel.

1. Hasonlósági névátvitel. A katonai szleng legproduktívabb szóalkotási módja ugyanúgy, mint régen. Ennek okát minden bizonnyal a (katonai) szleng emocionális töltésében kell keresni, ugyanis „Maga a metafora is sok esetben nem más, mint a fogalomnak egy érzelmileg erősebb fogalomkörbe való kapcsolása, hogy annál hatásosabbá tegyük”. *Birtok*, *préri*, *sztyeppe* 'gyakorlótér'; *bivahytej* 'feketekávé'; *fóka* 'felmosórongy'; *fókaszár* 'cipőpaszta'; *fűtő* 'töltőkezelő' (a lövedéket rakja a csőbe); *helybenjárás* 'laktanyafogság' (nem hagyhatja el a laktanyát); *kaptár* 'fogda'; *mackótál* 'összefagyott hidegtál'; *malac* 'ágyúlövedék'; *nyúl* 'lövész' (mert sokat fut); *szájkosár* 'gázálarc'; *dezodor* 'moslékszállító lovas-kocsi' stb.

Vannak tulajdonnévből származó szók is: *basztfj*, *szingszing*, *tower* 'fogda'; *rodézia*, *csikágó*, *kocsedó*, *kamcsatka*, *kambodzsa* 'verekedés; kitolás'; *havai* 'pihenés; meleg'.

Nem ritka egyes dolgoknak (különösen az egyéni löfegyvernek) antropomorfizáló megnevezése: *anyuci*, (*meny*)*asszony*, *élettárs* 'géppisztoly'.

2. Érintkezési névátvitel: *bakelit* 'telefon'; *csülökléti* 'konyhai ügyeletes tiszt'; *kékcsempés* 'fogda'; *hadtáp* 'konyhamunkások' (← *hadtáp* 'konyhai kisegítő munka'); *lövegeső* 'nagycarcú' (← *lövegeső* 'nagy orr'); *manci* 'sofőr' (← 'Rába Mann teherautó'); *cirok* 'seprű'.

C) Jelentésátvitel.

1. A szavak hangalakjának hasonlósága alapján: *bukta* 'ágyú' (: *buff*); *cénápolyi* 'C kategóriával besorozott katona'; *gyopár* 'újonc' (<: *kopár*); *kétdeks* '2 dl-es szeszes ital'; *szivacs*, *szivattyú* 'kitolás, szívás'; *kolbászol* 'cselleng' (<: kóborol). Tulajdonképpen ide is besorolhatnánk a szójátékkal létrehozott szavakat; vö. a „Hasonló hangzású szavá alakítás” alatt (IV. F) 3.) felsorolt szavakkal.

2. A szavak mondatbeli érintkezése alapján: *beönt*, *beszór* (ti. valamilyen takarítószerrel a körletbe, rá vizet önt, és ezt) 'feltakaríttatja'; *időszak* 'újoncok' (<: első időszakosok); *kategóriás* 'C kategóriás'; *penge* 'kiváló' (<: *penge stoki*, azaz a katonai ülőkére vékonyan ráhajtogatott ruha); *szív* 'kitolásban van része' (a *szívja a faszt* szerkezetből).

3. Szócsere a szavak szinonímiája alapján: *zenél* 'konyhai munkát végez' (<: *csellózik*); *csupor*, *padlóváza* 'hülye' (<: *köcsög*); *csukda* 'fogda'. Ennek a szóalkotásmódnak a példáin jól látszik, hogy az asszociációknak milyen fontos szerepe van a szlengszavak keletkezésében. Egy-egy szó köznyelvi jelentése gyakran aktíválja a szóval mezőösszefüggésben lévő más kifejezéseket is, amelyek aztán az eredeti szó szlengbeli jelentését felvéve annak helyébe léphetnek; vö.: *csellós* 'konyhai munkás' → *csellista*, *hegedűs*, *melódiás*, *muzsikus*, (*cselló*)*művész*, *zenész*.

D) Összetett jelentésváltozások: *fácános* 'fogda' (<: *fácán*← *fogoly*); *vízszintjelző* 'rangjelző csík a sapkán' (← a fejben víz van); *mari(ka)* 'RPG' (vö. *asszony*, *menyasszony*); *oboa* 'kitolás' (<: *megszívja az oboát*← *faszt*); *guttyú* 'újonc' (*kopasz*← *Goodhew*, a moszkvai olimpia kopaszra borotvált fejű úszója); *ka-*

mionos 'szabolcsi katona' (<: TIR kamionfelirat← tirpák); *egykismalac* 'törzsfőnök' (rövidítve: tőf. → „Egy kis malac: tőf-tőf-tőf...”); *golyóstoll* 'törzsfőnök' (az indián nevek analógiájára, mint Fehér Toll + *golyós* 'bold'').

E) Jelentésbővülés: *rokk* 'zene'; *tirpák* 'szabolcsi'; *nyomat* 'gyakran v. intenzíven csinál vmit' (*nyomatja a szolit* 'gyakran van szolgálatban').

F) Jelentésszűkülés: *főnök* 'közvetlen parancsnok'; *konyha* 'gulyáságyú'; *sereg* 'Magyar Néphad-sereg'; *szolgálat* 'alegység-ügyeletes(i szolgálat)'; *megmagyaráz* 'vmilyen (ált. parancsnoki) kijelentéshez véleményt fűz'.

G) Jelentéselvesztés: *Iszonyú!*; *Őcsém!*; *Sejted!*; *Majd rájössz!* Leginkább bármire mondható válaszként fordulnak elő.

III. Alaki szóalkotás

A) Szóösszetétel. Az egyik leggyakoribb szóalkotási mód a katonai szlengben. Csoportnyelvünk összetett szavai az elő- és utótag bázisnyelvi jelentése miatt általában szokatlanok, más nyelvi közegben nemigen jöhettek volna létre. Keletkezésükben szerepet kaphatnak a képzettársítások is, különösen a metaforikus vonások gyakoriak.

1. Szerves összetételek

a) Alárendelők: *bokorugró* 'lövész'; *sokatszívott* 'őregkatona'; *fagatya*, *tundrabugyi* 'vattás nadrág'; *kondértündér*, *konyhamalac* 'szakács'; *kupola/atoronynyúl* 'irányzó'; *mesterhármás* 'WC-mosdó-zuhanyzó' (mert „mestermunka” feltakarítani); *kotonkabát* 'vegyivédelmi köpeny'; *inkubátorszőkevény* 'kistermetű'; *fókavadász* 'felmosórongy-keresés'; *négerverejték* 'kóla' v. 'kávé'; *nyuszibulldózer* 'gyalogsági ásó'; *nyusziseriff* 'lövész parancsnok'; *szöcskerét* 'gyakorlótér'; *vízilóbölcső* 'kimélyedt közepű ágy'.

Az ide sorolható szavak egy része a személyneveket akarja utánozni: *gumigyurka*, *gumigyuszi* 'másodidősz-

kos katona'; *gyohaberci, kopár-koparövics-koparov, kop-teriván, soknapújóska* 'újonc' stb.

b) Mellérendelők: *lótifuti* 'az ügyeletes tiszt ír-noka'; *csilivili* 'kifényesített' (pl. cipő); *heppabunggi* 'lazsálás'; *szopás-szívás, szopátás-szivatás* 'kitolás'.

Ikerítés: *glottiflotti* 'tornanadrág'; *cucimuci* 'felszerelés' (< *cucc*); *sikamika, surumuru* 'felmosás, sikálás'.

2. Szervetlen összetétel: *szakadj-meg-vezető* 'szakaszvezető'.

B) Szóképzés. A katonai szleng szavai a bázisnyelv képzőivel képződnek; speciális, más nyelvváltozatban nem használt képző nincs. A gyakori képzők közül az egyébként is sűrűn előforduló *-ás, -és* képzőt, mivel a katonai szlengben is bármelyik igéhez járulhat (*főkázás* 'felmosás'; *pihézés* 'pihenés' stb.), nem tárgyalom. Nagy terheltsége miatt a katonai szlengben is külön figyelmet érdemel a kicsinyítő képzők egy csoportja. A kicsinyítő képzővel alakult szavakban gyakori a tő csonkulása.

A szlengben megfigyelhető szóképzést (legalábbis annak egy részét) a magyar nyelvészeti szakirodalom „játszi szóképzés” néven tartja számon; a szleng fogalmának bevezetése és az a tény, hogy a játszi szóképzés tulajdonképpen szlengszavakat hoz létre, szükségessé teszi azonban ennek a szakszónak a felülvizsgálatát.

1. Névszóképzők:

-ó, -ő: lóbaszó 'nagytermetű'; *kőhögő* 'géppisztoly'; *kaparó* 'gyalogsági ásó'; *surrano* 'bakancs'; *ringató* 'terepimitátor'; *futkosó* 'katonai börtön'.

-ci: manci 'Rába Mann teherautó'; *surci* 'bakancs'; *kopci* 'újonc'.

-csi: babcsi 'bab'; *bikcsi* 'jó' (< *bika*); *kimarcsi* 'kimaradás'; *zacsí* 'zászlós'; *kopcsi* 'újonc'.

-csó: kopcsó 'újonc'.

-i: broki 'hímvessző' (< ?*brovling* ?*bráner*); *bungi* 'búvóhely' (< *bungalló*); *futi* 'katonai börtön-'; *gyopi* 'újonc': (< *gyopár*); *hőki* 'harckocsi'; *kopri* 'újonc'; (< *kopár*); *kotri* 'fogda' (< *kóter*); *obi* 'kitolás' (< *oboa*); *örmi* 'örmester'.

-inger: kopinger 'újonc'; *tápinger* 'előfelvételis'.

-kó: kimarkó 'kimaradás'; *szecskó* 'újonc'; (< *szecska*); *szeszko* 'alkohol'.

- nyó: *kopirnyó* 'újonc'.
 -ó: *smiró* 'újonc' (< *smirgli*); *skuló* 'lövedék'.
 -si: *miksi* 'télikabát' (< *mikádó*); *gyaksi* 'gyakorlat'.
 -asz, -esz: *sivasz* 'újonc'; *csocsesz* (őreg cs. 'őregkatona'
 < *csocsó*); *pálesz* 'pálinka'; *brokesz* 'hímvessző'.
 -szi: *fogszi* 'fogda'; *kopszi* 'újonc'; *szakszi* 'szakaszveze-
 tő'.
 -u: *sipu* (< *síp*), *gyiku* (< *gyík*) 'újonc'; *pusku* 'puska'.
 -usz: *gyengusz* 'gyengélkedő'.
 -s: *csellós* 'konyhamunkás'; *felsőágyas* 'újonc'; *infrás*
 'szemüveges'; *kilós* 'százados'; *kóballás* 'laktanyai fod-
 rász'; *pizsamás* 'tábornok'; *tyúkbeles* 'telefonos'; *krump-
 livirágos* 'tisztos'.

-ű, -ű: *ezernapű*, *riadtszemű* 'újonc'; *pirosszemű* 'lő-
 vész'; *stabifülű* 'nagyfülű'; *kolbászarcű* 'ellenszenves'.

Nem gyakori, de azért jól kimutatható, hogy egyes képzők eredeti funkciójukon túl a képzett szónak valami fogalmi csoportba sorolását, hasonló jelentésű szavak közé illesztését is elvégzik. Egy szombathelyi szakasz nyelvében például az ételnevek *-csi* képzőt kaptak (*babcsi*, *kakcsi*, *szalcsi*). Ennél nagyobb körben fordul elő a *-kó* képző 'szeszes ital' jelentést is hordozva: *denkó*, *repkó*, *spirkó* 'denaturált-, illetve repülőszeszből, spiritusból hígított ital'; *vegykó* 'vegyespálinka'; *szeszkó* 'szeszesital'.

2. Igeképzés. A katonai szlengben igék csak nagyon kis számban keletkeznek; a csoportnyelvben található igék nagy része már képzett alakban került a katonai szlengbe, így itt nem vehetjük számba. A katonai szlengben képzett igék leginkább névszóból jönnek létre, s legtöbbször igekötő is módosítja a jelentésüket.

-l: *brekkel* 'békaugrásban jár'; *kiidegel* 'felidegesít'; *felkócol* 'felmos'.

-z: (*be*)*stokizik* 'a stokira a ruhát (rá)hajtogatja'; *be-
 szódáz*, *beultráz* 'takarítószert szór szét'; *csellózik* 'konyhai munkát végez'; *fókázik* 'felmos'; *ráhátékáz* 'a hiány megtérítéséről jegyzőkönyvet vesz fel'; *topázik* 'ügyetlenkedik'.

-int: *kimarcsint* 'kimaradásra megy'; *hesszint* 'pihen'.

Az igekötő magában is módosítja a jelentést: *meg-
 sunnyog*, *elsumákol* 'ügyeskedéssel kibújik a munka v. vmi más alól'; *elsunnyog* 'titokban (főleg munka elől) el-
 szökik'; *megdumál* 'szükségtelenül véleményt fűz vmi-

hez'. Különösen a mozgást jelentő igék igekötős változataiban látható jól ez a változás: *felvakkán* 'felkel'; *ki-vakkan, kizuhan, kiciccen* 'kimegy'; *nekizzizen, nekizuhan* 'elkezd'; *rávakkan, ráciccen* 'csalódik, meglepődik' stb.

Akad olyan igekötő is, amelyik a köznyelvben ismeretlen jelentésben is használatos; például a *szét-* 'nagyon, fokozott mértékben'; vö. *szétszopát* 'nagyon ellátja baját'.

IV. A szóalkotás ritkább módjai

A) **Mozaikszó-alkotás.** A katonai szlengben használatos mozaikszavak szinte mind szaknyelvi átvételek, belső keletkezésű kevés akad. E kevesek közé sorolhatjuk az előtag rövidítésével alkotott *emhármas-t* 'WC-mosdó-zuhanyzó' (< *mesterhármas*). Ez az étlapokról a katonák nyelvébe került *cétea* (< c. tea) 'citromos tea'; *eshús* 'sült hús' analógiájára keletkezhetett.

Esetleg a *káká* 'külső körlet' betűszót is idevonhatjuk; ld. alább a B) pontban. Jellegzetesen szlengszót hoz létre a hivatalos rövidítésnek nem a köznyelvi norma szerinti kiejtése is; például az Ű. H. [ühá] ejtése helyett *üh*; vö. még *ütih, aegüh*.

Szóösszevonás: *mafi* 'magasfigyelő (→) felső ágy'; *lafi* 'alsó ágy' (tkp. lapos figyelő).

B) **Mozaikszó sajátos feloldása:** *höki* (< hk) 'harcocsi'; *káká* 'külső körlet' (a KK egyébként a katonai kórház rövidítése); *zenetanár* (< ZNT) 'zászlóaljnapostiszt'.

Itt említhetők azok a szavak is, amelyek csak rövidített alakjukban használatosak, de hozzájuk a betűknek a szaknyelvtől eltérő új feloldása tapad; *SZDNT* ('század-napostiszt'): *szadista* disznó, notórius tahó. Esetleg idevehetjük az *RPG* 'kézi páncéltörő' (< or. reaktivnyj protivotankovyy granatomjot) szót is, bár ennek 'rakéta-páncéltörőgránát' jelentéssel való magyarázata inkább naiv etimológia, mint tudatos belemagyarázás.

A televízióban a két kőkorszaki szakítól hallott Irma! és Vilma! kiáltás is betűszó a katonai szlengben: a *VILMÁ-t* „Végre itt a leszerelés, megyek, anyám!” jelentésben üvöltözik a leszerelésre készülő katonák, míg az újoncoké az *IRMA* „Itt rohadok meg, anyám!”.

C) Szócsonkítás: *eltáv* 'eltávozás'; *gyaktér* 'gyakorlótér'; *gyalágyú, gyalásó* 'gyalogsági ásó'; *sikakefe* 'síkálok kefe'; *Villany leó!* 'villanyt leoltani!'.

D) Szórövidítés: *öreg csosz* 'öregkatona' (< *öreg csocsesz*); *szás* 'százados'; *ales* 'alezredes'.

E) Elvonás. Képző elvonása: *brekk* 'békaügetés'; *csörömp* 'harcocsi'; *csócsa* 'étel'; *dikó* 'heverészás'; *rokka* 'nyalizás; nyalizó'.

Összetétel egyik tagjának elvonása: *főtörzs* 'főtörzsmester'; *törzs* 'törzsmester; törzszászlós'; *könyv* 'katonakönyv'; *szöcske* 'gyakorlótér' (< *szöcskerét*).

F) Szóferdítés.

1. A hangalak változtatása:

a) Emfatikus ejtés: *bíllrom!* (*fel bíllrok kelni* 'felkelek'; *nem bíllrok kimenni* 'nem megyek ki'); *A kuttyát nem érdekli!* 'Nem érdekell!'.

b) Nyelvjárási ejtés: *keves* 'kevés'; *lőgvár* 'lekvár'; *ámentem* 'elmentem'; *töltő* 'töltő'; *Sinki síhová!* 'Senki sehová sem mehet!'. (Vö. a 10.1. és a külső szóalkotás B) pontjában írottakkal.)

c) Henye ejtés: *heftikém* '(megszóllítás)' (< *elvtikém*); *parannok* 'parancsnok'; *cakci* 'szakaszvezető' (< *szakcsi*).

d) Hangbetoldás: *stank* 'tank'; *brihi* 'pihenés' (< *pihi*).

2. Idegen nyelv szabályai szerinti ejtés: *erplázi* 'RPG'; *hilájkóptör* 'helikopter'; *májkádó* 'mikádó'.

3. Hasonló hangzású szóvá alakítás, szójáték (vö. a szavak hangalakjának hasonlóságán alapuló jelentésátvitellel a II. C) 1. pont alatt): *Jó barát!* 'Jobbra át!' *Száraz ág!* 'Század állj!'; *Narancs!* 'Parancs!' (e kifejezések ejtésének ritmusa megegyezik a hivatalos formula ejtésével, ami fokozza a hasonlóságot); *(al)fő)hangya* '(al/fő)hadnagy'; *bukta* 'lebukás'; *géppityu* 'géppisztoly'; *fatörzs* 'főtörzs'; *örsvetető* 'örvezető'; *szakadtvezető* 'szakaszvezető'; *bőrmester, szőrmester, sőrmester* 'örmester'; *szőrnagy* 'őrnagy'; *utált* 'utalt' (nem az alakulat állományához tartozó); *komédiás* 'komendáns'.

E torzításokban gyakran kakofémizmus figyelhető

meg: *péniszhá* 'PSZH' (páncélozott szállító harcjármű); *jobbra hugyozz!* 'jobbra húzódj!'; *baszkanacs* 'bakancs'.

G) Szóhatár-eltolódás: *söcsém* '(megszólltás)' (< kedves öcsém); (válaszként a *Szemle lesz!* bejelentésre:) *Persze, fekszemle!*

H) Szóvegyülés, analógiás alakulatok: *egyetemi gecista* 'előfelvételis' (< egyetemista geci); *kopcsiková 'újonc'* (< *kopasz* x Gabcsiková); *rűszmeteg* 'ua.' (< *rűszl* x gyermek); *szopacs* 'kitolás' (< *szopás* x *szivacs*); *türburger* 'zsíroskenyér' (< *türpák* x hamburger); *bulafon* 'ágyú' (< ?*bula* 'női nemszerv'; < *buff* 'ágyú' x ?telefon); *sernevál* 'laktanyai sertéstelep' (< sertés x Barnevál); *buktafon* 'telefon' (< *bukta* 'lebukás' x telefon); *obifon* 'orifon' (< *obi* 'kitolás' x orifon); *ombrométer* 'kitolás' (< *oboa* x ?centiméter); *Duma leó!* 'Csend legyen!' (<: *Villany leó!*); *Szopka beó!* 'kitolnak vkivel' (tkp. *szopás* beugrik; <: *Villany leó!*).

I) Ragrögzülés. A megszólításként használt szavakban az egyes szám első személyű birtokos személyrag szokott rögzülni: *barátocskám, heftikém, öcsém, söcsém*.

Az igei személyrag rögzülése szófajváltással jár: *szopol, szopta* (főnév!) 'kitolás, szopás'; *pihenj* 'fogda'.

V. A fogalom megnevezése szószerkezettel

Rendkívül produktív szókinccs-gyarapító módszer, amit az magyaráz, hogy széles teret enged az ötletek, az egy szóba nem tömöríthető humoros képzettársítások kifejezésére. Javarészt jelzős szintagmákat találunk közöttük: *nyeles dózer* 'gyalogsgági ásó'; *réti néger* 'cigány'; *szopató kábel* 'indító kábel' (a harcjárművek külső akkumulátorról való indításához); *szombathelyi egyesoszlop* 'tülekedés az étkezde előtt'; *árvaházi torta* 'zsíros kenyér'; *motoros foka* 'felmosórongy nyélre téve'; *fadugós kézigránát* 'fából készült gyakorlógránát'; *ruszki eltáv* 'elmaradt eltávozás' (ha valakit a kapuból küldenek vissza), máshol: 'kimenő öltözet viselése a laktanyán

belül' (pl. egy ünnepségen); *gravitációs budi*, *botkormá-
nyos vécé* 'tábori latrina'.

Itt sorolhatnám még fel az újoncok és az öregkato-
nák rengeteg megnevezését. Csak mutatóban: *vén ten-
geri iszapszemű rája* 'öregkatoná'; *kopár világtalan vake-
gér* 'újonc'.

Itt említem meg a centi (ezen számlálják a leszerelés-
re készülő katonák a hátra levő napokat) általam ismert
legteljesebb alliteráló meghatározását: *kizárólag kato-
nai kázinóban kilenc kilencvenért kapható, kéz körül ke-
ringő, körkörösén kiképzett, kibaszott kurva könnyen ke-
zelhető kopaszkábitó kézi készülék*.

10.3 A szleng változatai közül leginkább feltárt ifjúsá-
gi és diáknyelv szókincsének bemutatásakor gyakran ta-
lálkozunk a szavak témakörök szerinti csoportosítással.
Ez amellett, hogy a nyelvi anyag logikus elrendezé-
sének a legegyszerűbb módja, megmutatja azt is, hogy a
csoportnyelvet beszélői milyen helyzetben használják,
érvényessége meddig terjed.

A szakmai meghatározottságú csoportnyelveknél
(szaknyelvek, szakszlangok, tolvajnyelv) a szókincsben
felőlelt témakörök száma aránylag kicsi, hiszen a szava-
ik csak a szakmához és az ahhoz tartozó emberi világ-
hoz kapcsolódó fogalmakat nevezik meg. A mindenna-
pi élet fogalmait (férfi, nő, ételek, szórakozás stb.)
megnevező ifjúsági nyelv — amit általánosan ismert
szókincs alapján lényegében közszlengnek tekinthe-
tünk — szókincsét ennél változatosabbnak tartják, bár
az eddigi leírások ezt nem támasztják alá.

A szaknyelvvél és a szlenggel is rendelkező szociolek-
tusok szóképzésének fogalmi körei mind a két változat-
ban hasonlóak, így van ez a katonai nyelvben is.

A témaköri vizsgálódások jól mutatják, hogy a cso-
portnyelvet használók számára mely dolgok fontosak az
adott korban, ezekre a fogalmakra a szociolektusnak az
átlagosnál jóval több szava van. A mai magyar katonai
szlengben az újoncokra találjuk a legtöbb megnevezést,
én eddig 169-et gyűjtöttem össze. Ezt követik az 'öreg-
katoná' és az 'előfelvételis katoná' jelentésű szavak,
majd még mindig több, mint húsz szinonimával a 'fog-
da', 'hülye', 'sikálás', 'parancsnok, előljáró', 'másodidő-

szakos katona', 'konyhamunkás' jelentésben használt kifejezések.

A katonai nyelv változásainak vizsgálatában is helye van a témakörök szerinti kutatásnak. A minden korban fontos fogalmakra használt szavak között találjuk a legtöbb régi szót, amit a katonai szleng már évtizedek óta őriz, de itt tűnik fel a legtöbb újítás is. Magyar nyelvű anyag híján érdekes összehasonlítani a két finn katonai szlengszótár öt legtöbb szinonimával megnevezett fogalmát. Hämäläinennél, aki a második világháború idejének szókincsét mutatja be, a leggyakoribbak az 'ütközet', a 'repülőgép', a 'tulajdonság, viselkedés', az 'orosz' és a 'nő' jelentésű szavak, míg a hetvenes években a 'káplár', az 'újonc', a 'leszerelés', az 'ételek' és a 'tiszt-helyettes-hallgató' állnak az élen. A két szótár tíz leggyakoribb fogalma közül csak az 'újonc' van meg mind a két helyen. A katonák számára lényeges témakörökben mutatkozó különbségek tehát, mint ez várható is, a háborús és a békebeli katonaság különbözőségeiből fakadnak.

Nem haszontalan talán, ha a témakörök bemutatása előtt felsorolom az 1980-as évek magyar katonai szlengjének leggyakoribb, az adatközlők válaszaiban legsűrűbben előforduló szavait is. Ezek a következők: *kopasz, öreg, tápos, gumi, fóka, motoros fóka, nyúl, surci, stoki, gyfkhús, rüszü, sikamika, kanálgép, skuló, szimat-szatyor, kilós, rigó, surranó, kopár, sivár.*

A mai magyar katonai szleng szavait a következő fogalmi körök szerint csoportosíthatjuk:

I. A hadsereg hierarchiájához kapcsolódó szavak.

Szervezés: *nyúldeszant* 'lövész alakulat'; *zé* 'zászlóalj'.

Fegyvernem: *bokorugró, káposztakombájn, nyúl, nyuszi, pirosszemű, jakumó, tapsifüles, szőröstalpú* 'lövész'; *ló, patás, kerekesnyúl, talpszárszaggató, süket* 'tüzér'; *földtúró, patkány, gyfk* 'felderítő'; *hákás, pécé, konzervnyúl* 'harckocsizó'; *hír, antennanyúl* 'híradós'; *sínhuszár, krampácsberci* 'vasútépítő'; stb.

Beosztás: *pocsolyás* 'parti őrség'; *ültikutya, vahúr* 'az ügyeletes tiszt írnoka'; *tyúkbeles* 'telefonos'; *hífi* 'híradós parancsnok'; (*gyógy*)*egér, gecigombóc, tápos, táposákos, tápi, tápió*(szecső) 'előfelvételis'; stb.

Rendfokozatok: *örvezér, őrvi, őrsvezető, 'örvezető';*

tiz(i) 'tizedes'; *csontszázados*, *szakszi* 'szakaszvezető'; *örmi* 'örmester'; *lobogós* 'zászlós'; *hangya* 'hadnagy'; *kilós* 'százados'; stb.

II. A katonák belső hierarchája.

Harmadik időszakos katona: *öreg*; *öreg bálna*, *öreg cet*, *öreg csocsó*, *öreg csocsesz*, *öreg hal*, *vén iszap szemű rája*; stb. (A hozzájuk kapcsolódó tárgyi jelzések: *centi*, *obsit*, *öregségi bot*, *leszerelő zászló* stb.)

Második időszakos katona: *gumi*, *gumifül*, *kotonnyakú*, *nyakas*.

Első időszakos katona: *kopasz*, *kopirnyó*, *kopár*, *koperta*, *kopter*, *helikopter*, *gyék*, *felsőágyas*, *smirgli*, *riadtszemű*, *rúszil*.

III. Emberi tulajdonságok, emberek minősítése; cselekvések.

Hurkás 'debreceni'; *kamionos*, *tires* 'szabolcsi'; *strasszer* 'zalai'; *brazil*, *meszkaléró*, *dakota*, *bokszos*, *importindián*, *próbanéger* 'cigány'; *béldózer* 'nagyevő'; *inf-rás*, *optikus*, *hemű* 'szemüveges'; *inkubátorszőkevény* 'kistermetű'; *lóbaszó* 'nagytermetű'; *kőagnú*, *vakegér*, *vakcsirke* 'hülye'; *hátszeles*, *csókos* 'protekción'; stb.

Brekkel 'békaügetésben megy'; *bungizik*, *elsumákol*, *elsunnyog* 'lóg'; *kolbászol* 'ténfereg'; stb.

IV. Objektumok, épületek, helyiségek. *Birtok*, *gyaktér*, *préri*, *sztyeppe*, *szöcske(rét)* 'gyakorlótér'; *ringató* 'terepimitátor'; *vidámpark* 'akadálypálya'; *nyúlgimi*, *gladiátorképző* 'tisztesképző'; *kutyaoól* 'örbódé'; *reptér* '(felmosandó) nagyobb helyiség'; *hat-hengeres* 'hatfülkés WC'; stb.

V. Felszerelés, fegyverzet, harcjárművek. *Kanálgép* 'étkészlet'; *mafi*, *doberdó* 'felső ágy'; *stoki* 'szék'; *szimatszatyor* 'gázalarctáska'; *atomtopogó* 'vegnyvédelmi harisnya'. *Csúzli*, *anyuci*, *menyasszony* 'fegyver'; *gitár*, *géppityu* 'géppisztoly'; *varrógép* 'géppuska'; *hosszúpuska*, *dióverő*, *dragunov* 'távcsöves puska'; *bukta* 'ágyú'; *öcsibukta* 'kisebb űrméretű ágyú'; *szarpumpa* 'RPG'; *malac* 'nagy űrméretű lövedék'; *szabócsalád* 'gyalogsgági célcsoport'. *Bocipullmán* 'emberszállító marhavagon'; *csörömp*, *háká*, *pléhdoboz* 'harckocsi'; *sütő* 'lövedéktartó a tankban'; *nyuszibusz* 'lövészeket szállító harcjármű'; *bika* 'vontató'; stb.

VI. Ellátás.

Élelmezés: *bivalytej, bikatej* 'cikóriakávé'; *gylkhús* 'vagdalthúskonzerv'; *páncélos* 'konzerv'; *dzsuva, fűrésziporos* 'rossz minőségű felvágott'; *őnjáró szalonna* 'avas szalonna'; *honvédfröccs, négerlávbjz* 'kóla'.

Ruházat: *ballonkabát* '(bélés nélkül hordott) kabát-huzat'; *mikádó* 'télikabát'; *molinó* 'téli alsó'; *surránó, surci, kasztró* 'bakancs'; *növekedésgátló* 'vállszj'. *Zsold* 'illetmény'; *nyugdíj* 'leszerelők illetménye'; stb.

VII. Napi tevékenység.

Napirend szerinti élet: *Véraláfutás!, Szemforgatás!, Távolbanezés!* (tréfás vezényszavak reggeli tornán); *fókázik, sakkozik* 'felmos'; *százlábú* 'gyökérkefe'; *bakatoll* 'az ágy alatt összegyűlt pihe'; *robbantott budi* 'eldugult, mocskos WC-kagyló'; *kirokkáz* 'kifényesít'.

Kiképzés: *keltető* 'alapkiképzés'; *ezreddiszkozó* 'ezred-sorakozó'; *nyuláskodik* 'harcászati kiképzést végez'; *gyászvigyázz* 'lassú (temetési) vigyázzmenet'; *utógyűjtás* 'egy ütemmel később végrehajtott alaki gyakorlat'.

Szolgalat: *cselló* 'konyhamunka'; *hadtápos, csellós, művész* 'konyhai munkás'; *bagoly, kuvik* 'őr'; *szolgalat, belobi, belgenyó* 'alegység-ügyeletes'; *vápos* 'katonai rendész'.

Szabadidő: *havai, brihi, pihi* 'pihenés'; *dobbant* 'kiszökik'; *doberdó* 'kiszökés'; *kétédekás, kézigránát* '2 dl-es szeszes ital'; *pacsirtanyál* 'pálinka'; stb.

VIII. Fenyítés, büntetés.

Hivatalos: *fogszi, kaptár, csapda, csukda* 'fogda'; *fogdabútor* 'gyakran fogdán levő katona'; *befékezik* 'nem engedik haza'; *futi, futkosó* 'katonai börtön'.

Nem hivatalos: *obi, oboa, ombrométer, kenobi, szivacs* 'kitolás'; *beönt, beszór, beegerez, beszódáz, beultráz; dőlavíz, hóesés, rodézia* (takarítással kapcsolatos szavak); *szabadidőpor* 'takarítószer'; *kanalaz* 'kanállal vki hasát veri'; *csikktemetés* 'az eldobott csikk gyászszertartással történő eltemetése'; *vonatozás* 'a hazakívánczó újonc végigkúszatása az ágyak alatt'; stb.

IX. Egyéb.

Bikcsi, csácsesz, penge 'jó'; *bukta* 'lebukás'; *bungi* 'búvóhely'; *vasi tik, zalagalamb, strasszer madár* 'varjú'; *lővészidő* 'esős, rossz idő nagy sárral'; *sportoló* 'lábfejős' (ti. tornacipőt viselhet); stb.

A katonai szleng témaköreinek sorát még bővíthet-

nénk a nemi étellel kapcsolatos kifejezésekkel, de ezt csak némi fenntartással tehetjük meg, hisz a katonák által használt szavak nagy része nem a katonai szlengbe tartozik, inkább közszlengbelinek, köznyelvinek vagy nyelvjárásnak minősíthető. Mindemellett a témakör fontosságát jó néhány állandósult szókapcsolat mutatja: *meglátok egy női biciklit, és rögtön izgalomba jövök; szeretkezésben részesítette a lepedőjét 'éjszakai magömlése volt'; sátorban ébred 'erekciónal ébred'; aktív nemi életet él a jobb kezével 'önkielégítést folytat'; marokmarcsa, ötcombú asszony 'kéz (önkielégítéskor)' stb.*

A nemi élethez kapcsolódó fogalmak köréből egyedül a hímvesszőre van nagyobb számú szó a katonai szlengben: *bráner, broki, méteres vérekes, méteres kékeres, méteres filteres, oboa, obi, óriáskígyó, cerka, csfk, lapos, nagyfopájú, boa, hosszúcici, lompos, lucskos, műszer, kishátékos, kár, káresz stb.*

10.4. Miként általában a szlengre, a katonai szlengre is nagyon jellemző a szó szerkezeti egységek használata. Ezek a valamilyen szóképen, asszociáción alapuló szavakhoz hasonlóan elsődlegesen a stílus élénkítésére, az expresszivitás fokozására és a beszélő szellemességének fitogtatására szolgálnak. Leggyakrabban metaforikus képet tartalmaznak, különösen a szóláshasonlatok és kifejezésbővítések.

A katonai szlengben nem ritka az sem, hogy egy-egy kifejezésnek pusztán társalgási szerepe van. Erre utalnak Szilágyi Márton megfigyelései is: „A közhelyek lehetővé teszik, hogy két, egymás mellé sodródott ember hosszabb ideig társalogjon, anélkül, hogy bármit mondanania kellene. A laktanyában ráadásul nagy szerepe van a gyors, csattanós válasznak; ebben is segít a közhely: azonnal visszavághat az érintett, „csak ki kell választania a rendelkezésre álló kifejezések közül a megfelelőt”.

A katonai szleng alább felsorolt állandósult szó szerkezeti típusai között nincsenek szólások. Ennek oka az, hogy — bár a szólás fogalmának tisztázatlansága miatt néhány katonai szlengbeli kifejezésre is használhattam volna ezt a szakszót — a magyar nyelvtudományi irodalomban az ilyen típusú szókapcsolatokat maximum „szólásfélék”-nek nevezik, szólásnak soha. A II–VI. pontban felsorolt kifejezéstípusokat leginkább az értel-

mező szótár *szójárás* minősítésével lehetne összefoglalni. Felvettem a frazeológiai egységek sorába néhány inkább folklór jelenségként számon tartható kifejezést (rigmusokat, találókérdéseket). Ezt viszonylagos rövidségük, a többi frazémákhoz hasonló viselkedésük mindenképpen indokoltá teszi.

A rigmusok vizsgálata azért is szükséges, mert szoros kapcsolatban vannak a katonai szleng többi rétegével. Számos szó keletkezésében fontos szerepet játszott, hogy vele jól rímelő rigmust lehet mondani (*Óreg rozmár nem dolgoz már; Óreg hal már nem hall*), vagy ép-penséggel egy rigmusból vonódott el (*csíkos hátú kismalac 'újonc' ← Csíkos hátú kismalac, én elmegyek, te itt maradsz*).

Nem minden rímes kifejezést soroltam a rigmusok közé. Véleményem szerint a rigmusokra — szemben más rímes szószerkezetekkel — az is jellemző, amellet, hogy általában kétsoros páros rímű versikék, hogy a bennük lévő rím nem csupán eszköze, hanem célja is létrejöttüknek. A rigmusok előadásmódja ugyanis alapvetően különbözik a többi frazémaétól: ezeket leggyakrabban hangosan üvöltözik, például centivágáskor, este takarodókor vagy éppen a szemben lévő épület lakóinak célozva azok bosszantására.

Az állandósult szószerkezetek közt szólni kell a trágár kifejezésekről, káromkodásokról is. Sipos Pál szerint a durva szavak használata a szleng egyik nyelvi jellemzője, vagy ahogy helyesebben fogalmaz: a szlenget beszélők három jelentős nyelvi szintje közül az egyik a trágár szavak köznyelvi jellegű használata. Ám éppen a Sipos említette köznyelvi jelleg miatt a trágárságok vizsgálata nem a szleng kutatásába tartozik. Ugyanerre a következtetésre jutott Szilágyi is: „A laktanya ezeket a [ti. trágár] kifejezéseket nagyobb mennyiségben, sűrűbben használja ugyan, de nem speciális jelentésben”.

A katonáskodás sajátos körülményeiből következik, hogy ebben a környezetben megnövekszik a káromkodások aránya. Így volt ez régen is, miként ezt *kaszárnyastílus, őrmesternyelv, hajdúbeszéd; káromkodik, mint a bakancsos katona* és más kifejezéseink is bizonyítják. (Neves néprajztudósunk, Györffy István egyenesen a magyarok több évszázados katonáskodását vádolta az illetlen beszéd elterjesztésével.)

Bár katonasághoz köthető durva kifejezésünk csak néhány van (*elküld az isten kóchengeres faszára* 'elzavar'; *kóchenger* '(fegyverkarbantartó eszköz)'), mégsem adhatunk igazat az olyan vélekedéseknek, melyek szerint a katonai nyelvben „durvaságok csak elvétve fordulnak elő”. Ugyan a katonai szleng kifejezéstartományai között nem vizsgálom például az olyan, eddig csak katonanyelvi környezetben hallott szidalmakat, mint a *Faszom a füledbe, hogy legyen tengely a fejedbe!* vagy *Basszon meg egy taliga apró majom!* stb., hiszen ezek jellegzetes szakmai kötődést nem mutatnak, a kifejezések többi fajtája azonban még így is bőséges cáfolatát adja a fent idézett kijelentéseknek.

Az állandósult kifejezések fajtái:

I. **Terpeszkedő kifejezések:** *Hogyan lett ez magának meghatározva?! 'Csinálja az előírás szerint!'; télakot vesz 'megszökik'; nyomatja a rokkot 'zenél'; nyomatja a rokkát 'nyalizik'; beadja a jelentést 'jelent'; stb.*

II. **Kifejezésbővítések.** (A frazéma második része csak nyomatékosításra szolgál, a kifejezés egészének jelentését már az első rész is hordozza.)

Ne háborogj, nem vagy te tenger!; Bassza isten, mondta Jézus, és eldobta a keresztet 'No, jól van, nem bánom!'; hátéká, anyja neve tíz példányban 'hiánytérítési kötelezettség'; Nem úgy van az, hogy a csík húzza a repülő!; stb.

III. **Parancsok.** Ebbe a típusba tartozik a legtöbb olyan kifejezés, „amely eredendően csak meghatározott viszonyban hangozhat el: parancsnok mondhatja alárendeltjének”. Ezeknek a nyelvi megszerkesztésére jellemző a magázódás, akkor is, ha nem hivatásos előjáró, hanem sorállományú parancsnok használja, vagy ha a kommunikáló felek közt nincs is rangbeli különbség (vö. a 10.1. pontban írtakkal).

Futas! Kéz feljön, láb kipörög!; Jobbra hugyozz! 'Jobbra húzódj!'; Irány az ég alja, cél az isten fasza! (útirány „meghatározása”); Duma kilóve! 'Csend legyen!'; Vegye fel a lépést, mert magára hátékázom! 'Lépjen egyszerre a többiekkel!'; Ne kerülje ki! (ti. a pocsolót); Ha utolérem, megbaszom! 'Siessen!'; Lopni mennek?! 'Hangozban énekeljenek!'; Meg akarja baszni?! '(A sorban) ne álljon közel hozzám!'; Egy-kettő, egy-kettő... baszik a festő, nem csak ez egyik, mind a kettő, egy-kettő, egy-ket-

tő... (számolás meneteléskor); *Ne simogassa azt az ágyat, mert élélvez!* 'Ne szöszmötöljön az ágyazással!'; *Leszerelőknek tizenöt nap, gumiknak szomorú vasárnap, kopaszoknak ébresztő, fel!, Ébredj kopasz, itt a reggel, megint kevesebb lett egyvell!* (a reggeli ébresztő nem hivatalos formája); stb.

IV. Társalgási fordulatok.

a) Parancsmagyarázatok: *Úgy tegye a lábát, hogy a giliszták agyrázkódást kapjanak!* (ti. vigyázzmenetkor); *Leng a kezem, jelentkezem!*; „*Jobbra nézz!*”-nél úgy vesse a fejét, hogy a takony hétszer csavarodjon körbe rajta!; „*Parancs, Kanyifaszi Guszti!*”, vagy mi az isten fasza?! (megszóltásra *Parancs* szóval és névvel kell jelentkezni); stb.

b) Kötekedő, fenyegető kifejezések: *Olyat teszek, hogy rab leszek!*; *Ne nézzen rám, mert rosszabb, mintha az anyámat szidná!*; *Ilyet akkor se mondj, ha az egész század bízta!*; *Mi maga, írnok?!* (ha a toll vége kilóg a zsebből); stb.

c) Ugratások: *Vérzik a karod?* (célzás az ügyeletes piros karszalagjára); *Nem dobja le?* (ti. a piros bicikli a láncot: célzás a nyalizásra); *Hol az alakulótér kulcsa?*, *Meghozták a szenet, hova rakják?* (a válasz rá: *A kútba, hogy ne legyen útba.*), *Hova tetted a harci ösvényt?* (kérdések az alvó társhoz, hogy felébredszék); *Hány apád (iskolád) van?* (kérdés a beszámolást végző parancsnokhoz, aki „válaszol” is rá: egy-kettő); stb.

d) Sztereotíp fordulatok. (Bizonyos ismétlődő helyzetekben használt kifejezések; az adott szituáció automatikusan kiváltja a szokásos választ.)

Mondja, mi a gondja!; *Nem állatkert ez!* (válasz, ha valaki fóká-t, azaz felmosórongyot keres); *na, ez se itta meg a fékfolyadékot!* (ti. a brómos teát; a normálistól eltérően viselkedik); *Mit akar ez, hát annyi csillagja van, mint nekem!* (pl. órvezető mondhatja hadnagyról, ór-nagyról, ha attól parancsot kap); stb.

e) A belső hierarchiához és a centihez, leszereléshez kapcsolódó kifejezések: *En csikos hátú kismalac, kérek engedélyt az öreg vadkantól a makkosba becsörtetni!* (tréfás engedélykérés a körletbe való belépéskor); *Még ég a csikk, amit civilben eldobott;* *Van még ezeregy éjszakája 'újonc';* *Azzal egy ügyetlenebb indián hat cowboyt fog; az égig ér 'hoszú a centi';* *Kopárja, hol a párja?, Neked is*

ennyi? (dicsekvés a centivel, azaz a hátralevő kevés nap-pal); stb.

V. **Töltelékkifejezések:** *Egy az egybe, mint az egerek negyvenegybe!* 'úgy; igen; persze; stb.'; *65 mintájú* (bármilyen jelzője lehet); *Elmondanám...* (a mondandó bevezetése); *Nem semmi, Tökön szúrom magam, Magamhoz nyúlók* (a csodálkozás kifejezései); stb.

VI. **Körülírások, metaforás kifejezések.**

Együtt húznak surranót 'egyszerre vonulnak be'; *vérzik a füle* 'hosszú a haja'; *ormányon kormányoz* 'orrba vág'; *Ugorjon ki a zsebéből!* 'Húzza ki a kezét a zsebéből!'; *kegyeg a könyve* 'közeledik az eltávozás'; *Drót őrmagy írja az engedélyét* 'kiszökik a kerítésen át'; *basznak a hetesek* '77 napja van'; *Kakukk tojt a maga ágyába?!* 'rosszul van beágyazva'; stb.

A körülírások, metaforás kifejezések csoportja az, amelyik a leginkább megfelel a magyar szótárírási gyakorlatban meghonosodott felfogás szerinti „szólás”-nak, azaz — ha a kifejezés eredeti és átvitt jelentése közötti viszony világos is — a beszélő nem gondol erre az összefüggésre.

Miként a szólásoknál, e típusnál is megfigyelhető, hogy vannak közöttük igés szerkezetűek (a mondatba beépülők): *tolja a piros biciklit* 'nyalizik'; *lemegy hídba* 'dühös lesz; csodálkozik'; *lovat evett* 'rohan'; *ügyalban van* 'ruhában alszik'; *felrobbant a kezében a fogkefe, sündisznót reggelizett, fogdára küldte a borotvát* 'borostás' és

mondatértékű kifejezések: *penészedik az ágy alja* 'lát-szik az odaszáradt mosópor'; *cápa fogas a surranó* 'a bakancs recéi közt kosz maradt'; *megbaszta a zebra a fókát* 'csíkos lett a felmosás'; stb.

VII. **Szóláshasonlatok.**

Rábasznak, mint negyvenben az egerek!; *Meghajtom, mint hegyi rablót a lavina!*; *fosik, mint a pelikán* 'fél!'; *ohyan a röhögése, mint a lóharapás*; *kicombosodik, mint hegyi hangya a lavina után.*

Annyi napod van, mint macinak a málnásban / mint hat vagon zizi félbevágva; hozzá képest a grillcsirke copfos indián; hozzá képest a villanykörte hajasbaba 'újonc, kospasz'.

A legtöbb szóláshasonlat a *kevés*-re van; valószínű azonban, hogy nem mindegyik a katonai szlengben keletkezett. Változataiból csak a főbb típusokra hozok

példákat, hisz ezek analógiájára megszámlolhatatlan újabb keletkeznek. Például a *kevés, mint Mackó (maci) sajtban a brummogás* mintájára jött létre a *kevés, mint Turista sajtban a hátizsák / mint Camping sajtban a sátorvas / mint Mese sajtban a mesemondó* stb.

Kevés, mint árvaházban a szállói értekezlet / mint Zsánán a poroltó / mint a hajnali gerlefling / mint harmatos fűben a gyökpisi / mint a trójai faló az epsomi derbin / mint lágerben a repeta / mint börtönben a vészkijárat / mint őrmesterben a jóindulat / mint lószarban a nyertés / mint dobostortában a ritmusérezék / mint kecskebékán a zöld festék / mint leányintézetben a fitymacsattogás / mint elefántnak a normál tampon stb.

VIII. Közmondások, axiómák.

Ami kerek, viszik, ami szögletes, gurlítják; A kapuügyeletes azért van, hogy be ne engedje a logikát; Nem ésszerű, de roppant katonás; A parancsot megbaszni nem szabad, mert csak szaporodik; Csak az a baja, hogy az anyja picája nem volt szecs kavágó; Két öreget ismerek a századnál: az egyik én vagyok, a másikkal még nem találkoztam; Kopasz vagyok: felmoshatok, gumi vagyok: pattoghatok, öreg vagyok: beleszarok; Azír gyök, szenvedgyök; Legnagyobb állat a belszolgálat; stb.

IX. Szállóigék. A katonai szlengben szállóigeként a parancsnokoktól származó kifejezések, nyelvbottlások, a műveletlenségre utaló fordulatok élnek. Legtöbbjüket egy-egy laktanyában hozzá is kapcsolják valakihez, ám ezt némi kétkedéssel kell fogadnunk, hisz ugyanaz a kifejezés az ország legkülönbözőbb helyeiről kerül elő. Egy-két esetben nyilvánvalóan látszik, hogy a sorkatonák gúnyolódásának eszközeként született meg az illető kifejezés.

Én nem vagyok egy volumen, de hogy szívni fognak, az rizikó; Nem vagyok szép, de roppant gecí; Nem vagyok én poliészter (ti. polihisztor); Hónuk alatt a diplomata, sőt némelyiknek még érettségije is van; Maguk, ott ketten, jó trió lesznek!; Lecsukatom tíz napra, ha nem elég, egy hétre; stb.

X. Találós kérdések.

Mit mindott az öreg Kiss? (Ne csak együnk, igyunk is.); Mit mondott az öreg Nagy? (Ha nem iszol, bolond vagy.); Melyik a legnagyobb állat? (A belszolgálat.); Mi lesz, ha egy nyúl megbaszik egy lovat? (Vegyespáncéltörő.); Mi az?

Kicsi, büdös és sokat iszik? (Harcokcsizó.); Hosszú, kemény és csak a fiúknak van, mi az? (Katonai szolgálat.)

XI. Rigmusok. A rigmusok erősen kötődnek egyes beszédhelyzetekhez, például a leszereléssel, a hátra levő napokkal foglalkozókat centivágás alkalmával ordítazzák leginkább. Más fajtái kinyilatkoztatásként (*Üvöltözök, mint egy állat, én vagyok a belszolgálat*) vagy sztereotip válaszként is elhangozhatnak (az *Öreg ember nem Challenger* például kiváló válasz, ha az öreg katonát gyorsabb mozgásra biztatják). Az itt felsorolt kifejezések egy részének a rigmusok közé való besorolása némiképpen vitatható, ugyanis nagyon hasonlítanak a közmondásokhoz, különösen a bennük található szentencia miatt. Azonban mivel a beszédhelyzethez aránylag erősen kötődnek és a rigmusokra jellemzően ordítazzák is őket, inkább e csoportba sorolom őket; vö. *Igen buta, nagyon erős: ebből lesz az aknavető; Étkezédből jövet-menet jól esik a vigyázzmenet; Arra lettünk hivatva, hogy meg legyünk szivatva.*

Jó reggelt elvtársnak, vége van az éjnek, 85 napra ébredtek a vének; Én kis kopasz ebi hal a stokimra felálllok, minden öreg harcsának jó éjszakát kívánok.

Laza vagyok, mint a pamut: én vagyok az öreg mamut; Kopár sziklán nem nő moha, '89 nem lesz soha (1988-ban leszerelőktől gyűjtve); Bevonultam, leszerелеk: kapjátok be, őrmesterek!; Itt hagyom a tanyátokat, basszátok az anyátokat!; Öreg vagyok, mint a tűzok, augusztusban el is húzok; Öreg vagyok, mint a medve, leszerелеk augusztusba.

Aki tápos, az a király, többinek a szopás kijár; Többet ér egy öreg tápos, mint az összes hivatásos; Zúgja falu, zúgja város: leszerel az öreg tápos; Öreg tápos nem rezel be, ütíhá lesz kétezerbe.

Centim, centim, mondd meg nékem: ki lesz itt a jövő télen? — Kis gazdám, te nem lehetsz: én elfogyok, te elmehetsz; stb.

A rigmusokat egyébként a katonai költészet legújabb és manapság leginkább elterjedt műfajaként is számon tarthatjuk. A hagyományos műfajok közül ma már csak a leszereléshez kapcsolódó versek és nóták élnek. Van néhány adat az esti imádságok helyébe lépő esti jókívánságokról is; erre példa a debreceni Bocskai lakatnyában feljegyzett szöveg: *Én, hadihajós vaskalapos La-*

jos, a Varsói Szerződés legelbaszottabb katonája, soknapú kopasz jelentkezem. Jelentem, tisztelem anyámat, apámat, a debreceni kurvákat, de legfőképp a vén iszapszernű rájákat. Bebújok az ágyamba, mint malac a szalmába: bassza isten, jaj de fázok. A vén öreg rájáknak nyugadalmas, riadómentes jó éjszakát kívánok.

V.

11. Miután az eddigiekben áttekintettük a katonai szleng főbb sajátosságait, érdemes egy keveset kialakulásának okaival is foglalkozni.

A szleng kialakulásának és használatának okait kutatva leginkább Eric Partridge tizenöt pontba foglalt véleményére lehet hivatkozni (magyarul lásd: Magyar Nyelvőr 112: 144-5). A lehetséges okok közül társadalmi csoportonként különbözőek az elsődlegesek. Sipos szerint a szleng használatának fiatal korban a nyelvi deviancia és a közösségi élménnyé váló nyelvhasználat, míg később a „nyelvi relaxálás” az elsődleges oka.

A katonai szleng esetében két dolgot kell feltétlenül megemlíteni. Először is jelentkezik a nyelvi normától való elszakadás igénye, ami nyilvánvalóan a katonai normákkal való szembenállásból következik. Minden hadsereg zárt közösségekből áll, ahol totális fegyelem uralkodik, az egyén helyét a rangfokozatok és a beosztások határozzák meg. Az ebből származó kiszolgáltatottság elleni tiltakozás leginkább a nyelvben nyilvánulhat meg: a katonai szleng lázadás a gépezet ellen, a hivatalos nyelv paródiája, igazságtevés humorral.

Emellett figyelembe veendő, hogy a katonai szlengnek fontos szerepe van a csoport létrejöttében, illetve az újoncok bevonulásakor a csoport újjáalakulásában. Nemcsak azzal, hogy tudatosítja az összetartozást, segíti a csoport nyelvi érintkezését, és pontosítja a sajátos fogalmak kifejezését, hanem azzal is, hogy közvetíti a meglévő és csak igen kis mértékben változó szokásokat, normákat, a csoport értékrendjét. Ezt támasztja alá a katonák vélekedése is saját nyelvükről, akik szerint a katonai szleng támogatja a csoportszellem kialakulását, humora segíti a nehézségek elviselését; segít viselkedni azzal, hogy világos útmutatást ad.

A katonai szleng használatában jelentős szerepe van

annak, hogy a nyelvet beszélő csoport sokban eltér minden más társadalmi csoporttól, például a csoporttudatban szilárdan rögzített ember- és értékhierarchiával. Talán ez az állandó és alig változó értékrend és szokásrendszer magyarázza, hogy a katonai szleng sokkal lassabban változik, mint a szociolektusok általában.

A katonai csoportokban nagyon fontos és gyakori a szleng használata. Ez abból következik, hogy a kis és nem formális csoportoknak a léte függ a kommunikációtól. A hadseregben el sem képzelhető, hogy az egyének ne szerveződnenek közösséggé, hisz a katonának nem áll módjában más csoportba távozni, a hivatalos hierarchia meghatározza helyét, s ez egyúttal állandó kommunikációs szituációt is teremt, minek következtében minden katona kénytelen használni a katonai szlenget, hisz a közösség normarendszere is elvárja ezt. Ebben a helyzetben a katonai szleng használata teljesen eltér a szleng általában tapasztalható használatától, amit általában fakultatívnak tartanak.

A katonai szleng erősen meghatározza a katonák nyelvhasználatát (sokkal erősebben, mint például a diáknyelv a diákokét). Ez az eddig elmondottakon túl abból is következik, hogy a katona a hadseregbe beke-
rülve elveszíti kapcsolatát más társadalmi csoportokkal, ezért nyelvi kódja leegyszerűsödik: csak a hivatalos és az egymás közötti beszédhelyzethez kell alkalmazkodnia. Ez magyarázza azt a gyűjtéseim során több katonától is hallott és magamon is tapasztalt jelenséget, hogy katonaként nehéz megállni, hogy nem katonai környezetben ne a laktanyai nyelv fordulatait alkalmazzuk, illetve civilek közé kerülve a katona úgy érzi, szavait „le kell fordítania”, hogy megértsék.

12. A fentiekben megpróbáltam a magyar katonai szleng vázlatos képét megrajzolni. A további kutatások bizonyára számos helyen pontosítják majd megállapításaimat, és újabb szempontokkal bővítik azokat.

Bízom benne, hogy a katonai szlengről adott áttekintésem bizonyítja azt, amit már Bárczi Géza is vallott, hogy a csoportnyelvek vizsgálata a nyelv egésze szempontjából is nagyon fontos, hisz ezekben a szemünk előtt megy végbe a szókeletkezés, a nyelvbővülés folyamata, amelynek így minden fázisát megfigyelhetjük. Ez

különösen igaz a katonai szlengre, hisz a katonaság kitérő területéül kínálkozik egy sajátos, zárt, homogén közösség nyelvének tanulmányozására. Ideálisan állandó körülmények között figyelhetők itt meg a nyelv változásai, hiszen a csoport létrejötte, napi tevékenysége, tagjainak egymáshoz való viszonya, a csoport struktúrája a hadsereg sajátosságaiból következően alig változik.

Fontosabb irodalom

András T. László—Kövecses Zoltán, Magyar–angol szlengszótár. Bp., 1989.

Balassa József, A katonanyelv külföldi irodalma: Magyar Nyelvőr 49 (1920): 76–78.

Bárczi Géza, A „pesti nyelv”. Bp., 1932.

Benkő Loránd, A történeti nyelvtudomány alapjai. Bp., 1988.

Felszeghy Ediltrud, A császári és királyi hadsereg nyelve Magyarországon. Bp., 1938.

Hajdú Mihály, A csoportnyelvekről. Bp., 1980.

Hämäläinen, Simo, Suomalainen sotilasslangi. Helsinki, 1963.

Igaz Szó (katonai magazin) „Nyelvőr” rovata: 1988/1–12. szám.

Kurtunen, Kaarina, Nykyslangin sanakirja. Porvoo–Helsinki–Juva, 1979.

Katonai Lexikon. Főszerkesztő *Damó László*. Bp., 1985.

Kis Tamás, A magyar katonai szleng szótára (1980–1990). Debrecen, 1991.

Kis Tamás, Gulyásagyú és soppakanuuna: Folia Uralica Debreceniensia 2 (1991): 87–95.

Kövsedi Péter—Szilágyi Márton, Egy nagykanizsai laktnya nyelve és folklórja. Bp., 1988.

Kurdi Péter, Újfajta „kaszárnyastflus” felé?: Édes Anyanyelvünk 7 (1985)/1: 4.

Matijevics Lajos, A vajdasági magyar diáknyelv. Újvidék, 1972.

Nyelvvédelem — honvédelem (Tanulmányok a katonák nyelvéről). Szerkesztette *Grétsy László*. Bp., 1990.

Partridge, Eric, Slang To-day and Yesterday. London, 1933.

Penttinen, Antti, Sotilasslangin sanakirja. Porvoo–Helsinki–Juva, 1984.

Péter Mihály, Szleng és költői nyelvhasználat: Magyar Nyelvőr 104 (1980): 273–81.

Réthei Prikkel Marián, Régi magyar tréfaszók: Magyar Nyelv 3 (1907): 289–301, 337–344, 385–395.

Sipos Pál, Ifjúsági nyelv — familiáris köznyelv: A magyar nyelv rétegződése. Szerkesztette **Kiss Jenő és Szűts László**. Bp., 1988. 867–874.

Spitzer Leó, Könyvészeti és kritikai adalékok a katonanyelv külföldi irodalmához: Magyar Nyelvőr 49 (1920): 120–121.

Szende Tamás, A szó válsága. Bp., 1979.

Szudzilovszkij, G. A., Sleng — cto eto takoje? (Anglijskaja porstorecnaja vojennaja leksika. Anglo–russkij slovar' vojennogo slenga). Moszkva, 1973.

Tarpai Zoltán, Katonák egymás közt: Édes Anyanyelvünk 2 (1980)/4: 9.

Tömörkény István, A bakanyelv: Magyar Nyelvőr 90 (1961): 255–258 és Katona a kötélén. Bp., 1989. 7–11.

Zlinszky Aladár, Az eufémizmus. Bp., 1931.

A Bakaduma kéziratának lezárása óta újabb szójegyzékekkel gazdagodott a katonai szleng szakirodalma: **Fülöp Tamás**, A lenti laktanya katonáinak nyelvhasználata 1985/86. Bp., 1991.

Utószó

Talán minden katonaviselt férfi emlékei között ott él, hogy a seregbe bekerülve az új életforma mellett egy új „nyelvet” is meg kellett tanulnia. Bár a felkészültebben bevonulók között akadtak, akik már leszerelt barátaiktól kapott, papírlapokra vetett „miniszótárak” segítségével próbálták leküzdeni a kezdeti nehézségeket, de azért elő-előfordult, hogy „*A kopár elvtársaknak ki lehet zizzenni a mesterhármasba fókát idomítani!*” felszólítás után még ők is értetlenül álltak.

Az ilyen első hallásra is hatalmas nyelvi leleményre valló kifejezések nem egy embert indítottak és bizonyára indítanak most is arra, hogy összegyűjtsék a megismert fordulatokat, szavakat. Ezek a gyűjtemények azután – ha el nem is mind kallódik – ott lapulnak a leszerelő zászló meg az obsit társaságában valamelyik szekrény vagy fiók mélyén, s gazdájuk talán nem is sejti, hogy micsoda nyelvészeti kincset rejteget.

A *Bakaduma* című könyv most megpróbálja ezt a kincset a felszínre hozni és szótár formájába rendezve bemutatni. Remélhetően nemcsak a kívülállók, de a „bakaduma” hajdani és jelenlegi beszélői számára is sikerül eddig még nem ismert érdekességeket feltárni, és felhívni a figyelmet e színes nyelvváltozat számos „egzotikumára”.

Kevés csoportnyelvünk dicsekedhet például azzal a nyelvi takarékoságot távolról sem mutató ténnyel, hogy egyes dolgok, fogalmak megnevezésére száznál is több szava van. A sorkatonák egymás közötti nyelve, a katonai szleng ilyen nyelvváltozat. Az itt közreadott katonai szlengszótár például csak az újoncok megnevezésére százhatvankilenc kifejezést gyűjtött össze a már majd mindenki által ismert *kopasz*, *kopár*, *kopinger*, *kopirnyó*-tól kezdve a *kopterfildávid*-on és *zöld szemű riadt gyék*-on át a távoli leszerelésre célzó *ezeregyéjszakás*, *soknapújóska*, *milliomos* szavakig.

A rokonértelmű szavaknak ez a lenyűgöző sorjázása

a szlengnek általában is a legszembeötlőbb vonása, ami egyben megmutatja a szleng létrejöttének egyik fő okát is: a folytonos „megújulási kényszert”, aminek következtében a beszélő a számára fontos vagy feltűnő dolgokat újabb és újabb nevekkkel látja el, hogy kifejezze saját jókedvét, eredetiségét, humorát, vagy éppen ellenérzéseit.

Nem kivétel ez alól a katonai szleng sem, melynek létrejöttében a fenti okokon túl erősen érződik a sorkatonáknak a katonáskodással, a katonai ncrmákkal való szembenállása is. Egy finn nyelvész szerint a katonai szleng „lázas a gépezet ellen”, a „hivatalos nyelv paródija”, „igazságtévés humorral”.

Nem véletlen hát, ha a katonák beszédében sűrűn találkozunk ezzel a gyakran ironikus, felszabadult humorérzékkel ízesített csoportnyelvvvel, amelyben a sokat futó lövészekből *nyúl*, *nyuszi*, *bokorugró*, *káposztakombájn*, *pirosszemű*, *répagyalu*, *szőröstalpú*, a harcokocsizók-ból pedig *csőrömpős*, *konzervmanó*, *páncéltörpe* vagy éppen *szardínia* lesz.

A szleng, s így a katonai szleng sem a modern idők találmánya. A kuruckor katonai szlengjéből még csak a *labanc* és a *tokos* szavakat ismerjük, de a századforduló tájáról már tucatszámra vannak adataink. Az első világháború előtt például *bundás*, *suba*, *ribanc*, *csikoshasú*, *buszmája*, *erdőből szalajtott vadállat* néven „tiszteletk” a regrutákat. A harmincas, negyvenes években *kályhacsőves* volt az aknavető, *pocsolyakerülő*, *csúszómászó* a gyalogos, *gumihuszár* a kerékpáros, vörös nadrágjáról (később vörös parolijáról) *bikacsalogató* a tüzér.

A katonák nyelvét szemlélve nem győzünk csodálkozni a szavak létrehozásának változatos módjain. Van olyan szó, amelyik argóból származik (a *smasszer* jelentése például fogolykísérő lett a tolvajnyelvi börtönőrből); van, amelyik szóösszetétellel keletkezett (*kondértündér*: szakács, *toronynyúl*: irányzó, *nyuszibulldózer*: gyalogsági ásó), és akad, amelyik képzéssel jött létre (*pizsamás*: tábornok, *infrás*: szemüveges, *hátszeles*, *csókos*: protekciós). Külön színfolt a jelentésváltozással született szavaké: *bivalytej*: feketekávé, *dezodor*: moslékszállító lovaskocsi. Az olyan indiánnevek mintájára, mint Fehér Toll, *golyóstoll* lett a törzsfőnök neve (ne

feledkezzünk meg persze a *golyós* szó 'bolond' jelentéséről se). Kedvelt szóalkotási mód a katonai szlengben a szószerkezettel való megnevezés is: *árvaházi torta*: zsíroskenyér, *kopár világtalan vakegér*: újonc, *öreg izszapszemű mélytengeri rája*: öregkatona, *gravitációs bu-di*, *botkormányos vécé*: tábori latrina.

A legszínesebb terület azonban mégis alighanem a különböző kifejezéseké, szólásoké. Találunk ezek között parancsmagyarázatokat (*Vigyázzmenetkor úgy verje oda a lábát, hogy a giliszták agyrázkódást kapjanak!*), újoncokat ugrató kifejezéseket (*Ohyan kopasz, hogy hozzá képest a villanykörte kócos indián*). Az alegységeket hangosan számolva vezető parancsnoktól meg lehet kérdezni, hogy *„Hány apád/iskolád/fogad van?”*, amire rendszerint jön is a válasz: *Egy-kettő, egy-kettő!*

Aki borostás, az *sündisznót reggelizett* vagy *felrobbant* kezében a *fogkefe*, esetleg *fogdára* küldte a borotvát. Fenygetésképpen lehet mondani, hogy *„Meghajtom, mint hegyi rablót a lavina!”*, lekicsinylésül pedig, hogy *kevés, mint árvaházban a szülői értekezlet, mint Balaton szeletben a hullámverés, mint börtönben a vészkijárat, mint kecskebékán a zöld festék, mint lócitromban a C vitamin vagy mint a trójai faló az epsomi derbin*.

Jó táptalaja a katonák nyelve a modern folklórnak is. Születnek itt találókérdések (*Hosszú, kemény és csak a fiúknak van, mi az? Katonai szolgálat.*) és kis versikék, rigmusok is. Ezek némelyike a többiek bosszantására készült (*Igen buta, nagyon erős: ebből lesz az aknavető!*), a legtöbb azonban a leszerelést köszönti, hirdeti (*Öreg vagyok, mint a tűzok, augusztusban el is húzok; Zúgja falu, zúgja város: leszerel az öreg tápos!*).

A beszélők katonai szlenggel való kapcsolata persze nem ér véget a leszereléssel. No nem azért, mert a *vén szárcsákból kopasz civillé* avanszáló férfielemeknek újból *fókázni* (felmosni) vagy *csellózni* (mosogatni) kell, hanem azért, mert a hajdani katonák laktanyabeli nyelvük fordulatait környezetükkel is megismertetik, s így aztán szerte az országban terjednek a katonai szleng szavai.

Azt még nem tudni, hogy a ma katonaként szolgálók nyelvéből hány szó fog köznyelvünkben vagy bizalmasabb társalgási nyelvünkben meghonosodni, de néhány

szélesebb körben ismertté vált „obsitos” szavunk jól mutatja ennek a folyamatnak a meglétét. Ma már talán nem is gondolnánk, hogy az első világháborús katonai szlengből származik a *kacsa* (kórházi vizeledény), és hogy ekkor terjedt el véglegesen ’rosszindulatú, nagyon rossz’ jelentésben a *komisz*, ami eredetileg ’kincstári’-t jelentett. Az első világhégés alatt keletkezett a *megnyomja a gombot* (rátesz egy lapáttal, beleerősít) is, ami eredetileg ’erősen támad’ (azaz a géppuska gombját nyomja) jelentésű volt. De itt említhetjük meg a *bedöglik-et*, ami a ’kiscsirke nem kel ki a tojásból’ jelentésből a ’bomba, gránát nem robban fel’ jelentésen át jutott el a ma is használt ’gép, szerkezet felmondja a szolgálatot’ jelentésig. A *begyullad* (megijed) szó szintén katonai múltra tekint vissza: a gyulladó gránát okozta félelmet örökíti meg.

Színes, változatos csoportnyelvünk a katonai szleng, amire nemcsak tréfás, ötletes kifejezései miatt érdemes odafigyelni, de azért is, mert mint egyfajta „nyelvi kísérleti laboratórium” nyelvünk gazdagodásának egyik forrása is lehet.

Bízom benne, hogy az itt útjára bocsátott gyűjtemény igazolja ezeket az állításokat, és mind a szakemberek (legyenek akár nyelvészek, akár műfordítók vagy épenséggel katonák), mind az érdeklődő nagyközönség megtalálja benne a maga számára hasznosat, érdekeset.

A szerkesztés során igyekeztem úgy formálni a könyvet, hogy az jól használható, a katonai szleng szó- és kifejezőképességének összefüggéseit is megmutató szótár legyen. Tisztában vagyok azzal, hogy minden célkitűzésem nem valósulhatott meg tökéletesen, sokat lehetett volna még csiszolni, finomítani rajta. Éppen ezért szívesen veszek, és előre is köszönök minden észrevételt, kiegészítést és minden újabb adatot, mely e színes csoportnyelvünk további megismeréséhez hozzásegíthet.

Debrecen, 1992. január

Kis Tamás

Tartalom

Katonapassió / 5

Jelek / 7

Rövidítések / 9

A magyar katonai szleng szótára (1980–1990) / 11

Tájékoztató a szótár használatához / 331

A magyar katonai szleng / 337

Fontosabb irodalom / 385

Utószó / 387

I M 7124-10
48

ZRÍNYI KIADÓ

A KIADÁSÉRT FELEL: DR. FEJÉR DÉNES IGAZGATÓ

FELELŐS SZERKESZTŐ: DR. ANISZI KÁLMÁN

MŰSZAKI VEZETŐ: JORDÁN KATALIN

Készült: Kaloprint RT. SAOCSA

Felelős vezető: Illés János ügyvezető igazgató

HECKMAN
BINDERY INC.

FEB 99

Bound -To-Please® N. MANCHESTER,
INDIANA 46962

Digitized by Google

A Bakaduma szóanyaga teljes szélességben és mélységben átfogja a modern katonaélet minden emlékezetes tényezőjét: embert, tevékenységet, viszonyokat, tárgyakat és színhelyeket

A KIADÓ AJÁNLJA E KÖNYVET

MINDEN FÉRFINAK

aki volt katona

- hogy visszaemlékezzen mindenre, amit e sajátos dumanyelv felidéz

aki lesz katona

- hogy behatolva e fogalomdzsungelbe felkészüljön arra, ami rá vár

aki most katona

- hogy ellenőrizze e szótár valóságát
- hogy fejlessze saját szókincsét a még ismeretlen nyelvi változatokkal
- hogy kiegészítse e szótárt a változó katonavilág új szavaival, a saját gyűjtéséből

aki nem lett katona, kényszerű vagy ügyes indokok miatt

- hogy átérezze, mit veszített (még ha azt hisz is, hogy nyert)

MINDEN NŐNEK

aki anya, s a fia volt, van, lesz katona

- hogy megtudja e nyelvi gazdagságból, miket is él át, szenved el, tanul meg fiacskája a laktanyában, mitől válik szélesebb látókörű, tűrőképesebb és fegyelmezettebb férfivá

aki katonafeleség, -menyasszony, -szerető, -barátnő

- hogy megtudja, gyöngéd szerelmük s felejthetetlen szerelmi csatáik, milyen durva, materiális, de változatos és részletgazdag megfogalmazást nyernek a fegyveres férfiközösségben

aki katonafiú húga, nővére, lánybarátja, iskolatársa

- hogy megtudja, mitől válik a katona látszólag talán faragatlanabbá, de belátóbbá, megértőbbé, érettebbé.